

VI. A member who ſhall loſe, or injure a book belonging to the ſociety, ſhall replace it, or make ſuch compenſation as the council may think proper.

VII. No member without leave of the librarian or his deputy, ſhall take any book from its place.

VIII. All books ſhall be returned before the general meeting in March, for the inſpection of the librarian on entering into his office. Every perſon neglecting to return a book at that time, ſhall forfeit half its value.

In hoc Volumine Continentur.

II Differentia.
2. Quoties intra pulmones et Pleuram pus in Thoracis Cavo colligitur Empyema est. Boerhaave —

III. Signa. A Vomica arising from a Peripneumony is known by these Signs. — 1. If a ~~Preceding~~ Peripneu-mony of moderate Violence has preceded — 2.° If no Signs of Resolution have appeard within ye 4th day; 3.° If yre has been no Criticall Evacuation, neither by Spitting, Urine, Stools, nor Sweat within 14 Days — 4thly. If a delirium, & a weak undulating Pulse remain we may foretell that there will be an Imposthume —
An Imposthume is known to be forming by the following Signs. 1. the Preceding peripneumony as just now described — 2. Frequent slight

TABVLA XXXV.

DE

VOMICA PVLMONVM.

I. D*EFINITIO.*

Vomica est collectio saniosa, seu apostema quoddam in pulmonibus propria sua tunica inclusum, modo in superficie, modo in meditullio huius vel istius lobi, occurrens, &, facta ruptione, purulentæ materiæ reiectionem exhibens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differentiam vomicæ pulmonum a *phthisi*, præcedente tabula satis indicauimus.
2. Vomica differt ab *empyemate*, in hoc enim materia purulenta in cauitatem thoracis effusa est, & hinc *paracentesin* requirit, in illa autem abscessus intra tunicam suam adhuc inclusus est. Quando autem *vomica in superficie* pulmonum rumpitur, & materia illa corrupta in cauitatem thoracis effunditur, tum *empyematis* nomine venit.
3. Ex eodem fundamento vomica etiam differt a *suppuratione staseos* inflammatoriæ, quæ in pleuritide & peripneumonia nonnumquam contingit.
4. Porro vomica pulmonum a *tophis*, qui sæpius in pulmonibus reperiuntur, vt consequens ab antecedente distinguenda est. *Conf. tab. de phthisi.*

III. *SIGNA.*

1. Vomica pulmonum non facile prius dignoscitur, quam data occasione rumpatur.
2. Sub initium æque ac in phthisi plerumque paruus tantum scirrhosus nodus in vesicula quadam pulmonum exoritur, qui deinde crescendo vesiculam illam expandit, & denique si ad maturitatem deductus est, perrumpit.
3. Nonnumquam, sed rarius, vomica a stasi impetuosa & repentina collatione exoritur.

4. Febris hectica est comes indiuidua, cum tussi sicca, sed tolerabili, quae postea fit humida.
5. Quam vel statim, vel successu temporis sequitur difficultas respirandi.
6. Aegri dolorem obtusum, & interdum lancinantem in certo pectoris loco adcusant.
7. Facies inaequaliter rubet.
8. Per reliquum autem corpus languor, magis magisque crescens, sentitur; & motus tonici strictura cum pallore in peripheria occurrit.
9. Adpetitus inconstans reperitur.
10. Ægrotus variis anxietatibus conflictatur.
11. Sudoribus copiosis alii, alii lipothymiis corripiuntur.
12. Tandem sub febre satis aucta conclusum apostema rumpitur, & ingens puris quantitas cum periculo suffocationis reiicitur.

IV. *SVBIECTA.*

Periculosissimi morbi vti omnium sunt rarissimi; ita etiam *vomica* pulmonum satis infrequens est, & in pauciora cadit subiecta.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa antecedens *remota* est plethora, quae cum cacochymia interdum coniuncta reperitur.
2. Caussa *propior* est congestio siue *sanguinea* siue *becchica* ad pectus.
3. Caussa *proxima immediata* & *continens* est stasis intra vesiculas pulmonum facta, quae pro circumstantiarum ratione tardius vel celerius abit in corruptionem.
4. Caussae *externae occasionales* & *procatarcticae* sunt:
   1) suppressae euacuationes sanguinis naturales, praecipue per adstringentia.
   2) Neglectio euacuationum artificialium adsuetarum.
   3) Lapsus, ictus, aut alia violenta pectoris vulneratio.
   4) Celerior cursus ad respirationis fere interceptionem.
   5) Refrigeratio thoracis corpore calente.
5. Caussae *rupturam* vomicae promouentes sunt:
   1) Succussio corporis valida.

2) Ve-

Shivering Fits without any evident Cause, an Abatement of the Pain; a Continuance of ye Dyspnoea, a Redness of ye Cheeks & Lips; Thirst, a Hectick Fever, especially in the Evening, a quick & Soft Pulse —

One may know it to be already form'd 1st. By the preceding Signs. 2°. By an obstinate dry Cough, which increases after Eating, or Motion — a difficulty of Breathing; an inability to lye upon any but the Affected Side; a Continual Hectick, Redness of ye Cheeks, Loss of Appetite, great thirst, night Sweats, especially abt. ye Neck & Forehead; frothy Urine, Saltness, Leanness, and great debility — Boerhaave.

V. Caussa. Empyematis Causae sunt Vomicae. 1. Pulmonum 2. Pleurae. 3 Diaphragmat. 4 Mediastini — 5. Pericardii ipsius

VI A Vomica of ye Lungs breaks on ye 20th, 30th or 40th day — when ye rupture happens there is a Shivering and the fever becomes more violent. — Ep. Bennetter

2) Vehemens riſus & clamor.
3) Tuſſis ad modum enormis.
4) Sternutatio impetuoſa.
5) Illapſus materiæ, licet non ſemper aeris, in aſperam arteriam.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Vomica quo lenius incipit, eo diutius ante latitare poteſt, quam erumpit: materia enim in peculiari folliculo clauſa detinetur, qui cum reliqua pulmonum ſubſtantia non multum commercii habet, vnde corrupta licet materia, vlterius rodendo ſerpere non poteſt.
2. Quæ autem cum *ſtaſi impetuoſa* & *repentina collectione* contingit, illa breuioris eſt periodi.
3. Quando vomica in *ſuperficie* pulmonum hæret, minore quidem periculo in *præſens* ruptio ſuccedit, quam ſi profundam ſedem in iisdem habuerit.
4. In *futurum* tamen euentus valde anceps eſt: materia enim purulenta in concauum thoracis effunditur: & ſic *empyema* conſtituit; quod malum æque calamitoſum eſt, niſi per tempeſtiuam paracenteſin illi occurratur.
5. Quo magis autem vomica in *profundo* pulmonum latitat, eo grauiore periculo ruptura illius contingit.
6. Vel enim æger ſub ipſa eruptione ſuffocatur, præcipue ſi febris acuta hectica ſuppurationem præceſſerit.
7. Vel breui poſt iugulatur, ſi ipſa ſuppuratio copioſior fuerit.
8. Vel ſi abſque vitæ periculo vomica rupta eſt, degenerat facile in *vlcus*, (omnibus apoſtematibus, recedente inflammatione, familiare,) quod eſt initium phthiſeos pulmonalis. In vniuerſum ſequentia adhuc notanda ſunt.
9. Quando ſub ruptura *pus tantum* euacuatur, & quidem in quantitate non ita enormi, tum promptior reſtauratio ſperanda; vbi autem copioſa quantitas eiicitur, ibi conſolidatio maiorem inuoluit difficultatem, quia in tali caſu inſignis ſinus in pulmonibus excauatus eſt.

10. Status antecedens ſemper reſpiciendus eſt: in corporibus enim vbi ſegniter talia procedunt, id eſt, vbi adfluxus ſanguinis vel plane excluſus eſt, vel tamen parcius concurrit, ibi difficulter fit reſtauratio.

11. Vbi autem copioſior ſanguinis adfluxus & inflammatio reperitur, ibi promptior eſt reparatio; nam ſulphureæ ſanguinis particulæ maiorem ſiccitatem parti conciliant, ad conſolidationem neceſſariam.

12. Ex hoc fundamento in vomica reparatio eſt facilior, quam in alio vlcere ſegniore ſalſo feroſo.

13. Item: quo magis temperamentum ſanguineum præſto eſt, eo facilius reparatio contingit. Contrarium eſt in temperamento phlegmatico.

14. Quando poſt ruptionem vomicæ febris cum reſpiratione difficili continuat, & corpus magis magisque extenuatur, coniuncta virium debilitate, præſagium eſt funeſtum.

15. Sic etiam vomica diu in pectore ſine ruptione perſiſtens, & ſudore frigido, frigore extremorum ac lipothymiis coniuncta, lethalis eſt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

Eadem hic fere, quæ in phthiſi, valet medicatio, ſed alio ordine collocanda, nempe

1. Apoſtema abſtergendum & mundificandum eſt; quod obtinetur per ſic dicta *expectorantia*, cum *diſcutientibus* copulata.

 1) *Expectorantia* ſunt: paſſul. maior. & minor. ſebeſten, iuiub. ficus, rad. liquirit. mellita, & ſyrupi varii officinales.

 2) *Diſcutientia*, præter ea, quæ præcedente tabula indicata ſunt, particulatim adhuc laudantur:

  a) *Aquæ* diſcutientes diapnoicæ, e. gr. ſcabios. card. benedict. plantag. hyſſop. ſcord. chærefol. bellid. min.

  b) *Semina*: hyperic. ſophiæ chirurgorum, in primis card. mariæ, quod pectoris inflammationibus & ſuppurationibus efficaciter ſuccurrit.

2. So-

2. Solutio continui est consolidanda. Faciunt hoc
1) *Balsamica* temperatiora, e. g. terebinth. cocta, mastix, olibanum, balsam. Peruuian. de Copaiua, galban. sarcocolla & myrrha, quae autem, quia humores insigniter commouet, tum quidem locum non habet, quando metus est sanguinis eruptionis.
2) *Traumatica* leniora, e. g. symphyt. hyperic. plantag.
a) *Ettmullerus* commendat heder. terrestr.
b) Alii veronicam.
c) Sed efficacior est, in hoc genere, virga aurea *Gesneri*.
d) Item: consolida Saracenica.
e) Conyza communis vulneraria satis etiam efficax est.
f) Specialiter adhuc ad vulnera pectoris commendantur: pyrola, sanicula, alchimilla, auricula muris maior. rad. petasitidis.
3. Metuenda symptomata praeoccupanda sunt.
1) *Adfluxus* humorum auertitur per venae sectionem in pede.
2) *Commotiones febriles* occupantur per pulueres e nitro, antimon. diaphoret. ocul. cancr. osteocoll. item per essent. alexipharm. *Stahlii* cum multa scordii portione parata, quae effectum habet discutientem, balsamicum, leniter diureticum, & hinc acrimoniam e sanguine per vias vrinarias eliminantem.
3) Ferociam *tussis* sedat MP. de cynoglossa pulueribus absorbentibus & nitrosis admixta & vesperi adhibita.
4) *Sitis*, quae fere cum febre hectica coniuncta est, mitigatur, praeter nitrosa, succis acidulis, in primis succo citri, qui prae ceteris pectori amicus est.

B. *Methodus specialis.*
1. *Aluus* primum aperienda & per totam curam expedita seruanda est,
1) Siue per clysteres carminatiuo-emollientes.
2) Siue per lenia laxantia e. g.
Recip. herb. veronic.
hyssop. ana f. decoctum.

Recip. huius decocti vnc. III.
mannæ calabrin. vnc. 1. & ſemis·
ſirup. violar. vnc. 1. m. d. pro doſi.

2. Quando notabilis *plethora* præſto eſt, ſubiungatur venæ ſectio reuulſoria in pede.

3. Deinde adhibeantur ad mundificationem expectorantia cum diſcutientibus maritata e. g.

Recip. rad. ari, petaſitid. pimpinell. alb. vincetox. ana drachmas III.
herb. capill. vener. cuſcut. hyſſop. bellid. ana manip. I.
ſemin. aniſi, card. mariæ, ſophiæ chirurgorum ana drachm. II.
liquirit. vnc. ſemis.

inciſ. coq. cum q. s. aquæ ſimpl. vt circiter duæ libræ remaneant. His adde ſirup. de althæa vnc. I. & ter de die vitrum propinetur. Vel præparentur emulſiones ex aquis card. bened. plantag. hyſſop. ſcordii, cum ſeminibus card. mariæ, ſophiæ chirurg. &c.

4. His ſubiungantur vel ſtatim coniungantur balſamica temperata, & leniter traumatica, ad conſolidationem promovendam. *Vid. method. ſpecial. tabul. præcedentis.*

5. Denique, ad ſymtomata febrilia præoccupanda, & mitiganda, aliquoties per diem pulueres nitroſo temperantes cum antimonio diaphoretico permiſti; mane autem eſſent. alexipharm. *Stahlii* ad gutt. XXX. propinentur.

6. *Tuſſis* quando nimium adfligit, addatur his pulueribus MP. de cynogloſſ. gr. I. pro doſi.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. In vomica pulmonum præcipue cauendum eſt, ne ægri, qui iam per ſe in magno periculo verſantur, inepta & tumultuaria medicatione in maiora damna præcipitentur.

2. Hinc abſtinendum eſt, tam a fortioribus *purgantibus* quam a reliquis *commouentibus* & præ primis *volatilibus.*

3. Fo-

3. *Forestus* obseruauit, quod iuuenis, vomica pulmonum laborans, per tussim reiecerit particulam quamdam, quasi vesiculam pure repletam, & deinde hæmoptyicus factus sit.
4. *Practici*, & in primis Chirurgi, in febribus vulnerariis, ad quas vomica referenda, ita necessariam iudicant venæ sectionem, vt *Schelhammerus* statuerit, illam sine læsione conscientiæ prætermitti non posse.
5. In primis *alui* legitimus successus per totum morbum maxime necessarius est: hac enim ratione biliosæ partes excernuntur.
6. Sic etiam reliquæ excretiones bene respondeant, præcipue *vrina* & *transpiratio* naturalis, ad quas promouendas egregium habet vsum essent. alexipharm. *Stahlii*, quæ præter effectum, quem edit, diaphoretico-diureticum, pectorali & balsamica virtute, ad consolidationem promouendam, prædita est.
7. Quando *nimius adfluxus* mucidorum humorum ad pectus vrget, & moderata anodynorum interpositio necessaria iudicatur, tum *diacodium Montani* locum etiam habet. Veteres vtebantur electuariis opiatis, e. gr. *Philonio Romano*. Conserua rosarum, in primis antiqua seu saccharum rosarum, aliis interpositum, etiam præstat effectum.
8. A *terris sigillatis* & *hæmatite* abstinendum est.
9. *Nitrum* quidem egregie æstum febrilem temperat, sed dum tussim auget prudenter & paruis dosibus est vsurpandum. *Conf. tab. de phthisi & hectica.*
10. Expectorantium dulcium abusus vitandus est, quia corruptionem & adfluxum ad pectus auget.
11. *Alchimilla* externo vsu egregium quidem & potens est balsamicum, interne autem motum sanguinis intestinum & inflammationem cum febre exacerbat; quod etiam de *myrrha* obseruandum est.
12. Ad diætam sufficiens tenuis potus commendatur, cum animi tranquillitate.

TABVLA XXXVI.
DE
EMPYEMATE.

I. DEFINITIO.

Empyema est effusio materiæ purulentæ in concauum thoracis, cum variis incommodis circa diaphragma, mediastinum, pleuram, & pulmones coniunctum. Deriuatur ab ἐν, intus, & πύον, pus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Empyema* quantum differat a *vomica* pulmonum, præcedente tabula demonstratum est.
2. Differt ab *hydrope thoracis*, quæ quidem etiam paracentesin admittere solet, empyematis autem nomine venire nequit, quia nullo *pure* sed sola *aqua* conspicua est.
3. Differt porro empyema ratione *originis*; de qua re sub *caussis* mentionem faciemus.
4. Differt denique ab *vlcere pulmonum*. Hoc enim materiam suam ichoroso-saniosam vel in asperam arteriam infundit, vel si in cauitatem pectoris hiat, empyema demum producit, atque hoc posteriore euentu vti antecedens a consequente differt.

III. *SIGNA.*

1. Repentina cessatio doloris, qui antea in pectore erat continuus.
2. Sensus ponderis alicuius in diaphragmate, & materiæ fluctuantis, passim versantis & non raro etiam tantum sonum excitantis, vt ab adstantibus audiri possit.
3. Transitus febris acuta in hecticam, versus noctem se se exacerbantem.
4. Tussis sicca continua, molesta.
5. Respiratio summe difficilis, ob impotentiam expansionis pulmonum.

6. In

III. Signa.

1. Cognoscitur futurum ab Inflammatione prægressa in Pleura &c. nulla Coctione, Crisi, depurata, sed cum horrore Vago, Febricula, noctu gravi, Calore Vago, Gravitate loco doloris, Dyspnoea, Appetitu prostrato, siti majori desinente — Boerh. 1186

2. Cognoscitur jam præsens. 1. A tempore incepta inflammationis XX dierum sine purgatione. 2. A Signis Vomicæ disparentibus. (Vid Vomicam)

3. A Novo dolore, tussi, dyspnoea, Salivatione orta, moxque disparentibus. 4 A Tussi sicca, & Signis reliquis. (2. 3. 4. 6. 7. 8. 14. 17.) digitis in extremitate Calidis, Abdominis tumore —. Boerh. 1187.

4 3. Hæc febris conjuncta est, & cognoscitur pulsu celeri parvo, siti perpetua, debilitate Summa, Animi deliquio &c. Boerhaave

6. Vid. River. et Hippocrat.

9. Ex puris in Bronchia transmissione Sputum purulentum exoritur. River.

13. Et Alvi fluxus saniosus lethalis - Boerhaave -

18. Vid. plura de hac in 7.me Libro. Cap. 19. Prosperi Alpini de praesagienda Vita et Morte.

V. Causa. Oritur insuper ab Inflamatione et Vomica Diaphragmatis, Mediastini, vel etiam Pericardij. Boerhaave —

6. In illo latere, in quod effusio apostematis facta est, commodius adhuc iacere potest æger quam in latere opposito. In hoc enim si recumbit, materia purulenta mediastino incumbit & incommoda adfert.
7. Quo magis calor hecticus augetur, eo magis corpus extenuatur & vires labuntur.
8. Euenit nonnullis, vt declinato corpore suffocationis periculum incurrant; quod vero mutato hoc situ euanescit.
9. Sputum in nonnullis purulentum obseruatur.
10. Accedunt anxietates, palpitationes cordis, & lipothymiæ.
11. Interdum adcusant ægroti sensum vaporis calidi, e pectoris cauitate ad os adscendentis.
12. Alii in malo grauiore percipiunt saporem putridum in ore.
13. Sudores nocturni copiosi corpus extenuant & vires prosternunt.
14. Facies rubet in primis eo in latere, in quo abscessus ruptus fuit, nonnumquam vero phlogoses tantum adsunt.
15. Tandem facies *Hippocratica* accedit, & oculi fiunt concaui.
16. Pulsus, in primis in latere adfecto, est celer, sed sæpius intermittens.
17. Nonnumquam vngues curui, & pustulæ in thorace adparent.
18. Sæpius, obseruante Hippocrate, pedes fiunt tumidi, & in pectoris latere adfecto obseruatur cutis inflatio ac tumor.

IV. *SVBIECTA.*

Empyema æque ac vomica pulmonum, in pauciora subiecta cadit, nempe in illa tantum, quæ caussis specialibus mox adlegandis, implicantur.

V. *CAVSSAE.*

Empyema oritur

1. Vel a *vomica* in superficie pulmonum rupta.
2. Vel a suppuratione staseos inflammatoriæ in *pleuritide & peripneumonia.*

3. Vel nonnumquam a suppuratione stafeos in *angina*, quando nempe inflammatio ad arteriam vsque asperam se extendit, & hæmoptyicam quasi excretionem molitur: vnde ægri nisi septimo die moriantur, empyici euadunt. *Conf. Hypocrat. Aphor. X. Sect. V.*

4. Vel a *violentis caussis* e. g. a vulnere thoracis, quando sanguis extrauasatus, & inflammatione correptus, in suppurationem transit.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Paucissimi empyici a morte liberantur, cum primis si tempestiua paracentesis neglecta fuit.

2. Paracentesi peracta, si *magna puris* quantitas, subcruenti tetri coloris & fœtoris, emittitur, febris continuat, & materia purulenta, pallida, spumescens, liuida, viridis exspuitur, & vires labuntur, res est conclamata.

3. Quando autem *exigua* puris quantitas, albi coloris, & minoris fœtoris excernitur, febris & sitis mox cessant, adpetitus redit, excrementa aluina compacta excernuntur, vires etiam aliquo modo sibi constant, tum spes est restitutionis.

4. Si materia post septem circiter hebdomades nondum siccescit, sed fluxus adhuc continuat, tum facile exoritur fistula, quæ deinde per longum tempus Chirurgi patientiam exercet.

5. Suppuratio periculosior est, quæ vtramque thoracis partem, quam quæ vnicam, occupat.

6. Suppurationes, quas *pulmonum* morbi excitarunt, facilius *senes*, reliquorum autem viscerum frequentius iuuenes trucidant.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Materia purulenta* in cauitatem thoracis effusa, quantocyus euacuanda est; id quod optime fit per *paracentesin*, seu sectionem thoracis, certo instrumento, ad hanc operationem adaptato, intra quintam & sextam costam institutam. *Conf. cautel.*

2. *Vlcus*

VI.

§ Si exesum fuerit Mediastinum, aperto Thorace, saepe subitanea Suffocatio —

§ Si Empyema Vetus, Venae collapsae, Capilli jam cadunt, Ubi fluor Colliquativus adsit, Corpus Contabescat; pertentis facta mortem accelerare solet Boerh. 1194. & 1195 —

β. a. scil. eadem die - Hippocrat. b. Absque labore et Valida tussi &c.

§. Empyema si 40 dierum Spatio (a die qua fit ruptio) per Sputum non repurgetur, in tabem degenerat, quae mortem accersit. Hipp. Aph. 15. S. 5.

§. Si pus Empyicor. per alvum et Urinam pr. validis viribus satis copiose Expurgetur, salutem portendit. Riv.

VII. Methodus Medendi —

1. Ubi constat jam factam disruptionem (Vomicae scil.) tum statim pus elapsum erit educendum, a. per os, si Natura hanc monstraverit Viam. b. per Urinas, si in ea appareant puris Evacuati Signa — c. per Thoracis aperturam &c. d. dando simul decocta Vulneraria, abstergentia, putredini resistentia satis magna Copia - Boerh. 1191.

2. Terebinth. Ven. aqua hord. cota, ad ℥ iij exhi=
= bita cum pulvere Glycyr. multum prodest ad
maturandum, discutiend. & detergendum. Kiver—
Maxime detergens est Lac Asinin. recens
mane et Vesperi assumptum ad Mensem
vel duo ~~propinatur~~. adjectis pulveribus ex
Lapid. Cancror. Bol. Armen. Spermat. Cet.
Sanguin. Dracon. &c. Vid. Hofman. Dissert.
de Lact. Asinin. Usu—

2. *Vlcus* residuum abstergendum & consolidandum est. Faciunt hoc decocta ex resoluentibus vulnerariis & balsamicis parata, & per syringam iniecta. *Vid. tabul. de Phthisi, item de febre hectica.*

3. *Symptomata* vel præsentia, vel in futurum metuenda, sunt respicienda.

1) *Æstum* febrilem mitigant pulueres ex antimonio diaphoretico & absorbente quodam parati.

2) *Vires* reficiunt analeptica & alexipharmaca e. g. emulsiones amygdalatæ, sed non saccharatæ, essent. alexipharmac. *Stahlii.*

3) *Aluum* adstrictam soluunt clysteres.

4) Adfluxus quo modo per tempestiuam venæ sectionem præoccupandus sit, *vid. sub cautelis.*

5) *Externe* adplicatio spiritus vini camphorati leniter crocati, aut sacculorum, ex neruinis & discutientibus paratorum, vsum habere potest, vt humorum adfluxus & stagnationes auertantur, ne aliqua suspecta stagnatio remaneat.

B. *Methodus specialis.*

1. Facta per Chirurgum incisione, materia non vno impetu, sed paulatim euacuetur, ne nimia naturæ eneruatio, vel partium sphacelatio succedat.

2. Deinde decoctum aliquod vinosum, ex balsamicis & traumaticis paratum, per syringam bis de die iniiciatur e. gr.

Recip. rad. symphyt.
angelic. ana vnc. j.
Herb. scordii
hyperici.
agrimon.
sanicul. ana manip. I.
Myrrhæ drachm. ij.
Mellis rosat. vnc. j.
Fiat cum vino decoctum.

3. *Interne* exhibeantur

1) ante meridiem semel vel bis gtt. XXV-XXX. de essent. alexipharm. *Stahlii.*

2) Post meridiem autem duæ doses sequentis pulueris propinentur.

Recip. Ocul. cancr. acido citri saturat.
Antimon. diaphoret. ana drach. I.
M. dos. scrup. j.

4. Emulsio analeptica subinde interponatur.

5. Toto curationis tempore aluus aperta seruetur per clysteres emollientes.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæsectio*, quando vrgentibus ante eruptionem symptomatibus, vel etiam statim post eruptionem instituitur, vsu suo caret, sed tunc discutientia & repellentia debent subiungi.

2. Absint ab hoc adfectu *anodyna* præmature adhibenda, quia sphacelum, vel ad minimum vlcus pessimi moris inducunt.

3. Decoctis traumaticis addatur *myrrha*, ouo soluta, seu, vt vocatur, oleum myrrhæ per deliquium.

4. Conducit etiam *nitrum* sed non sæpius repetendum, quia salsa in vlcerationibus adhibita, maiorem vellicationem & pruritum concitant.

5. *Nitri* autem *internus* vsus, vrgente febre hectica, non est reformidandus, sed audacter pulueri, supra descripto, subinde miscendus.

6. *Bontius libro de medicina Indorum* refert, quod empyema per paracentesin feliciter sublatum sit.

7. *Petrus Dionis* non numerat costas, sed quatuor digitis ab angulo scapulæ, & totidem e latere spinæ dorsi incisionem facere docet. Ceterum adnotat, in suppuratione pleuritidis naturam ipsam sæpius indicare locum incidendum, videlicet per tuberculum aliquod, in ea regione prouenięns, in qua apostema sedem habuerit. *Conf. tab. chirurg. de paracentesi.*

8. *Externe* superimponi potest vulneri vel spiritus camph. vel sacculus sub methodo indicatus, vel emplastrum de sperm. ranarum camphoratum.

9. *Ægyptii*, teste *Alpino*, non secant, sed inurunt locum, per quem materia purulenta euacuari debet.

10. Sub

10. Sub vſu eſſentiæ alexipharm. *Stahlii* obſeruari poteſt, num veſtigium aliquod inueniri queat illius adſerti, quod materia empyematis per vrinam poſſit euacuari. Neque modus, neque etiam viæ patent, quo modo pus e pectore ad illa loca perduci queat, ſed potius renum vel veſicæ læſio adcuſatur, ſi pus cum vrina excernitur. Inter ea tamen multi probati auctores ex hoc fundamento diuretica in empyemate præſcribunt.

11. *Aër* frigidus in hoc adfectu ſemper noxius eſt, ſiue per aſperam arteriam in pulmones, ſiue per apertum pectus, in eius cauitatem ingrediatur.

12. Fugienda quoque ſunt in diæta omnia calida & animi pathemata grauiora, quæ febrem, aliaque ſymptomata exacerbant,

---

TABVLA XXXVII.
DE
MALO HYPOCHONDRIACO-HYSTERICO.

I. D*EFINITIO.*

Malum hypochondriaco hyſtericum eſt complexus moliminum ſpaſticorum circa venam portæ & viſcera huic adnexa, ad imminutionem ſanguinis *abundantis*, & reſolutionem *ſpiſſioris* collineantium; quo motuum concurſu tam poſitiuæ *actiones*, nimirum ſpaſticæ tractiones, preſſiones, congeſtiones, quam *paſſiones* oppletoriæ, inflatoriæ, diſtenſoriæ, reſtagnatoriæ obſeruantur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quod malum hypochondriacum cum *ſcorbuto* non ſit confundendum, tabula de *ſcorbuto* monuimus.

2. *Malum hypochondriacum* a *paſſione hyſterica* non differre, ab aucto-

auctoribus, quorum primus fuit *Highmorus*, satis iam confirmatum est.

Conueniunt enim

1) ratione *locorum*, quæ adficiuntur. Sunt hæc hypochondria, præcordia, intestina, meditullium mesenterii, & reliqua viscera cum vena portæ connexa. Immo non raro partes remotæ pectoris & capitis.

2) ratione *caussarum* generaliorum: vbique enim plethora & spissitudo sanguinis peccant.

Differunt autem quodam modo

1) ratione *graduum*: Sicut enim feminæ a morbis frequentius & grauius exercentur, quam viri, sic etiam malum hystericum illas acerbius adfligit, quam viros malum hypochondriacum.

2) ratione caussarum & intentionum *specialiorum*: in feminis enim ad negotium mensium, in viris autem ad hæmorrhoides respicitur.

3. Ceterum ipsum malum hystericum, secundum quorumdam auctorum distinctionem est

1) vel *late* sumtum, quod vniuersum adparatum motuum in hoc morbo occurrentium complectitur.

2) Vel *stricte* dictum, quo *exacerbationem* huius mali designant.

III. *SIGNA.*

1. *Mali hypochondriaci.*

1) Dolores tendentes, prementes, angustantes, angentes sub costis, maxime in latere sinistro.

2) Qui interdum exacerbantur, vt pungentes, ardentes, & interlancinantes euadant.

3) Familiare symptoma est *inflatio* sinistri hypochondrii; quæ interdum stataria fit, vt figuram oblongam & fastigiatam, *cotis* instar exhibeat: hunc adfectum *Hippocrates magnorum lienum* nomine indicasse videtur.

4) Si in *dextro* hypochondrio hæc pathemata magis sentiuntur, accedunt sæpe adfectus colici, ardores volatici, præcipue in capite, cum fugitiuo faciei rubore.

5) Molestiæ circa *scrobiculum* cordis cardialgicæ.

6) Ali-

6) Aliquando enim *ieiuno* ventriculo, præſertim in edacioribus, aliquando *ſub paſtu*, vt repentina ſatietas oriatur, aliquando vna vel altera hora *poſt cibum* anguſtia occurrit.

7) *Adpetitus* de cetero ſatis bonus, immo auidus, nonnumquam autem vagus eſt: frigida magis quam calida deſiderant, & parcius bibunt.

8) *Ructibus* expoſiti ſunt anxiis, in primis ſub paſtu, aut ſero poſt eumdem; multo frequentius autem *flatibus* ſtricte dictis.

9) Ante autem, quam ructus erumpunt, infeſtant plerumque præcordia anguſtando, tendendo, premendo, murmurando; poſt eruptionem autem multo melius ſe habent.

10) *Palpitatio cordis* eſſentiale hic eſt ſymptoma, & in nonnullis, præcipue feminis, tam euidente gradu excedit, vt motus hic tremulus in circumſtantium oculos incurrat. *Conf. tab. de palpitatione cordis.*

11) *Adſtrictio alui* huic adfectui familiariſſima, & ita ſæpe pertinax eſt, vt purgantibus ſtimulantibus non obediat. Aluus autem laxa hypochondriacis non eſt propria, exceptis illis, qui, cibis durioribus antea adſueti, iam molliores elegerunt, a quibus inteſtinorum laxitatem experiuntur, & ſenſim ad hypochondriacum malum accedunt.

12) Hypochondriaci ſunt *ſputatores*, alii magis ieiuno, alii repleto ventriculo.

13) *Nares* fere habent ſicciores.

14) Satis profunde dormiunt, & ſi quid a ſomno illis detrahitur, ſtatim incommode habent.

15) *Vrina* in malo exacerbato eſt limpida, ob maiorem in illa regione ſtricturam; miteſcente vero impetu nihil peculiare offert; cryſtalli enim tartareæ, quæ lateribus vaſorum adfiguntur, in ſtatu etiam ſano non raro obſeruantur.

16) *Dolores capitis* ſi concurrunt, ſunt illi prementes, tenden-

dentes, contuſorii, grauantes & vertiginoſi, rarius pungentes & lancinantes.

17) Exacerbatio horum pathematum non raro ad *animi* vsque perturbationes progreditur: ſunt enim ægroti anxii, ſolliciti, mœſti, ſuſpicaces, ſolitudinis amantes, ſuſpirioſi, immo nonnumquam ipſa melancholia hypochondriaca accedit.

2. *Paſſionis hyſtericæ.*

1) Hic eadem quidem pathemata, modo recenſita, ſed *acerbiora* obſeruantur, occurrunt enim

2) Circa *præcordia* vehementiſſimæ anxietates, oppreſſiones, ſuffocationes, conatus vomendi pertinaces, cum perpetua fere inadpetentia, immo nauſea, aut adpetitu vago, frequenter abſurdo.

3) *Medio ventre* contingunt repentinæ & violentæ compreſſiones, quaſi duabus manibus illa regio corripiatur; vbi præcipue *vmbilici* profunda retractio obſervanda venit.

4) In *inteſtinis* flatulentia vel ſtataria vel oberrans ſentitur, es wälzet ſich wie eine Kugel im Leibe herum.

5) In pectore inſignis difficultas reſpirationis contingit cum vehementibus ſæpe cordis palpitationibus.

6) Nonnumquam ſpaſticæ motus tonici exacerbationes in conuulſiones, quas vulgo *epilepſiam vterinam* vocant, excurrunt.

7) In *faucibus* vitia deglutiendi, & tam vehementem ſenſum non raro percipiunt, ac ſi nucleus, vel res dura œſophago incluſa eſſet; ac tum quidem præcedunt plurimum pandiculationes, oſcitationes & reſpirationis temporaria interceptio, aut ſtrangulatio ac ſi laqueus collo iniectus eſſet, quem ſenſum nonnumquam inſignis ſuffocatio excipit, ita vt per longum aliquando tempus ſine pulſu & reſpiratione inſtar mortuarum iaceant.

8) In *capite* dolores adfligunt velut immanes, magis tamen hemicranici, quam vniuerſum caput occupantes. *conf. tab. de clauo hyſterico, ſub ſignis.*

9) In

9) In emiſſione *vrinæ* exquiſitiſſimi dolores ſub exacerbatione huius mali interdum ſe ſe manifeſtant, & adnotante *Sydenhamo calculum mentiuntur*; quod ſymptoma multis medicis imponit, vt verum ſubeſſe adfectum calculoſum iudicent.

10) *Mentis* adfectiones *grauiores*, quam in viris, obſeruantur.

IV. *SVBIECTA.*

Huic malo quam maxime expoſiti ſunt homines

1. Vix vmquam alii, quam inſigniter plethorici.
2. Vitæ ſedentariæ & otioſæ addicti; atque huc ante omnia litterati referendi ſunt.
3. Qui adpetitui largiter indulgent, ſicciores dapes eligunt, & parum bibere ſolent.
4. Temperamentum melancholicum, ob craſin ſanguinis ſpiſſiorem, præcipue hoc malum incurrit.
5. Sanguineum autem temperamentum quando illi obnoxium fit, ratio in vitio diætæ & abuſu rerum non-naturalium quærenda eſt.
6. Ludit hic adfectus tragoediam ſuam in terminis *iuuentutis* ab anno circiter XVIII. ad XXX.
7. *Ætas* autem *puerilis* quam minime ab hoc malo corripitur.
8. Nec etiam adeo frequenter ætas *annoſior* ſexus *virilis*, niſi vel continuationem priſtini mali vel palindromen ſentiant, vel lautiori admodum diætæ & vitæ otioſæ dediti, vel ſuppreſſionem hæmorrhoidum experti ſint.
9. In feminis autem hoc malum magis occurrit ætate iuuenili *prouectiore*, nempe ab anno circiter XXX ad XL & L. Immo ceſſatio menſium proprium quaſi tempus eſt, quo ſexus hic potiſſimum huic adfectui exponitur.
10. Familiarius etiam malum hypochondriacum in ſexu hoc ſequiore, quam in virili obſeruatur: quam primum enim vitia vterina, e. g. menſium, lochiorum, molarum incurrunt, ſtatim ab hoc malo infeſtantur.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis antecedens* eſt plethora cum ſpiſſitudine coniuncta.
2. Caussa *proxima* eſt impeditus ſanguinis progreſſus circa venam portæ & viſcera illi adnexa.
3. Caussa *efficiens* horum motuum eſt ipſa natura, quæ hic plethoram imminuere, & impeditum ſanguinis progreſſum ſubleuare adlaborat.
4. Cauſſæ in hunc finem *inſtrumentales* ſunt motus illi ſpaſtici, tenſorii & preſſorii; immo ipſa adeo profunda ſuſpiria hypochondriacorum eo collineant.
5. Cauſſæ *occaſionales*, *procatarctica* & *aduentitia* permultæ ſunt:
   1) Suppreſſæ euacuationes ſanguinis, præcipue menſium & hæmorrhoidum.
   2) Diæta plena & lauta; potus autem parcus.
   3) Vitæ genus ſedentarium.
   4) Abdominis inconueniens compreſſio.
   5) Excretionum quarumlibet, præcipue alui, ſuppreſſio.
   6) Conſuetudo horum motuum & hæreditaria diſpoſitio.
   7) Flatulenta inteſtinorum atonia.
   8) Animi pathemata, e. g. ira, terror, deſideria veneris &c.
   9) Speciatim vero nauſea & ſenſibilitas; quo pertinet odor moſchi, ambræ, zibethi, roſarum &c.
   10) Peculiaris ſtructura venæ portæ omni iure ad numerum cauſſarum refertur, quæ præ omnibus aliis in corpore humano partibus apta eſt, ad hoc malum fouendum.
   11) *Diſtenſio* vaſorum oppletorum tamquam cauſſa *coniuncta*, *prouocans* & *acerbans* conſideranda eſt.
6. Exſulent itaque cauſſæ *pure paſſiuæ obſtructionum*, *venenoſi halitus ſanguinis menſtrui retenti*, *ſalium ſtimulantium &c.* vnica enim animi commotio plus hic valet, quam *ſexcenti Hippocratis ſapores.*
7. Exſulent etiam craſſæ illæ vulgi opiniones de *vteri locali translatione*, *adſcenſione*, *volutatione.*

VI. *PRO-*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Malum hypochondriacum *sibi relictum*, nec præposteris medicationibus tractatum, plus incommodi quam periculi portendit.
2. Quando autem quocumque modo turbatur, grauiora mala inducuntur:
   1) Scirrhosæ indurationes.
   2) Tumores vel œdematosi, vel rubro-liuidi in pedibus.
   3) Melancholia hypochondriaca, timida, taciturna, speculabunda, anxia, desperabunda.
   4) Vomitus cruentus, mictus cruentus, nephritis.
   5) Febres intermittentes, lentæ, hecticæ, vel acutæ inflammatoriæ.
   6) Vniuersa scena adfectuum arthriticorum.
   7) Icterus simplex in iunioribus, niger in annosis.
   8) Catarrhus suffocatiuus.
   9) Vertigo, paralysis, apoplexia.
3. Quo magis motus circa præcordia & lienem vrgent, eo magis ad vomitum cruentum respiciunt; qui tamen in viris non ita facile, quam in feminis metuendus est.
4. Vbi vero motus ad inferiora tendunt, ibi fluxus hæmorrhoidalis prouocationem respiciunt.
5. Hæmorrhoides quando proueniunt, & legitime continuant, malum hypochondriacum soluunt.
6. Quando autem per illarum suppressionem hoc malum inductum est: contumacissime se gerit.
7. Malum hoc sicut annosos rarius infestat, quam iuniores, ita grauius illos adfligit, & ægrius in iisdem profligatur.
8. Iuniores autem successu annorum sponte sæpius ab his pathematibus liberantur, si vitæ genus mediocriter tantum mutetur.
9. Sicut hæmorrhoidum fluxus hypochondriacos insigniter subleuat, ita mensium fluxus ordinatus ad hystericum malum imminuendum, multum contribuit.
10. Quo magis in sequiori sexu circa lienis confinia pathemata vrgent, eo maior de vomitus cruenti eruptione suspicio habenda est.

11. Quando vero in inferioribus abdominis partibus incommoda magis sentiuntur, negotium pro sexus diuersitate vel ad hæmorrhoidum vel ad mensium promotionem tendit.

12. Vomitus *vacuus* maiorem metum eruptionis sanguinis incutit, quam *repletus*.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Quantitas* sanguinis est imminuenda

1) per *venæ sectionem*, sed non aliam quam in *pede*, circa æquinoctia, & quidem luna decrescente, quo tempore natura ad dimittendos humores magis inclinat: magna incisione, vt spissior sanguis breui tempore satis & libere effluere possit.

2) per *hirudines* ad hæmorrhoidalia loca adplicatas. *Vid. dissertat. Stahlii de sanguisugarum vtilitate, & tab. chirurg. de hirudinum adplicatione.*

3) per reuocationem mensium suppressorum. *Conf. tab. de suppressione mensium.*

2. *Crasis* spissior est corrigenda & attenuanda

1) per conuenientem potissimum *diætam*, nempe per duo illa adminicula, satis efficacia, *motum* & *potum*. Potus diluit, & motus subagitat diluens cum diluendo.

2) Per medicamenta sanguinem incidentia & attenuantia, quæ autem ad efficaciam commendatæ iam diætæ non accedunt. Laudantur in hunc finem

a) *Radices*: ari, vincetoxici, helen. pimpin. alb. cichor. tarax. caryophyllat. rub. tinctor. dictamn. &c.

b) *Herbæ*: scord. fumar. scolopendr. capill. vener. cent. min. card. bened. cuscut. epithym.

c) *Salia digestiua*: tartarus vitriolatus, tartar. tartarisat. arcan. duplicat. nitr. antimoniat. liquor terræ foliat. tartari, sal tartari.

d) *Gummi-resinæ*: ammoniac. galban. sagapen. item gum. heder. iuniper.

e) *Antiscorbutica* quantum hic valeant, illucescet ex num. 23 *cautelar*.

f) *La-*

f) *Laxantia* cum resoluentibus dictis coniuncta, e. g. hellebor. nigr. polypod. rhabarbar. fol. sennæ &c.
g) *Composita*: ex his vsum habere possunt pilul. *Becheri, Stahlii*, sal Anglicanum, tinct. salis tart. antimon. essent. alexipharm.

3. *Commotiones* spasticæ exacerbatæ sunt mitigandæ. Præstant hoc
1) Nitrosa cum sale quodam digestiuo, & cinnabari sociata, quibus etiam absorbens aliquod exigua dosi addendum est.
2) Vbi valde anomalæ commotiones circa venam portæ occurrunt, ibi conducunt
a) Decoct. *millefol.* vel eius essentia cum spiritu C. C. moderate interdum maritanda.
b) Vel essent. *adianthi albi*, quæ herba eumdem effectum ac millefolium in turbis circa venam portæ habere dicitur.
c) *Cortex cascarillæ* eximium etiam præstat vsum, ad commotiones tales impetuosas mitigandas.

4. *Excretiones* ordinariæ sunt promouendæ.
1) *Aluum* adstrictam soluunt
a) *Diluentia*: e. g. potus calidus coffée, qui plus valet aluo expediendæ, quam thée, hic enim valde saturatus subadstringit.
b) Solutio *nitri* per potum ordinarium.
c) *Rhabarbarina* cum speciebus resoluentibus & forma infusi vsurpata.
d) *Extracta* resoluentia & abstergentia cum gummatibus & moderatissime aloëticis coniuncta.
e) *Clysteres* emollientes eximiam hic semper habent vtilitatem.
2) *Transpirationem* naturalem & lenem *diuresin* promouet essent. alexipharm. *Stahlii*, sub placido corporis motu vsurpata.

5. Tonus partium nimis distentarum est roborandus. Faciunt hoc
1) *Martialia*, legitimo tempore adhibenda e. gr. crocus

 mar-

martis antimoniat. aperitiuus *Stahlii*, tinctur. martis aperitiu. *Ludouici*, & eiusdem crocus martis sulphuratus, &c.

2) *Salia volatilia* cum tincturis alcalicis mixta, e. gr. tinctura tonico-neruina *Stahlii*.

B. *Methodus specialis*.

1. *In paroxysmo*.

1) Ante omnia *aluus* aperiatur, & semper aperta seruetur, per clysteres emollientes, & spasticos rigores demulcentes; eius modi sunt bene pingues, ex oleo amygdal. dulc. oliuar. recent. chamomill. aneth. sesam. parati.

2) Deinde temperantia nitrosa, & incidentia salina cum cinnabarinis exhibeantur, & ter per diem repetantur. e. gr. nitrum depurat. nitrum antimoniat. cinnabar. antimon. ocul. canc. cum acido tartari saturat.

3) Impetus si hisce cedere recusat, essentia vel decoctum millefolii parce & moderate propinetur, vel alia superius adlegata adhibeantur.

2. *Extra paroxysmum*.

1) Remittente impetu sanguis imminuatur per venæ sectionem, circa æquinoctia repetendam.

2) Et tum ad sanguinem diluendum & attenuandum, superius commendata remedia, præcipue diætetica, adplicentur.

3) Mensium etiam & hæmorrhoidum ratio habeatur, per methodum suo loco commendatam.

4) Denique ad tonum restituendum martialia, vel volatilia salia cum alcalicis tincturis mixta, propinentur, vel crocus martis antimoniat. cum MP. *Stahlii* sociatus.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ*.

1. Si vmquam, certe in decantato hoc adfectu, cautelis opus est; vbi multæ quidem prædicationes variorum remediorum, sed exigua auxilia reperiuntur.

2. Sufficiens labor & humectatio corporis plus valent, quam

vni-

vniuersus medicationis adparatus, optima licet methodo institutus.

3. Quam diu sanguis abundat, omnia resoluentia, & tonum roborantia, sunt frustranea.

4. Si tentamen medendi insuper *impetuose* in talibus circumstantiis instituitur, facile hæmoptysis, asthma conuulsiuum, catarrhus suffocatiuus, adfectus-arthritico rheumatici, siue vagi, siue fixi, inducuntur.

5. Item repentinæ anxietates præcordiorum, infarctus viscerum, vel febres inflammatoriæ. *Vid. prognosis.*

6. Non imminuta sanguinis quantitate *symptomata* statim adgredi multo adhuc periculosius est tentamen.

7. *Venæ sectio* curatiue, aut in brachio, instituta, magis nocet quam prodest: facile enim pathemata ad superiores partes prouocat, & contumaciora reddit; iusto autem tempore & loco administrata durabilem sæpe subleuationem adfert, & reliquæ medicationi viam sternit. Si pressiones magis *in dextro* latere sentiuntur, & nullum vitium in pectore vel dispositio vertiginosa subest, tum in brachio etiam locum habet.

8. *Scarificatio* vix talem effectum infert, qualis huic malo conducit.

9. *Hirudines* nec opportuno tempore nec iusto ordine adplicatæ, maioribus anomaliis ansam præbent; dextre autem adhibitæ ad molimina hæmorrhoidalia mitiganda, & motus congestorios a superioribus visceribus reuocandos, vsum habent eximium, tanto magis, si venæ sectio præmissa est. *Vid. tab. de suppressione hæmorrhoidum.*

10. *Emetica* hypochondriaco-hystericis, iuxta hodiernos mores, præscribere, infelix est tentamen: pathemata exacerbantur, in habitum obfirmantur & facile vomitus cruentus, præcipue in feminis, metuendus est.

11. Vbi autem malum adhuc recens, & conspicuum diætæ vitium subest, subiectum insuper euemetum & robustum, ibi *moderatum emeticum* conceditur.

12. *Purgantia fortiora*, frequentius adhibita, hypochondriacis etiam non conueniunt; motus spasticos magis augent

&

& ſanguinem adhuc ſpiſſiorem reddunt: vnde a frequentibus purgantibus malum hypochondriacum nonnumquam inducitur.

13. Accuſata enim *ſaburra* in primis viis hypochondriacorum, ad quam eliminandam vomitoria & purgantia primario præſcribuntur, plurimum nulla eſt.

14. Fruſtraneus etiam eſt metus, quaſi *acida pungentia*, malum hypochondriacum fouentia, in primis viis generarentur; quæ proinde expurganda eſſent.

15. De *polypodio* in ſpecie adhuc dubitandum, num hoc loco tantos effectus præſtet, quanti per meram ſæpe credulitatem de illo prædicantur.

16. *Mercurialia* non poſſunt admitti, nedum deteſtanda hic *ſaliuatio*; quæ contracturas, paralyſes, apoplexiam, aſthmata conuulſiua, immo mortem inducere valet.

17. *Diaphoretica* calida etiam nocent, ſanguinem enim vel in orgasmum deducunt, vel humiditatem ei ſubtrahunt: abſint itaque alexipharmaca calida, carminatiua, olea deſtillata, myrrhata, camphorata, ſalia oleoſa & omnia ſulphurea acria, quæ infarctibus & phlogoſibus occaſionem præbent.

18. Methodus, quæ per *alterantia*, edulcorantia, acrimoniam corrigentia, ſalibus ſuſpectis ſubuenire docet, ſalutaris non deprehenditur; inducit potius adfectus aſthmaticos, ſcirrhoſos, œdematoſos, ictericos, aſciticos, colicos, iliacos, podagricos, vertiginoſos, inflammatorios, paralyticos, apoplecticos.

19. Neniæ illæ, de efficacia *martialium abſorbente*, *fundente* & *colliquante*, experientiæ practicæ non reſpondent, neque etiam chymiæ experimentali; conſpicuus potius effectus adſtringens, ſolo gradu differens, in omnibus *martialibus* deprehenditur.

20. Hinc *martialia*, in *vigore* paroxyſmi vſurpata, maiores anxietates, infarctus viſcerum & adſtrictiones alui inferunt; *remittente* autem impetu & præmiſſa venæ ſectione adhibita & continuata, leni adſtrictione venarum diſtentarum iuſtum tonum reſtituunt; & hoc tanto efficacius, ſi cum

si cum essentia millefolii miscentur. Cæterum a crudo marte abstrahendum est.

21. *Salia volatilia* mirifice quidem hodie extolluntur, & virtus illorum resoluens & attenuans ad nauseam prædicatur, sed pauca grana, quæ pro dosi adhibentur, satis demonstrant, quod non in *humores*, s[illegible] in *vias* agant, iisque stimulum ad constrictionem o[illegible]orum incutiant; quæ strictura, quando sanguis [illegible]is mobilis, & viæ nimium repletæ sunt, male ced[illegible] Hinc intempestiuus & liberalis illorum vsus cum martialibus eadem damna inducit.

22. Neque *absorbentia* ad summam medelæ peculiare quid conferunt, licet id vulgo credatur; largius enim & frequentius vsurpata, humores magis inspissant, & tenaciores reddunt, in primis etiam viis turbas & molestias procreant.

23. *Antiscorbutica*, plenis buccis commendata, fundamentum huius mali non attingunt, *acriora* potius illud exasperant; præmissa tamen venæ sectione, *temperata* cum reliquis incidentibus, superius commendatis, possunt coniungi.

24. Idem de *antiuenereis* sentiendum est.

25. Vsus *acidularum* asylum hypochondriacorum vulgo reputatur, sed propter exiguum re vera effectum, & propter iacturam temporis ac sumtuum censemus, quod *remedium grauius sit morbo ipso*. Præter ea, vbi sufficiens motus, siue per virium defectum, siue per sumtuum ad vecturam destitutionem, obtineri non potest, ab vsu illarum prorsus abstinendum est. *Conf. dissert. Stahlii de fontium salutarium vsu & abusu.*

26. *Nitrum*, in adfectibus hypochondriacis prudenter adhibitum, egregium præstat effectum: spasticam enim partium fibrosarum stricturam relaxat, & qualemcumque ardoris sensum in visceribus obtundit.

27. *Nitrum* cum sale digestiuo & pauca absorbentis cuiusdam quantitate mistum, flatulentiam hypochondriacam, post

cibos præcipue emergentem, promptius subigit, quam vllum aliud medicamentum.

28. *Aloëticorum* vsus in malo hypochondriaco cautissimus & parcissimus esse debet: quando enim hic adfectus eo iam peruenit, vt euacuationes respiciat, tum incongruens illorum vsus grauissimas exacerbationes inducit, quia aloë sanguinem quidem commouet, sed non ad exitum perducit.

29. Vsus *clysterum* emollientium, vti huic malo efficaciter occurrit, ita in *feminis* præcipue laudatur. Parantur ex herbis emollientibus, lubricantibus, mucilaginosis, oleosis & temperatissimis carminatiuis.

30. *Veronica* cocta, &, adiecto oleo ac sale, in clystere adhibita, ad hypochondriaco-hystericos lumbares & ischiadicos spasmos, egregium præstat effectum.

31. *Laxantia*, licet mitissima sint, ad commodum tamen clysterum vsum non accedunt: ipsa *rhabarbarina* relinquunt aliquam adstrictionem, & hinc sui repetitionem efflagitant.

32. *Manna* & folia *sennæ* flatulentiam excitant & naturam sensim in consuetudinem deducunt, vt nihil deponat, nisi adhibitis hisce stimulis: vsus itaque eorum sit moderatus.

33. *Pruna Damascena* ad expediendam aluum vtiliter adhibentur in iis, qui a dulcibus alias non læduntur; modo non statim bibatur cereuisia fermentescens, sed haustus vini, vel alius conueniens spirituosus.

34. Exsulent in hystericis tot decantata *vterina*, e. gr. elixiria, essentiæ, tincturæ, aquæ destillatæ aromaticæ, die hitzige Mutter-Wasser.

35. Speciatim reiicitur *castoreum*, licet tot laudibus exaltatum; internus enim illius vsus ad pauca quidem momenta leuamen adfert, deinde autem grauiora incommoda inducit, præcipue vero caput obnubilat, & angustias præcordiorum auget. Ante omnia ab illo abstinendum est, quando pathemata hypochondriaco - hysterica nauseabunda & vomibunda occurrunt.

36. *Mil-*

36. *Millefolii* vſus debet eſſe prouidus, præcipue in viris; in feminis maiori ſecuritate adhibetur; vbi eſſentia, cum croco mixta, impetum commotionum & anxia molimina, ad menſes tendentia, egregie mitigat. In viris quando adhibetur, eſſent. millefol. p. I. cum eſſent. pimpinell. alb. p. III, & ſpirit. ſalis ammoniac. p. ſemis miſceatur.

37. Vſus *marinorum animalium*, e. g. dent. hypopot. lap. manat. priap. cet. prorſus improbatur: licet enim motus per illa in præſens ſupprimantur, in futurum tamen vel maiore impetu reuertuntur, vel infarctus & ſcirrhi viſcerum, aut plane hydrops ſuccedunt.

38. Quid de *cucuphis*, quæ in capitis doloribus hyſtericarum adhibentur, cenſendum ſit, tabula de *cephalalgia*, & altera de *clauo hyſterico* indicauimus.

39. Quibus locis etiam cautelæ de *duplicis generis odoramentis*, in ſuffocatione hyſterica admodum vſitatis, adiectæ ſunt.

40. Occurrunt nonnumquam hyſtericæ, quæ nullum plane odorem ſub tali conſtitutione perſentiſcunt: in his præſtat ab odoramentis plane abſtinere, quam grauius damnum inferre.

41. *Camphoræ* vſus in capitis doloribus hyſtericarum citatis locis euoluatur, vbi ſimul conſilium datur, qua ratione etiam in illis feminis vtiliter adhiberi poſſit, quæ alias illius odorem faſtidiunt.

42. Vſus *carnis lupinæ*, de collo ſuſpenſæ, in malo præcipue feminarum, loco ſecreti a quibusdam habetur; id quod experientiæ relinquendum eſt.

43. *Narcotica* ſedant quidem promtius exacerbationes hypochondriaco-hyſtericas, ſed vehementius illæ recrudeſcunt; & deinde etiam hæc remedia a natura adſpernantur.

44. Denique *diæta*, non quidem ſcrupuloſa, conueniens tamen commendatur; cauendo a cibis acidis, craſſioribus, frixatis, placentis butyraceis. Qui ſegnitie alui laborant,

certo tempore huic negotio indulgeant, & paullo ante cibum exiguum panem largo butyro illitum præmittant.

TABVLA XXXVIII.

DE

INFARCTV LIENIS.

I. D*EFINITIO.*

Infarctus lienis est inflatio visceris huius laxi & cellulosi, a restrictione sanguinis versus ramum splenicum orta, & eruptionem per vasa breuia respiciens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Infarctus lienis a recentioribus pathologicis *obstructionis* nomine venit; sed hæc, vi vocis, plenariam sanguinis interceptionem designat, & multas confusiones inducit; de qua materia legi meretur *dissertat. Stahlii de obstructione vasorum sanguiferorum.*
2. Infarctus lienis quidem non differt a *malo hypochondriaco*, specialem autem sanguinis directionem & determinationem versus viscus lienis inuoluit.
3. Non confundendus est lienis infarctus cum *doloribus nephriticis*, versus sinistrum latus se se extendentibus, & *profundius* adfligentibus. *Conf. signa nephritidis,*

III. *SIGNA.*

1. Inflatio in latere sinistro sub costis spuriis.
2. Cum doloribus prementibus & tendentibus, raro autem interlancinantibus.
3. Durant hæc incommoda per vnum vel alterum diem, & dehinc remittunt.
4. Sub adflictione laborant difficultate respirationis.

5. An-

5. Anxietate etiam præcordiorum & animi mœrore adficiuntur.
6. Concurrit tuſſis ſicca periodica.
7. Ingens diminutio virium, torpor ad actiones & moroſitas.
8. Adpetitus plurimum languet.
9. Manifeſtat ſeſe ventriculi inflatio, quæ a ructibus magis, quam a flatibus ſtricte ſic dictis tollitur.
10. Palpitatio cordis, & ſæpius etiam motus palpitatorius in ipſo liene obſeruari ſolet.

IV. *SVBIECTA.*

Huic adfectui ſæpius obnoxii ſunt homines

1. Mediæ & conſiſtentis ætatis, ſexus feminini præ virili.
2. Temperamenti præcipue melancholici, vel ſanguineo-melancholici.
3. Qui pathemata generaliora hypochondriaca, præcipue autem ſuppreſſiones hæmorrhagiarum diu perpeſſi, & ſub his incongruenter, in primis adſtringentibus tractati ſunt.
4. Qui vitæ ſedentariæ, ſpeculabundæ, variis curis & ſollicitudinibus obnoxii exſiſtunt.
5. Verbo: omnia fere illa ſubiecta, quæ præcedente tabula deſcripta ſunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora cum ſpiſſitudine coniuncta.
2. Cauſſa continens & proxima eſt infarctus & reſtrictio ſanguinis verſus ramum ſplenicum; ſub quo impedito & perplexo negotio natura eruptionem ſtagnantis ſanguinis per vaſa breuia reſpicit.
3. Cauſſæ *occaſionales* & *procatarcticæ* ſunt:
   1) otioſum vitæ genus.
   2) Cibi craſſiores & parcior potus.
   3) Neglectio adſuetarum euacuationum ſanguinis.
   4) Inepta medicatio in febribus *intermittentibus* per adſtringentia, & in *acutis* per refrigerantia.
   5) Neglectio alui expediendæ.
   6) Refrigerationes partium corporis extremarum.
   7) Diſpoſitio hæreditaria & animi pathemata.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Infarctus lienis non est præsentis periculi, & quo recentior est, eo facilius adhuc cedit congruæ medicationi.
2. Quando sibi relinquitur per aliquot annos sine vitæ iactura durare potest.
3. Progrediente autem tempore, & accedente in primis medicatione improuida, facile in febrem quartanam transmigrat.
4. Vel in scirrhum abit, quem tamen per plures etiam annos gestare possunt lienosi. *Conf. tab. sequens de scirrho lienis.*
5. Tandem febres lentæ, hecticodes.
6. Vel œdematosi, cachectici, ascitici adfectus hanc scenam claudunt.
7. In feminis vomitus cruentus, in viris autem hæmorrhoides hoc malum nonnumquam soluere solent.
8. Nonnumquam stasis inflammatoria suppurascens, sed rarissime, exoritur, & materia purulenta coloris teterrimi, per vomitum vel aluum reiicitur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Quantitas* sanguinis est imminuenda; id quod obtinetur
   1) per venæ sectionem in dextro pede circa æquinoctia instituendam & numquam omittendam.
   2) per reuocationem hæmorrhagiarum suppressarum.
   3) per hirudines in negotio hæmorrhoidali.
2. *Qualitas* sanguinis spissior est corrigenda. In hunc finem commendantur
   1) *Radices*: cichorii, tarax. helen. vincetox. pimpinell. alb. ari, bardan. apii, petroselini, graminis.
   2) *Herbæ*: absinth. card. bened. centaur. min. fumar. hyssop.
   3) *Antiscorbutica temperata*: nasturt. beccabung. cochlear. acetosell.
   4) *Salia enixa*: tartar. vitriolat. arcan. duplicat. nitrum antimoniat. in primis tartarus tartarisat.

5) *Gum-*

5) *Gummi-resinæ*: ammoniac. sagapen. sarcocoll. galban. bdell. myrrh. succin.

6) *Diluentia* per sufficientem potum cum labore corporis coniunctum.

7) *Laxantia* cum resoluentibus modo commendatis, nupta e. g. hellebor. nigr. senn. rhabarbar.

8) *Composita*: pilul. *Becherianæ*, *Stahlianæ*, tartareæ *Bontii*, extract. panchymagog. *Crollii*, magnes. alb. sal. Anglican. essent. alexipharm. *Stahlii*, essent. absinthii composita.

9) *Externa resoluentia & roborantia*: emplastr. de ammoniac. saponat. *Barbette*, diaphoret. *Mynsichti*, de spermat. ceti, de cicuta. Item *emollientia*: emplastr. diachylon, de meliloto, *linimenta* ex vnguent. de althæa, ol. cappar. chamomill. irin. camphor. alternatim regioni lienis adplicata.

3. *Motus* tonicus in liene relaxatus est roborandus, ad congestoriam sanguinis restagnationem discutiendam, & nouum infarctum præoccupandum. Huic indicationi satis faciunt

1) *Martialia teneriora*: croc. martis antimoniat. *Stahlii*, essent. vitrioli martis *Zvvelferi*, vel *Ludouici*.

2) *Salia volatilia* cum tincturis alcalinis maritata, e. gr. MR. tonico neruina *Stahlii*.

3) *Specifica antisplenetica*, qualia creduntur esse
   a) Rad. rub. tinctor. caryophyll. capparum.
   b) Herb. cuscut. epith. scolopend. ceterach. millefol. adianth. nigr. præcipue vero *alb.*
   c) Cortex & lignum fraxini, circa solstitia cæsum, item cort. & lign. tamarisci.

B. *Methodus specialis*.

1. Ante omnia *aluus* aperiatur, & aperta seruetur, siue

1) per *clysteres* neruino-carminatiuos, reuulsioni & roborationi discussoriæ aptos, e. g.
   a) *Radices*: maluæ, althææ.
   b) *Flores*: chamomill. verbasc. melilot. stœchad. citrin. summit. origani.

c) *Se-*

c) *semina*: anisi, foenicul. foenugræci; siue

2) per blandiora *laxantia*, e. g.

a) Infusa helleborina.

b) Pilul. *Becheri, Stahlii.*

2. His laxantibus subiungantur resoluentia, diluentia, & sanguinem spissum attenuantia, superius commendata.

3. Et quando symptomata febrilia vrgent, pulueres nitroso-temperantes simul adhibeantur. *Vid. cautel.*

4. Post paroxysmum obseruetur iustum tempus *venæ sectionis* circa æquinoctia repetendæ; coniunctis iterum resoluentibus & leniter laxantibus.

5. Mensium vel hæmorrhoidum specialis ratio habeatur.

6. Denique tonica martialia legitime propinentur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Obseruationes, quas præcedente tabula de malo hypochondriaco commendauimus, etiam in hoc adfectu notandæ sunt.

2. *Venæ sectio* præsente paroxysmo non necessaria est, quia per aliquot tantum dies impetus durat, & medicatione commendata profligari potest. Ad præcautionem itaque instituatur.

3. Febrium intermittentium incongruens tractatio, quando huic adfectui ansam dedit, & suppressæ febres sub vsu medicamentorum reuocantur, tum methodus iis conueniens adhibenda, & eo facilior huius mali eradicatio speranda est.

4. *Martialia* prius non concedantur, quam sufficiens obtenta est reseratio; quæ ex vrina largiore & crassa (non tamen aurantii coloris, hecticam indicantis) cognoscenda est.

5. Quando autem *martialia* cum *aliis* coniuncta propinantur, tum methodus satis secura est, e. g. si mane resoluentia, & vesperi *laxantia* leniora adhibentur, *martialia* versus meridiem sunt concedenda; quo casu hæc MR. commendari potest.

Rec. tinct. aperitiu. *Ludouici* vnc. I.
essent. adianth. alb. vnc. semis.
M. dos. XL. guttæ, versus tempus prandii sumendæ.

6. Si

6. Si vero hecticæ vera indicia iam adſunt, tum *martialia* locum non habent, ſed methodus tabula *de hectica* commendata.
7. Auctores obſeruarunt, quod lienis infarctus reſoluti indicium ſit, ſi ſuperueniat febris acuta, cum petechiis complicata, & excretio ſanguinis coagulati nigri & fœtentis per aluum.
8. Quid de radice *polypodii*, quæ in ſplenetico adfectu præ aliis effertur, ſentiendum ſit, præcedente tabula ſub *cautelis* indicatum eſt.
9. Alii laudant radicem *aſari*: quod experientiæ relinquitur.
10. *Opiata*, ad dolores placandos adhibita, infarctum augent, & aluum adſtringunt.
11. Quod lignum *fraxini* lienem conſumat, fabula eſt.
12. Neque reſoluentia *acriora*, e. g, rad. bryoniæ, teneris & ſanguineis improuide præſcribenda ſunt, quia metum exulcerationis inferunt.
13 *Lumbrici* terreſtres, reſoluente & diuretico effectu præditi, quid in hoc morbo præſtent; experientia quemuis docebit.
14. Semper iniungenda eſt ægris continuatio vſus remediorum ad minimum per aliquot hebdomades, præcipue, quando malum diu iam perſtitit & inualuit, alias irrita ſunt omnia, etiam ſi optima fuerint remedia; nullæ enim viſcerum obſtipationes præcipitem curationem admittunt. Abſit itaque omnis *heroica* medicatio, tum *euacuans*, tum *alterans*, effectus enim funeſtos accelerat.
15. *Nuda* vero *inflatio* lienis, quæ vel in feminis a menſium regeſtione, vel in febribus intermittentibus contingit, facilius & citius profligatur per methodum & remedia, ſuperius commendata.
16. Infarctus lienis quando in *vlcerationem* tranſit, (id quod reiectio purulentæ & fœtidæ materiæ per vomitum vel aluum manifeſtat,) tum conſolidatio promouenda eſt. In hunc finem laudantur
1) Cortex *fraxini* in decocto vel cum melle exhibitus.
2) Conſerua *roſarum*.

3) Terebinthina cocta, cum ouo sorbili vel cereuisia calida propinata.

4) Balsamum Peruuianum cum emulsione amygdalarum vsurpatum.

5) Interpositis pilulis laxantibus ex gummi ammoniaco, sagapen. extract. panchymagog. *Crollii*, mercur. dulci, aloë &c.

17. *Succi* recenter expressi ex radicibus & herbis, sub methodo generali commendatis, e. g. ex radice cichorii, taraxaci, herbis antiscorbuticis, efficaciores deprehenduntur, quam si hæc remedia sub alia forma exhibentur.

18. *Acidulæ* minorem adhuc locum hic habent, quam in malo hypochondriaco, in quo materia peccans ad specialia loca nondum determinata est: augent enim obstipationes, inducunt cachexiam, hydropem, vel hecticam, immo mortem maturius aduocant.

19. *Thermæ*, nisi venæ sectio, leniora resoluentia & euacuantia præmittuntur, faciliori lienis exulcerationi ansam præbent.

20. Diæta mollis, lubrica, potulenta medelam egregie promovet, sed tanto efficacior est, quo magis corporis motus, primo placidus, & deinde subcussatorius coniungitur.

21. Cibi moderate aromatisati & vinum bonum, modice sumtum, vti salutaria sunt remedia, ita immodicus eorum vsus quam maxime nocet.

22. Præ cæteris laudantur cibi capparibus conditi; num vero potus specialem efficaciam adquirat, quando ex *poculis ligni tamarisci* hauritur, experientiæ relinquendum est.

23. Animi pathemata, vti ad concitandum hunc adfectum præsentis sunt efficaciæ, ita & mentis tranquillitas multum confert ad malum felicius profligandum.

24. Ceterum notari meretur, quod *Ettmüllerus* hunc adfectum non lieni, sed intestino *colo*, a flatibus vel induratis scybalis distento, adscripserit; quam autem opinionem tres præcipue circumstantiæ refutant;

1) Infarctus lienis *periodice* recurrit.

2) Per aliquot dies *constanter* durat.

3) Cly-

3) Clysteribus emollientibus confestim non cedit, quorum omnium in adfectibus flatulentis contrarium obseruatur.

TABVLA XXXIX.

DE SCIRRHO LIENIS.

I. D*EFINITIO.*

Scirrhus lienis est tumor huius visceris induratus a restagnatione humorum sensim spissescentium, &, exhalantibus tenuissimis portionibus, siccescentium, originem ducens. Deriuatur a σκιῤῥόω, induro.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Scirrhi sunt vel *seroso-gelatinosæ*, vel *sanguineæ* indolis.
2. Scirrhosa lienis constitutio differt a simplice illius *infarctu*; Hic enim facilius adhuc felicem consequitur discussionem: Scirrhus autem vix vmquam. *Vid. prognosis.*
3. Scirrhus lienis differt *gradu*; in aliis enim lien in *totum*, in aliis in *tantum* induratus est.

III. *SIGNA.*

1. Obuia tactui durities sub costis versus latus sinistrum & lumbos retrorsum, cum sensu ponderis cuiusdam, huic lateri incumbentis, & hinc decubitum in latus dextrum molestum reddentis.
2. Color faciei, immo reliqui corporis, luridus, ad fuscum nigricantem subuiridem tendens.
3. Cum oculorum altiore quasi retrocessione, & circa orbitam liuente ambitu.
4. Angustia pectoris est fere perpetua, cum difficultate respirandi, & tussi sicca pertinaci coniuncta.
5. Adpetitus crebro auidus est, interdum tamen sine caussa manifesta fit nauseabundus.

6. Repletio, aut potius inflatio ventriculi post sumtos cibos, & sensus pressionis.
7. Aluus est valde segnis, vel tamen inconstans.
8. Vrina tenuis, parca, subliuida, viridescens, immo dilute nigricans.
9. Quando inueteratus est scirrhus, in pede *sinistro* inflatio turgida, liuida & dura occurrit, donec tandem tumor vlterius se extendat.
10. Languor corporis insignis.
11. Animus prae se fert torporem, taediosam morositatem, taciturnitatem, anxietatem, & haec omnia sine caussis manifestis.

IV. *SVBIECTA.*

1. Vterque sexus obnoxius quidem est huic labi, sed ea non ita frequenter occurrit.
2. *Viri*, qui diu hypochondriaci fuerunt, & *feminae* a malo hysterico frequentius vexatae.
3. Ætas virilis & prouectior.
4. Personae, quae in febribus intermittentibus, praecipue in quartana, adstringentibus, vel in acutis inconueniente ratione tractatae sunt. *Conf. caus.*
5. Otiosae, sedentariae, & speculabundae.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *antecedens* est congestio sanguinis restagnatoria in ramo splenico.
2. Caussa *proxima* est repentina dissipatio partium fluidarum, & *tenuiorum*, relictis solis *spissioribus*, in talem duritiem abeuntibus.
3. Caussae *occasionales, procatarcticae* & *aduentitiae* sunt:
   1) Peruersae medicationes, quae prae aliis scirrhos inducere valent, e. gr. adstringentia in febribus intermittentibus, refrigerantia & salia volatilia in acutis, topicorum frigidorum adplicationes in simplice adhuc *infarctu*; vulgo kühlend Pflaster auf die Miltz legen.
   2) Vehementes contusiones & vellicationes.

3) Diae-

3) Diæta craſſa, mucida, lenteſcens, e. gr. nimius vſus piſcium, carnis infumatæ, lacticiniorum.

4) Inſignia animi pathemata.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Diſcuſſio ſcirrhi *veri*, vel plane nulla exſpectari poteſt, vel certe difficillimi, & ſumme ancipitis euentus eſt; id quod contra vanas pollicitationes, a multis iactatas, probe tenendum eſt.

2. In ſcirrho quidem *recentiore* aliqua diſcuſſionis ſpes adhuc adfulget. Quippe nonnumquam per vomitum cruentum in feminis ſoluitur.

3. Econtra quando ſcirrhum ſymptomata hectica & aſcitica ſequuntur, peſſimum eſt malum.

4. Scirrhus *ſibi relictus*, per multos annos ſine corruptione & vitæ periculo durare poteſt.

5. Quando autem ſola *emollientia* adhibentur, quæ cum *maturantibus* inſeparabilem nexum habent, euentus præceps & periculoſus acceleratur: laudabilis enim huius ſtaſeos ſuppuratio vix vmquam ſperanda eſt.

6. Scirrhus perpetuo procliuis eſt ad corruptionem, ſed magis ſphaceloſam, quam inflammatorio-ſuppuratoriam, aut vlceroſam.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Scirrhus lienis *incipiens* tractatur, vti infarctus. *Vid. methodus tabulæ præcedentis.*

2. Sigillatim autem adhuc notandum, quod *reſoluentia* paullulum *fortiora*, hic magis locum habeant, quam in lienis infarctu, e. gr. rad. gentian. bryon. ari, ſquillæ, radices quinque aperientes, item rad. chinæ, ſarſaparillæ, herb. capillares, antiſcorbuticæ, & gummi-reſinoſa: bdell. ſagapen. ladan. galban. ammoniac.

3. Item: quod venæ ſectio ſtatim poſt abſterſionem primarum viarum poſſit inſtitui.

4. *Externe* eadem emplaſtra, ſub infarctu commendata, adhibeantur, quibus *emolliens* aliquod linimentum per vices ſubſtituatur, e. g. vnguent. alth. cum medulla crur. vitulin. & camphora mixtum.

5. Vbi autem scirrhus iam obsirmatus est, in primis quando plus de sanguinea substantia participat, ibi præstat artis inopiam profiteri, quam vanis pollicitationibus ægrum lactare & frustrari.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quemadmodum iam *Hippocrates* consilium dedit, vt *cancer occultus*, qui nihil aliud est, quam *scirrhus sanguineus*, intactus relinquatur, sic etiam præstat, in veriore scirrho manum detrahere, quam per emollientium continuum vsum statim hanc ad maturationem perducere.
2. Sectio venæ *saluatellæ* (inter annularem & minimum digitum) quam veteres hic commendant, ad summam quidem rei nihil facit, præmissa tamen venæ sectione generaliore, specialior hæc, cuiuscumque demum efficaciæ, potest subiungi.
3. Illud pro axiomate habendum est, quod in vitiis viscerum *scirrhosis* æque ac *vlcerosis*, neque autocratia naturæ, neque artis ministerium ad solidam curationem sæpe aut multum quid proficiant.

TABVLA XL.

DE

INFARCTV HEPATIS.

I. D*EFINITIO.*

Infarctus hepatis est stagnatoria sanguinis in hoc viscere congestio, siue a spastica hepatis contractione, siue a nimia motus tonici remissione, originem ducens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quomodo *infarctus a scirrho* hepatis differat, sequente tabula indicatum est.
2. Vitium hepatis hic duplici modo considerandum est:

1) Vel

1) Vel enim hepar motu ſpaſtico nimium *contractum* eſt; id quod ordinarie in adultioribus contingit.

2) Vel nimium *expanſum*, & hoc ſæpius in iunioribus reperitur; qui vterque ſtatus motum ſanguinis per hoc viſcus liberiorem impedit, & infarctum efficit. De hac materia legi meretur *diſſertatio Stahlii de hydrope*.

III. *SIGNA*.

1, Anguſtia præcordiorum, præſertim circa hypochondrium dextrum, cum reſpiratione difficili.

2. Dolor grauans & obtuſus, interdum etiam pulſui reſpondens.

3. Æſtus volaticus, & phlogoſes repentinæ, cum rubore faciei, & colore inſigni in volis manuum.

4. Sitis vaga.

5. Oris ſiccitas & amaritudo.

6. Saliua glutinoſa.

7. Tuſſis ſicca hypochondriaca.

8. Proſtratio adpetitus.

9. Cardialgia inſignis.

10. Laſſitudo & grauitas artuum.

11. Somnus inquietus & iactatione corporis turbatus.

12. Habitus corporis flaccidus, immo, ob impeditam liberiorem lymphæ ſeparationem, contabeſcens.

13. Vrinæ ſub initium ſunt tenuiores; quo magis autem hectica accedit, eo magis ſaturati aurantii coloris exſiſtunt, & deinde rubicundum ſedimentum exhibent.

14. Augmentum doloris, quando hypochondrium digitis tangitur.

15. In ſtatu nimiæ hepatis expanſionis, tumor dextri hypochondrii notabilior viſu & tactu diſcernendus ſentitur.

16. Aluus plerumque adſtricta, & reliquarum actionum tardior ſucceſſus obſeruatur.

IV. *SVBIECTA*.

1. Sunt hic fere eadem, quæ tabula de infarctu lienis indicata ſunt.

2. Præ-

2. Præcipue tamen temperamentum melancholico-cholericum, huic malo magis subiacet.
3. Hypochondriaci & hystericæ, congestione versus venam portæ laborantes.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *antecedens remota* est plethora cum spissitudine sanguinis coniuncta,
2. Caussa *antecedens propior* est vniuersus motuum hypochondriacorum adparatus.
3. Caussa *immediata* & *proxima* est vel
   1) spastica hepatis contractio, vel
   2) motus illius tonicus remissior.
4. Caussæ *occasionales, procatarctica* & *aduentitiæ* sunt:
   1) Suppressio hæmorrhagiarum in primis hæmorrhoidum & mensium.
   2) Neglectio artificialium adsuetarum.
   3) Impeditus sanguinis progressus per hypochondria.
   4) Peruersa febrium medicatio, intermittentium quidem per adstringentia, acutarum autem per salia volatilia vel refrigerantia topica.
   5) Peruersi vsus vomitoriorum, maxime in plethoricis paullulum adultis & spontaneis sanguinis euacuationibus adsuetis.
   6) Iracundia, præcipue inter cibum, vel statim post eumdem.
   7) Diæta crassa & potus parcior.
   8) Frequentissime haustus frigidus, corpore calente.
   9) Abusus acidulorum adstringentium in morbis chronicis.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Infarctus hepatis legitime tractatus, admittit quidem curationem, præsertim in statu recente; si autem ineptis medicaminibus tractatur, inflammatio cum febre acuta, immo suspecti vomitus & alui fluxus accedunt.
2. Quando mature non tollitur, facile transit in scirrhum, & denique in hydropem, cachexiam ictericam, hecticam.

3. In-

3. Infarctus hepatis, *expansione* visceris conspicuus, facilius tollitur, quam qui cum nimia hepatis *constrictione* coniunctus est; cuius etiam vestigia hectica sæpius legit.
4. Hæmorrhoides vel menses quando hepatis infarctui, a sanguine congesto oriundo, superueniunt, sæpius malum soluunt.
5. Ira, vti morbum grauiorem, ita etiam difficiliorem reddit medicationem.
6. Infarctus *hepatis* maioris est momenti, quam infarctus *lienis*, tam ratione periculi, quam difficultatis medendi.
7. Rarius infarctus hepatis subit corruptionem.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Methodus differt secundum caussas.

1. In spastica *contractione*, sequente modo procedendum est:
   1) Primæ viæ abstergendæ & euacuandæ sunt per lenia laxantia, sennata, rhabarbarina &c.
   2) Deinde, ad caussam antecedentem auferendam, instituatur venæ sectio in pede, in hæmorrhoidibus vero suppressis, hirudinum ad anum adplicatio.
   3) Postea materia, in hepar impacta, incidatur, resoluatur & abstergatur. In hunc finem præ aliis commendantur:
      a) *Radices*: cichorii, taraxaci, graminis, vincetoxici, pimpinellæ albæ, ononid. apii, polypod. squillæ, quæ autem modeste adhibenda est.
      b) *Herbæ*: hepat. nobil. capill. veneris, cuscutæ, acetos.
      c) *Flores*: bellid. min. borrag. bugloss.
      d) *Semina*: anisi, fœniculi, carui, baccæ lauri & iuniperi
      e) *Cortices*: winteran. citr. cinnamom. aurantior.
      f) *Gummata*: ex quibus præcipue ammoniacum ab *Ettmüllero* laudatur. *Vid. cautel.*
      g) *Salia digestiua*: nitrum antimoniat. tartar. vitriolat. arcan. duplicatum, sal Anglican. mirabile *Glauberi*,

quibus nitrum & modicum abſorbentis adiiciendum eſt.

h) *Compoſita*: pilulæ *Stahlii*, *Becheri*, quæ tanto magis commendantur, quia febres ſuppreſſas facile reuocant, & hinc medelam reddunt faciliorem.

i) *Laxantia cum epicraſi*, vbi reſoluentia, iam commendata, cum lenioribus euacuantibus, præcipue cholagogis maritanda ſunt.

4) Ad relaxandam hepatis *ſtricturam* conducunt

a) *Interne*: laxantia modo indicata.

b) *Externe*: Emplaſtra emollientia, non continenter, ſed per vices regioni hepatis imponenda, ne ſuppurationem inducant, & cum tonico-neruinis alternanda e. gr. imponatur emplaſtr. emolliens, ſiue ſit diachyl. cum vel ſine gummatibus, ſiue de meliloto, & poſt 24. horas emplaſtr. tonico-neruinum ſubſtituatur, v. gr. diaphoret. *Mynſichti*, de ſpermat. ceti eiusdem.

2. In nimia hepatis *relaxatione* ea ipſa methodus adhibenda eſt, quam *tabula de infarctu lienis* commendauimus.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Cautelæ, quæ tab. de infarctu lienis traditæ ſunt, etiam hic obſeruari debent.

2. *Gummi ammoniacum* egregiam ſane reſoluendi habet efficaciam, quando autem, ſecundum *Ettmüllerum*, vel in vino, vel in aqua deſtillata ſoluitur, & in tali fluida forma propinatur, ad modum nauſeoſum exhibet ſaporem. Commodius itaque in forma pilularum ſumitur, e. g.

Recip. Gumm. ammoniac. depurat. drachm. I.
Extract. panchymag. *Crollii* drachm. II.
centaur. minor.
card. bened. ana drachm. ſemis.
Mf. pilulæ doſ. ſcrup. I.

3. Quo magis *volaticus æſtus* vrget, eo ſæpius nitroſa cum abſorbentibus & ſalibus digeſtiuis maritata, propinanda ſunt.

4. *Cichorium* hic ſpecifice laudatur, a cuius radicis conditæ ſolo v-

lo vſu ægrum eius modi reſtitutum eſſe, *Stahlius* meminit.

5. *Millepedes* in obſtipationibus glandularum a plerisque quidem commendantur, ſed quia fortius reſoluunt, partium autem veræ obſtipationes præcipitem medicationem ægre tolerant, caute hinc adhibeantur.

6. *Tuſſis*, ſi non adeo vrget, ſpeciali non indiget medicatione; quando autem exaſperatur, tractanda eſt, vti tabula de tuſſi indicauimus.

7. Si *commotiones febriles* ſuperueniunt, nitroſa & abſorbentia, cum acidis ſaturata, proſunt.

8. *Potus* ſufficiens, humectans, iniungendus eſt, non ſolum ſub therapia, verum etiam poſt eamdem. Item *motus* corporis placide ſuccuſſatorius, abſtinendo a venere, diæta calida, aromatica, vinoſa.

9. *Cauſſæ occaſionales* quidem omnes euitandæ ſunt; maxime tamen peruerſæ *febrium intermittentium ſuppreſſiones*: nam infarctus hepatis & lienis tam certe inde proueniunt, vt etiam vulgus cauſſam horum infarctuum per denominationem Fieber-Kuchen manifeſte deſignet.

10. *Venæſectiones* in ſuperioribus corporis partibus adminiſtratæ, non ſolum nullum vſum, ſed & ſæpius damnum adferunt.

11. Ad *alui obſtructiones* & incommoda flatulenta conducunt clyſteres emollientes, roborantes; cauendo, ne ſtimulantia addantur: aluo enim adſtricta reliqua remedia parum proſunt.

12. *Diſcutientia acriora* & *volatilia* hepatis ſtricturam augent.

13. *Purgantia acriora* noxia exſiſtunt.

14. Ex *ſedatiuis*, optima virtute prædita ſunt, cinnabaris, & cortex caſcarillæ.

15. *Specifice* ad ſpaſmos hypochondriacos coërcendos conducit *millefolium*.

16. Abſorbentia terrea, acida & alia incraſſantia ſunt euitanda.

TABVLA XLI.
DE
SCIRRHO HEPATIS.

I. DEFINITIO.

Scirrhus hepatis eſt tumor huius viſceris induratus, a reſtagnatione humorum, ſenſim ſpiſſeſcentium, &, exhalantibus tenuiſſimis ſanguinis portionibus, ſicceſcentium, prognatus. Deriuatur a σκιῤῥόω, induro.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Scirrhus hepatis differt *gradu*: alius enim totum viſcus, alius vero partem eius obſidet.
2. Differt ab *infarctu* eiusdem viſceris non ſolum gradu *laeſionis*, ſed & *ſymptomatum*; ſcirrhus enim ſemper adfectus oedematoſo - hydropicos, vel hecticam pro comite habet.
3. A *ſcirrho lienis* hic ſcirrhus hepatis differt ratione *loci* & *ſymptomatum*.

III. *SIGNA.*

1. Tumor & durities in hypochondrio dextro, ceu regione hepatis; quae pathemata conſtanter & durabiliter ſentienda, immo tactu ſaepe externo percipienda ſunt.
2. Dolores obtuſi, tendentes & grauantes.
3. Iunguntur velut ordinariae & indiuiduae comites tuſſis & adfectio aſthmatica, vtraque ſicca.
4. Decubitus incommodus in latere oppoſito.
5. Adpetitus ad modum languet, & poſt ſumtos in minore quantitate cibos ſubitanea ſatietas, eum preſſione circa ventriculum, & difficultate reſpirationis, accedit.
6. Concurrit ſenſibilis hectica, quae tabem in partibus ſuperioribus, in inferioribus vero tumorem pedum, primum leuiorem, deinde vero aſciticum contumacem comites habet.

7. Vri-

7. Vrina coloris est aurantii, & consistentiæ crassæ, pauca prodit cum sedimento submucido, interdum graui & spisso, rosei coloris.
8. Adspectus est pallidus, cachecticus, ictericus.

IV. *SVBIECTA.*

1. Subiecta conueniunt cum illis, quæ præcedentibus tabulis indicata sunt.
2. Inprimis autem huic malo subiiciuntur personæ, quæ in febribus *intermittentibus*, præcipue quartanis, cum *china chinæ*, in *acutis* cum *salibus volatilibus*, *refrigerantibus* topicis in regione hepatis, in *lentis* & *hecticodeis* cum *decoctis vulnerariis* & *tincturis antiphthisicis* vulgaribus tractatæ sunt.
3. Item, quibus in hæmorrhagiis valida sistentia adhibita sunt, vel in *chronicis* adfectibus inconsideratus acidularum vsus male cessit.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *antecedens* est congestio sanguinis restagnatoria in hepate.
2. Caussa *proxima* est repentina partium fluidarum & tenuiorum dissipatio, relictis solis spissioribus, in talem duritiem abeuntibus.
3. Caussæ *occasionales, procatarctica* & *aduentitia* sunt:
   1) supppressiones euacuationum sanguinis naturalium.
   2) Neglectiones artificialium adsuetarum.
   3) Peruersæ medicationes, e. g.
      a) Febrium intermittentium, per adstringentia.
      b) Febrium acutarum, per refrigerantia & salia volatilia.
      c) Infarctus adhuc simplicis, per topica frigida.
      d) Hæmorrhagiarum, per positiue sistentia. *Vid. subiecta.*
   4) Vehementes contusiones & vellicationes.
   5) Insignes animi commotiones.
   6) Diæta crassa, mucida, lentescens.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quæ de ſcirrho *lienis* ſub *prognoſi* dicta ſunt, illa valent etiam de ſcirrho hepatis, nempe
2. In caſu recentiore aliqua adhuc diſcuſſionis ſpes eſt.
3. De reliquo euentus ſalutaris vel plane nullus, vel certe difficillimus, & ſumme anceps, obtinetur.
4. Scirrhus ſemper pronus eſt ad corruptionem ſubeundam, ſiue inflammatorio-ſuppuratoriam, ſiue ſphaceloſam.
5. Neutra harum corruptionum ſalutariter euenit : ſphaceloſa enim paucis horis mortem, ſuppuratoria autem exulcerationes & hecticam lethalem inducit.
6. Induratio hepatis quando in ſubiectis cholericis aut ſiccis contingit, hecticam, in humidioribus vero hydropem inducit.
7. Quo lentiore progreſſu generatur ſcirrhus, eo magis medicationem eludit.
8. Scirrhus hepatis, vti ſequitur, ſic etiam ſæpe præcedit icterum, præſertim nigrum, interdum hydropicos & aſciticos tumores, Comitatur nonnumquam cachexiam, maxime icteroidem, febres lentas, ex iracundia natas, quartanas ſuppreſſas.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In ſcirrho hepatis adhuc *incipiente*, diſcuſſio ſequente methodo tentetur.
   1) Aluus aperiatur per clyſterem neruino - carminativum, reuulſionem & roborationem diſcuſſoriam promouentem. In hunc finem laudatur rad. alth. maluæ, flor. millefol. chamomill. verbaſc. aniſ. foenicul. &c.
   2) Deinde venæ ſectio in pede inſtituatur, cum adplicatione hirudinum ad anum, in primis in ſubiectis hæmorhoidariis; coniunctis pulueribus nitroſo - temperantibus.
   3) Poſt ea reſoluentia & diſcutientia cum laxantibus ſubiungantur. e. g.

Recip.

Recip. rad. gentian. rubr.
bryon. ana drachm. II.
pimpinell. alb.
ari ana vnc. semis.
herb. centaur. min.
card. benedict.
fumar. ana manip. I.
hyssop.
capill. vener. ana manip. semis.
lign. sassafr. drachm. III.
fol. senn. vnc. I.
fibr. hellebor. nigr. vnc. semis.
rhabarbar. drachm. III.
cremor. tartar. drachm. II.
Incis. contus. M. f. nodulus, vino immergendus, dos.
Ein Wein-Gläßgen morgens nüchtern.

4) *Externe* emplastra resoluentia & roborantia regioni hepatis imponantur. *Conf. methodus* præcedentium tabularum & *cautelæ* sequentes.

5) Tonica martialia non prius, quam facta discussione propinentur.

2. In scirrho hepatis *obfirmato* irritus est omnis conatus, ne tamen nihil agere videamur, dicto modo medicatio instituatur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ tabula XXXVIII, XXXIX & XL. sub *cautelis* dicta sunt, omnia hic obseruanda commendantur.

2. *Mercurius dulcis* in adfectibus scirrhosis non reiiciendus est, egregie enim resoluit, e. g.

Recip. tartar. vitriolat.
ocul. cancr. acido citri saturat. ana drachm. I.
mercur. dulc. gr. XII. m. f. puluis.
diuid. in sex partes æquales, & versus vesperam vna dosis sumatur.

3. Topi-

3. *Topica* alternis diebus permutentur, e. gr. si hodie emplastrum de ammoniaco, aut de cicuta *Foresti* adplicatum fuerit, cras emplastrum diachylon vel de melilot. imponatur, vel emplastrum emolliens cum resoluente coniungatur, & sic quotidie continuetur.

4. Quod si vero exacerbationes hecticæ frequenter & acriter his scirrhosis constitutionibus superueniant, aut in *spongiosis*, præcipue eneruatis aut annosis, stases hydropicæ accedant, & impetus talis typum seruet æquinoctialem aut solstitialem, tum prognosin magis lethalem formare, quam therapia sollicita ægrum defatigare præstat: reuertente enim æquinoctio vel solstitio periodus clauditur.

TABVLA XLII.
DE
ATROPHIA.

I. D*EFINITIO.*

Atrophia est defectus debitæ corporis nutritionis, a chylo, qui ob varia primarum regionum vitia, præcipue autem ob infarctum glandularum mesaraicarum, ad massam sanguineam sufficiente quantitate non potest deferri, originem ducens, & lenta partium externarum consumtione potissimum sese manifestans. Deriuatur ab α priuat. & τρέφω, nutrio.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Atrophiæ* differentiam ab *infarctibus lienis* & *hepatis*, collatio præcedentium tabularum docet.

2. Differt atrophia, *stricte* sumta, a tabida *hectica* consumtione
   1) ratione *caussarum*: in atrophia enim *infarctus* tantum, vel ad summum durities glandularum meseraicarum, in *hectica* autem vera plerumque exulceratio cum febre aliisque symptomatibus subest.

2) Gra-

2) Gradu *symptomatum*; in *hectica* enim omnia sunt acerbiora, quod ex *signis* inter se collatis, illucescit

3) Ratione *ætatis*: hectica *vera* potissimum pubertatem supergressos, *atrophia* vero iuniores magis adfligit.

3. A *phthisi*, quod ex adfecta parte ipsisque caussis, pulmone scilicet & exulceratione eiusdem patet.

4. Ab *aridura partium*, quæ aliqua tantum membra infestat, atrophia autem vniuersum corpus occupat.

5. A *macie*, vbi tantum pinguedo consumitur: in atrophia autem ipsæ quoque partes musculosæ contabescunt.

6. A *rhachitide*, quæ consectarium potius ac productum est atrophiæ.

7. Differentia tandem ipsius atrophiæ ex infra dictis *signis* atque *caussis* patebit.

III. *SIGNA*.

A, In atrophia, ex obstructione *glandularum mesenterii* prouenientе, sequentia signa adparent:

1. Languor & flaccida constitutio totius *corporis* in dies inualescens.
2. Remissio *animi*, fastidium omnium rerum, & summa sensibilitas.
3. Color *faciei* deprauatus cum aliqua eiusdem inflatione & labiorum pallore.
4. *Oculi* fulgore pristino destituti sunt, palpebræ interdum post somnum tument, & reliquæ corporis partes externæ contabescunt.
5. Somnus est leuis & inconstans.
6. *A*dpetitus vagus, frigida magis desiderans.
7. *A*ngustia & maior molestia post cibum.
8. Calores interni cum siti multa ac siccitate oris.
9. *A*bdomen turgidum, durum, & in progressione huius mali flaccescente nonnihil abdominis tensione, nodis tactu sentiendis obsessum deprehenditur, *Conf. obseruat. Ludouici in A. N. C. dec. I. an. III. p.* 453.
10. *A*luus plerumque iusto siccior est & adstricta.
11. Vrina crassa, interdum plane chylosa adparet.
12. Corpus sensim extenuatur, concurrente febricula & maiore siti per noctem potissimum adfligente.

13. Quæ symptomata nonnumquam ita exacerbantur, vt æstum fere hecticum cum virium notabili decremento ægri certo tempore incurrant.

B. Quando autem, secundum quorumdam auctorum obseruationes, ab *obstructione tunicæ villosæ* intestinorum atrophia nascitur, sequentia præcipue signa sese manifestant.

1. Nulli nodi sunt sentiendi.
2. Aluus quæ alias siccior, quam maxime est fluxilis cum reiectione ciborum semidigestorum.
3. Febris quando occurrit, longe lenior obseruatur.

C. A *vermibus* tandem atrophia dependens, in adultis signa ad modum habet dubia, in iunioribus vero satis manifesta, nempe

1. Conqueruntur de variis abdominis doloribus *spasticis*, & maxime *morsicantibus* circa vmbilicum.
2. Experiuntur varia *tormina* tenesmodea, vt sæpius desidere conentur, in primis ieiuno stomacho.
3. Vexantur crebrioribus *vomendi* conatibus, sub quibus copiosus liquor in os effunditur; id quod *lumbrico* sic dicto *cordiali*, dem Hertz-Wurm, vulgus adscribit.
4. Nares perpetuo mucoso adfluxu, immo excoriatione adfectæ sunt, ob perpetuam titillationem ac frictionem.
5. Fœtor oris, vt & fæcum aluinarum est teterrimus.
6. Quibus omnibus frequentissimæ sternutationes interdum iunguntur. *Conf. tabul. de vermibus.*

D. Malo diutius in *teneris* persistenti, non raro succedit *rhachitis*, vulgo die Englische Kranckheit, cum tumoribus & superadcretionibus artuum, mit gedoppelten Gliedern, vel incuruatione tibiarum, spinæ dorsi, gibbosa deformatione, coxis excrescentibus, daß die Hüfte auswachsen; quæ atrophiam quidem soluunt, sed tristi spectaculo sæpe per ætatem corpus deturpant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Atrophia est morbus *potissimum infantilis*, quem tenera hæc ætas facile incurrit post diapnoën subito repressam, item post præmaturam exhibitionem cibi nimii crassioris & cereuisiæ fæculentæ, acidæ, lac coagulantis, in primis si

potus

potus frigidus noctu, sudante corpore, exhibetur, vel spontaneæ diarrhoeæ adstringentibus supprimuntur.

2. Non raro etiam *pueri* & *adolescentes* admodum voraces, diæta cruda, obstruente, vel spiritu vini abutentes, vermibus infestati, vel in febribus male tractati, ab hoc malo infestantur.

3. Hunc quoque morbum incurrunt homines, qui grauibus morbis, reliquias in visceribus relinquentibus, exhausti, vel nimiis hæmorrhagiis debilitati sunt.

4. Qui scrofulis vel glandularum externarum infarctibus obsessi sunt, sæpe etiam glandulas mesenterii habent obstipatas.

5. Item insignibus internarum partium concretionibus laborantes.

6. Tandem etiam effascinati, vel incantati, in quibus vitale negotium naturæ perturbatur, & sic actus etiam nutritionis confunditur.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa *antecedens* est maxime infarctus glandularum meseraicarum, quibus chylus retardatur.

2. Obseruarunt etiam nonnulli auctores, quod *obstructio tunicæ villosæ* huic malo ansam præbere possit: quando enim *oscula vasorum lacteorum*, in tunicam nerueam & crustam sic dictam villosam intestinorum hiantium, obstructa sunt & obdurata, aliter fieri non potest, quin chylo aditus ad massam sanguinis præcludatur.

3. *Vermes* quoque non raro hunc adfectum inuitant.

4. Caussa *continens* est impeditus vel chyli vel lymphæ motus, a dictis caussis antecedentibus inductus. Vnde tumor abdominis dependet. *Conf. caussæ tab. de hydrope.*

5. Caussæ *occasionales*, procatarcticæ & aduentitiæ in subiectis modo indicatæ sunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quemadmodum atrophia in adultis & annosioribus raro prius dignoscitur, quam asciticos vel hecticos effectus

iam attraxerit, ita præſagium, horum malorum genio conſonum, exinde redundat.

2. *Recentior* atrophia non difficulter tollitur, præcipue, quæ ab vſu mucidorum, viſcidorum, glutinoſorum ortum traxit, & obſtructionem tunicæ villoſæ inteſtinorum effecit.

3. Quando vero ab *infarctu glandularum* orta eſt, difficilis ad modum eſt curatio. Nam

1) altas facile agit radices.

2) Febris accedens illa remedia, quæ ad reſolutionem ſcirrhi efficacia ſunt, non permittit.

3) Huic difficultati adnumeranda eſt infantum pertinacia, quæ vſum remediorum chronicum ſaepe reſpuit.

4. *Dolor* quando adhuc adeſt in ſcirrho, bene nos ſperare iubet, teſtatur enim, quod materia infarcta aliquo modo adhuc mobilis, & facilius reſolutioni obſecundatura ſit.

5. *Inueterata* contumax quidem eſt, longe autem felicioris curationis, & mitioris euentus obſeruatur quam *hectica*.

6. Quo magis vero hæc complicatur, eo perículoſior & intractabilior atrophia exſiſtit; id quod fere fit in adultioribus.

7. Atrophia, quæ a morbis prægreſſis, e. gr. nimiis hæmorrhagiis, febribus male tractatis, originem duxit, longe difficilius perſanatur, quam quæ ex diætæ vitiis exorta eſt.

8. Quo magis vrget *diarrhœa* in atrophia, eo citius ſuccumbunt patientes.

9. Vrina quando flammea redditur & rubicunda, cum frequente æſtu ac phlogoſibus poſt cibum, præſentiam hecticæ indicat.

10. Atrophia inueterata interdum degenerat in *rhachitidem*, quæ plurimum omnem reſpuit curationem.

11. Eiusdem quoque ſortis eſt atrophia illa, quæ ab incantationibus prouenit.

12. Quæ vero inducta eſt a vermibus, his enecatis & ſublatis, atrophia, non nimium inueterata, feliciter tollitur.

VII.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Ante omnia ratio habenda est caussarum, quæ atrophiam produxerunt. Sic

1. Quando *glandulæ meseraicæ* obstructæ sunt, vel *tunica villosa* intestinorum in caussis est, primo loco sordes primarum viarum educendæ sunt per lenia *laxantia* & *abstergentia*. Huc faciunt: mercur. dulc. legitime præparatus, sal cathart. amar. arcan. duplicat. sal polychrest. vel syrupus de cichorio cum rhabarb. item sal Anglican. manna, syrupus de spina cerui, domesticus dictus. Hæc laxantia in progressione curæ aliquoties repetenda, vel sequentibus subinde interponenda sunt.

2. Deinde ad infarctum glandularum meseraicarum quantocyus expediendum, & debitum chyli ac lymphæ progressum restituendum, exhibenda sunt incidentia, resoluentia & attenuantia, cum tonicis martialibus sociata. In hunc finem laudantur

1) *Radices*: ari, vincetox. pimpin. alb. zedoar. leuist. imperat. galang. petasit.

2) Ex *herbis* hedera terrestr. in succo & iusculis.

3) *Salia enixa digestiua*: tart. vitriolat. arcan. duplicat. sal absinth. centaur. min. card. bened.

4) *Composita*: tinct. antimon. tartarisat. tinct. salis tartar. essent. succin. essent. alexipharmac. *Stahlii*.

5) *Tonica martialia* huc facientia sunt: crocus martis antimoniat. aperitiuus *Stahlii*, tinct. vitriol. mart. *Ludouici* e. gr.

Recip. tartar. vitriolat. drachm. I.
croci mart. antimoniat. subtiliss. scrup. I.
Misc. dosis pro ætatis ratione differt, a gr. 6. 8. 10. 20. qui puluis bis quotidie sumendus, & per duas vel tres hebdomades, subiuncto post octauum circiter diem aliquo semper laxante, continuandus est.

3. Si quid *febrilis*, vti fere fit, concurrit, pulueri modo descripto antimon. diaphoreticum, &, vrgente æstu, nitrum immisceri potest in infantibus, pueris insuper essent. a-

 lexi-

lexipharmac. multa essent. scordii saturata propinetur; infantibus autem adhuc *sugentibus* talia non æque conueniunt, sed nutricibus potius exhibenda sunt.

4. Cum hisce internis coniungantur simul *externa*. Laudantur præ aliis

1) *Emplastrum* saponat. *Barbette*, quod abdomini late impositum probe resoluit & aluum relaxat, vnde nonnullis das Purgier-Pflaster audit. Item emplastr. de ammoniac.

2) *Linimenta*, quæ præcedentibus tabulis ad infarctus viscerum commendata sunt, e. g. ex oleo laurin. lumbricor. terrestr. vnguent. de althæa & oleo ceræ.

3) *Balnea* ex aqua dulci parata, *vid. cautel.*

4) Contactus *manus* illius hominis, qui *tabe mortuus* est. Hoc enim remedium quoniam scrofulas discutit, multo magis infarctus restituere ab illis creditur, qui ad propriam experientiam prouocant.

5. Quando autem adfectus a *vermibus* originem ducit, illæ necandæ sunt ac eliminandæ. *Confer. tabul. de vermibus, & infra cautel. 2.*

6. Remotis impedimentis *nutrientia*, & alimenta, laudabilem chylum largientia, porrigantur, v. g. iuscula hordeacea, lacticinia, emulsiones, gelatinæ cum amygdalis &c.

7. De cura specialioribus caussis destinata sub cautelis dicemus.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quum morbos curare, sit caussas eorum tollere; hinc in atrophia semper ad caussas specialiores, huic malo ansam præbentes, respicere, easque conuenienti modo remouere decet Medicum.

2. Quando itaque *vermes* hoc malum induxerunt, non cedet atrophia, nisi colluuies ista anthelminticis amaris, e. gr. myrrha, sem. santonici cum pane mellito, vel insipidis, v. gr. corallina, C. C. vsto, mercurialibus, enecetur, & extra corporis fines proscribatur. *Conf. tab. de vermibus.*

3. Si

3. Si a nimia *sanguinis profusione* nata sit atrophia, gelatinis nutrientibus vires reficiantur.

4. Quod si vero magicas *incantationes* subesse certum sit, res est calamitosa. Commendantur autem in tali casu *balnea* ex antimagicis parata, e. g. sideritide, conyza flore violaceo, stœchad. citrin. antirrhin. aruens. hyperico, abrotano &c. cum formicis.

5. *Balnea* in omni tabe, tanto magis in infantibus, egregie conveniunt, non opus autem est, peculiaria additamenta herbarum adhibere, nisi incantationis suspicio præsto sit, sed aqua dulcis sola sufficere potest.

6. Vsus *acidularum* internus, cum vsu *thermarum* externo effectum sæpius haud contemnendum edit in infarctu nondum inueterato.

7. *Sensibilitas* subiectorum vbique attendenda est, ne per vehementiora remedia, vel maiores doses iuniores & tenellos exagitemus & obruamus.

8. Adultioribus & non adeo sensibilibus *gummata* prosunt. Gummi *ammoniacum* sane temperatissimum, *galbanum* autem iam nimis acre obseruatur.

9. *Mercurius dulcis* non repetitis & magnis dosibus propinandus est, vomitus enim in sensibilioribus excitat, qui quidem non adeo reformidandi sunt, respiciendum autem est, ne plus iusto contingant.

10. Remedia *volatilia* vt & *martialia*, absque præmissa conueniente resolutione & euacuatione adhibita, materiam profundius in glandulas impellunt, & febrem augent, vt adeo facilius hectici fiant.

11. Circa vsum *topicorum* euitetur partim *nimia emollitio*, partim *nimia tonica roboratio*; priora enim *abscessum*, posteriora vero maiorem *indurationem* inducunt.

12. A multis *lacticiniis* pueris & infantibus cauendum est; quando autem adhuc sugunt, nutricibus ad lac corrigendum exhibeantur remedia absorbentia, salina digestiua, diuretica, immo anticatarrhalia e. g. oculi cancri, arcan. duplic. essent. succin. pimpin. alb.

13. In *rhachitide* succedente eadem tractatio tutissima est, maxime

ximc per tincturam antimon. acrem, & martialia cum radice ari, & salibus digestiuis. *Externe* linimenta, vel spiritus neruini, item balnea ex neruinis coronariis, in primis serpillo, frictiones, varia machinamenta, ad partes corporis in debitam molem, situm & ordinem reducendas, simul in auxilium trahantur.

14. Intermittentes suppressæ, reuocandæ & curandæ sunt per laxantia & digestiua. *conf. tab. de febre tertiana*: reuocatæ enim febres vtilem atrophicis exhibent medicinam.

15. In diæta euitentur refrigerium, spiritus vini, potus noctu & ieiuno ventriculo concessus, fæculentus, cibi crudi, azymi, acidi: eligantur ex aduerso iuscula aromatisata, decoct. C. C. passulatum, vel cum radic. polypodii, decoct. hordei, cum aniso, fœniculo, aliisque leniter resolventibus, quæ felicem curationis successum non parum promouent.

TABVLA XLIII.
DE
NEPHRITIDE.

I. D*EFINITIO.*

Nephritis est adfectus renum inflammatorio-erysipelaceus, a congestione sanguinis stagnatoria, hæmorrhoides externas eminus respiciente, natus. Deriuatur a νεφρὸς, ren.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Nephritis *simplex*, seu *pura*, differt a *calculosa* sequente ratione.

1) Nephritis *simplex* per longum tempus sine vllo calculo, & *calculus* ex aduerso sine vlla vera nephritide ægrum potest adfligere.

2) In nephritide *simplice* occurrit dolor & ardor lumborum

rum profundus, premens & tendens; in *calculosa* autem dolor acutissimus adfligit; *conf. signa* subsequentia.

3) In *simplice*, vrina post sui demum refrigerationem, vti in omnibus arthriticis adfectibus, crystallos pellucidas & rubicundas lateribus vitri adfigit; in *calculosa* vero sabulum non adeo rubrum statim post emissionem, vel pauciore mora, in fundo subsidet.

4) *Simplex* placido corporis motu, præcipue ambulatorio, subleuatur; *calculosa* autem per illam exasperatur, & quieta continentia potius mitescit.

5) Tandem *calculosa* vix vmquam curatur, *simplex* autem quando tempestiue & legitime ei succurritur, omnino curari potest & solet.

2. Nephritis *vera* differt a *nephritide spuria*, quæ dolore spastico, tensiuo & lancinante, in externis potissimum dorsi & lumborum musculorum partibus sese manifestat.

3. Differt quidem *profundus nephriticus* dolor a doloribus *ischiadicis*, qui magis externas musculosas partes adficiunt, ob conspirationem autem caussarum & vasorum, quam nephritis cum malo ischiadico fouet, hi dolores ita interdum colludunt, vt dubium videatur, num magis rheumatico-ischiadici, an vero nephritici habendi sint.

4. Differentiam doloris *colici* in regione lumbari a nephritico docent diuersitates subiectorum & antecedentium caussarum.

III. *SIGNA.*

1. Dolores in regione lumborum, non ita frequenter *vtrumque*, sed potius *alterutrum*, præcipue vero *sinistrum* latus occupantes.

2. Sunt illi sub initium magis tendentes & prementes;

3. Sensim autem fiunt acutiores, lancinantes & inflammatoriæ acerbitatis, cum anxia inquietudine.

4. Occupat hic dolor ægrotos sæpe numero cum commotionibus febrilibus, horrore nempe, vel ad minimum cum horridula vaga percursatione;

5. Cui ſuccedit calor acri ardore moleſtiſſimus.
6. Querela de imminutione aut plane ceſſatione adpetitus, virium ſumma deiectione & ſiticuloſitate.
7. Somnus vel plane nullus, vel tamen ad modum inquietus eſt.
8. Concurrit capitis dolor obtuſus, aut ad minimum perturbatio & vertiginoſa debilitas.
9. Interdum moleſtiæ circa primas vias, nempe tormina inteſtinorum colica, & vomitoriæ ventriculi ſubuerſiones, ſiue concurrunt, ſiue nouum inſultum præcedunt.
10. Nonnunquam dolor per totum femur excurrit, vel tamen illud ſtupore & rigore adficitur.
11. Impetus non per multos dies, ſed per paroxyſmos ſævit, interpoſitis longis, præcipue ægro cautius viuente, interuallis.
12. Sub impetu aluus potiſſimum adſtricta obſeruatur.
13. Adeſt conatus mingendi crebrior, vrina parcior, tenuis, vel, ſi obtuſi ſolum dolores adſint, craſſior, & filamentis quaſi mucidis imbuta procedit.
14. Nonnumquam vaſa ſpermatica, quæ ad teſtes procedunt, tumore & dolore ſimul adficiuntur; de qua re legi meretur *theoria Stahlii pag. 1126. ſeqq.*

IV. *SVBIECTA.*

Nephritidi præ aliis obnoxii ſunt homines
1. Temperamenti *ſanguinei*, aut dominante ſanguineo præditi, qui ſunt habitus corporis laxi, ſpongioſi, ſucculenti.
2. *Hippocrates* nephritidem non niſi *ſenioribus* familiarem obſeruauit, ſed in noſtris *regionibus* & *moribus* etiam *conſiſtenti* ætati euenit.
3. Iunior autem & infantilis ætas ab hoc morbo non corripitur, niſi hæreditaria diſpoſitio, vel violentæ cauſſæ externæ concurrant.
4. Sexus virilis longe frequentius a nephritide exercetur quam femininus, vtpote a motibus hæmorrhoidalibus magis immunis exſiſtens.

5. Qui post adsuetæ sanguinis euacuationis neglectum motibus corporis concussoriis fortioribus se exponunt.
6. Vel caussis occasionalibus subsequentibus subiacent.
7. Podagrici & ischiadici plurimum sunt nephritici, ob connexionem caussarum & vasorum.
8. Nephritidi *spuriæ* præcipue subiacent illi, qui hæmorrhoidum fluxum vel iam sunt experti, vel ad eumdem procliues.
9. Itidem qui a vita agili ad otiosam transeunt, & diæta calida, venere & fortioribus motibus succussoriis gaudent.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa antecedens *remota* est status plethoricus.
2. Caussa antecedens *propinqua* est rheumatica congestio sanguinis versus renes, hæmorrhoides *eminus* respiciens.
3. Caussa *immediata* & *proxima* est stasis sanguinis congesti in renibus, propter quam motus inflammatorius accedit.
4. Caussæ *occasionales* & *procatarctica* sunt:
   1) Euacuationes sanguinis naturales neglectæ.
   2) Artificiales adsuetæ prætermissæ.
   3) Abusus diureticorum calidorum & acrium e. g. oleorum destillat. terebinthin. iuniper. succini, balsam. sulphur. spirit. acris empyreumat. tartari &c.
   4) Abusus veneris & aphrodisiacorum, e. g. stinc. marin.
   5) Violentæ corporis & animi commotiones per vecturam, equitationem & iracundiam.
   6) Violentæ læsiones per ictum, lapsum &c. in regionem lumbarem.
   7) Diæta calida, aromatica, vinosa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Nephritis *simplex*, si mature & recte illi consulitur, potest curari, *calculosa* autem vix vmquam.
2. Licet enim quæuis internæ inflammationes grauioris momenti æstimandæ sint, nephritis tamen omnibus aliis levior habetur, ob perpetuam abstersionem, & corruptionis inhibitionem per vrinam præterlabentem.
3. Inter ea metum facit subsecuturæ exulcerationis, quæ pro-

ximam viam munit ad calculum generandum & hecticam renalem inuitandam.

4. Quo frequentius & acrius paroxyſmi redeunt, eo maius periculum minantur, & eo grauius exulceratio præualeſcit.

5. Rariſſime fit, vt ren vterque corrumpatur, ſed plerumque tantum ſiniſter.

6. Quo maior ebullitio ſanguinis adeſt, eo peior eſt ſtaſis inflammatoria. Hinc in iunioribus longe vehementius nephritis exacerbatur, & difficilius tollitur, quam in ſenioribus, vbi minor orgaſmus occurrit.

7. Quo copioſius calidiora diuretica in vſum trahuntur, eo pertinacius adfectus perſiſtit, & eo certius calculus renalis & hectica ſeſe adſociant.

8. *Hippocrates* aphor. XI. ſect. VI. iam obſeruauit, quod hæmorrhoides, nephriticis ſuperuenientes, pathemata huius adfectus ſoluant.

9. Aluus adſtricta dolores exacerbat.

10. Nephritis *ſpuria* non raro in ſenibus *maraſmum* poſt ſe relinquit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxyſmo.*

1. Ante omnia *aluus* expediatur per clyſterem, non ſtimulantem, ſed emollientem, cum lacte vel iure carnium parandum. *Simon Pauli*, experientia duce, commendat herbam *veronicæ* coctam, & cum oleo quodam atque pauciſſimo ſale adplicatam.

2. Deinde ad *orgaſmum* ſanguinis & ardorem temperandum, exhibeantur

1) Pulueres nitroſi, cum ſale quodam digeſtiuo & cinnabari optima coniuncti, ac intra tertiæ horæ ſpatium repetendi; immo nitroſa ipſa in potu.

2) His pulueribus verſus veſperam antimon. diaphoreticum cum abſorbente quodam immiſceatur e.g. antimonii diaphoret. gr. VIII. ocul. cancr. gr. IV. pro doſi.

3) Huic indicationi etiam fauent *emulſiones*, cum aquis diapnoicis & temperantibus. e.g. Re-

Recip. femin. card. Mariæ drachm. III.
papau. alb. drachm. II. contuſ. adfund.
Aquæ ſcord. veronic. ſcabioſ. card. bened. ſambuc. chærefol. ana vnc. I. aquæ roſarum, cinnamom. ana vnc. ſemis, fiat s.a. emulſio, cui adiiciantur antimon. diaphor. drachm. I. ocul. cancr. ſcrup. II. & edulcoretur cum ſaccharo.

4) It. ſerum lactis, decoct. ex ſcorzoner. hordeo, C.C. ebore, gelatina C.C. ol. amygdal. dulc. cum ſpermate ceti vel manna, decoct. *Foreſti* ex ſemin. althææ, malu. cicer. rub. IV. frigid. maior. hord. caric. pingu. ſebeſt. rad. liquirit.

3. His temperantibus interponatur ſemel vel bis ante meridiem eſſent. alexipharmaca acidulata, ſed ſine regimine, ad æqualem tantum diſtributionem humorum obtinendam.

4. *Externe* conducunt ad *diſcuſſionem*

1) ſacculi ſicci ex floribus chamomill. melilot. ſemin. fœnu græc. &c. lumbis imponendi.

2) Spiritus ſerpilli abſtractitius, dolenti regioni adplicandus, item ſpiritus formicarum.

3) Emplaſtrum ſaponat. *Barbette*, quod tamen non vltra 10. 12. horas in lumbis relinquendum, alias facile euenit, quod ſub *ſignis* num. 12. indicatum eſt; vel loco dolenti adplicetur vnguentum Comitiſſæ, aut refrigerans *Galeni*, it. dialth. ceruſſæ.

5. Ad *reuulſionem* autem congeſtionis inflammatoriæ, præter clyſteres ſuperius commendatos, aliquid etiam contribuunt

1) *Frictiones* & *ligaturæ* partium oppoſitarum.

2) Quando nimium increbeſcit, adplicatio *hirudinum*; quæ omnia quoque *iſchuriæ* accedenti ſubueniunt.

6. Remittente autem inſultu, vſum laudabilem præſtat MR. polychreſta *Stahlii*, ad tonum in renibus reſtaurandum.

7. Toto medicationis tempore ſufficiens humectatio neceſſa-

ria eſt, in quem finem potus tepidus, dilutus, leuiter acidulatus & potus thée laudatur.

B. *Extra paroxyſmum.*

1. *Venæ ſectio* æquinoctialis in pede numquam negligatur, vel *ſacrificatio* menſtrua.
2. *Dyſcraſia* humorum interdum per lenia *laxantia*, e.g. rhabarb. ſennam, paſſulas educatur.
3. Negotium hæmorrhoidale prudenter reſpiciatur.
4. Alui ſiccitas, huic adfectui familiaris, corrigatur diæta molli, lubrica, temperata & diluente: vitando diætam calidam, vinoſam, aromaticam, venerem & iracundiam.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Nephritis *ſimplex* a *calculoſa* diſtinguenda quidem eſt, ad *prognoſin* tanto certius formandam, ad vſum autem *practicum* hæc diſtinctio non adeo inſignis eſt vtilitatis: vniformis enim horum malorum tractatio tutiſſima cenſenda.
2. *Sanguinis ventilationes*, vti ſemper ad anteuertendum morbum maioris efficaciæ ſunt, quam ad curandum, ita etiam præſtat, in paroxyſmo nephritidis ab illis abſtinere.
3. Vbi autem inſignis *plethora* concurrit, ibi *venæ ſectio in pede* vix poterit omitti; quæ in vrgente tali caſu ſtatim poſt clyſteris adplicationem inſtituenda eſt.
4. *Extra paroxyſmum* tempeſtiuæ *venæ ſectiones* & *hirudines* non ſolum multum leuaminis adferunt, ſed etiam futuræ medicationi viam præparant, vt longe veriorem efficaciam exhibeat.
5. A medicatione *calida* & *acriore*, ſanguinem feruidius commouente, quam maxime hic cauendum eſt.
6. Inprimis peſſimi ſunt effectus vſitata hodie *diuretica*, præcipue oleoſa, e. g. ol. deſtillat. terebinth. iuniper. ſuccin. pic. ſpiritus acris empyreumat. tartari, ſpiritus nitri ſimplex & clyſſiformis, immo, largiore vſu, etiam dulcificatus; millepedes, raphanus ruſticanus, baccæ alkekeng. arill. cynosbat. amygdalæ rancidæ & amaræ; in ſenſibilioribus etiam aqua fragorum, petroſelini &c. quæ aucta vlceratione, calculum citius progenerant.

7. Ipſa

7. Ipsa *salia volatilia*, tanto magis *oleosa*, sanguinis orgasmum, & congestionem ad renes augent: Vnde hæc quidem nullius, illa autem, declinante paroxysmo, alicuius adhuc vsus sunt.
8. Externe *fotus* calidus egregium doloribus adfert solamen.
9. Nimia *refrigerantia* inflammatoriam stasin magis coagulant, *leniora* autem, antea laudata, eamdem mitigant.
10. *Sacculi* ex speciebus paregoricis, siue *sicci*, siue cum *vino* cocti, inter discutientia fere ceteris sunt præferendi.
11. *Thermæ* externe aliquam vtilitatem præstant. *Acidularum* temperatarum vsus internus non esset contemnendus, nisi labis internæ suspicio dehortaretur.
12. *Emplastica* obstruunt poros, & sic discussionem staseos remorantur; emplastrum autem *Barbette*, cum prædicta cautione vsurpatum, egregii & præsentis est effectus.
13. *Camphora*, licet alias externo vsu satis potenter succurrat inflammationibus, in nephritide tamen cautius adhibenda est, ob diureticam, quam efficit, stimulationem: vnde vel plane omitti, vel cum refrigerantibus mixta adplicari debet.
14. *Millefolii* vsus in hoc malo haud sincerus est & probatus.
15. Nephritici ab oneratione *primarum viarum* ad modum sibi caueant: ob singularem enim consensum huius mali cum ventriculo & intestinis omnia edulia flatulenta, leguminosa, concoctu difficilia e. g. carnes fumo induratæ, pisces duriores, oleracea nimia, caseus macrior &c. nephritidem præsentissime exacerbare sentiuntur.
16. *Purgantibus* autem *acrioribus* sordes primarum viarum eliminare velle, infelix est tentamen: *blandiora* conceduntur.
17. Excretionem *vrinæ* legitimam conuenit respicere, quam, vti diuretica acriora disturbant, ita pulueres, sub methodo commendati, placide promouent.
18. Diuretica *culinaria*, e. g. petroselin. asparag. apium, cicceres rubri, cepæ, allium, raphanacea &c. nephriticis non concedantur.

19. In

19. In refractaria alui obstructione clysteribus commode M. P. *Beccheri* vel *Stahlii* misceri potest. e. g. drach. semis ad drachm. j.

20. *Vinum*, licet adsuetum, parcissime tamen sumendum: tantum eius proderit, quantum cibis parandis admisceri potest.

21. Mutatio potus spirituosi in aqueum calidum, optime nephriticos solatur.

22. Quæcumque in *pectoris* vitiis solamen adferre solent, ea *renalibus* quoque læsionibus commode subueniunt. *Conf. tab. de phthisi caut.*

23. Quam ob caussam & vulneraria, pectus consolidantia, renum vlceribus & calculorum prouentui, maxime nephriticis recursibus, obuiam eunt, e. g. consolid. Saracen. heder. terrestr. in forma thée vsurpata.

TABVLA XLIV.
DE
CALCVLO RENVM ET VESICAE.

I. DEFINITIO.

1. Calculus *renum* est concrementum quoddam mucido-salinum a congestoria sanguinis stasi, & hinc subnata huius visceris corruptione, siue vlcerosa, siue apostematode oriundum.

2. Calculus *vesicæ*, qua talis, est concrementum mucido-salinum, ex hæreditaria parentum labe plerumque transmissum & prognatum.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Calculus *renum* a calculo *vesicæ* differt sequentibus.

1) *Magnitudine*: *renalis* enim pisi mensuram raro excedit, *vesica-*

vesicalis autem ita sæpe excrescit, vt ab oui columbini mole vsque ad anatini magnitudinem accedat.

2) *Textura: renalis* frequentissime asperitatem in superficie exhibet, *vesicalis* autem glaber & læuigatus quasi adparet, insuper ex pluribus lamellis, ceparum similitudine sibi inuicem superinductis, ac ætatem circiter huius concrementi designantibus, constat, in meditullio autem sui substantiam plerumque sabulosam fouet.

3) *Firmitate: renalis* ante, quam siccior euadit, fragilis, immo friabilis, *vesicalis* autem durus est.

4) *Numero:* in renibus multi ordinarie calculi reperiuntur, in vesica autem pauci, immo sæpe vnicus tantum deprehenditur.

5) *Colore:* renalis ordinarie rufescit.

6) *Calculus renum* frequentius occurrit, quam calculus vesicæ.

7) *Reliquam differentiam signa, subiecta* & *caussæ* docebunt.

2. Calculi *renalis* differentiam *a nephritide,* & conuenientiam pariter cum illa, præcedente tabula exhibuimus.

3. Calculus *renum* non confundendus est cum *tartarea* illa *concretione*, quæ in vrinis atthritico-rheumaticorum obseruatur, & vulgo hominibus pro sabulo imponit: nam verum sabulum, & calculi, statim post vrinæ missionem in consistentia solida fundum petunt, concrementum autem tartareum arthriticorum po st refrigegerium demum vrinæ coalescit.

4. Calculus *vesicæ* est vel

1) *indigena,* qui in ipsa vesica natus, aut educatus est; vel

2) *aduena,* qui ex renibus per vreteres in vesicam prolabitur, & vlterius dehinc promouetur.

5. *Motus* calculosi ab ipsa calculi præsentia bene sunt distinguendi: sæpe enim ingentes spastico-dolorifici motus adsunt, vbi tamen vel nullus, vel tantum exiguus calculus, præcipue in vesica gestatur, sine insignibus doloribus & vitiis vrinæ.

6. Diuiſio calculi *in dolentem & non-dolentem* fundata potiſſimum eſt *in ſubiectis:* Phlegmatici enim, ob laxiorem partium texturam tam exquiſitos dolores & cruciatus numquam incurrunt, quos ſanguinei experiuntur. *Conf. ſigna calculi renalis.*

7. Ceterum in aliis quoque corporis partibus, e. g. hepate, pulmonibus, concrementa eius modi occurrunt, quæ cum adfectu noſtro, qui καθ' ἐξοχήν calculus dicitur, quod ad cauſſas præcipuas attinet, conueniunt.

III. *SIGNA.*

1. Calculi *renalis.*

1) Dolor in lumbis vel vtrimque vel in alterutro tantum latere.

2) Isque profundus, conſtrictorius, tenſiuus, preſſorius & talem ſenſum exhibens, ac ſi palus ibidem infixus eſſet: ad minimum a ſuſpicione ſuppurationis aut vlcerationis non alienus eſt.

3) In *pure* ſanguineis hic dolor ad exquiſitisſimos cruciatus, & inflammatorios ardores excedit.

4) In phlegmaticis autem ſtupor ſolum, languor & flatulentia obſeruatur.

5) Quieto corpore dolor notabiliter miteſcit, a leui autem occaſione paroxyſmus denuo prouocatur.

6) Tempore huius exacerbationis ægri, præcipue ſanguinei, multa & diuturna horripilatione, vel frigore plane percelluntur, cum phlogoſibus intercurrentibus, & tonici motus alternis mutationibus, donec tandem calculi excretio ſubſequatur.

7) In paroxyſmo autem curuati incedere coguntur calculoſi.

8) Ipſi motus conuulſiui in grauiore paroxyſmo eosdem interdum occupant.

9) Aluus ordinarie adſtringitur.

10) Interdum dolor quidam in glande penis ſentitur, & paruuli calculi ſeu granula quædam *faſtigiata*, quæ faciem cryſtallorum ſalinarum repræſentant, in illa reperiuntur.

11) Quan-

11) Quando calculus per vreterem descensum tentat, ad regionem osfis *ilii* vsque dolor excurrit.

12) Qui in vno magis latere calculum gerunt, illi tempore exacerbationis stuporem femoris & restrictionem testiculi in illo latere persentiscunt.

13) Vomitus, tormina colica & defectus adpetitus sæpe paroxysmum antecedunt, sicuti *mictus cruentus* ipsius calculi genesin.

14) Vrinæ vitia frequenter concurrunt: modo enim ischuria, modo dysuria, modo, & sæpissime quidem, adfectus ex his duobus mixtus, nempe stranguria, adfligit.

15) Præter ea interdum sabulo, interdum paruulis calculis, interdum muco viscido, ab ordinario vesicæ muco distinguendo, vrina imbuta est.

16) Renes calculosi, facta sectione, ordinarie flaccidi, semi consumti, cum purulentis & fistulosis tractibus reperiuntur.

2. Calculi *vesicalis.*

1) Calculus *vesicæ* magis ad quietem compositus est, quam *renalis*, cuius elidendi conatus fere indomiti exsistunt.

2) Quando autem concrementum illud in vesica commovetur, tum atrocissimi dolores inducuntur.

3) Hic vitia vrinæ æque ac in renum calculo occurrunt, nempe frequens stranguria aut plenaria huius excretionis suppressio.

4) Quando patientes desident, sensum alicuius ponderis in perinæo obseruant.

5) Qui sensus post vrinæ missionem facile exacerbatur.

6) Vrina, quando omnino procedit, furfuraceum quasi mucum exhibet, interdum etiam aliquid arenæ.

7) Speciale signum est, huiusmodi ægros varia spastica incommoda circa anum & genitalia persentiscere.

8) Specialissimum & omnium certissimum sumitur a contactu calculi per cateterem.

IV. *SVBIECTA.*

1. Calculi *renalis.*

1) Eadem fere ſubiecta, quæ a nephritide corripiuntur, calculo etiam obnoxia euadunt, nempe
2) Homines temperamenti *ſanguinei* dominantis, habitus corporis laxi, poroſi, & ſpongioſi, in quem ſanguis altius penetrare poteſt.
3) *Graciliores* rarisſime a calculo infeſtantur, niſi vel hæreditaria diſpoſitio vel cauſſa violenta, externa, vel peruerſa empyrica aliorum adfectuum tractatio, vel euacuationum ſanguinis adſuetarum ſuppresſio, aut neglectio, accedat.
4) Ætas iuuenilis, frequentius autem virilis, & ſæpe etiam ſenilis huic malo ordinarie expoſita eſt.
5) Hæmorrhoidarii, ſi hunc fluxum ſæpe, diu & copioſe habuerint, poſt ea autem illius ſuppresſionem incurrant, valde præcipites ſunt in mictum cruentum, nephritidem & calculum renalem.
6) Vel quibus hæmorrhoides parce & impedite ſuccedunt.
7) *Podagrici*, multum & grauiter a ſuo malo vexati, ſæpe etiam a calculo adfliguntur.
8) *Sexus virilis* longe magis calculo *renum* expoſitus eſt, quam *femininus*.

2. Calculi *veſicalis*.

Calculus veſicæ euenit

1) Ætati puerili, immo infantili, ſi vel parentes, vel proximi agnati, calculoſi aut arthritici fuerunt; ad quod negotium ſalſa *nutricum* diæta multum etiam contribuere poteſt.
2) Ætati autem adultiori & ſenili, quando calculus euenit, is ordinarie *natales* ſuos renibus, & *incrementum* tantum veſicæ debet.

V. *CAVSSAE.*

1. Calculi *renalis*.

1) Cauſſa *antecedens remota* eſt congeſtio ſeu reſtrictio ſanguinis verſus renes.
2) Cauſſa *antecedens propinqua* eſt inflammatoria ſtaſis, & deinde corruptio, ſiue purulenta, ſiue ſalſo-vlceroſa

3) Cauſſa

3) Cauſſa *proxima* & *continens* eſt lympha γλισχρὰ ſeu glutinoſa, quæ ex vlcere renali exſudat, & accedente *ſalſugine* vrinæ, primum in lentum mucorem, mox in tophaceam cruſtam, & ſenſim in duritiem conuertitur, quod concrementum tam diu augetur, donec aliqua occaſione auulſum conſtrictione peluis atque vreterum, in veſicam detrudatur.

4) Calculum enim non conſtare ex ſola materia lapidea & terrea, adparet primo exinde; quod neque totus, neque breui in menſtruis ſalinis ſoluatur, deinde, ſi excretus libero aëri exponitur, pondere notabiliter imminuatur, tertio igni commiſſus non ita parum ſalis volatilis, olei empyreumatici & humiditatis exſpiret, & quarto, recens eiectus friabilis ſit.

5) Cauſſæ *procatarcticæ* ſunt vel phyſicæ, e. g.

a) Concusſio corporis per nimiam equitationem aut vecturam.

b) Lapſus aut ictus in lumbos.

c) Abuſus vini & veneris.

d) Abuſus diureticorum calidorum; vel

6) *morales*, eæque omnium efficacisſimæ e. g.

a) Iracundia.

b) Terror etiam, licet ἀνομαλῶς.

c) Quibus hæreditaria diſpoſitio omni iure adnumeratur.

2. Calculi *veſicalis*.

Huius cauſſæ eruendæ diu exercuerunt Medicos, quorum alii fundamentum in exſiccatione muci per exhalationem quæſiuerunt, alii autem certos ſpiritus *petrificos* & entia *lapidifica* finxerunt; ſed genuina ratio calculi *veſicæ* non multum diſpar eſt rationi calculi *renum*, nempe

1) Cauſſa *formalis* conſiſtit in erroribus motuum excretoriorum, per hæreditatem communicatis.

2) Cauſſa *materialis* eſt materia mucido-ſalina, quæ per motum talem erroneum nimis copioſe in hac ætate ad vias vrinarias propellitur.

3) Caussæ *occasionales* & *procatarcticæ* sunt
   a) diæta crassa in tenera ætate.
   b) Potus fæculenti & acidi.
   c) Vehementes abdominis concussiones.
   d) Situs infantum in vtero etiam aliquid ad hunc censum potest contribuere.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Generatim
   1) Verus calculus eiusmodi malum est, quod rarissime exstirpatur, adeo, vt iactatæ huius morbi heroicæ curationes omni iure in dubium vocandæ sint: sæpissime enim in talibus casibus error subest diagnoseos, & tartarus vrinæ crystallinus pro sabulo vero diiudicatur.
   2) Calculosi pereunt sæpissime hecticis consumtionibus; quando autem *grandior* calculus præsto est, præcipue in vesicam prolapsus, tum exacerbationibus, immo conuulsionibus, febris facile *acuta* superuenit, & mortem accelerat.

2. Calculi *renalis* speciatim
   1) Constans persanatio non speranda est, sed
      a) vel frustra tantum, & quidem ad breue tempus, sopitur
      b) Vel in hæmorrhoides aut podagram fit transitus; quo tamen casu vix vmquam impetus aut solidus proventus calculi tollitur.
      c) Vel transit denique in *magnam* vlcerationem renum, quam non inepte *phthisin renalem* quidam adpellant.
   2) Non desunt quidem exempla, quæ semel iterumue calculo renum laborarunt, & liberata sunt, sed id bonitate magis vegetæ naturæ, quam medicamentis factum est.
   3) In subiectis autem annosis, & præsente virium iactura, nihil integrum est sperare.
   4) Constitutionem autem vlceroso-calculosam in renibus æque ac in phthisi pulmonali, per plures annos ab euentu lethali defendi posse, experientia docet.

5) Non-

5) Nonnulli calculofi cum quotidie materiam vlcerofo-ichorofam emiferint, a calculis poft ea immunes vixerunt.

6) Mictus cruentus, vt calculum renalem fæpe antecedit, *vid. figna*, fic etiam eidem frequenter fuperuenit, rariffime tamen illis; qui magnorum calculorum vel multorum tenuiorum, prouentu laborant. Hinc quo copiofius in talibus conftitutionibus calculofis fanguis per mictum cruentum excernitur, tanto minor vel dolor vel calculi prouentus, aut concurfus deprehenditur.

7) Calculus maioris molis minores & perraras excernendi moleftias faceffit.

8) Quo magis autem afper eft, eo acutiores infert dolores.

3. Calculi *veficalis* in *fpecie*.

1) Veficæ calculus, præcipue maior, toti pharmaciæ hucusque non obedit, fed chirurgica plerumque fubfidia efflagitat.

2) Licet autem chirurgica operatione femel fublatus fit calculus veficæ, nouæ tamen concretionis periculum femper impendet.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Calculus renum & veficæ vna eademque pharmaceutica methodo commode tractantur.

1. *In paroxyfmo.*

1) Præ omnibus aluus per clyfteres expediatur, & fi etiam aperta fit, aliquoties tamen adhibeantur: hi enim anxietates fyncopticas, & tormina colica, eximie levare folent, præcipue ex veronica parati.

2) His protinus iungantur pulueres nitrofo-temperantes cum fale digeftiuo & cinnabari combinati, e. g.

Rec. Nitr. depurat.
tartar. vitriolat. ana drach. II.
ocul. cancr. acido citri faturat.
fang. hirci præparat. ana drach. I.

cina-

cinabar. opt. ſcrup. II. M. doſ. ſcrup. I.
Singulis binis horis repetatur, donec dolores miteſcant.

3) Loco huius pulueris *ſenibus*, ſalia minus tolerantibus, exhiberi poſſunt diluentia, lubricantia & emulſiua. Huc pertinent

a) Diluentia calida ex infuſis thée, coffée, decoctis aperitiuis ex cichor. aſparag. &c.

b) Lubricantia pinguia & emollientia, e. g. oleum amygdalar. dulc. emulſiones dulciores, & abunde ſaccharatæ, ne vel in mucorem, vel in acerbam auſteritatem degenerent, mucilago hordei, auenæ, infuſ. lini.

c) Pectoralia fere omnia.

d) Decoctum nephriticum *Foreſti.*

e) Conſerua roſarum.

f) Decoctum & ſuccus rad. altheæ, glycyrrhizæ.

4) In dolorum nimia exacerbatione anodynorum refractæ doſes interponantur. Huc pertinent

a) Theriaca cæleſtis.

b) Maſſa pilularum de cynogloſſa.

c) Pilulæ *Wildeganſii* genuinæ.

d) Tinctura opii *Langelotti.*

e) Cum hiſce anodynis alexipharmaca coniungantur.

5) *Externe*, præter clyſteres ſuperius commendatos, ſimul in auxilium vocentur relaxantia.

a) Balnea ex furfuribus cum ſemine lini, fœnugræci, &c.

b) *Fotus* aut calidi ſacculi ex herbis & radicibus emollientibus, e. g. rad. altheæ, maluæ, herb. violar. parietar. chamomill. melilot. branc. vrſin. adiectis ſeminibus modo dictis.

c) *Vnguenta* emollientia ex pinguedine human. medull. ceruin. in calculo *veſicæ.*

d) *Olea* in eadem calculi ſpecie, e. g. ol. lumbric. terreſtr. camphoræ.

6) Vbi minorum calculorum præſentia ſatis conſtat, ibi pro

6) Vbi minorum calculorum præſentia ſatis conſtat, ibi pro ſubiectorum conditione *pellentia* ſubiungere, vel potius cum vſu relaxantium coniungere conſultum eſt. Huc pertinent *diuretica* & ſic dicta *lithontriptica* temperata, e. g.

a) Fraga, præcipue infuſum illorum, cum ſpiritu vini.
b) Fructus alkekengi.
c) Fructus cynosbati.
d) Nuclei perſicorum.
e) Rad: & herb: petroſelini.
f) Semen milii ſolis, violarum, vrticæ, dauci.
g) Ciceres rubri in decocto.
h) Succus raphani, qui egregie pellit, & tamen æſtum non auget.
i) Præ ceteris amygdalæ amaræ, quotidie 6-8. comeſtæ.
k) Item ſemen bardanæ ad ſcrup. I.
l) In infantibus aquæ fragor. petroſelin. vrticæ minoris.
m) Tincturæ alcalinæ. e. g. tinct. antimon. tartariſat. tinct. ſalis tartari.
n) Diureſin etiam promouet puluis ille ſalinus num. 2) deſcriptus.

7) Et quoniam febriles commotiones ordinarie accedere ſolent, opponi illis ſtatim poſſunt alexipharmaca & æqualem humorum diſtributionem promouentia. Huc pertinent

a) Eſſ. alexipharmaca *Stahlii,* mane exhibita.
b) Antimon. diaphoret. pulueri ſub num. 2) immiſcendum.
c) Diluentia calida, e. g. potus thée, coffée
d) regimen leniter diapnoicum.

8) Tandem remittente exacerbatione neruino-ſtomachica adhibeantur.

9) Calculus *renalis* quando in veſicam demiſſus eſt, conducit infuſum quoddam, in primis ſem. lini, in loco ſubfrigido ad impletionem veſicæ hauſtum, quo multa demum vrina eiiciatur.

2. *Extra paroxyſmum.*
1) Quantitas ſanguinis imminuatur
a) vel per reuocationem euacuationum naturalium, e. g. hæmorrhoidum, menſium.
b) Vel per ſubſtitutionem artificialium, e. g. venæ ſect. æquinoctial. ſacrificat. quæ maxime repetendæ ſunt, ſi forte æger eas neglexerit.
2) Laxationes quater per annum inſtituantur per rhabarbar. fol. ſenn. cum cinnamom. aniſ. tartar. ſolub. in vin. infuſ.
3) Mundificatio & conſolidatio tentetur per balſamica & traumatica, ex quibus primum locum hic habere creduntur
a) Virga aurea *Geſneri,* & reliquæ conſolidarum ſpecies,
b) Chærefolium.
c) Heder. terreſtr. pyrol. ſanicul. auricul. muris, in ſucco, vel melius cum melle in decocto, aut electuario, exhibita.
d) Conſerua roſarum.
e) Succinata temperatiora; reliqua videantur ſub *cautelis.*
3. Diæta cruda, flatulenta, venus, corporis & animi inſignes commotiones euitentur. Potus ſit aqueus, calidus, ex infuſ. thée, veronic. heder. terreſtr. virg. aur. emulſiuus cum pectoralibus; cereuiſia bene defæcata, vel, more Anglicano, cum ſucco betulæ, vel ſemine dauci fermentata.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*
1. In adfectibus *calculoſis* per ancipitem prognoſin fama artis ſemper tuenda eſt; præcipue in ſtatu iam inueterato.
2. In calculo *veſicæ grandiore*, viarum proportionem excedente, pharmacia moderamen tantum ad aliquod tempus præſtare, ſolidum autem auxilium adferre non poteſt. Magnitudo vero calculi explorari poteſt in viris per digitum inteſtino recto immiſſum.
3. Confugiendum ergo erit in vegetioribus ad chirurgica præ-

præſidia, extractionem nempe, vel exſectionem; niſi intolerandos fere dolores interdum experiri, perpetuo cæteteris vſu iſchuriam ſoluere, maiorem calculi epigeneſin, conuulſiones, & tabem corporis, præſtolari malint.

4. *Extractio* calculi magis locum habet in feminis, ob breuiorem & ampliorem vrethram, quam apud viros; quamquam Ægyptii in his quoque extractionem, & quidem hac encheireſi tentare ſoleant, vt flatu immiſſo vrethram dilatent, & ſic egreſſum calculi commodiorem promoueant.

5. *Exſectio* ſeu *lithotomia* noſtro tempore vnicum & vltimum fere eſt conſilium.

6. Quamvis autem calculus vel pharmacia, vel chirurgica manu, excluſus fuerit, reſtat tamen periculum *noui* illius prouentus; cum iteratam geneſin intercipere non ſemper ſit in Medici poteſtate.

7. *Lithontriptica*, ſeu calculum reſoluentia & comminuentia per *tria regna* a Practicis decantata, veritatis vix vmquam teſtimonium merentur: calculus enim non eſt indolis pure terreæ, ſoluentibus menſtruis auſcultantis; vti quidem multi fingunt, & hinc modo *ſpiritum tartari* ex ſymboliſmo ad concretiones tartareas diſſoluendas, modo *ſpiritum nitri*, quod nitrum lapides in pollinem reducere videatur &c. laudant. Multa talia vel præbent materiam, vt ſabuloſa vrina mox excernatur, vel ad minimum adfluxum materiæ, in corpore iam hærentis, ad renes augent, cuius cenſus etiam ſunt *lapis iudaicus*, lyncis, & ſimilia.

8. Efficaciæ *aſellorum* præparatorum nemo peritus ſubſcribet, licet a *Dygbæo* valde extollatur.

9. Neque efficacia *gryllorum*, in actis N. C. adlegata, experientia ſatis confirmata eſt.

10. Idem ſentiendum eſt de experimento illo, quod eodem loco de *veſica leporis* combuſta enarratur, ac ſi calculus per eamdem in limum ſit reſolutus.

11. Sic etiam *ſtupenda* efficacia *virgæ aureæ Geſneri*, ad reſoluen-

dum calculum, nondum innotuit, licet a multis commendetur.

12. *Petroselinum, fraga, baccæ alkekengi* satis quidem efficaciter vrinam & calculum pellunt, sed non resoluunt.

13. Quidquid in hoc genere sperare integrum est, magis in iniectione per *syringam,* quam adsumtione per os quærendum, licet de menstruis acrioribus, hodie præsentibus, non immerito metuendum sit, ne vesicam citius quam calculum arrodant.

14. Dictorum omnium manifestissimum specimen cernere possumus, si remedium tale lithontripticum, etiam optimum, sufficiente satis quantitate, calculo cuidam humano adiiciatur, & ex effectu deinde consideretur, quid in corpore humano exiguæ illæ guttulæ effectura sint, de quibus, quantum ad locum adfectum pertingat, non facile potest colligi & exacte declarari.

15. *Pellentia* cautissime adhibenda sunt; præcipue si vel maiores sint calculi, vel acutiores: nam expulsio requirit spasmodicam constrictionem renum & vreteris, vnde transitus calculi potius impeditur, dolores exacerbantur, viæ læduntur, adfluxus augetur, & inflammatio, præcipue in sanguineis, prouocatur.

16. Ante igitur, quam ad talia pellentia progrediamur, probe inquirendum est, num spasmi dolorifici remiserint, & moles calculorum viarum amplitudine respondeat; præter ea, ad spasticam constrictionem mitigandam, pellentibus hisce semper emollientia externa, sub *methodo* commendata, coniungenda sunt.

17. Quæ *tabula de nephritide* monuimus ratione *calidorum oleorum* & aliorum acrium pellentium, ea hoc etiam loco repetenda sunt. Absint itaque inter pellentia *olea destillata* & *diuretica acria,* cuius census sunt raphanacea, de allio, cepis, salia acria alcalina, spiritus nitri dulcis, spiritus salis armoniaci, salis communis &c. quæ humorum ad renes maiorem decubitum incitant, & vlcerationem augent.

18. *Herbæ vulnerariæ* a Practicis contra calculum variæ quidem com-

commendatur, ſed ſi quantumcunque adſtringentes fuerint, notabilem exacerbationem inferunt, præcipue ſi calculus iam increbuerit, & manifeſtior adſit vlceratio, cum continuis dorſi doloribus.

19. Speciatim *millefolium* & *marrubium album* in calculo renum nimium irritare, & exulcerationem augere obſeruantur. *Conf. tabula de phthiſi.*

20. Pro ſcopo *balſamico* non conueniunt aloëtica, myrrhata, ol. terebinth. balſam. ſulphuris, & alia acriora balſamica, quæ orgaſmum ſanguinis promouent. Hinc ne balſamum quidem Peruuianum aut copaiuæ citra ſenſibilem ardorem, calorem, ſitim & ſiccitatem oris propinatur.

21. Mitigatio inſultuum minus commode per *opiata* tentatur. Quod ſi vero pro obnubilando dolore aliquid opiati adhibere placeat, M P. de cynogloſſa hoc nomine erit tutiſſima: modo ſollicite coniungantur alexipharmaca, & regimen mediocriter diaphoreticum. Sin ſecus, per abuſum opiatorum mors acceleratur, vel ad minimum chronici periculoſi adfectus inducuntur.

22. *Puluis Volkammeri* calculum quidem ipſum non tollit, quoniam autem ab omni narcoſi alienus, & ob gemarum ingredientia antiſpaſticam habet efficaciam, ad placandas commotiones, calculum comitantes, egregium edit effectum.

23. *Balnea* non omnibus proficua ſunt: in nonnullis enim adfectus aſthmatici vel febres ſynochæ per illa prouocantur.

24. *Acidulæ* temperant quidem diluendo generaliores nephriticos orgaſmos, ſed quia motum humorum ad renes magis augent, impediunt conſolidationem.

25. Quæcunque in *pectoris* vitiis ſolamen adferunt, illa in *renum* quoque læſionibus cum effectu adhibentur. *Conf. tabula de phthiſi.*

26. Quem ad modum ſal digeſtium *Syluii*, & alia ex ſale communi præparata, cuiuis vlcerationi inimica reperiuntur, ita mucidis præcipue phlegmaticis non interdicendus

est vsus ciborum modice salitorum, ex quibus multi potius leuamen, quam damnum ceperunt. Prima vero laus sali marino, de nitro participanti, competit.

TABVLA XLV. DE SPASMIS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

1. Spasmus est rigida tensio & attractio vnius vel plurium musculorum, in vno aut altero corporis membro, præcipue vero in artubus: vnde non solum particularia illa membra, quibus mouendis musculi tales inseruiunt, in situ rigido detinentur, sed etiam in muscluo, adfecto, rigida durities percipitur: ita ut membra non sint in potestate ægroti, donec illa rigida & sensibilis tensio remittat. Deriuatur a σπᾶν trahere.
2. Vel breuius: Sapsmus est exacerbatio motus tonici, in partibus præcipue musculosis, ad talem sensibilem gradum, vt ægri acribus plerumque doloribus exerceantur, & pars vere in præsens adfecta rumpi quasi videatur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Spasmus est
   1) vel *vniuersalis*, qui latius per totum corpus se diffundit & rarior est;
   2) vel *particularis*, qui singulares partes, a capite fere ad calcem, occupat, & frequenter occurrit.
2. Ad spasmum *vniuersalem* sequentes species pertinent.
   1) *Tetanus*, quo vniuersum corpus obrigescit, vt in situ recto immotum iaceat.
   2) *Emprosthotonus* antrorsum incuruat corpus, vt genua capiti adducantur.
   3) *Opisthotonus* retrorsum inclinat corpus, daß man unter dem Rücken hinkriechen könte.

4) Ca-

4) *Catalepsis* vniuersum corpus repente in tali situ, quo illud prehendit, firmissime rigidum detinet; vt gestus oris, oculorum ac membrorum, plane eosdem seruet: rarissimus est adfectus.

3. Ad spasmos *particulares* pertinent sequentes species in variis corporis locis occurrentes.

1) In *capite*:

a) *Spasmus cynicus*, qui est torsio & tractio quædam oris, instar canis ringentis, formata & per plures horas continuans, cum euentu sæpe lethali; siquidem vel in apoplecticos vel conuulsiuos exitus; vel vtrosque coniunctim hic rictus terminatur.

b) *Risus sardonius*, qui a *spasmo cynico* non differt, nisi quod absolute veluti *cum delirio* coniungatur; quale quid in *spasmo cynico* obseruare non contingit.

2) In *occipite* notandus est *spasticus* ille adfectus, qui *feminino* præcipue sexui vsitatior, cum aliis *rheumaticis* atque *hemicranico arthriticis* pathematibus, infimum *occiput*, nempe *musculos* illos, qui capitis erectioni, & in vtrumque latus *conuersioni* succurrunt, prehendit; cum tanta subinde vehementia, vt non solum *rigidam*, *spasticam*, caput circumflectendi impotentiam inde experiantur sed etiam *contentionem* illam *spasticam* tensam atque rigidam, ita secundum situm horum musculorum exquisite persentiscant: vt ex illis partim versus vtrumque *latus* ceruicis, partim secundum *longitudinem* eius sitis musculis, tamquam *animalculi* cuiusdam, *muris*, ideam sibi concipiaut, & veluti expansis atque defixis eius *pedibus*, ita caput, seu potius ceruicem, correptam detineri pronuncient.

3) In *collo* adfectus ille tensiuus ex incommodo situ aut decubitu inter dormiendum, in spasmis etiam numerandus est, & vulgo sensum hunc ita exprimunt: sie haben übel gelegen, es sey ihnen der Hals davon ganz steiff, daß sie sich nicht wohl umsehen können.

4) In *œsophago* æque ac *ventriculo* occurrunt spastici velut *rigo-*

rigores, qui *deglutitionem* partim impediunt, partim id, quod ægre adſumtum eſt, nauſeabunda contentione ferunt, & vehementes anxietates ægrotantibus inferunt, vt magnis querimoniis deteſtentur, es ſeye nicht anders, als wolte es ihnen das Hertze abdrücken.

5) In *inteſtinis* ſpaſticæ atque rigidæ tenſiones, ſub adfectu, qui *colica flatulenta* audit, ſæpiſſime contingunt, per quas inteſtinum colon præcipue adficitur, vt ægri non tantum conſtringentem & tendentem illum ſenſum exquiſite percipiant, (dum aiunt: es drücke ſie wie ein Stein im Leibe, als wenn alles darinn zerſpringen, oder der Leib ihnen aufplatzen wolte) ſed & ſæpius poſt mortem rigidiſſimas inteſtini coli ſtricturas diſtincte, exhibeant. Maxime vero conſpicua eſt huius modi *ſtrictura ſpaſtica* in altioribus colicis doloribus, in ipſo *inteſtino recto*, vt ne cannulam quidem clyſticam, nedum altius ipſum clyſterem admittat.

6. *In pene priapiſmus* denotat grauiſſimam & anxio dolore ſtipatam membri virilis tenſionem, a *ſatyriaſi* differentem, quæ in procaci magis erectione conſiſtit.

7) In *veſica* & præcipue eius *ſphinctere* occurrunt etiam ſpaſticæ ſtricturæ, quæ in ſtranguria, item in calculi renum & veſicæ paroxyſmis vehementer ſæuiunt. Tandem etiam *teneſmus* ſpaſmis potius, quam conuulſionibus adnumerandus eſt.

4. Ad ſpasmos *particulares* vlterius referendi ſunt

1) Adfectus *arthritici*, de quibus ſequente tabula ſpeciatim agetur.

2) *Incubus* ſeu *ephialtes*, thoracis ſpasmus; videatur *tabula de incubo*. Occurrunt autem alii adhuc *thoracis ſpasmi* ſatis vehementes, qui per plures horas immo aliquot dies ægros anxie adfligunt, & ſumma ſui energia, *reſpirationem* intercipiendo dubiam reddunt *apoplexiæ* & *catarrhi ſuffocatiui* indolem: nec mirum, ſi a vehementi tali regurgitatione humorum verſus caput, partim *cruentæ*, partim *ſeroſæ* effuſiones circa ambi-

ambitum cerebri, diuersa phænomena exhibentes, nonnumquam eueniunt. *Conf. theor. med. Stahl. pag. 883 884.*

3) *Asthma spasticum* seu *conuulsiuum: vid. tabula de asthmate conuulsiuo.*

4) *Spasmus fixus Paracelsi* hic etiam nominandus est; licet ipsi auctori nondum adeo *fixus* fuisse videatur: mox enim ad arthriticos & podagricos adfectus, mox ad contracturas &c. eumdem refert.

5) Sic etiam huc adnumerandus venit repentinus ille spasmus, *flatulentus* alias dictus, qui musculum celeriter contrahit, eumque per aliquod tempus in rigore detinet.

6) Ad spasmos denique referendus est rigidus ille adfectus membrorum, e. g. quando manus illud, quod comprehendere debent, non satis complecti valent, aut nimis vehementer complexæ sunt.

5. Spasmus porro diuiditur in

1) *repentinum*, qui musculum celeriter contrahit, & eumdem per aliquam moram rigidum servat. Hæc species spasmi vulgo κατ' ἐξοχὴν der Krampf vocatur; &

2) *lentum*, qui iterum duplex est:

a) *Muscularis* seu *tendinalis*, vbi totus musculus adficitur cum doloribus tensiuis & grauatiuis & in contracturas membrorum denique terminat.

b) *fibrillaris*, qui paucas & singulares tantum fibras in musculo quodam corripit; qualis in omnibus arthriticis adfectibus agnoscitur. Hic in totum tandem musculum se expandit, eoque ipso dolorum impetum mitigat.

6. *Spasmus* licet plerumque cum *conuulsione* confundatur & ambiguo ac confuso sensu vocabulum hoc latine per *conuulsionem* vertatur, differt tamen ab hac duabus præcipue rationibus.

1) In spasmis rigidum, statarium & immanens quid reperitur, conuulsiones autem sunt vagæ, reciprocæ, instabiles,

biles, latius vagantes, & gradu vehementiores.

2) ſpaſmi minoris, conuulſiones autem maioris ſunt periculi.

7. Quoniam autem vehementes illi ſpaſmi, e. g. ſpaſmus cynicus, riſus ſardonius, aſthma ſpaſticum &c. cum veris conuulſionibus facile conſpirant, & *interſcenia* quaſi illarum plerumque obſeruantur, ex contrario in *arthriticis* adfectibus ſpaſmi multo mitiores & a conuulſionibus alieni ſunt; vocant hinc priores adfectus *ſpaſtico-conuulſiuos*, poſteriores autem *ſpaſtico-arthriticos*.

III. *SIGNA*.

Hæc ex iis, quæ ſub *definitione* & *differentia* dicta ſunt, elucent.

IV. *SVBIECTA*.

1. Spaſmis præ aliis obnoxii ſunt homines temperamenti ſanguinei, & habitus corporis poroſioris atque laxioris.

2. Illi, qui a parentibus, doloribus arthriticis adfectis, prognati ſunt & hæreditariam diſpoſitionem poſſident.

3. Adulti & ætatis prouectioris homines præ iunioribus.

4. Spaſmis etiam adfliguntur grauiter vulnerati, nec non, qui febribus acutis periculoſe decumbunt.

V. *CAVSSAE*.

1. Cauſſa *materialis generalior* eſt abundantia ſanguinis in corpore ſpongioſo & vaſis anguſtis.

2. Cauſſa *efficiens* horum ſpaſmorum eſt principium vitale, quod per illos plethoram imminuere & materiam incongruam corrigere intendit: licet enim ſpaſmi motus ſint *erronei*, non tamen ſunt motus *irrationales*, ſed propter certum finem ſemper inſtituuntur; nempe vt per ſtricturam partibus ita inductam, atque poroſa textura illarum, inſtar ſpongiæ compreſſa, humores in illis contenti exprimantur.

3. Cauſſæ *occaſionales* ſunt:

1) Diſpoſitio hæreditaria.

2) Animi pathemata, in primis iracundia & terror.

3) Im-

3) Immoderati nimisque vehementes corporis motus voluntarii.

4) Abusus veneris, vini & aromatum, item intempestiva atque intemperans adsumtio medicaminum calidorum & volatilium, nec non improuidus vomitoriorum & purgantium drasticorum vsus.

5) Tempestas humido-frigida, quae rheumatismos inducendo, spasticos tales motus concitat.

6) Euacuationum sanguinis consuetarum neglectus. e. g. scarificationis, de qua re exemplum notatu dignissimum *conf. Stahlii theor. med. pag. 33-37.*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Spasmi *vniuersales* repentina tali congestione humorum & stagnatione hinc subsequente, inflammationes internas plurimum inducere valent.
2. *Particulares* autem spasmi in conuulsiones facile transmigrant, & hoc eo certius, quo partes, quas occupant, sunt nobiliores. Dum nimis diuturnis & simul ad modum fortibus contentionibus insistunt.
3. Omnes spasmi *particulares* testantur quidem de conatu aliquo naturae, sed incompleto, &, ad effectum obtinendum, irrito: vnde ad maiora tantum & grauiora mala inducenda capaces existunt.
4. Iunioribus si spasmi, simplices etiam, freqentius obueniunt, & consuetudine in illis obfirmantur, augescente aetate adfectus spastico-arthritici exspectandi sunt.
5. Senioribus, minus adsuetis, spasmi, fortiter oborientes, apoplexiam, paralyses, catarrhos suffocatiuos minantur.
6. Spasmi acutis morbis & vulneribus, praecipue cerebri, superuenientes, sunt omnes periculosi, & propensi ad lethales conuulsionum euentus.
7. Spasmi autem simplices, plethoricis sanis rarius euenientes, plerumque sunt innoxii.
8. *Spasmus cynicus* degenerat facile in conuulsiones, & lethales plerumque inducit euentus.

9. *Priapiſmus* veneris vſum tollit, & hoc etiam reſpectu a *ſatyriaſi* differt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Motibus ſpaſticis occurritur.

A. *Extra paroxyſmum.*

1. Per ſinceras euacuationes ſanguinis, nempe
 1) Venæſectiones, iuſto tempore & quantitate, iuſto etiam loco, tam parti adfectæ, quam ætati ægroti reſpondente, inſtitutas.
 2) Scarificationes.
 3) Hirudines, quarum efficacia in ſpaſticis pathematibus, hypochondriacis & podagricis inſignis eſt.
2. Per euacuationes catharticas, ad ſordes primarum viarum & aliarum partium eliminandas. Hic conducunt e. g. helleborus niger, folia ſennæ, radix ialappæ, ſpecificum ialappinum, trochiſc. alhandal.
3. Per attenuationem ſanguinis ſpiſſioris; vbi conueniunt diuretica & incidentia mitiora rad. vincetox. valerian. pimpinell. alb. helen. dictamn. alb. eſſent. alexipharm. *Stahlii*, tinct. antimon. tartari.
4. Methodus itaque ſpaſmos præcauendi & auertendi ſequente modo inſtituatur.
 1) Leniores laxationes per aliquot dies præmittantur.
 2) Deinde venæ ſectio inſtituatur.
 3) Poſt ea eſſentia quædam alexipharmaco-diuretica cum eſſentia ſuccini remixta, per octo circiter dies propinetur.
 4) Coniuncto vbique placido & continuo corporis motu.

B. *In paroxyſmo.*

Hic res conſiſtit in ipſius *motus* medicatione, quæ obtinetur

1. per *remedia generaliora* lenientia atque emollientia, vulgo *paregorica*, dicta, e. g.
 1) Per ſuccinum, modeſte & ſine ſeparatione ſuæ ſubſtantiæ vſurpatum, ſal ſuccini volatile, liquorem C. C. ſuccinatum, a ſuperfluo ſale vrinoſo liberatum.

2) Per

2) Per vegetabilia acriuſcula, quæ anticatarrhalia, neruina & carminatiua cenſentur, ex quibus temperata ſunt ſeligenda.

3) Per emulſiua, gelatinoſa, diluentia, nitroſa, cinnabarina.

2. Per *ſpecifica*, quorum multa quidem vulgo recenſentur, ſed pauca experientiæ reſpondent, e. g.

1) *Annuli antiſpaſtici* ex vngula alcis, cornu rupicapræ, mercurio coagulato, qui re vera nullius vſus ſunt.

2) Idem cenſendum de *annulis ferreis* ex catena patibuli ſumtis.

3) *Dentis hippopotami* encomium, ex *Tabernæ-Montani hydrographia* excerptum, legatur in diſſertatione de *lapide manati*, qui ipſe etiam ſpecificum habetur.

4) *Lumbrici* denique *terreſtres* maximam præ reliquis laudem merentur.

5) Qualecunque autem ſpecificum commendetur, exhibendum eſt illud methodo conueniente, nempe generalioribus præmiſſis.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Cinnabaris* ad motus ſpecifice moderandos ſatis quidem famoſa eſt, præſtat enim effectum in ſenſibilioribus & infantibus non contemnendum; pro vero tamen ſpecifico non cenſenda, fungitur potius officio *cotis*, quæ, exſors ipſa ſecandi, ferrum reddit acutum.

2. Puluis antiſpasmodicus ex nitro, ſale medico & momento cinnabaris paratus, in ſedandis ſpasmis egregii quidem vſus ſæpius deprehenditur, interdum autem non ſufficit; quo caſu largior portio cinnabaris rite præparata, addatur, ita vt quælibet doſis huius pulueris 6 - 8 grana cinnabaris contineat.

3. *Euacuatio ſanguinis* ſi non præmiſſa fuerit, parum efficient medicamenta iam laudata.

4. Hoc tanto magis valet de *ſalibus volatilibus vrinoſis*: hæc enim, licet præmiſſæ ſint ſanguiuis ventilationes, non tamen niſi moderate adhibenda ſunt; melius autem operan-

rantur, ſi cum tinctura quadam alcalina, e.g. ſalis tartari vel antimonii, remixta exhibeantur.

5. Facilius eſt motus *conuulſiuos* ſpecificis compeſcere, quam *ſpaſticos*.

TABVLA XLVI.

DE

ADFECTIBVS SPASTICO-ARTHRITICIS.

I. DEFINITIO.

Arthritis eſt ſpaſticus quidam adfectus, articulos, in quacumque corporis regione, propter humores in hæmorrhagicum quidem finem congeſtos, hic autem & illic ſtagnantes aut impeditius procedentes, pertinacius adfligens, numquam vero ad ſalutarem illum finem, quem principium vitale intendit, perueniens. Derivatur ab ἄρθρον, articulus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Arthritis interdum *generaliter*, & recte quidem, ſumitur, ac tum ſequentes præcipue ſpecies ſub ſeſe comprehendit:

 1) *Hemicraniam*, quæ dimidiam capitis partem occupat.
 2) *Pleuritidem ſpuriam*, vbi thorax adficitur.
 3) *Malum iſchiadicum*, quod in coxis adfligit.
 4) *Chiragram*, in qua manus occupantur.
 5) *Gonagram*, vbi genua patiuntur.
 6) *Podagram*, in qua pedes infeſtantur.
 7) *Gloſſagram*, quæ linguam occupat.

 Hæ ſpecies ſpecialibus tabulis explicitæ ſunt.

2. Interdum autem arthritis *ſpecialiter* ac *ſtrictiore* ſenſu accipitur, & ſic illos tantum ſpaſticos adfectus denotat, qui in *ſuperioribus* corporis partibus obueniunt, & tum cum podagra ſub vno genere *ſpasmi* conſtituta eſt, atque ita ab hac ſequente ratione differt: 1)

1) Arthritis, ſtricte ſumta, iuniores, podagra autem annoſiores occupat.
2) Arthritis ordine prior eſt, &, ætate accedente, in podagram facile tranſit.

3. Re ipſa autem omnes adfectus arthritici non differunt, niſi quod ad loca & tempora attinet; in reliquis autem eſſentialibus conditionibus & cauſſis generalibus prorſus conſpirant.

4. Arthritis diuiditur in *veram*, ſeu *fixam*, & *vagam*.
1) *Vera* in certis partibus hæret, & licet interdum alias quoque partes occupet, antea tamen adflictas non deſerit.
2) *Vaga*, *ſimplex* & *ſcorbutica* vulgo dicta, cito ab vno loco in alterum proſilit, e. g. ex thorace in coxas, & inde in pedes.

5. *Rheumatiſmus* & *arthritis* non ſunt res maxime diuerſæ, ſed ſubordinatæ, id quod *tabula de rheumatiſmo* vberius demonſtratum eſt.

6. Longius autem ab arthritide differunt *congeſtiones* & commotiones ſanguinis *ſimplices*.
1) Ratione *effectus*: nam congeſtiones non raro ad ſanguinis eruptionem perueniunt, arthritici autem adfectus numquam, licet eumdem finem reſpiciant.
2) Ratione *durationis*: congeſtiones enim breuiore ſæpius periodo, arthritici autem adfectus longiore circumſcribuntur.
3) Ratione *partium* adfectarum: congeſtiones partes magis interiores, arthritici autem adfectus non ſolum interiores, ſed potiſſimum etiam exteriores muſculoſas occupant: illæ vaſa ſanguifera, hic vero fibras muſculares ſigillatim adfligunt.
4) Ratione *euentus*: congeſtiones ad inflammationes vel vlcerationes, arthritici vero adfectus ad rigores, contracturas vel tabidam membrorum extenuationem inclinant.

III.

III. *SIGNA.*

1. Dolor interdum eſt tenſiuus, ſtrictorius & tractorius, qui motibus liberis illorum artuum, quos occupat, tantum infert impedimentum, quod ſub conatu demum mouendi euidentius emicat.
2. Interdum vero hic dolor magis eſt lancinans, vibratilis, nonnumquam etiam pulſatilis, compunctorius & fremebundus, ſub leui motitatione membri, velut rupturæ periculum adferens.
3. Non tamen iugiter æqualis eſt, ſed per vices remittit, immo quandoque intermittit.
4. In arthritide *vaga* dolor hic magis ſentitur vellicatorius & ſubtiliter reptilis, quaſi formicæ interiorem partem occuparent.
5. Pruritus & ardor coniunctus quidem eſt, ſed ſine rubore & tumore notabili, qui, ſi accedat, dolorum ſenſibilem mitigationem plerumque adfert.
6. Arthritis autem vaga non in vno loco hæret, ſed recurrit & euagatur, modo ad ſuperiora, modo ad inferiora, donec tumores in variis articulis poſt ſe relinquat.
7. Animus valde angitur ſub his cruciatibus, vires languent, adpetitus cadit & ſomnus deficit.
8. Nonnunquam æſtus volaticus interſtrepit.
9. Vrina rubra ſedimentum tartareum poſt refrigerationem in fundo deponit, & lateribus vaſis adfigit, hinc a ſabulo calculoſorum probe diſcernendum, quippe quod ſtatim cum vrina emittitur, mox in fundo colligitur, nec lateribus adhæreſcit.

IV. *SVBIECTA.*

Arthritidi crebrius obnoxii ſunt homines

1. Sanguinei, ſanguineo-cholerici, immo etiam de phlegmatico temperamento participantes, verbo: qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.
2. Plethorici agiles, diæta plena, non raro etiam ſpirituoſa gaudentes, otioſi.

3. In-

3. Indolis animi immoderatæ, præcipitis, iracundæ, corpus cito & fortiter exagitantes.
4. Iuuenes æque ac viri ætatis consistentis.
5. Euacuationibus sanguinis naturalibus & artificialibus adsueti.
6. Macilenti raro his adfectibus laborant, nisi vel externa caussa, vel hæreditaria dispositio, vel febres male curatæ occasionem iis dederint.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis* omnium adfectuum arthriticorum est plethora.
2. Caussa *efficiens* est principium vitale, quod per motum sanguinis plethorici certis partibus destinatum depletionem illius intendit.
3. Nempe hi motus, licet erronei sint, respiciunt in hemicrania & glossagra narium hæmorrhagiam, in pleuritide spuria hæmoptysin, in malo ischidico, gonagra & podagra hæmorrhoides externas.
4. Caussæ *externæ, occasionales* & *procatarcticæ* in descriptione *subiectorum* potissimum indicatæ sunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Species horum adfectuum leniores, si sæpius recurrunt, non minus in consuetudinem abeunt, quam grauiores, immo successu temporis facile in grauiores & fixiores arthriticos dolores degenerant.
2. Arthritici autem morbi, qui superiores corporis partes in iunioribus subiectis occupant, non tam sæpe & obstinate eamdem pertinaciam seruant, neque tam diu singulis paroxysmis ægros exagitant, quam podagra & malum ischiadicum; quod ætatis genio maxime adscribendum videtur.
3. Hemicrania enim & pleuritis spuria, augescente ætate, vel penitus iterum cessant, vel ad pedes descendunt.
4. Podagra autem ita plerumque insolescit, vt vix vmquam ab illa in solidum iterum liberentur: hinc inueterata mitigari tantum, radicitus rarissime exstirpari potest.

5. Quo magis ſpaſmi ſunt particulares, & in exiguis partibus contingunt, eo minus vtilitatis habent, & ad ſcopum naturæ minime perueniunt.

6. Qui iunioribus annis frequentius & pertinacius ſpaſmos ſimplices experiuntur, augeſcente ætate variis arthriticis doloribus expoſiti ſunt.

7. Si vero ſpaſtico-arthritici dolores inferiorum partium ſubiecta iuniora mature adfligunt, longe grauius iisdem exercentur, quam ſenes, immo raro ad ſenium perueniunt, ſed ante, quam illud attingant, a doloribus iſtis vel nimis ferocientibus & in conuulſiones degenerantibus, vel retrocedentibus iugulantur.

8. Arthritico-ſpaſtici enim adfectus ad modum procliues ſunt ad recurſus internos, immo ad internas inflammationes, in primis ſi imperite tractati repelluntur.

9. Fiunt autem hi recurſus fere ſecundum ætates ad caput, diaphragma, præcordia, venam portæ, & ibi vel inflammatorios febriles, vel ſuffocatiuo-apoplecticos vel ſpaſtico-conuulſiuos effectus exſerunt.

10. Ab arthritide *vaga* facile *fixa*, nimirum malum iſchiadicum vel podagra initium capit.

11. Arthritis *vaga, ſcorbutica*, quo crudelior & diuturnior, eo magis ruit ad narium efferas hæmorrhagias, hæmoptyſes, interdum vomitus cruentos, non raro mictus cruentos, & ſæpe numero hæmorrhoides; vbi quam diu fluit ſanguis, dolor ceſſat, ſimul atque vero fluxus ſiſtitur, dolor recrudeſcit.

12. Quo citius medela adhibetur, & quo minus adfectus arthritici recrudeſcere adſueuerunt, eo facilius Medico auſcultant.

13. Quando autem tales ſpaſmi fixi iam ſunt, & longius a loco excretionis ſanguineæ, quam reſpiciunt, diſtant, pertinacius inſiſtunt & medicamenta adſpernantur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Cauſſa materialis, nempe plethora eſt remouenda

1) Per

1) Per *venæ sectiones*, conueniente loco & tempore institutas.
2) Per adplicationem *hirudinum*, ad hæmorrhoides promouendas.
3) Per *scarificationes* in subiectis spongiosis.

2. Cruditates primarum viarum, præcipue biliosæ, vtpote motus spasticos insigniter exasperantes, sunt abstergendæ & leniter eliminandæ.
1) *Abstergunt* salia digestiua: arcanum duplicatum, nitrum antimoniatum, & tartarus vitriolatus, &c.
2) *Eliminant* lenia laxantia, e. g. potiunculæ rhabarbarinæ, sennatæ cum passulis, tartaro solubili, sale Anglicano, liquore terræ foliatæ tartari maritatæ: item vina medicata ex incidentibus, abstergentibus, alexipharmaco-diureticis & purgantibus parata.

3. Orgasmus sanguinis & crasis sulphureo-salina sunt temperanda, rigor solidarum partium est demulcendus; quod præstant nitrosa, absorbentia salina, emulsiua, in spongiosis & robustis acida fortiora.

4. Æqualis humorum dispertitio est adiuuanda,
1) In *cholericis* per salia media, potum sufficientem tenuem ex decocto C. C. infusa theé, coffée, item ex herbis discutientibus chamædrios, dulcamaræ, hyssopi, verbenæ, veronicæ, chærefol. &c.
2) In *aliis* temperamentis simul adhiberi possunt alexipharmaca temperata, e. g.
a) Essent. alexipharm. *Stahlii* cum essent. succini remixta.
b) Item decocta lignorum & radicum resoluentium, e. g. ligni sassafras, radicum sarsaparill. chinæ, pimpinell. alb. bardanæ &c.

5. Motuum spastico-dolorificorum vehementia est mitiganda & dissoluenda.
1) *Mitigant:* antispasmodica cinnabarina, puluis lumbricorum terrestrium, & anodyna per alexipharmaca correcta, e.g. theriaca, pilulæ *Wildeganßii* genuinæ, M. P. de cynoglossa.

 2) *Dis-*

2) *Dissoluunt:*

a) *Interne:* diapnoica & lenia alexipharmaca, modo commendata, in declinatione autem mixtura tonico-neruina *Stahlii.*

b) *Externe:*

α) Spiritus vini camphoratus crocatus.

β) Spiritus acidus formicarum.

γ) Spiritus lumbricorum terrestrium, cum prioribus parce remixtus.

δ) Spiritus serpilli abstractitius.

ε) Essentia castorei.

ζ) Sapo Venetus, spiritu vini solutus.

η) Ceratum de galbano matricale.

ϑ) Emplastrum saponat. *Barbette* largiter camphoratum.

ι) *Sacculi* odorati ex *herbis* coronariis chamæpyt. chamædr. origan. serpill. *floribus* verbasci, calendulæ, *radicibus* pimpin. albæ, angelicæ, sigilli Salomonis, *seminibus* dauci, anisi, vel breuius: ex farina auenæ, flor. sambuc. croco; adspergendo vbique spiritum vini, vel sacculcs vino calido immergendo.

κ) Caseus recens cum pelle leporina.

λ) *Suffitus* præcipue ex stœchade citrina, deinde etiam mastiche, olibano, ligno Rhodio, santalo citrino, sassafras.

μ) *Suffimigia vaporosa* ex decoctis, herbis carminatiuo-neruinis.

ν) *Frictiones* cum excutia molli, vel potius pannis calentibus, moderato suffitu imbutis.

ξ) *Scarificationes* profundæ in parte adfecta.

c) Motus exercitium intensum, & quæcumque sensum in parte adfecta fortiter adficiunt, e. g. acupunctura Iaponensium, moxa Chinensium, vesicatoria.

B. *Methodus specialis.*

1. *In paroxysmo.*

1) Ter

1) Ter vel quater per diem propinetur puluis quidam antiſpaſticus, e. g.

Recip. nitri depurati.
tartari vitriolati ana vnc. ſemis.
ocul. cancr. acido citri ſaturat. drachm. III.
cinnabar. opt. ſcrup. IV.
M. doſ. ſcrup. I.

2) Succedente madore ſubiungantur diapnoica & lenia alexipharmaca, e. g. aquæ ſcord. ſcorzoner. plantag. cum antimonio diaphoret. & conch. præparat. mixtæ; vel eſſentia alexipharm. temperata.

3) *Externa* ſimul in ſubſidium vocentur; vbi inter multa, ſuperius citata, primas tenet ſpiritus vini camphoratus crocatus, parti dolenti linteo quadruplicato imponendus, & aliquoties per diem repetendus: deinde egregie etiam conducunt emplaſtrum ſaponat. *Barbette*, ſpiritus ſerpilli abſtractitius.

4) Aluus vt reſpondeat, clyſter emolliens cum momento nitri iniiciatur, & deinde in perpetua libertate conſeruetur per lenia & commoda cathartica, e. g. pilulas *Beccherianas, Stahlianas*, ſal Anglicanum, aqua calida ſolutum, quod ſimul incidit & diſcutit.

5) Poſt quatuordecim circiter dies cum modo dictis coniungantur

a) Tinctura tonico-nervina *Stahlii.*

b) M. P. de cynogloſſa, cuius gr. I. verſus ſomnum pulveri antiſpaſtico remiſceatur.

c) Externe ſpiritus formicarum.

6) Tandem, ſuperato morbo, ad reſiduum membrorum rigorem emolliendum exhibeantur

a) *Interne:* eſſentia alexipharm. ſine regimine continuata.

b) *Externe:* pediluuia alcalina, ex cineribus, &c. parata.

2. *Extra paroxyſmum.*

1) Ante omnia venæ ſectiones circa æquinoctia inſtituantur.

2) In ſubiectis ſpongioſis ſimul in vſum veniant ſcarificationes menſtruæ profundæ circa nouilunium, & quidem in partibus adfectis vel confinibus.
3) Præcipue vero hirudines hæmorrhoidalibus locis adplicentur.
4) Quater per annum congruis laxantibus corpus expurgetur, e. g. per infuſa ſennata, rhabarbarina, & helleborata, cum remediis ad ſanguinem purificandum aptis remixta.
5) Sufficiens motus corporis conſumtorius, tanquam apex totius negotii, vbique inculcetur, coniuncto potu diluto.
6) Quando vernali vel autumnali tempore paroxyſmus recurrit, exhibeatur verſus inſtans tempus decoctum lignorum ſatis dilutum & inſtar thée vſurpandum; ſubiunctis temperantibus nitroſis & tinctura tonico-neruina.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Omnes excretionum ſpecies, leniter promotæ, dolores minuunt, ſuppreſſæ vero, vel fortiter intenſæ, omnia exacerbant.
2. Hinc quouis modo improbantur
   1) *Opiata:* hæc enim, ſiue particulis viſcidis, ſiue ſulphure volatili, valde actiuo, in humores agant, præter alia damna, contracturas facile relinquunt. In atrocia dolorum *correcta* tantum ſub prudente vſu conceduntur.
   2) *Anodyna* hæc & quæcumque alia interne adhibita in vigore paroxyſmi vel ſubitaneam mortem, vel febres lentas, hecticas, vel in ſanguineis dolores colicos arceſſunt, cum aluinis ſemper ataxiis, i. e. obſtipationibus.
   3) Immo ad prophylaxin, vel verſus paroxyſmos vſurpata, impetum quidem aduenientem longius forte duraturum comprimunt, ſed citiori recurſui anſam præbent, & tandem ad paralyſin diſponunt.
   4) Et licet in refractiori doſi hunc in modum vſurpentur, varia tamen inordinata & pertinacia pathemata relinquunt.

5) *Mar-*

5) *Martialia, bolaria* & alia *adſtringentia* quæ excretiones ſupprimunt, viſcera conſtringunt, & hydropem minantur.

6) *Salia volatilia*, quæ, intempeſtiue & largiter exhibita, viſcera conſtringunt, & ſimul humores concitant, ſtupidum rigorem partibus conciliant, & dolorem oſteocopon relinquunt.

7) Maxime *externa* adſtringentia, refrigerantia ſaturnina, ſtupefacientia, narcotica, ſulphurata: licet enim temporarium leuamen adferre ſoleant, nodos tamen, tophos, immo contracturam inducunt, ſæpiſſime adfectum verſus interiora retropellunt, & peſſima ac funeſta illa ſymptomata accelerant, quæ ſub *prognoſi* commemorata ſunt.

8) *Repellentia fortiora:* quæ ſimili ratione malum ab exterioribus ad interiora reprimunt, & grauiſſimas reſpirandi anguſtias, quin febres inflammatorias plurimum funeſtas inducunt.

9) *Acria, calida neruina:* olea deſtillata, balſami Indici, ſpiritus oleoſi, quæ omnia exaſperant, ardores intolerabiles, immo inflammationes adferunt: nulla enim hic partium debilitas, quæ per talia roboranda eſſet, ſed potius nimia ſtrictura & intenſio accuſanda eſt.

10) *Spiritus vrinoſi*, qui pariter ſtupidum rigorem parti laboranti adfricant.

11) *Fortiora purgantia* in ipſo paroxyſmo exhibita: per hæc enim motus ſpaſtici ad interiores partes, cum vitæ ſæpe diſcrimine, vocantur.

3. De *ſanguinis ventilationibus*, præcipue autem *venæ ſectione*, hic idem valet, quod ſub hæmorrhagiis prioribus tabulis ſæpius inculcatum eſt: nempe vigente iam paroxysmo inſtitutæ, morbi pertinaciam non ſolum frequentius augent, ſed & recurſum paroxysmorum tanto citius & obſtinacius accelerant, ac reliquam medicationem, niſi ſanguis de nouo ventilatus ſit, fruſtrantur.

4. Quando autem circa prima initia, aut in declinatione venti-

tilationes adornantur, tum vſum aliquem ſubinde præſtant, præcipue *hirudines*, locis hæmorrhoidalibus numero 4-5. adpoſitæ, vel etiam largæ ac profundæ *ſcarificationes* in partibus adfectis: qua ratione mali iſchiadici impetus ſæpe in totum ſublatus eſt.

5. *Lumbrici terreſtres* conueniente vehiculo, e. g. aqua card. ben. ſerpill. fumar. in forma pulueris ad ſcrup. I. bis aut ter per diem ſumendi ſpecifice commendantur in arthritide vaga, ſcorbutica.

6. Decoctum inſpiſſatum *ſtrobilorum* ſeu *ſummitatum* abietis & pini viuæ etiam in hoc adfectu laudatur. Sumuntur huius liquoris inſpiſſati ter per diem cochlearia tria vna vice in vehiculo calido.

7. *Serpillum* itidem laudatur tam in decocto quam balneo; ſpiritus ſerpilli mixtus cum ſpiritu vini camphorato bono, i. e. multo ſale alcali fixo imbuto, externe conducit.

8. *Conſerua ſatyrionis* in eodem adfectu prodeſſe dicitur; duo autem vel tres pro doſi cuſpides cultri ter aut quater per diem ſumuntur.

9. Alii, tam in adfectibus ſpaſtico-arthriticis, & conuulſiuis, quam in febribus corruptis, ſcabie nodoſa, & vlceroſa, præcipue in gonorrhœa male tractata & inueterata *morſulos antimonii* conducere adſeuerant:

e. g. Recip. antimon. crud. Hung.
amygdal. dulc. excort. ana vnc. ſemis.
condit. cort. citr. drachm. II.
c. f. q. ſacch. in aqua ſolut. f. l. a. morſuli in 8. part. æq. diuid. & quotidie vnum tribus vicibus comedendi.

10. *Spiritus vini camphoratus* crocatus, & *ſacculi ſicci* omnibus conducunt temperamentis.

11. *Ceratum de galbano* camphoratum, præmiſſa ſtatim ſub initium venæ ſectione, in phlegmatico-ſanguineis præſentiſſimum ſæpe adfert ſolamen; niſi tamen intra 2-3. horas effectum præſtet, auferendum eſt.

12. *Emplaſtrum ſaponatum Barbette*, largiter camphoratum,

& per

& per vices impositum, in recentiore malo, in primis ischiadico, satis efficax deprehenditur.

13. *Suffimigia*, maxime ex stoechade citrina, semper conferunt.

14. Sic etiam *frictiones calidæ* quam plurimis prosunt; qui autem a frigore solamen magis percipiunt, illis *embrocatio* commendatur.

15. *Spiritus acidus formicarum* sub *methodo* non sine ratione post principia locatus est; quando enim vigente paroxysmo adplicatur, dolores potius auget, quam lenit, in declinatione autem adhibitus, rigores artuum emollit, & contracturam præoccupat.

16. *Acidularum* vsus, debito corporis motui coniunctus, robustis spongiosis conceditur, teneris autem & gracilioribus obstructiones viscerum, cachexiam, hecticam &c. inducit.

17. Alexipharmaca ad motus & dolores spasticos quidem conducunt, sed sine regimine propinari debent, alias dolores in artus diffunduntur.

18. *Caussæ occasionales*, nempe diæta lauta, calida, bacchus, ira, venus, motus concussorii, equitatorii diuturni &c. nisi remoueantur, obtenta mitigatio non diu perdurabit.

19. Vsus *saliuationis* iu adfectibus arthritico-contractis frustra a quibusdam laudatur.

20. Fugiatur error multis communis, qui *adfectum dorsi spasticum* pro *nephritico* declarat: est enim leuior arthritidis species, peculiari nomine nondum designata.

TABVLA XLVII.
DE
HEMICRANIA.

I. DEFINITIO.

Hemicrania est dolor capitis valde acerbus, dimidiam tantum

tum illius partem occupans, ab *incompleta* ſanguinis congeſtione ortus, & hæmorrhagiam narium *eminus* reſpiciens. Deriuatur ab ἡμὶ, ſemis, & κρανίον, caluaria.

II. *DIFFERENTIA.*

Hemicrania differt

1. a *cephalalgia:*
   1) In hemicrania enim congeſtio eſt *rheumatica* & *incompleta*, quæ *eminus* quaſi euacuationem ſanguinis per nares intendit, & eſt adfectus ſpaſtico-arthriticæ indolis, in cephalalgia autem congeſtio tantum *ſimplex* contingit, quæ directe hæmorrhagiæ narium deſtinata eſt.
   2) Hemicrania occupat ſolum dimidiam capitis partem, plerumque ſiniſtram, & alteram immunem relinquit, cephalalgia vero modo per totum caput, modo per certas illius partes ſe diffundit.
   3) In hemicrania ſæpius ſubeſt cauſſa ex conſenſu e. g. vitium primarum viarum, hæmorrhoidum, menſium; in cephalalgia autem ſimplex plethora magis peccat.
2. Hemicrania per ſe diuidi poteſt in
   1) *Idiopathicam*, &
   2) *Symptomaticam*, de qua modo dictum eſt. Item in
   3) *Continuam, fixam*, perpetuo quaſi ægrum adfligentem, & in
   4) *Periodicam*, ſeu per paroxyſmos recurrentem.

III. *SIGNA.*

1. Dolores vibratiui, interlancinantes, contumaces, ſpaſtico-arthritici, ordinarie adeo vehementes, vt ægri caput quaſi diſtrahi ſibi & diuelli autument.
2. Dimidiam quidem capitis partem, præcipue ſiniſtram, hi dolores occupant.
3. In eodem autem latere modo ſurſum, modo deorſum ta vagantur; vt ex oſſe bregmatis ad os temporale, & ex oſſe temporali ad dentes atque oculum illius lateris, & ſic ex vno loco in alterum excurrere ſoleant.
4. Eo ipſo, quo inferiores lateris partes occupat, ſuperioribus paul-

paullulum parcit, mox autem ex illis in has recurſat, & ſic quaſi intercurſando adfligit.

5. Immo dolor interdum ad illius lateris collum & brachium vsque excurrit.

6. In quibusdam ſubiectis dolores exiguam quidem caluariæ regionem occupant, ſunt autem tam acuti & pungentes, quam ſi telum ibidem infixum membranas diſſecet.

7. In partibus corporis *remotis* manifeſtat ſeſe motus tonicus ſtrictior.

8. Præ dolorum atrocia, ſæpius neque leuiſſimum ſonitum, neque lucis radios perferre poſſunt.

9. In paroxyſmo vrina eſt cruda, & in declinatione colorem præbet ſaturatum, qui paullo poſt copioſum deponit ſedimentum.

10. Aluus frequenter eſt ſicca.

IV. *SVBIECTA.*

1. Temperamentum cholerico-ſanguineum huic adfectui præ aliis ſuccumbit, quia particulis ſulphureis, orgaſmum ſanguinis promouentibus, abundat.

2. Feminis familiarior eſt, quam viris.

3. Cum primis illis, quæ vitæ otioſæ addictæ, & crebris animi commotionibus obnoxiæ ſunt.

4. Quibus legitimus menſium, vel, in viris, hæmorrhoidum ſucceſſus turbatus eſt.

5. Specialiſſime feminæ, quæ in coniugio ſterili viuunt.

6. Tam quidem iuniores, quam adultiores hunc adfectum experiuntur, hoc autem diſcrimine, vt in illis dextrum præcipue latus, in his autem ſiniſtrum ordinarie occupetur.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora cum ſulphureo-bilioſa ſanguinis dyscraſia, eiusdemque nihilo minus aliqua ſpiſſitudine coniuncta.

2. Cauſſa *proxima* eſt congeſtio ſanguinis ad caput, ſeu molimen hæmorrhagicum, aliquam illius excretionem reſpiciens.

3. Cauſſa huius congeſtionis & dolorum inſtrumentalis eſt par-

partium inferiorum maior constrictio per motum tonicum auctiorem, superiorum autem porosarum relaxatio, & tamen *contraria* spasmorum *obluctatio.*

4. Caussæ *externæ, occasionales* & *procatarcticæ* sunt.
   1) Suppressio euacuationum sanguinis naturalium, præcipue mensium & hæmorrhoidum.
   2) Artificialium adsuetarum neglectio, e.g. venæ sectionis, scarificationis.
   3) Vel contra venæ sectio tumultuaria, aut stato tempore non repetita, vnde motuum excretoriorum ordo perturbatur.
   4) Vitium primarum viarum.
   5) Simplicis cephalalgiæ peruersa tractatio per remedia calida & opiata minus secura.
   6) Motus arthritici per repellentia imperite tractati.
   7) Mutatio vitæ generis laboriosi in sedentarium.
   8) Nimiæ vigiliæ & lucubrationes.
   9) Nimia corporis excalefactio.
   10) Aut repentina illius refrigeratio, in primis pedum tempore humidiore & frigidiore.
   11) Iracundia, in primis tacita & suppressa.
   12) Diæta aromatica, lauta & spirituosa.
   13) Dispositio hæreditaria.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hemicrania licet dimidiam tantum capitis partem occupet, hunc tamen defectum vehementia dolorum largiter compensat, & in locis confinibus facile decubitum ad oculos, & illorum suffusiones relinquit, maxime post peruersam in paroxysmo tractationem.
2. Quem ad modum hemicrania initium est adfectuum arthriticorum, ita progressione annorum libentius in plenariam arthritidem transit.
3. Præcipue hoc euenit, si ineptis artificiis sanguis ad inferiores partes circa venam portæ restringitur, vnde facile podagra & malum ischiadicum introducuntur.
4. Quod si vero retropulsio sanguinis ad viscera facta est, febres

bres inflammatoriæ, præcipue in iunioribus, solent accedere.

5. Quo magis dolor ad illius lateris brachium vsque se extendit, & æger de obdormitione illius conqueritur, eo magis hemiplexia seu paralysis illius lateris metuenda est.

6. Si nondum in habitum deducta est hemicrania, & in iunioribus se se manifestat, medicatio facilius succedit; quando autem in annosioribus, & præcipue feminis, quarum menses iam cessarunt, contingit, vix vmquam perfecte tollitur.

7. Præcipue hemicrania *periodica* & *paroxyzans*, interdum adeo rebellis est, vt omnem fere medicationem respuat.

8. Suppressio mensium & hæmorrhoidum quando legitime tollitur, sponte aliquando soluitur hemicrania.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *In paroxysmo.*

1. Quoniam semper fere cruditates primarum viarum adsunt, illæ ante omnia euacuentur. Fieri hoc potest

1) Sub initium morbi commodissime per lene emeticocatharcticum v. g. per tartarum emeticum cum rhabarbaro iunctum.

2) Quando autem dolores iam ad ἀκμὴν peruenerunt, & adfectus diu durauit, tum negotium per clysteres expediendum est. e. g.

Recip. Rad. alth.
malu. ana vnc. semis.
Herb. parietar.
verbasc.
Summit. origan. ana manip. semis.
Semin. anis.
caru. ana drachm. semis.
coqu. in s. q. aquæ simpl. coletur.
Recipe huius colaturæ vnc. X.
electuar. lenitiu. unc. I.
salis gemmæ.
olei chamomil.

 aneth.

aneth. ana drachm. III.
M. f. clyster.

2. Deinde *orgasmus* sanguinis & acrimonia illius salino-sulphurea temperetur, per nitrosa, absorbentia, cinnabarina, antimonialia fixa, item per acidula, e. g. clyss. antimon. potui instillandum.

3. Quando dolor admodum vrget, tum cinnabaris largiori dosi propinetur, adscendendo a. gr. V. ad X.-XX. immo vltra, *vid. cautel.* vel MP. de cynogl. gr.I. versus somnum temperantibus immisceatur, conducit etiam cortex cascarillæ.

4. Ad spasmos demulcendos conducunt etiam decocta mucilaginosa, gelatinosa, emulsiua.

5. In progressione medicationis, die circiter tertio vel quarto in subsidium trahantur

1) *Interne* tonica & discutientia, v. g. mixtura polychresta tonico-neruina *Stahlii*, vel ess. alexipharmaca ad lenem transpirationem.

2) *Externe* adhibeantur

a) In loco adfecto discutientia e. g. spiritus vini camphorat. crocat. vnguent. alabastr. camphorat. epithemata sicca, tabulis de *cephalalgia, clauo hysterico* & *cephalæa* commendata, item spiritus maialis, serpilli, lilior. conuall. formic. lumbr. terrestr.

b) In locis remotis reuellentia e. g. euacuationes sanguinis in partibus inferioribus, laxantia, pediluuia, frictiones lateris oppositi, adplicatio cucurbitularum cæcarum, & in malo refractario vesicatoria suris adplicata.

B. *Post paroxysmum.*

1. Plethora, tamquam caussa primaria, remoueatur per venæ sectionem, in talo instituendam, & circa æquinoctia repetendam.

2. In feminis sufficientis mensium successus ratio habeatur per pilulas *Stahlii* vel *Beccheri* legitimo tempore propinatas, *vid. tab. de fluxu mensium;* item per essent. succin. versus menstruum tempus exhibendam.

3. In

3. In viris negotium hæmorrhoidum reſpiciatur, *conf. tab. de hæmorrhoidibus internis.*
4. Alui ſucceſſus ſemper promoueatur, vel laxationibus per epicraſin operantibus, vel liquore terræ foliatæ tartari ad 30-40. gutt. coniuncto ſufficiente potu, & moderato corporis motu.
5. Cauſſæ procatarcticæ & occaſionales reliquæ quouis modo euitentnr.
6. Præcipue vita otioſa & ſedentaria.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Venæ ſectio* in ipſo paroxyſmo non inſtituatur, niſi ſequentes duæ circumſtantiæ vrgeant:
   1) Quando ſtatus eminenter plethoricus concurrit.
   2) Vel congeſtio ad caput ita copioſe facta eſt, vt maiora inde mala metuenda ſint.
2. *Arteriotomia* licet a *Sennerto* & aliis commendetur, plus tamen detrimenti, quam ſalutaris effectus ab illa exſpectandum eſt.
3. Adplicatio *hirudinum in ipſo paroxyſmo* minorem difficultatem inuoluit & conſiderationem, quam venæ ſectio: in viris nempe, quorum hemicrania originem duxit ab hæmorrhoidum ſuppreſſione.
4. Acta N.C. obſeruant, quod hirudines ad tempora adplicatæ, felices effectus præſtiterint, ſed longe ſalutarius hæmorrhoidalibus locis adplicantur.
5. Cautela opus eſt, *emetico-catharticum* propinare, immo in ſtatu inſigniter plethorico ab illo remedio plane eſt abſtrahendum; dantur autem nonnunquam caſus, in quibus ſola temperantia non ſufficiunt, & dolores poſt vomitum ſtatim profligantur, qui antea temperantibus cedere recuſant.
6. *Emetica* autem *ſola*, ſine coniunctione alicuius cathartici in his circumſtantiis, vbi aluus plerumque adſtricta eſt, propinare non caret periculo: præter alias enim noxas, inde exſpectandas, viſus læſiones metuendæ ſunt.
7. Ad cruditates primarum viarum euacuandas, egregie etiam

iam conducunt laxantia cum amaris vegetabilibus coniuncta e. g. infusum ex rad. gent. rubr. hatb. cent. min. rhabarb. helleb. nigr. tartar. tartarisat. liq. terr. foliat. tartari, sal mirabile. Exsulent autem aloëtica, & formulæ pilularum, his abundantes.

8. *Epithemata sicca* præferenda sunt *humidis*, nam hæc partes magis relaxant, & sic vlteriori humorum congestioni, & non raro etiam inflammationi ansam præbent.

9. *Tinctura tonico-neruina Stahlii* ex spiritu C.C. & tinct. antimon. vel salis tartari parata, in augmento mali non propinanda est, ebullitionem enim sanguinis auget, in declinatione autem exhibita, sæpius lenem sudorem excitat, & dolores egregie soluit.

10. De *martialibus* hic etiam valet, quod alibi passim de illis dictum est; verbo: perturbationem moliuntur. In declinatione autem adfectus pro tonico scopo conducit crocus martis antimoniat. aperitiu. *Stahlii.*

11. *Opiata*, quamquam dolores interdum aliquo modo supprimere soleant, minime tamen tuto ob mala consequentia adhiberi possunt.

12. Quod hemicrania *sinistrum* plerumque latus adficiat, meditationem suppeditat de conspiratione huius adfectus cum pathematibus hypochondriaco-hystericis; quæ etiam in sinistro plurimum latere obseruantur.

13. In diæta eligantur cibi eupepti, temperati: absint nimium sicci & assati: vitetur aër nimium calidus, fuliginosus, suppressio transpirationis naturalis per aerem humido-frigidum, penetrans odor spirituosorum.

14. Obseruationes & cautelas tab. de cephalalgia commendatas cum his conferre, & dextre illas applicare, ex vsu erit.

15. Præcipue autem conferri debet tab. præcedens de adfectibus arthritico spasticis, ad quorum indolem hemicrania accedit.

16. In subiectis, qui sunt habitus spongiosi, conducit etiam prouidus & modestus vsus *thermarum* & *acidularum*.

17. De

17. Denique ſubiicimus, quod *pulueres antiſpaſtici largiter cinnabarati* vim ſuam anodynam in hemicrania longe efficacius oſtendant, quam illi, quorum doſis aliquot tantum grana continet. Primam huius effectus occaſionem ſuppeditauit Illuſtriſſimi cuiusdam hemicrania, quæ adeo effera & pertinax erat, vt omnem medicationem in plures dies non tantum reſpueret, ſed & ad convulſiuos plane motus excederet. Quum vero in his anguſtiis vnica tantum doſis, quæ, præter reliqua ingredientia, octo grana cinnabaris continebat, propinaretur, confeſtim ceſſabant ſpaſmi, & ſomnus, qui toto morbi tempore deſiderabatur, placide ſequebatur atque per 12 horas cum ſalutari ſudore continuabat.

TABVLA XLVIII.
DE
PLEVRITIDE SPVRIA.

I. DEFINITIO.

Pleuritis ſpuria eſt ſpecies motuum rheumatico-arthritico-ſpaſticorum, pectoris partes externas muſculoſas adficiens, a congeſtione humorum verſus hæc loca, hæmoptyſin eminus reſpiciente, & hinc ſtagnationem inducente, exorta.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Pleuritis *ſpuria* a *pleuritide vera* & *peripneumonia* differt:
   1) Ratione *graduum.*
      a) In pleuritide enim vera & peripneumonia omnia ſymptomata ſunt multo grauiora & acerbiora, quam in pleuritide ſpuria: nam illa indiuiduam ſemper habent comitem febrem acutam continuam, cum horrore inuadentem, & acri calore progredientem: hæc autem, quando omnino commo-

tiones febriles habet coniunctas, sunt illæ leuiores & nomine vix dignæ, inæquales & sine typis, adeo, vt illi, qui ita sensibiles non sunt, illas pro re volatica & transitoria iudicent.

b) Illæ comitem porro inseparabilem habent tussim, hæc autem tam sæpe hic *sine* vlla tussi, quam illic *cum* eadem decumbentes vexat; præter ea notabilem per sputum excretionem non habet coniunctam.

2) Ratione *sedis*.

a) Pleuritis & peripneumonia longe vsitatius circa, aut paullo infra mamillam, se se exserunt, pleuritis vero spuria sæpissime altius circa ipsam clauiculam incipit.

III. *SIGNA.*

1. Experiuntur ægri circa clauiculam sub respiratione in alterutro thoracis latere sensum quemdam molestum, qui tensorius magis, quam punctorius est, & respirationis negotium impedit.
2. Locum, quem semel occupat, constanter non seruat, sed de die in diem magis deorsum tendit, donec tandem (nisi mature dissipetur) pectoris regionem deserens, infra costas nothas notabilem adhuc molestiam relinquat, vel ad scapulas excurrat.
3. Transit quidem hic adfectus paucioribus diebus, certa autem periodo non est circumscriptus.
4. Puncturæ sunt inæquales, non pulsui, sed respirationi respondentes, interdum etiam remittentes.
5. Ægri difficulter, & non nisi cum dolorum exacerbatione in latus adfectum decumbere possunt.
6. Sanguis venæ sectione emissus, in superficie cutem exhibet albam, tenacem.
7. Concurrit virium & adpetitus magna imminutio.
8. Somnus est inquietus.
9. Vrina est rubicunda, tartareum deponens sedimentum.
10. Aluus plerumque est adstricta.

IV. *SVB-*

IV. *SVBIECTA.*

1. Sanguineo-cholerici & ſanguineo-melancholici, ætatis præcipue iuuenilis & virilis homines.
2. Qui congeſtionibus rheumatico-arthriticis obnoxii ſunt.
3. Sexus virilis, præ ſequiori.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis remota* eſt plethora, & hinc orta congeſtio verſus hunc locum euacuationi ſanguinis deſtinata.
2. Cauſſa *proxima* eſt ſtagnatio humorum per copioſum & diuturnum ſanguinis adpulſum inducta.
3. Cauſſa *efficiens* eſt principium vitale, quod per hosce motus congeſtorios hæmoptyicam euacuationem eminus intendit.
4. Cauſſæ *occaſionales & procatarcticæ:*
   1) Importuniores & repentini corporis motus ſub caloris & frigoris alternationibus.
   2) Scabiei, vel aliorum qualiumcumque exanthematum retroceſſiones.
   3) Repentinæ ſanguinis ebullitiones per abuſum potuum ſpirituoſorum, vel iracundiam inductæ.
   4) Transſpiratio auctior & diaphoreſis ſubito repreſſa.
   5) Euacuationes ſanguinis naturales ſuppreſſæ.
   6) Artificiales adſuetæ neglectæ.
   7) Violenta pectoris concuſſio per ictum, lapſum vel fortiorem niſum in oneribus geſtandis.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hic adfectus, ſi legitime tractatur, intra aliquot dierum ſpatium ſine periculo decurrit.
2. Futuro autem tempore alii ſæpe morbi ſpaſtici, videlicet nephritis, malum iſchiadicum, & tandem podagra ſuccedunt.
3. Si incongruentia adhibentur medicamenta, e. g. calida alexipharmaca, vel externa refrigerantia, tum externæ inflammationes, aſthmata ſpaſtica, ſcirrhi hepatis, vel lienis inducuntur.

4. Non minus per medicationem peruerſam in pleuritidem veram vel hepatitidem transmutatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cruditates primarum viarum ante omnia reſpiciantur, & per lenia laxantia euacuentur, e.g. per ſennata, rhabarbarina, mannata, it. correcta aloëtica & helleborina.

2. Quando ex iracundia malum hoc exſiſtit, ad eliminandam ſaburram bilioſam lene emeticum, & mox quidem propinetur.

3. Concurrente, & valde vrgente plethora, venæ ſectio in pede inſtituatur, maxime in illis ſubiectis, quorum conſuetæ hæmorrhagiæ ſuppreſſæ, vel artificiales prætermiſſæ ſunt.

4. Ad ſtaſin, quæ ab humorum verſus hæc loca ſtagnatoria congeſtione metuenda eſt, præoccupandam, præſcribantur reſoluentia, diſcutientia, & æqualem ſanguinis diſtributionem promouentia, e.g. eſſentia alexipharm. & mixtura tonico-neruina *Stahlii*, in ſubiectis floridis mixtura ſimplex.

5. Transſpiratio vbique conſeruetur per diaphoretica fixa, antimon. diaphoret. bezoard. minerale, coniuncto regimine modeſte calido, non autem coacto.

6. Motus ſpaſtici & ebullitiones ſanguinis demulceantur per nitroſa, abſorbentia & cinnabarina, it. per decocta lenientia, gelatinoſa, emulſiua ex ſem. card. mariæ, amygd. dulc. & herbis pectoralibus, veronic. tuſſilag. heder. terreſtr. ſcord. ſcabioſ. ſpermat. cet. & denique per potiones ex aquis temperantibus, additis nitro depurato, conchis citrat. corall. rubr.

7. *Vrgentibus* autem motibus ſpaſticis adhiberi poſſunt pulveres antiſpaſtici largiter cinnabarati, vel cum cortice caſcarillæ, & verſus ſomnum cum M. P. de cynogloſſa mixti.

8. Externe locum habent:

1) Spiritus vini cum ſpiritu formicarum mixtus, & regioni dolenti adplicatus.

2) Ca-

2) Cataplasmata ex herbis lenientibus, discutientibus & neruinis.

3) Emplastra, e. g. emplastr. saponat. *Barbette* camphoratum, de tacamahaca.

4) Frictiones tam in loco adfecto, quam dorso.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Si plethora non ad modum vrget, venæ sectio prætermittatur, nam ad prophylaxin instituta, maioris est efficaciæ, quam sæuiente dolore.

2. Euitanda sunt *externa* remedia *calida acria* & *volatilia*, ne adfectus a partibus externis ad interiora viscera retrocedat.

3. Exsulent remedia *narcotica, emollientia* & *expectorantia,* nec non interna *adstringentia.*

4. Eiusdem census est vsus topicus remediorum *sulphureorum.*

5. *Externa refrigerantia* cum animi pathematibus fugiantur.

TABVLA XLIX.

DE MALO ISCHIADICO.

I. D*EFINITIO.*

Malum ischiadicum est adfectus spastico-arthriticus ad modum dolens; qui motibus contentiosis coxas & os sacrum vehementer infestat, & sanguinis superflui per vasa hæmorrhoidalia ventilationem intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Malum ischiadicum ab arthritide stricte dicta* non differt, nisi quod hæc iunioribus, illud autem ætate prouectioribus obtingat & regionem coxæ atque ossis sacri pertinaciter occupet.

2. *Chiragra, gonagra,* & *podagra* eumdem inuoluunt respectum, & ex ipsa denominatione dignoscitur horum adfectuum differentia *localis*

3. Quem ad modum omnes arthritici adfectus a *ſimplicibus* motibus congeſtoriis hæmorrhagicis ratione *effectus*, *durationis, partium adfectarum*, immo etiam *euentus* differunt, ita & malum iſchiadicum ab his congeſtionibus ſimplicibus eſt diſtinguendum. *Conf. tab. de adfectibus ſpaſtico-arthriticis.*

III. *SIGNA.*

1. Dolor coxendicum vehemens, & pertinacia ſingulari ſæviens; maxime in tendinibus circa iuncturas deſinentibus.
2. Hic ſpasmus muſculos totius lateris tam arcte ſtringit, vt æger curuus incedere cogatur, neque corpus ſine intenſiſſimis doloribus erigere queat.
3. Pro diuerſa fibrillarum ſtrictura, modo inflatio omnium ferme vaſorum cruralium obſeruatur, modo dolor, qui interdum ad genu, interdum etiam ad pollicem vsque pedis ſe ſe extendit, ſentitur.

IV. *SVBIECTA.*

Iſchiadico malo ſæpius obnoxii ſunt homines

1. Sanguinei, ſanguineo-cholerici, ſanguineo-melancholici, immo etiam de phlegmatico temperamento participantes, qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.
2. Præcipue plethorici, floridæ diætæ, lautæ, aromaticæ, ſpirituoſæ, dediti, animi pathematibus, in primis iracundiæ, nimis indulgentes, vitam otioſam degentes.
3. Diſpoſitione hæreditaria adfecti, vel etiam veneri addicti.
4. Præ ceteris facile in hoc malum incidunt hæmorrhoidarii, & illi, qui artificialem ſanguinis ventilationem neglexerunt, vel naturalem imprudenter ſuppreſſerunt.
5. Certius autem illi, qui rheumaticis & arthriticis ſtricte dictis morbis ætate iuniore obnoxii fuerunt, progreſſione annorum a malo iſchiadico infeſtantur.
6. Feminæ hyſtericæ, cælibes hæmorrhoidariæ poſt menſium ceſſationem nonnumquam fiunt iſchiadicæ.
7. Denique illi, qui vel percuſſiones violentas, vel ſuppreſſos ſudo-

ſudores in pedibus perpeſſi ſunt, vel diuturnis præter conſuetudinem equitationibus ſe ſe exercuerunt.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* mali iſchiadici eſt plethora.
2. *Efficiens* eſt ipſa natura, quæ ſanguinem ſuperfluum verſus coxas & vaſa hæmorrhoidalia, ſiue externa ſiue interna, ducit & ibidem exitum quærit.
3. Cauſſæ *externæ* & *occaſionales* in *ſubiectis* recenſitæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Malum iſchiadicum ægros magis excruciare ſolet, quam dolores arthritici, qui partes ſuperiores infeſtant.
2. Cholerico-ſanguineos hoc malum tam inſolenter interdum infeſtat, vt a ſtrictura diuturna partium adfectarum extenuato & coxendicis aridura metuenda ſit.
3. Dolor, qui iuncturam femoris occupat, diutius perſeuerat, ægriusque tollitur, quam ille, qui circa os ſacrum animaduertitur.
4. Malum iſchiadicum, hæmorrhoides & nephritis mutuum quidem, ſed non perpetuum, inter ſe habent commercium.
5. Hæmorrhoidum legitimus fluxus non ſolum paſſionem iſchiadicam mitigat, ſed & illius recurſum in multis præſcindit.
6. Quo inſolentius paſſio iſchiadica vrget, eo citius in podagram transmigrat, & quando hæc rite non tractatur, hectica ſcenam claudit.
7. Si dolores coxendicem deſerere, & ad inferiora tendere obſeruantur, optima omnino eſt nota ſolutionis ſpaſmorum.
8. Corpus ſi inſolentius commouetur, malum exacerbatur.
9. *Hippocr. aphor. 59. Sect. VI.* dicit: quibus longo coxendicis dolore vexatis coxa excidit, & rurſus incidit, iis mucores inſunt.
10. Item *Hippocrat. aph. 60. Sect. VI.* quibus a diuturno coxendicis malo vexatis crus excidit, iis crus contabeſcit, & claudicant, ſi non vſti fuerint.

VII. *ME-*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Methodus, qua malum iſchiadicum tractari debet, non differt a regulis illis, quas tabula generali de adfectibus ſpaſtico-arthriticis exhibuimus.
2. Hoc tantum monere reſtat,vt medicatio eo maiori patientia continuetur, quo magis malum hoc iſchiadicum ad pertinacem podagræ indolem accedere ſolet.
3. Quod ad *externa* remedia attinet, in malo recentiore non exiguum habent locum & effectum, præcipue *ſapo Venetus,* ſpiritu vini ſolutus, & *emplaſtrum ſaponatum Barbette camphoratum*; item *ceratum matricale. Conf. caut. 5.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Ventilationes ſanguinis artificiales*, ſi extra paroxyſmum & mature ſatis inſtituuntur, motus eius modi iſchiadicos multum præoccupare poſſunt.
2. *Hirudines* apud illos, qui hæmorrhoidum ſuppreſſione laborant, inſignem edere effectum, immo totum interdum malum ſuperare compertum eſt.
3. *Purgantia, ſudorifera* eiusdemque commatis medicamenta ſanguinem commouentia, hic omnino exſulent, paroxyſmum enim exaſperant, infarctum, ſcirrhum, vlcus inducunt, hectica tandem inſequente.
4. Optimum remedium præcauendi huius mali eſt *motus voluntarius*, præcipue extra paroxyſmum, quantitate ſanguinis prius imminuta, inſtitutus. Notandum autem eſt, quod, niſi hic ipſe motus ad conſumtionem vsque ſanguinis per modum inſenſibilis tranſpirationis diu ac continuo peragatur,magis noceat quam profit.Ille enim motus, qui impetuoſus & abruptus eſt, orgaſmum ſanguinis, virium proſtrationem, & multa alia damna importat.
5. *Emplaſtra, ceratum matricale,* & *ſaponatum Barbette* in malo iſchiadico recentiore efficaciter adhibentur, in ſtatu autem inueterato ſine fructu dolenti regioni adplicantur.
6. Quoniam *balnea* ſanguinis quantitatem non imminuunt, ideam vero naturæ, ſanguinem commouendi, imprime-

re

re possunt, horum loco suffimigia potius vaporosa partibus inferioribus admoueantur.

7. *Scarificationes* iam dum adsuetæ temere non prætermittantur. Licet enim neque hoc remedio quantitas sanguinis satis imminui possit, docet tamen experientia practica, quantæ efficaciæ sit consuetudo.

TABVLA L.

DE PODAGRA, GONAGRA ET CHIRAGRA.

I. D*EFINITIO.*

1. *Podagra* est spastica-dolorifica motitatio in pede, a congestione sanguinis hæmorrhoidali externa initium sumens, & nullo ibi exitu potita, consuetudine ita insolescens, vt ex leuissima deinde occasione recurrat. Deriuatur a πȣ̃ς, pes, & ἀγρεύω, capio.
2. *Gonagra* est dolor arthritico-spasticus sæuissimus, *genua* tantum occupans, & a caussis supra indicatis ortum trahens. Deriuatur a γόνυ, genu, & ἀγρεύω, capio.
3. *Chiragra* est dolor arthritico-spasticus, articulationes manuum & præcipue digitorum occupans, atque a caussis supra indicatis proueniens. Deriuatur a χεὶρ, manus, & ἀγρεύω, capio.

II. *DIFFERENTIA.*

Hi adfectus a reliquis arthriticis pathematibus non differunt, nisi quod ad loca & tempora seu ætatem attinet.

III. *SIGNA.*

1. *Podagræ*

1) Præludit sæpe conspicua inflatio & infarctus vasorum

per crura excurrentium, præcipue apud illos, qui amplioribus vaſis inſtructi ſunt.

2) Huic iungitur grauatiua aliqua totius corporis laſſitudo, & tenſio per ipſum femur deorſum, cum adſpectu pallido partium muſculoſarum.

3) Cum hoc languore concurſat ſubinde notabilis horripilatio, immo non raro manifeſtus febrilis horror; licet vana ſit ſpeculatio illa, quod podagricis abſolute omnibus aliquid febrile eueniat, præcipue, quando incongruentia artificia excluſa ſunt.

4) Huic ſuccedit, immo cum illo concurrit, æſtus modo volaticus, modo ardens, ad ſitim & impatientiam vsque varians pro temperamentorum diuerſitate.

5) Inuadit ordinario modo leniter circa veſperam, & ſummum gradum adipiſcitur poſt mediam noctem, hora autem circiter nona ante meridiem miteſcit. Deinde vsque ad veſpertinum vel nocturnum tempus dolor *remittit*, immo interdum plane *intermittit.*

6) Quando autem a manifeſtis irritationibus exoritur, e.g. ab ira, terrore, tum typum hunc non æque ſeruat, ſed eo momento impetuoſe irruit.

7) Incipit dolor in aliis, præcipue phlegmaticis, tantum tenſiuus, grauatiuus & preſſorius, liberum membri motum impediens, ſub conamine autem mouendi inſigniter pungens redditur.

8) In aliis vibratilis lancinans, vellicans, palpitatorius, pertinaciſſimus, ad eiulatum vsque ſe extendit, ita vt ſub exigua etiam membri motitatione, rupturam illud incurrere videatur. Hos dolores ſequentibus circiter verbis exprimunt: es reiſſe, zerre, fahre hin und wieder, es fechte und tobe, es lebe alles drinnen; es lauffe wie Ameiſen, es arbeite drinnen; es reiſſe das Glied noch gantz zu ſchanden, es ſey, als ob alles zerreiſſen und zerſpringen müſte: als ob Nadeln hin und wieder führen &c. Atque hic eſt *Galeni* κόπος ἑλκώδης, ſeu dolor contuſorius, quem vulgus circumſcribit, es thue ſo weh wie Blut-Schwären, daß ſie ſich fürchten, es anzurühren.

9) Sæ-

9) Sæpe enim numero micat, vibrat, ſalit, palpitat pars adfecta, ac ſi multæ acus intus vibrarentur, aut pectine ferreo locus carperetur.

10) Orditur hic dolor in aliis a ſuperioribus partibus deorſum, nempe a coxa ad pollicem pedis, in aliis inuerſo ordine, videlicet a pollice ad coxam, procedit.

11) Occupat hic dolor pedem, non ſolum ſtrictiſſime dictum, ſed ipſam etiam tibiam, genu & femur: nec ſolum articulationes harum partium, ſed etiam intermedia ſpatia. Atque ſub hac extenſione & excurſione gonagram, & malum iſchiadicum ſimul inuoluit.

12) Durat hæc adflictio, ſed cum temporaria remiſſione, per plures hebdomades: & quando dolor remittit, excipit eumdem rigor; cui ſi motus accedat, vniuerſus dolor cum ferocia recurrit.

13) Sub ipſo dolore nullus adeſt ſomnus; & licet ille tempore remiſſionis languide obrepat, cum frequentibus tamen pauoribus coniunctus eſt; præcipue quando ægri improuida quadam *adliſione* pedis *dolores* reuocant.

14) Tumor aliquibus erumpit; interdum circa initium, interdum circa finem mali, ſed non ſingulis eidem indiuiduo paroxyſmis.

15) Primis horum dolorum temporibus vel numquam vel rariſſime ſudant, niſi præ anxietate. Impetus autem quando non nihil langueſcit, erumpit ad minimum lenis mador, non raro etiam copioſus ſudor, præcipue ex adfecta parte.

16) Quibus autem ſub ipſis doloribus reliquum corpus ſudat, illis pars dolens fere ſicca manet.

17) Adpetitus ſub vigore mali aliis iacet, & ad nauſeam vomiturientem inclinat, aliis ſatis conſtat.

18) Prioribus concurrunt ſyndromæ pathematum in abdomine, præcipue in ſiniſtro hypochondrio, colici dolores, alui ſiccitates.

19) Poſterioribus magis conſpirant dolores lumbares, re-

nales ac nephritici, immo excretio ſabuli & calculorum.

20) Denique decreſcunt dolores, & ſuccedit ſtupor vel rigor circa partem adfectam, ſub quo ſtupore & rigore ſpaſmodica muſculorum ſtrictura adparet; cui ſtricturæ contractura & immobilitas membri illius, ad quod muſculi pertinent, indiuiduo nexu ordinarie iunguntur.

21) Seceſſio illa furfuracea, quæ in fine obſeruatur, non omnibus eſt familiaris, nec prouentus nodorum tophaceorum, niſi in malo admodum inueterato, & habitu pituitoſo.

22) Vrina, quo magis dolores vigent, eo magis etiam eſt rubicunda, valde craſſa, rubedine pauliſper tenebricoſa: ſedimentum, crudiore adhuc malo, deponit pauciſſimum, idque pallidum; prouectiore autem morbo craſſum & ſubmucidum roſeum oſtendit: lateribus vitri adfigit & ad fundum etiam dimittit copioſa granula, inſtar tartari, aurantii ſaturatiſſimi coloris.

23) Recurrit hic adfectus ſtato fere tempore, maxime autumnali aut hiberno humidiore, vel vernali humido-frigido aëre.

2. *Gonagræ & Chiragræ.*

Gonagræ & chiragræ ſigna peculiari non indigent euolutione. Hi enim dolores ad indolem aliorum adfectuum arthriticorum adcedunt, idem cum iisdem ſchema exhibent, cum podagra facile conſpirant, & non, niſi quod ad loca attinet, differunt.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Podagræ* crebrius obnoxii ſunt homines

1) Sanguinei, ſanguineo-cholerici, ſanguineo-melancholici, immo etiam de phlegmatico temperamento participantes, verbo: qui habitus corporis ſunt laxi & ſpongioſi.

2) Plethorici, floridi, otioſi, diætæ lautæ, aromaticæ, ſpirituoſæ dediti, venere abutentes, animi commotionibus,

nibus, præcipue iracundia laborantes, & qui aut præter consuetudinem aut subinde animi gratia otiosum corpus vel equitando, vel vehendo vel laborando, fortiter exagitant.

3) Ordinarie viri consistentis & prouectioris ætatis, prægressa florida & sana iuuentute.

4) Graciles, & capacibus venis instructi, paucissimi hoc adfectu laborare inueniuntur, nisi antea spongiosi fuerint, vel hæreditaria subsit dispositio.

5) Rarius etiam ætas iunior, nisi ex eadem hæreditaria labe, vel motibus hæmorrhoidalibus prægressis, cum vini, iræ, veneris abusu.

6) Quidquid de *infantibus* podagricis circumfertur, ad rarissimos casus pertinet, & laborat fallaciæ suspicione.

7) Quibus euacuationes sanguinis naturales suppressæ, vel artificiales consuetæ prætermissæ sunt.

8) Dispositi ad rheumatismum ex apostasi febrili non satis discussa; qui quidem alius etiam habitus, quam spongiosi, esse possunt, & qui ex violenta partis læsione, fractura, contusione, chronica spongiosa vlceratione, insigni perfrigeratione, venereis gummatibus & viscosis inquinamentis in podagram incidunt.

9) Feminæ rarius quidem hoc malo adficiuntur, quæ vero eidem obnoxiæ fiunt, sunt plethoricæ, hæmorrhoidariæ, cælibes, & in his malum ischiadicum fere semper præcedit.

10) Subiecta *capitis amplioris* podagræ præ aliis obnoxia esse, vulgo quidem dicitur; sed quæ hic vera sunt, caussa generaliore suffulciuntur. nempe illi, qui corporis spongiosi & diffusi exsistunt, amplius etiam caput plerumque habent.

2. *Gonagra & Chiragra.*

Hi adfectus eadem fere subiecta, quæ modo nominata sunt, infestant.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* horum adfectuum eſt *plethora.*
2. Cauſſa *efficiens* commoti huius ſanguinis eſt principium vitale, quod illum certis partibus deſtinat, vt per illas euacuatio obtineatur.
3. Nempe hi motus, licet erronei ſint, reſpiciunt tamen in gonagra & podagra hæmorrhoides externas, in chiragra autem & pleuritide ſpuria hæmoptyſin.
4. Cauſſæ *externæ, occaſionales* & *procatarcticæ* in deſcriptione *ſubiectorum* potiſſimum indicatæ ſunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Hi ſpaſmodici dolores quo magis a loco excretionis ſanguineo-hæmorrhoidalis, ad quam collineant, remoti ſunt, eo pertinacius inſiſtunt, & medicationem reſpuunt. Hinc podagra & gonogra longe difficilius, quam malum iſchiadicum eradicantur, & dolor iſchiadicus circa os ſacrum longe promtius mitigatur, quam qui iuncturam femoris occupat.
2. Podagra ita fere inſoleſcit, vt patientes vix vmquam ab illa in ſolidum liberentur: hinc inueterata mitigari tantum, radicitus exſtirpari rariſſime poteſt.
3. Quando *iuniores* & *viri* a podagra corripiuntur, totus morbi ambitus plurimum intra 14 dies finitur, in *ſenibus* autem ſæpius ad aliquot menſes extenditur; quæ differentia cuiusuis ætatis genio adſcribenda eſt.
4. Podagra artificiis ſuppreſſa vel repulſa, grauiſſimos & pertinaces morbos infert lethali euentu ſæpe concludendos. Conf. num. 16.
5. *Vulgi traditio* non caret fundamento, quod nempe, qui ad modum iuniores podagra infeſtantur, non perueniant ad inſignem ætatem, & hoc quidem ob frequentem paſſionum hypochondriacarum complicationem: Vnde facile receſſio ab artubus ad interiora contingit, quæ in ſanguineo-cholericis inflammationes viſcerum, in magis phlegmaticis hypochondriacos adfectus producit.

6. Sic

6. Sic etiam vera deprehenditur *altera vulgi obſeruatio*, quod, qui tarde podagra tenentur, ad ſeram vsque ſenectutem viuere ſoleant, & tandem maraſmode vel hydropico-hecticis, vel paralytico-apoplecticis malis vitam amittant. Ex contrario iuniores, vel febribus acutis inflammatoriis, vel æſtuoſis hecticis, vel apoplecticis euentibus moriuntur.

7. Quam diu *pauores* ſub ſomno adhuc vigent, finis paroxyſmi nondum adeſt.

8. Quo ſæuioribus doloribus podagra ægrum exercet, eo breuius & perfectius periodum ſuam terminat, eo diutius etiam nouus inſultus emanet, ſed eo certius deſinit in ſpaſmum, partes rigide trahentem, & in contracturas facile abeuntem.

9. In chiragrico-podagrica paſſione, eaque inueterata, ſtabiles tandem contracturæ & rigores horum membrorum eueniunt, nodi etiam circa articulos digitorum. Sed hæ *contracturæ* rariores ſunt, niſi quidem grauibus animi pathematibus, diæta intemperante vinoſa, vel inconditis artificiis inducantur. Ad has autem contracturas referri non debet impotentia illa, partem flectendi ſub doloribus, neque rigor ille in declinatione paroxyſmi ſuccedens.

10. Quo magis autem a paroxyſmis remanet inſigne vitium ſiue tumoris, ſiue torporis, ſiue rigoris, ſiue nodoſæ duritiei, ſiue contractæ diſtorſionis, eo promtior, aut ad minimum eo certior, & in vniuerſum peruicacior, fit recurſus.

11. *Cholerico-ſanguinei* a tumoribus pedum liberi ſunt; ex contrario his ſtrictoria potius partium extenuatio ad coxendicem vsque obtingit, eaque tanta aliquando eſt, vt in ariduræ metum coniiciantur.

12. *Sanguineis* hi tumores eneniunt duri, rubicundi, calidiores interdum, *phlegmaticis* vero molles, œdematoſi, vbique tamen cum ſenſu doloris.

13. Adſueſcunt facile & tandem pertinacius durant ac peren-

perennant, ſed ſine præcipiti periculo, niſi repellantur, vel ineptis remediis hydrops, qui per ſe non inſecutus eſſet, aduocetur.

14. Pauci podagrici dantur, qui non ſabulo & calculis, vel ad minimum lumbaribus doloribus cum vrinæ vitiis aut motibus hæmorrhoidalibus adficiuntur; immo præludunt ſæpe pathemata fere nephritica: vbi autem nephritis calculoſa complicatur, ibi raro ſimul hæmorrhoides obſeruantur.

15. Hæmorrhoides autem, debito ordine & quantitate fluentes, podagram in ſolidum auferre ſolent.

16. Podagra quando ex artubus ad interiora cito repellitur, ſiue id fiat per adſtringentia, ſiue per ambulationem, ſiue per alia exercitia, ſolos artus mouentia, ſuccedunt faciliime triſtia & periculoſa pathemata, vti num. quarto iam diximus, & hic ſigillatim indicabimus, nempe

1) In iunioribus, inſigniter plethoricis, & cholerico-ſanguineis, diæta calida vtentibus, exoritur facile inflammatio vel hepatis, vel lienis vel ventriculi cum febre acuta.

2) In mediocriter annoſis, mucoſis, diæta non adeo calida vtentibus, ſequitur deiectio adpetitus cum vomitu adſumtorum. Huic proſtratio virium, agrypnia, ſplenica pathemata, colica tormina, multa flatulentia, febris lenta & hectica mox ſuccedunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Podagra, chiragra* & *gonagra* eadem quidem methodo & iisdem medicamentis poſſunt tractari, quæ tabula generali de adfectibus ſpaſtico-arthriticis indicata ſunt; quoniam autem diuitum æraria & magnatum chartophylacia indubiis teſtimoniis confirmant, & per vulgus adeo notisſimum eſt, quod podagra medicationibus & medicamentis non cedat, *aliam viam*, eamque ſimplicisſimam & fere certisſimam, vtut delicatulis incommodam, monſtrabimus, qua hoc malum, niſi ad modum ſit inueteratum, & hæreditarium, *funditus* exſtirpari poſſe certi ſumus.

2. Hanc

2. Hanc viam sequente consilio manifestamus: Podagra est *morbus dominorum*, die Herren-Kranckheit: vnde qui hoc malo cupit liberari, *seruus fiat*, necesse est.

3. Durum hoc verbum! quis potest audire? Is autem audiet, qui vere cupit liberari, & vitam commodam ac otiosam in laboriosam commutabit. Hæc enim sola caussam podagræ, nempe plethoram, potest remouere.

4. Hoc adsertum sine formidine oppositi audacter defendemus: non paucis enim exemplis illud habemus confirmatum, inter quæ hoc, quod sequitur, est notabilissimum.

5. Vir quidam litteratus quinquaginta & quatuor annorum, temperamenti sanguineo-melancholici, habitus corporis spongiosi & crassi, vita sua sedentaria non tantum varia mali hypochondriaci incomoda & motus hæmorrhagicos incompletos sibi cumulauerat, sed & insultus podagricos per viginti & plures annos, tantos iam pertulerat, vt prostratis demum viribus lectum semper fere custodire deberet, & præ nimia animi sensibilitate atque impatientia illos, quos habebat intimos, ne videre quidem posset, atque pecuniam, quam in statu sano non dilapidabat, in terram proiiceret. Nulla salus erat in medicamentis, quæ a multis Medicis exhibebantur, & quo copiosius optimæ bonitatis nutrimenta atque iuscula sic dicta confortantia die Kraft-Brühen, sumebantur, eo magis vires cadebant, donec corpulentia seu pinguedo corporis post paroxysmum aliquot mensium podagricum & febrem lentam remota esset. Consumta hac ratione plethora & recuperatis paulisper viribus, quærebam ex ægro hoc, num vere cuperet liberari a malo tam diuturno & pertinaci? quumque omnem lapidem se moturum esse cordate promitteret, non tam verbis quam ipsa praxi via monstrabatur, atque, præter corporis motum, venæ sectiones æquinoctiales, quas nemo antea cordi habuerat, eidem imponebantur. Sub initium quidem tantas vires non æger, vt extra domum ambulare posset, breui autem tempore in excursionibus & reliquis cor-

poris motibus habitum mirificum adquisiuerat: factum enim est, vt tempestate commoda pluribus diei horis campos & syluas percurreret, tempore autem nubilo vel hyëmali domestica negotia, eaque satis laboriosa, omni adsiduitate & constantia per tres annos susciperet. Omnia aderant sanitatis indicia, & podagra, quod per viginti annos frequentibus annuis paroxysmis nostrum exercuerat, tribus hisce laboriosis annis numquam redibat. Nihil, quod desideraretur, restabat, quam hoc vnicum matronarum domesticarum votum, videlicet vt pristina corpulentia, quam adsiduus labor hactenus impediuerat, rediret. Redibat quarto anno, quo sensim a labore remittebat, & diæta nihilo minus plena ac lauta vtebatur, venæ sectionem etiam, quam magnopere auersabatur, omiserat. Hac ratione ampla illa vestimenta, quæ spe obtinendæ pristinæ obesitatis angusta fieri matronæ recusauerant, ad vota erant expleta. Prædicebam pristinum morbum, qui quinto anno mitioribus quidem, sexto autem acerbioribus paroxysmis recurrebat, atque totam pinguedinis penum consumebat. Nouam hanc calamitatem litteris suis mihi indicabat æger (discesseram enim inter ea ex illo loco, quo vna habitabamus) & nouam obedientiam pollicebatur.

6. Plura eius modi exempla nota sunt, quæ podagram, quoties desiderant, vita otiosa possunt reuocare, & ex contrario per sufficientem constanter laborem illam profligare.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Omnes excretiones, leniter promotæ, dolores horum adfectuum mitigant, suppressæ vero, vel fortiter intensæ, illos exacerbant.

2. Hinc quouis modo improbantur

1) *Opiata:* hæc enim siue particulis viscidis, siue sulphure volatili valde actiuo, in humores agant, præter alia damna, contracturas facile relinquunt. In atrocia autem dolorum illa tantum, quæ correcta sunt, sub prudente vsu conceduntur.

2) *Mar-*

2) *Martialia, bolaria* & alia *adstringentia*, quæ excretiones supprimunt, viscera constringunt, & hydropem arcessunt.

3) Cautelæ illæ, quæ tabula generali de *spasmis* indicatæ sunt, etiam hic valent.

3. *Pilulæ Stahlianæ*, præcipue illæ, quæ ad tumores specialiter instructæ sunt, in tumore podagrico extra paroxysmum laudantur.

4. *Hirudinum* adplicatio ad loca hæmorrhoidalia, vel largæ & profundæ *scarificationes* in partibus adfectis vsum præstant.

5. Item *spiritus vini camphoratus crocatus* & *sacculi sicci* omnibus subiectis conducunt.

6. Quemlibet rheumatismum, siue a febribus male solutis, siue a scabie repulsa &c. productum, pro podagra interpretari, caueatur.

7. *Caussæ occasionales*, nempe diæta lauta, calida, bacchus, ira, venus, motus concussorii, equitatorii diuturni &c. nisi remoueantur, obtenta mitigatio non diu durabit.

8. Excell. *Stahlius* adlegat exemplum serui alicuius, qui a domino suo podagrico ocreas dono acceperit, & breui abhinc tempore podagricus factus sit.

9. In doloribus podagricis egregie laudatur *emplastrum*, quod *tabul. chirurgica de contabescentia* describitur.

10. Ceterum res est altioris considerationis, quod repulsio podagræ ex artubus ad interiora tam infausta consectaria, eaque satis velocia habeat. Certe qui considerat paucas illas sanguinis guttulas, quæ spasticis illis contentionibus exagitatur, non facile credet, quod illæ ipsæ ad interiora repulsæ tale infortunium producere possint. Hinc non tam in *materiam*, quam *motus pertinaciam* culpam reiicimus. Natura enim, quæ intentione euacuandi sanguinem occupata est, quando in externis partibus turbatur, ad interiores partes se conuertit, & in quocumque viscere vitali eosdem pertinaces motus strictorios & expressorios instituit. Vnde stases humorum inflammatoriæ oriuntur, & tristia consectaria introducuntur.

TABVLA LI.
DE
INCVBO.

I. DEFINITIO.

Incubus eſt ſpasmodica muſculorum thoracis contractio, nocturno tempore contingens, & anxiam valde ac laborioſam reſpirationem inducens; germanice, der Alp, græce ἐφιάλτης.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Incubus quo modo ab *aſthmate conuulſiuo* diſtinguendus ſit, ſequente tabula fuſius indicatum eſt.
2. Differentiam a *catarrho ſuffocatiuo* ſigna vtrorumque adfectuum, inter ſe collata, docent. *Conf. tabula de catarrho ſuffocatiuo.*

III. *SIGNA.*

1. Senſus ponderis alicuius, pectori incumbentis.
2. Reſpiratio anxia, & tam vehementer cohibita, vt neque mouere corpus, neque claram vocem emittere poſſint ægri.
3. Totius enim corporis motus paulliſper ſufflaminatus eſt, collecto motus vigore circa thoracem.
4. Oberrant ſenſibus varia phantaſmata, quæ vere ſe conſpicere & a quibus iniurias ſe pati autumant adflicti.
5. Soluitur hoc incommodum, ſimul ac vnicum tantum membrum ad motum denique concitetur.
6. Remanet autem aliquamdiu ingens laſſitudo per corpus vniuerſum, immo nonnunquam maculæ rubicundæ vel liuidæ, ſiue in artubus ſiue in pectore, conſpiciuntur.
7. Hæc omnia nocturno tempore contingunt, medio inter vigilantem & dormientem ſtatu.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit incubus ſæpius plethoricis, non quidem ſimpliciter talibus, ſed notabili ſanguinis ſpiſſitudine laborantibus.

2. Spe-

2. Speciatim; qui adfectibus hypochondriaco-ſplenicis obnoxii ſunt.
3. Qui nimia ciborum quantitate ventriculum circa veſperam onerare, & in tergo decumbere ſolent.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* eſt plethora cum ſpiſſitudine ſanguinis, præcipue circa venam portæ ſtagnantis, coniuncta.
2. Cauſſa *formalis* ſpaſticorum horum motuum eſt principium vitale, quod illos rationaliter quidem, ſed ex errore conſtituit.
3. Cum cauſſa materiali interdum conſpirant cruditates primarum viarum.
4. Hac ratione exſulant fabulæ, quæ de hoc malo per vulgus circumferuntur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Iucubus tranſitorius eſt adfectus & minoris periculi.
2. Contumaciter tamen interdum ſe gerit, nec prius aufertur, donec ſanguinis quantitas imminuta & eiusdem ſpiſſior qualitas correcta ſit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Præmittantur per aliquot dies blandiora *laxantia* cum digeſtiuis & reſoluentibus coniuncta.
2. Deinde, modo tempus ſit opportunum, *venæ ſectio* in pede adminiſtretur, ſubiunctis pulueribus nitroſis, digeſtiuis, cinnabarinis.
3. De reliquo eadem methodus, quæ *tabula de malo hypochondriaco-hyſterico* commendata eſt, obſeruetur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quo magis primarum viarum cruditates peccant, eo magis poſt euacuantia tonus per ſtomachica amara reſtituendus eſt; in quem finem præcipue laudantur eſſent. gentian. rubr. centaur. min. card. bened. abſinth. cort. aurant.
2. Vbi incubus *vnice* a prægrauatione ventriculi dependet, ibi euacuatio commode per blandum aliquod *vomitorium*

um peragitur; caueatur modo, ne in diagnosi error committatur, vomitus enim in adfectibus hypochondriaco-hystericis grauia mala inducturus esset.

3. Adsuescant eiusmodi ægroti lateribus, non autem tergo, incumbere.

TABVLA LII.

DE

ASTHMATE SPASTICO SEV CONVVLSIVO.

I. D*EFINITIO.*

Asthma couuulsiuum est vehemens spastica musculorum thoracis compressio, hæmoptyicam euacuationem, sed erronee, respiciens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Asthma conuulsiuum ab *incubo* sequentibus differt:
   1) *Incubus* euenit dormientibus tantum, vel ad minimum semidormientibus, *asthma* autem *conuulsiuum* vix aliis, quam vigilantibus, obtingit.
   2) *Incubus* transitorius est adfectus, *asthma* autem *spasticum* longe pertinacius durat, & frequentissime statis paroxysmis reuertitur.
   3) *Incubus* respirationem tam vehementer cohibet, vt vocem claram supprimat, *asthma* autem *conuulsiuum* liberam magis habet respirationem.
   4) *Incubus* minoris, *asthma* autem *spasticum* maioris est periculi.
2. Asthma *spasticum* quo modo ab asthmate *defectiuo,* nempe humido & sicco, differat, videatur *tabula de asthmate humido & sicco.*

3. Dif-

3. Differentiam a *catarrho ſuffocatiuo* docet *tabula de catarrho ſuffocatiuo.*

III. *SIGNA.*

1. Reſpiratio eſt quidem breuis, ſed non tam vehementer impedita; neque oppletiuum quid in pectore ſentitur: quibus circumſtantiis a *catarrho ſuffocatiuo* præcipue dignoſcendum eſt aſthma conuulſiuum.
2. Torpor inſuperabilis & extrema laſsitudo per reliquum corpus.
3. In thorace vero & circa ſcapulas ſumma compresſio ſentitur, coniuncta cordis palpitatione.
4. Adſpectus faciei inæqualiter eſt rubicundus, & vaſa circa tempora turgent.
5. Aluus plerumque eſt adſtricta, vrina fere eſt ſuppreſſa, in nonnullis autem maiori copia excernitur.
6. Concurrit ſæpe vertiginoſa oculorum & mentis tentatio.
7. Hæc omnia non ſolum ſtato plerumque tempore, in primis circa primam noctem, per vnam alteramue horam adfligunt, ſed etiam certas periodos formant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Crebrius euenire ſolet hic adfectus plethoricis, quam aliis ſubiectis.
2. In puerili & adoleſcenti ætate non facile occurrit; niſi quidem aliis morbis accedat, quo vero caſu mali ominis deprehenditur.
3. Magis familiaris eſt adultioribus, in quorum aliis mediocris tantum paroxysmus, ſed eo ſæpius, occurrit, in aliis autem cum impetu inuadit & breui tempore ſcenam claudit.
4. Specialiter euenit hic adfectus iis hominibus, qui ventilationes ſanguinis adſuetas, præcipue ſcarificationes circa hæc loca, neglexerunt.
5. Qui vitam laborioſam in otioſam mutarunt.
6. Quibus podagra vel rheumatiſmus inconditis remediis ad interiora retropelluntur.

7. Porro

7. Porro illis feminis, quæ ſuppresſis vel imminutis menſibus laborant.
8. Item viris hypochondriacis, quibus hæmorrhoides ſuppreſſæ ſunt vel impedite ſuccedunt.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis* eſt plethora.
2. Cauſſa *formalis* eſt irritata ad excusſionem natura.
3. Cauſſæ *occaſionales* ſunt variæ, eſt enim magis ſymptomaticus quam idiopathicus adfectus: vnde vel febribus, præcipue malignis, vel arthritico-rheumaticis, vel pectoris violentis adfectionibus ſe ſe iungit. *Conf. ſubiecta.*

VI. *PROGNOSIS.*

1. Aſthma ſpaſticum eſt ſonticum malum, & licet in præſenti non ſtatim ſit periculoſum, facile tamen recurrit, & ſæpe ægrum iugulat.
2. Pueros & adoleſcentes quando hic adfectus corripit, peioris eſt præſagii.
3. Si ſubiecta valde corpulenta ab hoc morbo infeſtantur, in hydropem pectoris aliquando incidunt.
4. In iunioribus enim hic adfectus vere ſpaſtico-conuulſiuus deprehenditur, in mediocri ætate acutos morbos vel peculiares ſanguinis eruptiones, præcipue hæmoptyicas, in ſenioribus autem catarrhos ſuffocatiuos, apoplexiam, paralyſin, poſt ſe relinquere obſeruatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *In paroxyſmo.*
   1) Ante omnia aluus ſoluatur per clyſterem acriuſculum. ad quem, deficientibus aliis, vrina recenter emiſſa, ſumatur.
   2) Deinde venæ ſectio ſiue inſtituatur, ſiue differatur, ſecundum indicationes ſub *cautelis* legendas.
   3) Poſt ea ad ſanguinis commoti placationem ſæpius exhibeantur pulueres nitroſi, abſorbentes, cinnabarini.
   4) Coniunctis, ad ſanguinem congeſtum diſcutiendum, temperatis alexipharmacis cum regimine leniter diapnoico; quod tanto magis neceſſarium erit, quando febris, vti fieri ſolet, concurrit.

5) In

5) In casu valde vrgente cum pulueribus nitrosis versus somnum misceantur gran. II. M. P. de cynoglossa, vel cinnabaris largiore dosi adhibeatur.

6) Externe locum habent, tanto magis si æger scarificationibus adsuetus fuerit, sequentia:

a) Spiritus vini camphoratus, circa scapulas, ceruices collum, adplicandus.

b) Dens hippopotami.

c) Frictiones cum panno calido, præsertim si sensus circa scapulas adest.

d) Suffimigia ex succino, mastiche, storace &c. item ex stœchade citrina, prunis iniecta, & parti dolenti adplicata

2. *Extra paroxysmum.*

1) Venæ sectiones æquinoctiales in pede numquam prætermittantur, coniunctis pediluuiis, alternis hebdomadibus repetendis.

2) adsuetæ scarificationes iterentur.

3) Hæmorrhoidum & mensium vitium legitima methodo corrigatur.

4) Lenia laxantia subinde exhibeantur.

5) Subiunctis, ad tonum roborandum, & æqualem sanguinis distributionem promouendam, tonico-neruinis, e. g.

Recip. tinct. salis tartari.
essent. succin. ana drachm. II.
spirit. C. C. drachm. I.
M. dos. gutt. XXX.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Venæ sectiones*, in paroxysmo institutæ, hoc habent incommodi, vt adfectus in posterum pertinacius recurrat & idem auxilii genus efflagitet. Natura enim per hosce motus spasticos e longinquo sanguinem exprimere intendit, & quando per venæ sectionem desiderium illius expletur, alia vice, simul ac molestam plethoram sentit, ad antiqua molimina reuertitur, & prius non placatur, quam vena secta est.

2. Vnde, ſi æger hoc malum numquam expertus eſt, venæ ſectionem abſolute neceſſariam non iudicamus. Quando autem illa omnino placet, inſtituatur ſatis copioſe, & quidem vel iu vicinia, nempe in brachio, vel, ſi adfe-ctus non ita vrget, in pede.

3. Quando vero æger ab hoc aſthmate antea iam correptus, & venæ ſectio adminiſtrata fuit, tum illius repetitio ſumme neceſſaria eſt: ſine hac enim natura omnia reliqua ſubſidia ſpernit.

4. *Vomitoria,* ſine matura circumſtantiarum diiudicatione, data magis nocent, quam proſunt, præcipue ratione plethoræ & latentis ſub ea timoris hæmoptyſeos. Si autem voracitas prægreſſa incrementum conferret, & nihil adeo contra indicaret, lene aliquod emeticum, præmiſſo clyſtere & pro re nata venæ ſectione, concederetur.

5. Sic etiam *purgantia fortiora* non ſine damno adhiberi poſſunt; lenia autem laxantia vſum ſuum præſtant.

6. A nimia tali ſanguinis preſſione & ſpaſmodica ipſius cutis contractione ſæpius *ſudor* prouenit, quem nitroſa re vera magis promouent, quam ſiſtunt.

7. Quando pathemata *hypochondriaca* euidentius complicata ſunt, *mixtura ſimplex*, leniter camphorata, bene acidulata, & ſine regimine vſurpata, vtilis eſt; hæc enim flatulentis hypochondriacis ſubiectis egregie conducit.

8. *Salia volatilia*, præcipue in paroxyſmo, fugiantur.

9. *Anodyna,* ſi, aluo nondum aperta, exhibentur, certiſſime damnum inferunt.

10. Circumſpectus *hirudinum* vſus multis hypochondriaco-aſthmaticis ſalutaris fuit.

11. *Diaphoretica* in primis calida multum nocent, quia paroxyſmum fortiorem reddunt, lenia autem diapnoica vſum habent.

12. *Expectorantia* in ſpaſtico-aſthmaticis adfectibus, vbi nulla materia præſto eſt, adhibere velle, periculoſum eſt.

TABVLA LIII.
DE
SINGVLTV.

I. DEFINITIO.

Singultus eſt motus diaphragmatis, & meſenterii cum inteſtinis ſemi-conuulſiuus, per quem principium vitale aliquid circa hanc regionem moleſti diſcutere, propellere & eliminare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Singultus* eſt vel *idiopathicus,* qui a vitio primarum viarum originem ducit, vel *ſymptomaticus*, qui per conſenſum neruorum in aliis morbis acutis contingit.
2. Qui morbis acutis ſuperuenit, diſtinguendus eſt a ſingultuoſa illa reſpiratione, moribundis infantibus familiari.
3. Differt *gradu,* eſt enim vel vehementior, cum ſumma vi & niſu eueniens, vel mitior, per ſpontaneam oris clauſuram facile moderandus.
4. Qui *chronice* occurrit, vel mox ceſſat, vel, quod tamen rarius contingit, febrem inflammatoriam comitem habet, & maiore exſpiratione ſonora ac fortiore impetu adfligere deprehenditur.

III. *SIGNA.*

1. Præcedit ſæpe dolor grauatiuus & preſſorius circa orificium ventriculi ſiniſtrum.
2. Sequitur ſub diaphragmatis concuſſione exſpiratio ſonora, plus minus acuta.
3. Sub ipſo hoc motu concuſſorio, in chronico adfectu, exſerit ſe ſe ſenſus quidam vlceroſus, als wenn alles rohe und wund an demſelbigen Orte wäre.
4. Poſt præterlapſam horæ quartam circiter partem ſponte fere ceſſat.
5. Aliquando autem, vltra aliquot horas, immo dies durat.

IV. *SVBIECTA.*

1. Singultus chronicus euenit potissimum iis hominibus, qui nimis auide cibum, præcipue fructus fugaces austeros, & frigidum potum magnis haustibus ingerunt.
2. Singultus in acutis morbis facile illis subiectis accedit, quæ inflammatione quadam interna corripiuntur, specialiter aliquando in puerperis febre acuta correptis observatur.
3. Dysenteria, vel alia inflammatione intestinorum laborantibus.

V. *CAVSSAE.*

1. Singultus communis seu *chronici* caussæ sunt:
   1) Prægrauatio ventriculi a cibis dyspeptis, crudis, austeris, præcipue festinato ingurgitatis, & hinc inductæ cruditates ac flatulentia.
   2) Potus frigidus, vel medicamenta refrigerantia.
   3) Exacerbationes motus peristaltici, per emetica vel purgantia fortiora inductæ.
2. Singultus in *acutis* occurrit præcipue in inflammatione mesenterii, pylori, diaphragmatis, simæ partis in hepate, ilei in dysenteria, item in febre causodea.
3. Caussæ *occasionales* sunt inflammationum externarum, vomitus, diarrhææ, hæmorrhoidum nephriticorum, vel podagricorum adfectuum repentina suppressio & retropulsio.
4. Interdum per adsumtum lentescens venenum singultus inducitur.
5. Hac ratione singultus ab actu naturæ rationali, quo obstaculum qualecumque remouere intendit, non autem materia neruos stimulante, irritante & vellicante dependet, id quod confirmat experientia quotidiana, dum vehementes imaginationes aut memoria terrificæ angentis rei alicuius &c. singultum sæpiuscule compescunt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Singultus vulgaris, chronice occurrens, non est periculosus

losus. Licet enim exempla quædam prostent, in quibus singultus sine morbo acuto lethalis fuit, rarissime tamen hoc euenire solet.

2. Quando autem hic singultus vulgaris sæpius recurrit, maiorem inuoluit considerationem, quia facile in consuetudinem transit, & multum molestiæ adfert.

3. Tale malum, pensitatis recte circumstantiis, a vulgari singultu gradu & vehementia longe differt, & frequenter a labore & motu quodam externo vehementiore mox cooritur.

4. Quando morbis *acutis*, præcipue versus *dies criticos* singultus superuenit, numquam caret periculo; facile enim motus hic semi-conuulsiuus in veras & vniuersales convulsiones per vniuersum corporis habitum transit, quibus breui tempore ægri exspirant.

5. Sic etiam ille singultus periculo non caret, qui aliis morbis accedit. Testatur enim sæpe de aliis fonticis malis, e. g. internis inflammationibus diaphragmatis, ventriculi, hepatis & aliorum viscerum; item de scirrhis, periculosis infarctibus, præsentibus vel imminentibus corruptionibus. Interdum exanthemata difficulter erumpentia aut pene retropulsa comitatur.

6. Non minus ille singultus, qui colicæ præter consuetudinem accedit, mali ominis est; *conf. tabula de colica.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Singultus *communis* non indiget medicatione, breui enim tempore, immo paucis subinde momentis, transit; subleuatur autem commode per externum calorem & potum qualemcumque calidum, e. g. thée, coffée; item per exspirationem paullisper cohibitam.

2. Quando autem hic singultus tempus ducere, &, quod subinde contingit, ad vnam vel alteram hebdomadem se se extendere videtur, simulque saburram primarum viarum suspectam reddit, tum sequens methodus adhibeatur:

1) Ad cruditates primarum regionum eliminandas præscribantur

a) Interne lenia laxantia, præcipue rhabarbarina & helleborata, item salia cathartica amara.
b) Externe clysteres abstergentes.
2) Deinde ad ventriculum roborandum exhibeantur
a) Interne stomachica amara & neruina, e. g. essent. absinth. galang. cort. aurant. centaur. minor. gentian. rubr. macis, mixtura tonico-neruina *Stahlii*, item martialia selectiora, præcipue tinct. martis aperitiva *Ludouici*, pulu. stomachicus *Birckmanni* seu *Quercetani*, cortex cascarillæ, eiusque extractum.
b) Externe camphorata, sacculi aromatici calidi, adiectis radicibus odoratis, herbis coronariis, & seminibus carminatiuis, it. balsama & emplastra stomachica.
3) His subinde interponantur, quæ acrimoniam corrigunt, nempe absorbentia cum antimoniato quodam fixo maritata.
4) Concurrente flatulentia, hæc legitime tractetur.
5) Ad prophylaxin purgans aliquod subinde præscribatur, & ante vel post pastum aliquot piperis grana, in vino adusto, sumantur.
3. Singultus, morbis *acutis* superueniens exposcit
1) *Interne*
a) Alexipharmaca cum spiritu nitri dulci mixta, coniuncto leni regimine diaphoretico.
b) Pulueres nitroso-absorbentes, magisterium dentis apri.
c) Emulsiua, gelatinosa, &, sedandi scopo, corticem cascarillæ.
d) Decocta ex rad. scorzon. sigill. Salomonis, apii, cichor. caryophyllat. herb. veronic. scord. chærefol. flor. sambuc. chamomill. semin. caru. fœnic. cort. citr. cinnamom. addito nitro & cryftall. tartari; quæ autem decocta non copiose sumenda sunt.
2) *Externe* sacculos carminatiuos discutientes, in quem finem laudantur
a) Radices helen. pimpinell. alb. leuist. imperator. irid. Florentin. zedoar.

b) Her-

b) Herbæ hyssop. meliss. origan. serpill. pul. montan. salu. rorismarin. thymi, spicæ, lauendulæ, menth. chamomill.
c) Aromatica.
d) Ligaturæ hypochondriorum.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Vsus *internus castorei*, & aliorum neruinorum calidorum, neque in singultu, neque in aliis infimi ventris morbis commendatur; *externo* autem vsu effectum suum præstat.
2. *Cassia fistulosa* & alia flatulenta laxantia, e. g. fol. *sennæ*, *agaricum* hic minus locum habent.
3. Acta N.C. anno quinto obseru. 118. notarunt, quod quinque dierum singultus in febre maligna feliciter sublatus sit per vsum *nitri, absorbentium, emulsiuorum* & *alexipharmacorum.*
4. Hæc obseruatio confirmatur quotidiana experientia, nitrosa enim cum absorbentibus & leniter diaphoreticis, quando in acutis adhibentur, rarissime singultum admittunt: inflammationes enim, propter quam discutiendam singultus a natura excitatur, præcauent.
5. Quando autem nitrosa non adhibita fuerunt, & singultus morbis acutis accessit, tum in casu adhuc recente & nondum præualido per dicta remedia frequenter profligatur, ad insolescentem autem adfectum raro sufficit, multo minus alia remedia famosa.
6. Qui *chronico* singultu vexantur, *cingulo* quodam abdomen per diem muniant, potum frigidum euitent, & labore corpus exerceant.
7. Euitanda sunt remedia *stomachica acria, calida, volatilia* & *opiata.*
8. *Fortiora purgantia* & *emetica* in quouis singultu nocent.
9. Calor externus, pro mitigando singultu, egregie conducit.

TAB. LIV.

TABVLA LIV.

DE

CONVVLSIONIBVS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Conuulsiones sunt repentinæ, reciprocæ ac extremæ motus tonici exacerbationes, in partibus præcipue musculosis, raptim tractis & remissis: quo summo, sed erroneo, conamine natura aliquid in corpore molesti, quod vel actu præsto est, vel ab illa fingitur, propellere & expellere intendit.

II. DIFFERENTIA.

1. Quo modo conuulsiones a *spasmis* vere differant, videatur *tabula de spasmis*: Licet enim sub vno genere motuum, vltra naturalem gradum auctorum reperiantur, & vna species facile in alteram transmigret, nullo tamen modo confundendi sunt. Distinguunt alias inter convulsionem, ceu spasmum simplicem completum, & motus conuulsiuos; sed & hanc differentiam hic prætermittimus, ne confusioni ansam præbeamus.

2. Conuulsiones sunt

1) vel *idiopathicæ*, quæ sine euidente complicatione cum aliis morbis corpus infestant, & tempore stato, præsertim circa insigniores lunæ phases, ex nulla alia quam ideali caussa erronee recurrunt. Huc pertinent convulsiones illæ, quæ strictiore sensu *epilepsiæ* nomine veniunt.

2) Vel *symptomaticæ*, quæ sonticæ corporis periclitationi superueniunt, vti sub *caussis* dicetur.

3. Hoc solo respectu caussarum & morborum complicatorum differt *epilepsia* a reliquis motibus conuulsiuis: illa enim nullam proportionem cum caussa physica vel morali præ se fert, sed *idiopathice* absque aliis morbis corpus potissimum adfligit, propriaque sui vehementia pro-

proſternit,licet a cauſſa materiali initium ſumſerit; illæ autem cauſſas plerumque ſonticas cum morbis coniunctis pro fundamendo habent.

4. Conuulſiones *vterinæ* diſtinguendæ ſunt a *lipothymiis* & *ſuffocationibus vterinis:* in his enim oculi ſemper clauſi & membra flaccida ſunt.

III. *SIGNA.*

1. In hoc triſti adfectu adparent partis alicuius vel vniuerſi corporis agitationes reciprocæ, vehementes ac repentinæ, præter voluntatem, immo ſæpe citra recordationem, contingentes.
2. Infeſtant hi motus per breues quaſi paroxyſmos, dum aliquando paullulum quidem remittunt, ſtatim vero enormi vi recurrunt.
3. Immo in conuulſionibus inualeſcentibus partes non ſolum motu, ſed & ſitu torquentur, adliduntur & proiiciuntur.
4. His oculorum diſtorſio, præcipue verſus ſuperiora, & ſenſuum abolitio accedit.
5. Dentes ſæpius colliduntur, & pollices, præſertim in principio, in pugnum contrahuntur.
6. In caſu vehementiore artus adeo torquentur, vt diu in hoc diſtorto ſitu permaneant.
7. Spuma, vel ad minimum mucus ſalivalis ſub finem paroxysmi ex ore profluit.
8. In nonnullis aliæ excretiones, e.g. vomitus, diarrhœa, hæmorrhagia narium, excretio vrinæ vel ſpermatis, contingunt.
9. Subſequuntur inſignis corporis laſſitudo ſitis, vertiginoſa capitis perturbatio cum ſudore graueolente.

IV. *SVBIECTA.*

Conuulſionibus plerumque infeſtantur

1. Feminæ præ viris.
2. Ætas infantilis præ aliis ætatibus.
3. Habitus corporis ſucculentus præ ſicciore.

4. Plethorici, craſſo ad modum ſanguine laborantes, & iracundi præ minus talibus.
5. Cauſſis tandem ſequentibus occaſionalibus obnoxii.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa conuulſionum eſt nimia irritatio principii vitalis: hoc enim vrgentibus caſibus motum tonicum vitalem ad vltimam energiam intendit, ne quid intentatum maneat.
2. Cur autem paroxyſmi in conuulſionibus idiopathicis circa phaſes lunæ occurrant, explicatu difficillimum eſt: quæ enim cauſſæ de dominio lunæ in humores, ſpeciatim in cerebrum, item de mechanicis configurationibus effluuiorum, elaſticis potentiis, proferuntur, laborant *principii petitione.*
3. Plus ſane moralis & finalis rationis, quam phyſici corporei impulſus, in hisce motibus extremis ſubeſt: hinc multæ difficultates premunt craſſiores illas de vellicatione & ſtimulatione neruorum opiniones, variolarum teſtimonio, vbi vix milleſimus conuulſionibus corripitur, licet omnes eamdem putatam ſtimulantem materiam in illo morbo experiantur.
4. Cauſſæ *occaſionales* & concitantes hoc magis illuſtrant, ſæpe enim nulla eſt proportio inter has & motus tales violentos. Sunt autem illæ concitantes cauſſæ
   1) vel *materiales*, e. g.
      a) Spiſſitudo ſanguinis.
      b) Coagulatio lymphæ circa caput, per refrigerationem inducta; quod potiſſimum in infantibus contingit.
      c) Retropulſo cruſtæ lacteæ, ſcabiei, achorum vel aliorum vlcerum manantium.
      d) Interceptio reſpirationis a tuſſis vehementia & materia valde tenaci.
      e) Contenta in abdomine, e. g. vermes, præcipue apud infantes.
      f) Morbi acuti infeliciter decurrentes, præcipue exanthe-

themata legitime non succedentia, e.g. variolæ, morbilli.

g) Dentitio difficilis.

h) Res solidæ, e.g. festucæ, grumi, sanies, sub cranio latitantes, item potus spirituosorum acriorum nimius.

i) Menses suppressi, vel aliæ debitæ excretiones retentæ.

k) Contusiones grauiores, præcipue vulnera tendinum aut neruorum.

l) Morsus animalium iratorum.

m) Quo magis autem conuulsiones in consuetudinem iam degenerarunt, eo minus cum incitamentis hisce materialibus proportionem seruant.

2) Vel *immateriales* e.g.

a) Dispositio hæreditaria.

b) Animi pathemata, quæ non solum promtissime conuulsiones prouocant, sed etiam pertinaciter illas fouent, præcipue ira, terror, amor vesanus ac desiderium.

c) Impressiones ideales per veneficia & philtra, in primis sanguinem menstruum orgasticum.

d) Periodi temporum, præsertim phases lunæ.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Omnium conuulsionum nullus corpori in solidum vtilis est effectus.

2. Euentus quidem in *chronicis* caussis & scopis non tantum periculi portendit, nisi impetu conuulsiones excedant; inter ea facile adsuescunt, & per leues pure morales caussas proteruius reuocantur.

3. Quæ autem conuulsiones *acutis* caussis accedunt, ancipitem sæpe euentum sortiuntur: per initia quidem morbi symptomaticæ hæ conuulsiones minoris, sub statu maioris, in declinatione & tempore debiti exitus summi periculi sunt, morbum lethali euentu claudunt.

4. Illæ conuulsionum species præ aliis sunt contumaces, quæ

a patheticis occasionibus, vitio hæreditario, veneficiis, philtris initium sumserunt, & consuetudine in habitum iam sunt deductæ.

5. Conuulsiones, quæ adolescentes & adultos corripiunt, periculosiores sunt, quam quæ iuniores.

6. Mulier ex abortu conuulsa, raro euadit, teste *Aretæo* lihr. I. c. VI.

7. Puer febricitans, variolas nondum perpessus, si motibus conuulsiuis, & ardore circa lumbos, corripitur, postero die variolarum eruptio exspectanda est, obseruante *Baglinio* in praxi med. pag. 79. & confirmante experientia frequente.

8. Sic etiam conuulsiones, febrilibus malis in infantili ætate superuenientes, plerumque lethales sunt.

9. Conuulsiones *symptomaticæ* nulla re efficacius profligantur, quam promotione motuum se- & excretoriorum, morbo primario conueniente.

10. Epilepsia *vterina*, sub debita mali hysterici tractatione, sponte plurimum euanescit.

11. Quando autem nulla aut leuissima mali hysterici pathemata adparent, & ita conuulsiones nullam magis proportionem cum caussa hac materiali obseruant, tunc prius non soluuntur, quam post specifici remedii, epilepsiæ idiopathicæ conuenientis, adplicationem.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Ante omnia consideretur, num conuulsio sit *symptomatica* vel *idiopathica*.

2. In *symptomatica* primarius morbus respiciatur: hoc enim feliciter sublato, conuulsiones interdum sponte remittunt.

3. Vbique autem reliquæ medelæ, exceptis febribus acutis, præmittantur blandæ *primarum viarum* expurgationes. In hunc finem præcipue commendantur chologoga & melanagoga.

4. Euacuationum *sanguinis* debitarum snppressiones legitima methodo reuocentur; qua ratione spissitudini humorum

morum ſimul conſulitur. Huc in ſpecie pertinet *epilepſia vterina.*

5. In cauſſa *vermium, ſcabiei*, vel *efflореſcentiarum retropulſione*, mercurius dulcis in vſum veniat, & expellentia, e.g. flores ſulphuris, anticatarrhalibus mixti, vſurpentur.

6. In *pectoris* vitiis, lymphaque viſcoſa exhibeantur eadem anticatarrhalia, e. g. eſſent. ſuccini, alexipharmaca, pimpin. alb. cum tinctur. antimon. remiſcenda, in phlegmaticis liquor C. C. ſuccinatus, eſſent. cortic. ſaſſafras.

7. Contra *ſpermatis* abundantiam & orgaſmum præſcribantur nitroſa & ſufficiens corporis labor.

8. In cauſſa recrementorum *bilioſorum*, infantibus infeſtorum, ordinentur rhabarbarina, e. g. ſirup. de cichorio cum rhabarb. aurum fulminans cum cryſtallo montana præparata, clyſteres emollientes, qui in flatibus concurrentibus præcipuum vſum præſtant.

9. *Dentitio difficilis* & interceptio *aſthmatica* tractentur, vt moris eſt.

10. Conuulſiones per *philtrum* inductæ, vomitorium expoſcunt ſatis maturum.

11. Hiſce præmiſſis, motus temperantia & ſiſtentia propinanda ſunt, e. g. cinnabarina, nitroſa, lumbrici terreſtres, vel ſpecifica adhibenda. Conf. *tabul. de epilepſia.*

12. Motus conuulſiui ſymptomatici, *febribus* ſuperuenientes, non ſtatim oppugnandi ſunt, in primis per opiata, ſed reliquus febris decurſus & ſucceſſus iuſto modo promouendus, cui ſcopo ſatisfaciunt aquæ diapnoic. emulſiones, cinnabarina.

13. Conuulſiones *idiopathicæ* ſequente methodo tractentur:

1) Lenia laxantia per tres circiter dies propinentur.

2) Reliquarum excretionum debitus ſucceſſus conſeruetur. Denique

3) Verſus paroxyſmum ſpecifica ſub moderato regimine exhibeantur. De quibus fuſius *tabul. de epilepſiæ* agetur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Obſeruatio illa generalis, quod *generalia ſpecificis* ſint *præmittenda*, in conuulſionibus potiſſimum locum habet.

2. Remedia illa, quæ in hoc malo alias efficacia ſunt, quando in conuulſionibus, mortem præcedentibus, offeruntur, loco ſedationis, maiorem motuum inſolentiam excitant, donec ipſa mors ſequatur: vnde eo tempore nil niſi *prognoſis lethalis* locum habet.

3. Numquam ad motus tantum ſiſtendos dirigatur intentio: neque etiam materiam, fortioribus præſertim medicamentis, expellere tentemus, vbi nulla talis præſto eſt.

4. *Adſtringentia*, ad motus generaliter ſiſtendos, hic exhibere, quouis modo improbatur.

5. Sic etiam *narcotica*, intentionem ad mouendum paulliſper obnubilantia, minus fideliter agunt, & ad ſpecialis huius motus ſedationem minime ſufficiunt.

6. *Cinnabarina* in *idiopathicis* conuulſionibus minimam habent efficaciam, in *ſymptomaticis* autem & ſpaſticis circa caput reſtrictionibus plus præſtant.

7. *Fortiora purgantia* in conuulſionibus *idiopathicis* non ſolum inutilia ſunt, verum etiam motus magis exacerbare obſeruantur: in nonnullis autem *ſymptomaticis* inſultibus, vbi materia craſſa manifeſta eſt, magis locum habent, præcipue in ſubiectis robuſtis, quibus etiam *vomitoria* aliquando ſalutariter propinantur; cauendo tamen vbique, ne nimis ſint draſtica, neque *ſub ipſis paroxyſmis* exhibeantur, reſtante virium imbecillitate.

8. Violentæ *pollicum eruptiones*, aliæque interpellationes paroxyſmorum per odoramenta penetrantiora, inſignem poſt paroxyſmum defatigationem aut citiorem & frequentiorem eiusdem recurſum procreare ſolent.

9. Caueant ſibi ægri ab *animi commotionibus*, præcipue iracundis, ab otio, ſpeculationibus, potu ſpirituoſo, cibis acidis, refrigerationibus immodeſtis, rebus graueolentibus, proſpectu in profundum.

10. *Venæ ſectionem*, ſi malum a plethora vel ſuppreſſione fluxuum

xuum sanguinis consuetorum prouenerit, instituì necesse est, quam nonnulli in pedum *digitis maioribus* specifice celebrant.

11. *Liquor C. C. succinatus* in quibusdam effectum edit optatum, vitandus autem est eius abusus.

12. Vltimo loco mentionem facimus *olei* illius rectificatissimi, quod *Democritus* sic dictus *Christianus* tractatu, *morbus & medicina vitæ animalis*, in conuulsionibus commendat. Qui oleum hoc *legitime* præparare & *dextre* adplicare poterit, is in conuulsionibus non solum idiopathicis, verum etiam in quibusdam symptomaticis, præcipue vterinis, admirandos effectus obseruabit. *Conf. dissert. nostra inauguralis de efficaci quodam remedio in motibus exacerbatis.* Effectus, quos in hac dissertatione huic oleo rectificatissimo adsignauimus, in hunc vsque diem sæpius se commendant.

TABVLA LV.

DE EPILEPSIA.

I. DEFINITIO.

Epilepsia est motus conuulsiuus plus minus repentinus, summe exacerbatus, artus præcipue & pectus miserrime adfligens, sensuumque priuationem per totum paroxysmum inferens, cum aliis symptomatibus grauioribus, idiopathice magis absque alius morbi concursu ab anxia natura erronee formatus. Deriuatur ab ἐπιλαμβάνω, inhæreo, manum iniicio.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differentiam *epilepsiæ* a *motibus conuulsiuis* in genere *tabula* præcedente docuimus.

2. Distinguunt quidem vulgo inter *epilepsiam idiopathicam* & *sympto-*

symptomaticam, sed minus commode: hac enim ratione differentia illa, quæ est inter *conuulsiones idiopathicas* & *symptomaticas* facile confunditur & obscuratur.

3. Hinc quamquam *epilepsia* sub *initium* per quascumque caussas *materiales* interdum inuitetur & introducatur, *progressione* tamen temporis, quando motus vere epileptici in habitum obfirmantur, *motuum* magis quam *materiæ* vitia adcusanda & considerandæ veniunt.

4. Atque hoc intuitu *epilepsiam* sic dictam *symptomaticam* eiusque tractationem ad tabulam *præcedentem* generalem de *conuulsionibus in genere* relegamus, & *epilepsiæ* nomine hic tantum subaudimus adfectum conuulsionis *idiopathicum*.

5. multo minus solliciti sumus hoc loco de differentia illa vulgatissima, quæ *epilepsiam* infantum in *externam* seu *explicitam*, wenn das böse Wesen ausbricht, & *internam* seu implicitam, wenn der innerliche Jammer im Leibe oder Köpfgen ist, distinguit. Quem ad modum enim conuulsiones infantum tantum non omnes sunt symptomaticæ, ita & harum tractationem hoc quidem loco excludimus.

6. Idiopathica hæc *epilepsia* est vel *recens*, vel *inueterata*.

7. Item vel *periodica*, mutationes lunæ insigniores, præcipue nouilunia & plenilunia sequens; vel *vaga*, sæpius recurrens.

8. Alia est *hæreditaria*, alia ab impressione per *fascinum* aut nefarias artes magicas inducta, *conf. theoria Stahlii pag. 1356.* alia vero aliunde *adquisita*.

9. Alia *vehementior*, quando nimirum manus in auxilium qualecumque admouentur; alia vero huius intuitu *lenior*.

10. Differt tandem epilepsia a *pauoribus* infantum ratione gradus & durationis, vtpote qui huius mali sæpius esse solent prodromi.

11. Quo modo epilepsia differat a *lipothymicis* & *apoplecticis* adfectibus, signa testantur.

III. SIGNA.

III. *SIGNA.*

1. In aliis præcedit sensus quidam frigidus, ex partibus remotis repente versus caput adscendens, & scintillæ oculis obuersantur.
2. In aliis prodromi tales non sentiuntur, sed paroxysmus improuiso per *casum repentinum* se se manifestat.
3. Sub initium paroxysmi *pollices* in pugnum imprimuntur, & quando manus in auxilium vocantur, contentio adest contumacissima & vehementissima, quæ corpus rigidum & mobile, non vero flaccidum & tranquillum seruat; in aliis vero, vbi eiusmodi symptoma deest, adfectus mitiore plerumque modo decurrit.
4. In paroxysmi auspiciis mox priuantur sensuum vsu, vnde postea, quid factum sit, immemores sunt.
5. Procidunt hinc, quam primum hoc malo infestantur, protinus in terram, oculis apertis & toruis.
6. Concurrunt sæpe oculorum, linguæ & labiorum torsiones, stridor dentium & respiratio sonora cum clamore sæpius ingente.
7. Item violentæ artuum, immo totius sæpe corporis, iactationes & concussiones. *Conf.* quæ *tab. de conuulsione in genere* dicta sunt.
8. In nonnullis caput perpetuo agitatur, vt fortissime illud ad sanguinis vsque profusionem terræ adlidant; id quod iunioribus magis solemne est.
9. Definit tandem paroxysmus cum largiore spuma, quæ ex glandulis salivalibus exprimitur, & ex ore profluit.
10. Epilepticorum quidam sunt auidi, præcipue panis, & magis quidem secalini quam triticei. Atque hi sunt, quorum paroxysmus plerumque terminatur cum vomitu, quo semi-coctum panem, seu fermentescentem magis pultem, ex ventriculo excutiunt.
11. Nonnulli inter dormiendum solum ab hoc malo corripiuntur, in quibus tanto difficilius eradicatur.
12. In epilepsia *habituali* paroxysmi circa phases lunæ immo secundum diei horas recurrere plurimum obseruantur.

13. Finito tandem poroxyſmo haud vllius rei recordari valent, niſi quod a vehementi hac exagitatione remanentem laſſitudinem ſentiant, & de vertiginoſa capitis perturbatione conquerantur.

IV. *SVBIECTA.*

Ab epilepſia plerumque infeſtantur

1. *Infantili* ætate a *conuulſionibus* frequentibus correpti.
2. *Animi* adfectibus, præcipue terrori, iracundiæ & mœrori anxio dediti.
3. plethorici, habitu corporis laxo ac ſpongioſo gaudentes, & ſpiſſitudine ſanguinis eximia laborantes.
4. Speculationibus amoris veſani nimium indulgentes.
5. Omnium maxime *hæreditaria* diſpoſitione gaudentes.
6. Tandem iuniores & feminæ.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *generalis* eſt intentio quædam naturæ excuſſoria, motibus transpreſſoriis & congeſtoriis tentanda.
2. Cauſſa *ſpecialis* eſt *idea motus* per qualemcumque impresſionem iracundam, aut anxie trepidam intentionem excitata.
3. Hunc motum *idealem* concitare valent variæ mentis perturbationes, e.g.
   1) Animi pathemata vehementiora.
   2) Auerſio naturæ nauſeoſa.
   3) Æſtimatio eiusdem falſa.
   4) Intentio mentis fortiſſima.
   5) Ex his quoque nonnihil liquet, quo modo *faſcina* & *incantamenta* ad hunc adfectum ſua ſymbola addere poſſint atque conferre.
   6) Omnium vero diſpoſitio hæreditaria eſt maxima.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Epilepſia vti eſt actio naturæ contumaciſſima ac violentiſſima; ita & multa, eaque potiſſimum ſontica, incommoda adfert; de quibus ſequentia teſtantur.
2. Violentior oculorum diſtorſio, quæ in hoc malo occurrit, durabilem ſæpius procreat ſtrabiſmum.

3. Quæ

3. Quæ caput ſæpius adfligit epilepſia, id quod in iunioribus fieri ſolet; illa ſtupefacit tandem ſenſus & imminuit vſum rationis.
4. Sæpius etiam iisdem ſubiectis impotentiam adfert paralytodeam.
5. Epilepſia *nocturna*, quia ſpecificorum commodam exhibitionem non adeo admittit, maiores, quam *diurna*, inuoluit difficultates.
6. Quæ *adultis* obtingit, & habitum adquirit, illa vix amplius eradicatur.
7. Qui chronicæ habituali epilepſiæ adſueti ſunt, illis, ſi etiam alio morbo correptis cooriatur, minus periculum denunciat.
8. Quid mutatio loci, temporis, vitæ generis, & præcipue ætatis ad epilepſiæ ſpontaneam ſolutionem conferat, ipſe iam *Hippocrates* paſſim obſeruauit.
9. Hinc epilepſia, *ante menſium eruptionem* puellis eueniens, ſæpe circa fluxus huius eruptionem, nempe finem ſecundi ſeptenarii, ſponte remittit.
10. Idem obſeruare contingit in *maribus*, in quibus circa pubertatis annos epilepſia, priore tempore exorta, non raro ſoluitur.
11. Epilepſia, quæ *circa menſium eruptionem* exoritur, facile, licet debite ceſſauerit, tempore geſtationis & præcipue partus, recrudeſcit.
12. Infantes epileptici, intra ſex hebdomades adhuc conſtituti, raro euadunt.
13. Epilepſia tandem *habitualis* cum hectica complicari & ſcenam claudere ſolet.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Ante, quam ad ipſa *ſpecifica* fiat progreſſus, *generaliora*, excretionibus ordinariis promouendis deſtinata, præmittantur. Qua de cauſſa

1. Cruditates *primarum viarum* eliminentur *laxantibus*, per tres circiter dies propinatis: huc faciunt chologoga & melanagoga, v. g. rhabarb. hellebor. nig. mercur.

dulc. syrup. de cichor. cum rhabarb. vt & clysteres emollientes & abstergentes.

2. Deinde *reliquarum excretionum* debitus successus respiciatur.

3. Denique *versus paroxysmum specifica* sub leni regimine exhibeantur. Horum ingens farrago apud auctores inuenitur, ex quibus sequentem facimus selectum.

1) Radix & semen pœoniæ maris.
2) Viscus quernus & corylinus.
3) Carbo artemisiæ.
4) Cranium humanum.
5) Secundinæ primiparæ humanæ.
6) Stercus pauonis & leonis.
7) Vngula alcis, de collo suspensa.
8) Cerebrum corui.
9) Hippomanes, id est glandulosa illa massa, quæ in ore pulli recens nati reperitur. Hæc omnia antiquorum tempore iam erant celebrata: a recentioribus laudantur:
10) Spiritus sanguinis humani, immo sanguis ipse ab homine, violenta morte peremto, desumtus, præeunte *Helmontio*; quem tamen hic imitari non suademus.
11) Os triquetrum carnii humani, vel porcini.
12) Os semi-lunare carpionum.
13) Excretio alba gallinæ, oua incubantis, sub vmbra exsiccata, & versus paroxysmum ad scrub. I. propinata, ac aliquoties repetita.
14) Bilis recens canis atri, cum vnicornu fossili subacta, vel aliquot guttæ seorsim propinatæ.
15) Malleus & incus ex cranio vitulino, habito ad sexum respectu.
16) Spina lacertarum, in aceruo formicarum exesarum.
17) Corda & hepata talparum, ranarum viridium, hirundinum, & aliorum animalium minorum.
18) Lingua siccata ex viuo tetraone sumta. *Vid. caut.*
19) Rasura spinæ dorsi, violenta morte peremti.

20) Ta-

20) Talus leporis.
21) Lumbrici terreſtres in coitu menſe Iunio ante ortum ſolis poſt prægreſſam pluuiam capti, ſpiritu vini vel ipſo vino abluti & puluerifati.
22) Egregium tandem antepilepticum, quod paſſim a *Stahlio* commendatur, hoc eſt:

Recip. cord. talpar. exſiccat. num. V.
lumbric. terreſtr. drachm. I.
talor. leporis ſcrup. I.
vngul. alcis ſubtiliter puluerifat.
cortic. viſci querni ana ſcrup. ſemis.
cinnabaris, ſi placet, drachm. ſemis.
Miſc. doſ. gr. XV.

23) Plura *ſpecifica* videantur in praxi *Barbettiana*.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Vera *ſpecifica*, legitime etiam adhibita, in omnibus neque pari ſucceſſu, neque vna eademque conſtantia, effectum edunt; quæ res in cauſſis magis moralibus, quam phyſicis quærenda eſt.
2. Obſeruatio *differentiarum* eximium in praxi habet vſum, quando autem ſpecifica ſine tali ſpecierum reſpectu promiſcue adplicantur, nullum effectum ſortiuntur.
3. *Barbette* purgandi ſcopo in epilepſia commendat ſequentem hauſtum, qui paroxyſmum miratu digno effectu gradatim imminuere dicitur:

Recip. ſapon. Venet. alb. vnc. ſemis.
lact. vaccin. vnc. VIII. coque & colaturæ vnc. III. exhibeantur.

4. Epilepſia quando *lenior* eſt, *excitantia* per odoramenta penetrantiora non adeo improbantur, præcipue in vterina; vbi autem grauior eſt adfectus, in paroxyſmo excitare non conuenit, minime omnium per excitantia impetuoſa, e. g. ſalia volatilia, ſternutatoria: cient enim dolores capitis vertiginoſos, febriles commotiones, inſignem poſt paroxyſmum laſſitudinem, & quo ſæpius turbantur, eo frequentius & promtius paroxyſmi

recurrunt. Id quod etiam de violenta *pollicum* implicatorum *eruptione* valet.

5. Poſt paroxyſmum lenes clyſteres ſeu lenia laxantia commendantur; ſubiunctis neruinis carminatiuis, præcipue tinct. cortic. aurantiorum, cauendo ab vſu *caſtorei*.

6. *Puluis cephalicus Michaëlis*, licet non omni plane effectu deſtitutus ſit, inſignis tamen vſus ab illo non exſpectandus eſt.

7. Antepileptica melius *ante paroxyſmum*, quam *poſt* eumdem, exhibentur: optati effectus certiſſimum ſignum eſt, ſi pacientes in fronte fortiter ſudent.

8. Puluis antepilepticus, ex commendatione *Stahlii* ſub methodo deſcriptus, non confundendus eſt cum *altero ſpecifico* remedio, quod paucioribus granis propinatur, & ab auctore pro arcano habetur.

9. In *abundantia* & *ſpiſſitudine* ſanguinis conuenit *venæ ſectio*, vel iuxta *Williſium* hirudinum venæ iugulari vtrique in infantibus adplicatio.

10. Imminente paroxyſmo *ligaturæ* partium externarum ſuadentur.

11. *Camphora* gr. I. cum aqua cheiri poſt paroxyſmum propinare docuit *Ettmullerus*, ne cito recurrat.

12. *Amuletica*, vt ſemen poeon. corall. ſmaragd. &c. de collo ſuſpenſa, ſperatum haud præſtant effectum.

13. *Diæta* epilepticorum ſit moderata, cibi offerantur eupepti cum potu ſufficienti & motu. Vinum, vt merito ſuſpectum, vitetur cum animi pathematibus.

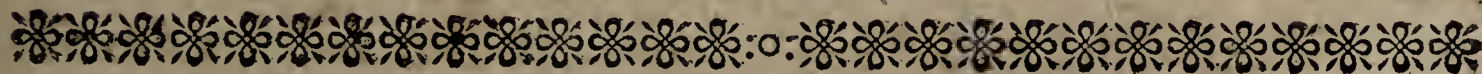
14. *Lumbrici terreſtres* non forti igne ſed leni calore debent exſiccari. Quoniam autem ſub leni hac exſiccatione facile putreſcunt, ſpiritu vini vel ipſo vino prius abluendi ſunt. Hac enim ratione mucus abſtergitur, pori aperiuntur, & ſuperfluus humor, putredinis inſtrumentum, facilius deinde, ſub leni calore, exhalat.

15. Vltimo loco adiicimus arcanum illud antepilepticum, *Caſparis Franckii*, paſtoris quondam *Leopoldigrunenſis*, quod poſt ipſius obitum agnati, peculiari quodam incitamento commoti, anno 1711. per nouellas detexerunt.

Rec.

Rec. Rasur. cran. human. recent.
vngulæ alcis.
alumin. plumos.
spin. dors. violent. mort. perempt.
Ling. ex viuo tetraone sumt. & siccat.
Talp. mens. mart. capt. & noua olla siccat.
Rad. pæon. die parascev. cum auro & argento fossæ.
ana q. p.

M. f. puluis, cuius dosis pro adultis drachm. j, pro iunioribus & infantibus minus, cum aqua ceras. nigr. flor. tiliæ, vel ab infantibus cum lacte materno, sumenda. Sudor & somnus quando succedunt, pro bono omine habentur.

TABVLA LVI.

DE FEBRIBVS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

Febris est principii vitalis salutare conamen, quo motibus secretoriis & excretoriis, vltra gradum naturalem quidem auctis, quantitati tamen & qualitati caussæ satis apta proportione plurimum oppositis morbiferam aliquam materiam siue præoccupare, siue remouere intendit. Hoc sensu commode *febris* vocabulum deriuatur ab antiquo *februare*, id est, expurgare, specialissime a ritibus illis solemnibus, *februa* adpellatis, quibus domicilia ab *vmbris erraticis* defunctorum repurgare, & caussas malorum tollere intendebant.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres differunt ratione *periodi* seu meusuræ temporis, & secundum hanc differentiam sunt 1) vel

1) vel *acutæ*, quæ breui tempore circumſcribuntur, e.g. febris ephemera, ſynocha, variolæ, pleuritis &c. Hæ acutæ iterum diſtinguuntur in
a) *ſimplices* & *peracutas*, e.g. peſtilentes. Item in
b) *benignas* & *malignas*.
2) Vel *chronicæ*, quæ *longiore* periodo abſoluuntur, e.g. febres intermittentes, lentæ, hecticæ.

2. Febres ratione *ordinis* ſunt:
1) vel *typicæ*, quæ progreſſus ſuos & vniuerſam periodum conueniente ordine ſeruant;
2) vel *erraticæ*, quæ nullum conſtantem typum ſeruant.

3. Porro febres ſunt:
1) vel *continentes*, quæ eodem, quo inuadunt, tenore ad finem vsque perdurant, ſine intermiſſione & remisſione, e.g. ephemera ſimplex & plurium dierum, item febris ſynocha, ſeu *continens* κατ᾽ ἐξοχὴν dicta,
2) Vel *continuæ*, quæ ſingulis diebus ab exacerbationibus ſuis paullulum quidem *remittunt*, ad plenariam tamen *intermiſſionem* non perueniunt, e.g. febris quotidiana continua, ſeu catarrhalis, quæ veſpertino tempore paroxyſmos ſuos format, ante meridiem autem *mitius* adfligit.
3) vel *intermittentes*, quæ poſt interualla vnius vel plurium dierum nouo deinde impetu inſultant; e.g. intermittens quotidiana, tertiana, quartana.

Συνοχοι Continuall Συνεχης Remitting

4. Ratione *temporis* febris conſideratur, num ſit
1) vel in *principio* & ortu;
2) vel in *incremento*;
3) vel in *ſtatu*;
4) vel in *declinatione*.

5. Differunt porro febres ratione *cauſſarum*, & ſecundum hanc differentiam ſunt
1) vel *ſanguineæ*, in quibus natura plethoram imminuere intendit, e.g. in feribus continentibus.
2) Vel *bilioſæ*, quæ poſt inſignem iracundiam & bilis largiorem effuſionem proueniunt, e.g. febris cholerica, cauſus.

3) Vel

3) Vel *mucosæ*, per quas pituitosa, mucida, serosa materia ex corpore proscribitur, quale quid contingit in febribus catarrhalibus.

4) Vel *inflammatoriæ*, quæ inflammationibus viscerum & non raro etiam externarum partium *grauioribus* adcedunt. Huius census sunt: phrenitis, peripneumonia, pleuritis, hepatitis, splenitis, nephritis, & febres vulnerariæ.

5) Vel *lochiales*, quæ puerperas post lochia siue imminuta, siue plane suppressa, siue aliam aduentitiam caussam, infestant.

6) Vel *lacteæ*, quæ lactis in mammas difficilem ingressum & prouentum comitantur.

6. Febres etiam diuiduntur in

1) *Essentiales, primarias, idiopathicas*, &

2) *Accessorias, secundarias, sympathicas*, quæ adiunguntur inflammationibus, vlcerationibus, immo etiam impetuosis congestionibus atque restagnationibus humorum. Huc pertinent febres inflammatoriæ, vulnerariæ, lentæ, hecticæ &c. item febres catarrhales, rheumaticæ. *Conf. tab. de febribus secundariis.*

7. Febres iterum distinguuntur in

1) *Simplices*, quæ sibi quasi solis constant, & cum nulla alia febre complicatæ sunt; & in

2) *Compositas*, vbi febris continens & continua, vel continua & intermittentes complicantur, aut intermittens duplicatur, e.g. synochus putrida veterum, quotidiana continua, tertiana duplex.

8. Febres pro diuersitate *originis*, *grassationis*, *locorum* & *subiectorum* sunt

1) Vel *epidemicæ*, quæ ex aëris vel aquæ communi vitio oriuntur, & contagiosæ exsistunt, e. g. petechiales seu catarrhales malignæ, variolæ, morbilli &c.

2) *Endemicæ*, quæ certis populis & regionibus, præ aliis magis propriæ sunt, e.g. febres tertianæ & quartanæ intermittentes *Belgis* quasi propriæ exsistunt.

3) *Sporadicæ*, quæ ex indiuidui cauſſa hunc vel illum hominem, hoc vel alio loco infeſtant, e. g. febres *cholerico-cauſodeæ* poſt inſignem iracundiam: *intermittentes* ob vitium in primis viis, vel circa eaſdem: *inflammatoriæ* poſt inſignem corporis exagitationem & hauſtum frigidum.

9. Denique febres ratione *indolis* ſunt vel

1) *Legitimæ*, ſeu regulares, quæ conſueta anni & dierum tempora obſeruant, & ſolito tempore finiuntur; vel

2) *Anomalæ*, irregulares, nothæ, quæ nulla certa tempora, nullum typum, & nullam periodum conſtanter formant; & cum inſolitis ſymptomatibus complicatæ ſunt.

Item vel

1) *Benignæ*, quæ mitius ſe gerunt, e. g. febres intermittentes; ex febribus *acutis benignæ* dicuntur *reſolutoriæ* ſeu *continentes* & viſcerum *inflammatoriæ*. Bene autem notandum eſt, quod *inflammatoriæ*, ſi *exitum* ſpectemus, a malignitate febrium peſtilentium parum differant, & ita hoc intuitu minime *benignæ* dici mereantur. Quoniam autem *non contagioſæ* ſunt, vti *malignæ*, & non niſi vni, quem exercent, periculoſæ *benignarum* nomine hoc quidem reſpectu venire poſſunt.

2) *Malignæ*, quæ grauioribus plurimum ſymptomatibus ſtipantur, & vel lethalem euentum adferunt; vel ſi omnino ſuperentur, labem tamen viſcerum facile poſt ſe relinquunt. Huius cenſus ſunt febres epidemicæ multæ. *Conf. cautel. 33.*

3) *Permalignæ*, ſeu plus minus *peſtilentes*, quæ præcipiti inſultu inuadunt, & plurimos paucis diebus ad tumulum comitantur. Huc pertinent *peſtis* & *ſudor Anglicanus*.

III. *SIGNA.*

1. *Motus* ſanguinis progreſſiuus *auctior ex pulſu*, celere & frequente dignoſcendus.

2. Hunc auctiorem motum preſſis veſtigiis ſequuntur *caloris* augmenta.

3. Motus

3. Motus *tonicus* modo relaxatur, modo constringitur.
4. Vnde adspectus *faciei* modo est rubicundus & turgescens, modo pallidus & subsidens.
5. *Sitis* plus minus intensa.
6. Abstinentia a *cibis*,
7. *Somni* neglectus.
8. *Animi* morositas, sollicitudo, sensibilitas, minor dispositio ad negotia consueta.
9. Notabilis *virium* iactura & impotentia ad voluntarium motum.
10. *Dolorum* qualiscumque sensus.
11. *Respiratio* anxia & suspiriosa.
12. *Sudoris* prouentus, a nulla facile febre excludendus.
13. *Vrinæ* conspicua mutatio, non modo *coloris* naturalis in exaltatiorem, sed etiam *consistentiæ* ordinariæ in copiosiorem, & magis saturatam.

IV. *SVBIECTA.*

1. Febres sine discrimine omnem quidem sexum, ætatem & corporis habitum, infestant.
2. Sexus tamen virilis facilius illis obnoxius est, quam femininus.
3. Sic etiam ætas agilior, iunior virilis, satis florida, præ alia minus tali.
4. Item sanguineo-cholerici, vel cholericio-melancholici, in primis ad iram promti.
5. Sigillatim personæ, euacuationibus sanguinis vel aliis excretionibus antea adsuetæ, & iam ab illis liberæ viuentes.
6. *Infantes* magis ab acutis, quam intermittentibus febribus corripiuntur.
7. *Bruta*, sicut non ita facile morbis obnoxia sunt, vt homines, ita minime omnium *veras* febres incurrunt; quæ obseruatio vsum pathologico-practicum suppeditat.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa febrium *efficiens* est principium vitale, seu anima, conseruationi corporis sui organici intenta.

2. Caussa *materialis proxima, propter* & *contra* quam motus tales febriles suscipiuntur, est materia aliqua, quæ mixtionem sanguinis & reliqui corporis, intima corruptione fermentatiuo-putredinosa euertere potest. *Conf. Stahlii dissert. de febris retionali ratione.*

3. Caussa materialis *remotior* est plethora. Quoniam enim principium agens principiis obstare solet, & non semper exspectat, donec materia vires tales nocendi manifestas adquisiuerit, non mirum est, quod simplex sæpe plethora pro noxia materia reputetur, & naturæ sufficiat, vt contra eamdem febrilibus motibus insurgat: plethora enim facile stagnationem, stasin & corruptionem inducere valet.

4. Caussæ *occasionales* & *procatarctica* sunt:

1) Concalefactio sanguinis nimia, & per hanc orgasmus eius, seu expansio.
2) Vehementes refrigerationes.
3) Cibi coctu difficiles.
4) Potus spirituosus.
5) Vigiliæ nimiæ præter consuetudinem.
6) Excretiones adsuetæ suppressæ, siue *sanguineæ*, siue quæcumque aliæ, præcipue hæmorrhagia *narium*.
7) Consuetudo non minimæ est efficaciæ ad febres reuocandas.
8) Contagium.
9) Animi pathemata, quæ præ omnibus facile primatum obtinent.

5. Exsulent itaque variæ caussæ illæ fictitiæ, e.g. adcensionis *flammulæ cordis*, *scintillarum* per latifundium sanguinis oberrantium, *explosionis* corpusculorum nitrosorum; item *nudæ* recentiorum *fermentationes*, quas antiquorum *putredini* substituerunt; porro *confusiones* spasmorum, *adceleratæ* spirituum commotiones.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Natura humana, ad corporis sui integritatem intenta & attenta, in febribus eosdem motus vitales, progressiuum

nempe

nempe & tonicum, noxæ, periculum minanti, opponit, quibus alias corporis sui integritatem & conseruationem prosequitur; sed quo gradu febrilis noxa periculum minatur, eodem gradu etiam motus illi intenduntur, augentur & continuantur.

2. Hinc quando caussa illa peccans celerem noxam corpori minatur, motus febriles sine remissione instituuntur; si vero paullulum tardius damnum inferre videtur, tunc, quia non adeo vrget necessitas, per interualla motus febriles opponuntur. Inde fluit differentia inter febres acutas & intermittentes.

3. Febres *acutæ* exquisitas habent periodos, quibus motus febriles exercent, & per septenarios absoluunt; dum prima periodus, qua febris quædam acuta excurrere posset, septimo die absoluitur, altera decimo quarto, tertia vicesimo primo; nonnunquam, sed rarius, inter nos febris quædam acuta has periodos transgreditur, & ad vicesimum vsque primum vel octauum diem se se extendit, & tum in schema lentum transmutari videtur: intermittentes vero exquisitos temporis ordines non seruant.

4. Ita febrium *effectus* semper salutaris est, *euentus* autem sæpissime irregularis, vel plane lethalis, idque magis indiuiduali, quam essentiali febrili culpa; nempe inpedito febris decursu & morbis aliis acccdentibus. Ita non a *febre*, sed *cum febre* intereunt.

5. Longissime tamen *pauciores* febribus moriuntur, quam iisdem *infestantur*.

6. Febres frequentissime salutariter decurrunt sola abstinentia, quiete, & spontaneis euacuationibus, sine vllis medicamentis; quæ si incongruenter adhibeantur, statas excretiones turbant, & felicem exitum interuertunt.

7. *Declinatio*, seu exitus febrium salutaris, fit vel *cito* & *vnica* excretionis actione, quæ *crisis* adpellatur, & maxime in acutis locum habet; vel contingit *paulatim*, quæ terminatio *lysis* vocatur, atque intermittentibus familiarior est.

8. *Crisis* quando contingit, est vel *exquisita*, quæ fit per *eccrisin* seu excretionem subitam & copiosam; vel *minus exquisita*, quæ succedaneis debitis excretionibus, in primis tamen *die critico*, negotium absoluit.

9. Crisis *exquisita* nulli febri propria, nedum perpetua, *minus exquisita* numquam abest sine anomalia.

10. Criticæ hæ euacuationes, sufficiente quantitate prouenientes, adferunt subitam quasi puncto temporis euphoriam, & animi, antea summe anxii, alacritatem.

11. Nulla febris vnquam restituitur sine omni *sudore*, aut mutatione *vrinæ*. *Vid. problemata febrium Stahlii.*

12. *Sudor* in nulla febre sub *initium* prouenit, circa *statum* autem vel senescente illo, sudores spontanei, aut aliæ extrusiones ad peripheriam corporis erumpunt.

13. In nulla febre sudor fluit sub ἀκμῇ æstus, sed quando huius impetus remittit; sin secus, symptomaticus, inutilis, immo noxius est. *Ibidem.*

14. Sudores iusto tempore prouenientes, & iusta moderatione fluentes, euphoria subsequitur.

15. Retardationes autem augent grauitatem, lassitudinem artuum, protrahunt morbum, & febres *typicas in lentas* transmutant.

16. *Vrinæ* mutatio, si nulla in febribus contingit, nec calor ordinarium gradum superat, valet commune illud adsertum: *vrina sana, pulsus sanus, æger moritur*. Rarius autem hæc occurrunt.

17. Febres, quæ cum euidente aliquo *typo* non solum inuadunt, sed etiam progrediuntur, benigniores & minus formidabiles sunt.

18. Quo magis hunc typum *ordinate* & *tranquille* seruant, eo minoris sunt periculi, ex contrario, si valde acuto typo simul ferociter & æstuando inuadunt, & augendo vigent, certissimi & eximii periculi sunt.

19. Omnis febris, in corpus male dispositum ingruens, viribus iam aliunde exhaustis, facillime anomalizat.

20. Abiectio *animi* in febribus, eaque præter consuetudinem ægri, optimi non est ominis.

21.

21. Si cauſſa materialis in febribus *exiguæ* molis eſt, & præcipue ad corruptionem putridam inducendam prona exſiſtit, malignitatis adcuſanda eſt.

22. Per febres diuturnas & lenteſcentes temperamentum ſanguineum facile mutatur in cholerico-melancholicum, cui animi indoles reſpondet.

23. Febres ſtata ſua ordinarie habent tempora, nempe

1) *Tertianæ* intermittentes tempore ientaculi, vel prandii, circa ſolſtitium præcipue vernale, inuadunt.

2) *Quartanæ* horis poſt meridiem, circa quartam & quintam circiter, & in primis autumno contingunt.

3) *Synochæ* febres ante crepuſculum oriuntur.

4) *Bilioſæ* circa ortum ſolis proueniunt, & poſt ſolſtitiales exſiſtunt.

5) *Catarrhales* circa veſperam inſultant, & circa æquinoctia prodeunt.

24. Quo magis autem febris aliqua a legitima ſua norma deflectit, eo deterior eſt prognoſis; ad minimum

25. Omnis febris in alterius tempora, habitus, ætatis opportunitates incidens, vel in illam degenerat, vel in eius mores anomalizat. Vid. *problemata Stahlii*.

26. Quando itaque natura debitum ordinem transgreditur, & vel vltra vel citra modum operatur, vel præmature, vel præpoſtere ſe- & excretiones ſuſcipit, aut ſecundarios quosdam effectus proſequitur, fluunt exinde grauia & periculoſa ſymptomata, vt ſunt: ſpasmi vehementes, hæmorrhagiæ importunæ, vomitus intempeſtiui, conuulſiones, prodigæ diarrhoeæ, adfectus phrenitici, ſoporoſi, deliria, ſingultus, extrema virium decrementa, exanthematum retroceſſiones, lipothymiæ, cardialgiæ extremæ, inuoluntariæ excretiones, &c.

27. Febres inconditis medicationibus, e. g. adſtringentibus, *nimiis* abſorbentibus, opiatis &c. corruptæ, turbatæ, aut ſuppreſſæ, poſtea autem redeuntes maiorem reſtitutionis inuoluunt difficultatem, quam febres ſibi relictæ.

28. Fe-

28. Febres si legitime & salutariter decurrunt, nouum plerumque sanitatis vigorem habent successorem.
29. Interdum vero accidit, vt, si natura in febrilibus functionibus impedita fuit, materia tamen aliquo modo ad eliminandum iam præparata est, particulares translationes congestoriæ ad certa loca fiant, quas *apostases* seu *metastases febriles* nominamus, quæ in iunioribus caput occupant, vt glandulosi tumores inflammatorii ibi occurrant; in adultioribus vero phlegmonodei tumores oriuntur.
30. Hæ metastases quando temere repelluntur, prægressam febrem denuo & maiori impetu prouocant.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Si vmquam alibi, certe in febribus requiritur, vt Medicus sit *minister* naturæ.
2. Hæc autem circa *initium* & *incrementum præparat*, *dispo-nit* & *secernit* materiam noxiam; in *statu* vero & sub *declinatione* præparatam materiam per conuenientia loca *excernere* & *eliminare* adlaborat.
3. In hoc duplici negotio, secretionis nempe & excretionis, naturæ succurrere, *artis* est.
4. Sed quia de febribus tantum in *uniuersum* hic agimus, *generalem* etiam tantum modo methodum & remedia *generaliora* adlegare, specialia autem specialibus tabulis subsequentibus exhibere, conuenit.
5. Remedia, quæ *præparationi* & *secretioni* inseruiunt, sunt:
   1) *Humectantia*: huc pertinent
      a) Sufficiens dilutus potus ordinarius.
      b) Decocta satis nota ex hordeo, C.C. &c.
      c) Infusa thée, coffée, non tamen cum lacte, item herbarum & radicum alexipharmacarum, sed temperatiorum.
   2) *Lentam* humorum *crassitiem* & *tenacitatem resoluentia*, cuius census sunt:
      a) Radices alexipharmacæ temperatæ, & leni simul diuretico effectu præditæ, e.g. rad. helen. pimpinell, alb. vincetox. gentian. petasit. b) Her-

b) Herbæ eiusdem efficaciæ, vbi præ omnibus ſcordium laudatur.

c) Salia abſterſiua & digeſtiua, ex acido vitriolico & alcali fixo parata, e. g. tart. vitriolat. nitrum antimoniatum, arcanum duplicatum, item *tartarea*, e.g. arcanum tartari.

3) *Acrimoniam ſulphureo-ſalinam* & *tenuem obtundentia* & *incraſſantia*, qualia ſunt:

a) *Abſorbentia* oſtracodermata, e.g. conch. præparat. mater perlarum præparat. item teſtæ ouorum, oculi cancri.

b) *Nitroſa*, e. g. nitrum cryſtalliſatum, nitrum tabulatum ſeu lapis prunellæ.

c) *Subacida*, e. g. ſuccus citri, berberum, ribium, tinct. florum bellidis: ex magis acidis, clyſſus antimonii, ſpiritus vitrioli & nitri.

d) Emulſiua, e. g. emulſio amydal. ſem. card. Mariæ.

6. Remedia *excretioni* ſubuenientia ſunt:

1) *Diaphoretica*, antimonium diaphoret. tenerrimum, bezoard. mineral. aquæ diapnoicæ, e.g. aqua ſcord. card. bened. flor. ſambuc. galeg. &c.

2) *Alexipharmaco-diuretica*, e. g. eſſent. alexipharm. *Stahlii*, mixtura ſimplex, leniter camphorat.

3) *Aluum* leniter expedientia, e. g. clyſteres.

7. Hæc tria remedia euacuantia in *plurimis* febribus locum habent; ſequentia autem in quibusdam tantum febrium ſpeciebus tuto adhibentur:

1) *Vomitoria*, quæ *interdum* in intermittentibus conueniunt. *Vid. cautel.*

2) *Laxantia* & *purgantia.*

3) *Venæ ſectiones*, in caſibus & circumſtantiis ad modum ſpecialibus. *Vid. cautel.*

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Muſſitarunt quidem ab antiquiſſimis temporibus Medici, quod in febribus *pugna* quædam ſit naturæ cum morbo; agnouerunt, quod dies ad excretiones critici ſint

pugnæ illius veluti exitus, & decernentium inter se partium, aut potius ex parte naturæ eueniens victoria; sed dolendum, quod tam pulchram obseruationem non melius excoluerint.

2. Immo perite animaduerterunt, quod non solum salubriores, firmiores atque certæ naturæ victoriæ seu crises fiant per manifestas excretiones & præcedentes (vt illi adpellabant, coctiones) secretiones, materiam qualemcumque ad corrumpendum efficacem iustis temporibus & locis expellentes; sed ex aduerso etiam morbi victoria seu funestus febrium exitus nitatur huius modi excretionum infido successu, immo potius defectu.

3. Hæc cum vtique ita se habeant, Medicus sollers ad has considerationes omni ratione instituendas animum aduertere debet: nam ab harum excretionum vera agnitione pendet febrium therapia generalis, vt Medicus, has excretiones *arte* debite prosequendi, consilium conuenienter capere & exsequi possit.

4. Contra, si natura, nullius determinatæ commotionis opportunitatem inueniens, nihil horum vel faciat vel perficiat, considerandum tanto prudentius Medico, quid in sua arte positum sit, siue ad tempestiuam huius materiæ subtractionem, siue ad eius præparationem, vt obedientior fiat etiam ipsius naturæ commotionibus.

5. *Methodus correctoria*, quæ caussam morbidam, seu corruptelam ab illa subnatam, alterare, subigere, & in crasin corporis tolerabilem redigere studet, vniuersæ naturæ methodo aduersatur; vtpote quæ totam vitam non correctionibus peiorum materiarum, sed *excretionibus* mechanice conseruat.

6. Simplicissimæ etiam rationi magis conuenit, materiam vel corrumpentem vel corruptam potius absolute ex vniuerso corpore eiicere, quam difficilibus, longinquis, immo irritis & vanis correctoriis tentaminibus eam subiicere, & in ambiguo hærere, an optata mutatio corruptæ materiæ in melius euentura sit.

7. Omnes

7. Omnes autem *vehementes* euacuationes & medicationes in febribus admodum suspectæ sunt, quia principium vitale sæpius placide motus suos febriles administrat.

8. Hinc *vomitoria*, ab aliquot lustris omnibus fere febribus destinata, rarissime & adcurata circumspectione vsurpanda sunt.

9. Vomitoriæ enim commotiones non solum ventriculum & reliqua viscera abdominis vehementer concutiunt, sed stringunt etiam vasa, ad caput pertinentia, arteriosa & venosa circa œsophagum, fauces & collum; vnde variæ distensiones vasorum & meatuum in capite ingruunt

10. Concurrit angustia præcordiorum, anxietas & insignis virium iactura.

11. Et licet subiecta *euemeta* sint, docet tamen experientia, quod etiam *talia* in febribus acutis ægerrime & laboriosissime sæpius vomant; præcipue si nulla saburra crassior in ventriculo præsto sit.

12. Præterea in febribus acutis *legitimis* caussa numquam hæret in primis viis.

13. In febribus *biliosis* inflammatoriis hæret quidem caussa in primis viis, sed materia ita non est disposita, vt secure semper per vomitum possit euacuari; *conf. tabula specialis de febribus biliosis:* neque status inflammatorius, ibi præsens, vehementem talem concussionem tolerat.

14. In intermittentibus vomitoria, non nisi tertianis, locum habent, nec ibi necessaria sunt, nam cruditates & saburra ita præparari & disponi per alia remedia possunt, vt sine tali tumultu commodius eliminari queant.

15. *Acriora purgantia* admodum etiam raro in febribus conueniunt.

16. *Venæ sectiones* in febribus, siue acutis, siue intermittentibus, directe non conueniunt, modo vnica febris *synocha* excipiatur.

17. Secta etiam vena, nisi sufficiens sanguis emissus sit, & regimen placide diaphoreticum subiungatur, facile versus dies criticos congestiones sanguinis ad caput contin-

gunt, vnde deliria, aphthæ, & alia grauiora mala producuntur.

18. Sic etiam præmaturum *regimen diaphoreticum*, præcipue per calida alexipharmaca, verſus paroxyſmum, & vigente æſtu, inſtitutum, motus naturæ ordinatos facile perturbat. Conueniunt potius ante & verſus paroxyſmum temperantia, abſorbentia, diluentia, digeſtiua ſalia.

19. In omni febre *potulenta* congrua, ſufficienter conceſſa, reficiunt ægrum, minuunt æſtum, promouent quietem, & debitos ſudores. *Vid. problemata febrium Stahlii.*

20. Continentia quieta circa opportunitates potior eſt omni medicamento. *ibidem.*

21. *Symptomata* febrium ne deterreant Medicum; multo minus a legitima methodo ad alienas medicationes, eſſentialibus febrium circumſtantiis inimicas abducant.

22. Hinc *adpetitus* deiectionem & *vigilias*, præcipue in acutis, nihili faciat: *ſitim*, quantum ſine immodeſtia fieri poteſt, largiter ſubleuet: *inquietudines*, ab impatientia morali plurimum dependentes, ſeriis dehortationibus, & peſſimorum effectuum denunciationibus componat.

23. In omni febre *refrigeratio* corporis, & voluntaria, & accidentalis ad modum noxia eſt; *vid. problemata practica Stahlii.*

24. Materia numquam moueatur, niſi ſit mobilis. *ibidem.*

25. In *alterantibus* autem, vti iam ſupra monuimus, parum præſidii quærendum eſt, exceptis aliquo modo intermittentibus & quibusdam inflammatoriis acutis: ſperatus enim *alteratiuus* effectus quam nimium ſuperatur a manifeſta humorum *orgaſtica* efficacia, quæ plus certe incommodi adfert, quam ille præſidii promittit.

26. Sufficiens potus in omnibus febribus iniungendus eſt, cauendo tamen a frigore illius nimio, præcipite ingurgitatione, conſiſtentia ſpiſſa & alibili, qualitate illius inebriante, vertiginoſa, flatulenta. Loco ordinarii potus vſui eſſe poteſt decoctum e rad. ſcorzoner. fol. veronic.

nic. flor. tunicæ, aquileg. borragin. bugloſſ. meliſſ. turcicæ, cort citri, auránt. præſertim recent. cúm modico cinnamomi, cardamom. & momento ſacchari.

27. *Emulſiones* dilutæ etiam conueniunt, ſed non ex ſeminibus frigidis dictis, verum ex amygdalis & mundis pineis, paratæ, ſatis ſaccharatæ, & aromatica quadam aqua, e.g. cinnamomi, gratiores redditæ.

28. *Alexipharmaca* exhibeantur ſub exitu paroxyſmi, & tempore, quo acutarum impetus paullulum remiſit, non tamen proxime verſus nouum inſultum.

29. *Salia volatilia*, e.g. ſal & ſpiritus C.C. in febribus acutis a multis quidem annis ſummis laudibus mactantur, ſed varia incommoda, immo pericula ſontica inducunt, præcipue tumores œdematoſos & tandem aſciticos.

30. *Acida* in febribus ita reformidanda non ſunt, vti quidam recentiorum putant, ſolatio potius ſunt, præcipue ſanguineis, in nimio æſtu & ſiti, nominatim ſpiritus vitrioli, ſulphuris, ſuccus citri, berberum, tuſſi autem præſente, quæ a vitriolicis exaſperatur, acidnm tantnm *citri* locum habet, præcipue cum ſaccharo ad gratiam edulcoratum.

31. *Acida* autem *dulcificata* iisdem effectibus deſtinare, experientia & ratio interdicunt. Craſis, ex hac imaginaria correctione emergens, nondum ſatis cognitæ eſt efficaciæ, & penetrantem fouet adſtrictionem.

32. Vſus *adſtringentium* vniuerſæ febrium intentioni aduerſatur, nam ſecretiones & excretiones, apertas poſcunt vias, quæ autem ab adſtringentibus coarctantur, & hinc ferocia non tantum ſymptomata, verum etiam in acutis plane funeſti euentus inducuntur.

33. In intermittentibus contumacioribus, vbi materia peccans iam eliminata eſt, & motus tantum a conſuetudine perennant, actiones interim vitales, adpetitus, concoctio, ſomnus, aluus debite ſibi conſtant, vſus illorum prudens conceditur.

34. Poſt febrium, præcipue acutarum, decurſum vſus alexipharmacorum per tempus aliquod adhuc continuandus eſt, quia ſemper aliquid reſtat eliminandum.

35. *Specifica* antifebrilia magis optanda, quam ſperanda ſunt; & licet *Apinus* de cortice *caſcarillæ* in ſubſtantia aut extracto, in febribus nominatim epidemicis, tempeſtiue exhibito, adſeueret, quod medio morbi curſu cito in melius, & ſecundo vel tertio die in integrum reſtituti fuerint ægri, dolendum tamen eſt, quod hoc adſertum non ita vbique experientiæ reſpondeat.

36. Inter ea hic cortex egregium tonicum effectum præſtat, fouet enim adſtrictionem vix ſenſilem, ſaporem aromaticum, & amarorem penetrantem.

37. *Nitrum* quibusuis temperamentis, præcipue autem cholericis, optime conuenit: in forma *liquida* diluta ſumtum, aluum lubricat, in *ſicca* autem exhibitum acrimoniam ſulphureo-ſalinam egregie obtundit.

38. *Saccharata*, modeſte exhibita, non ita reiicienda ſunt in febribus, vti quidam ex variis præiudicatis opinionibus concludunt.

39. Vt ordo ſequentium de febribus tabularum eo magis perſpiciatur, ſciendum eſt, quod primo loco illæ *acutæ* poſitæ ſint, quæ *benignæ* vocantur, nempe febres *reſolutoriæ, conſumtoriæ, inflammatoriæ*, *lentæ* & *hecticæ*. Has benignas ſequuntur acutæ *malignæ, contagioſæ*. Poſt ea ſuccedunt febres *intermittentes*. Tandem febres *compoſitæ* & *corruptæ* hanc ſcenam claudunt.

TAB. LVII.

TABVLA LVII.

DE FEBRE EPHEMERA SIMPLICE ET PLVRIVM DIERVM.

I. DEFINITIO.

Febris ephemera est species febrium *continentium sanguinearum* veterum, qua natura sanguinem abundantem siue per sinceram euacuationem, siue per resolutionem in serum, consumere & euacuare intendit, motibus secretoriis, & excretoriis, vltra naturalem gradum auctis. Deriuatur ab ἐπὶ, supra & ἡμέρα dies.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris ephemera, quæ etiam *diaria* vocatur, est vel *vnius* vel *plurium* dierum, quæ non differunt, nisi tempore durationis; nam ephemera *simplex* per 24. tantum horas, *plurium* autem *dierum* ephemera per quatuor circiter dies durat.
2. Ephemera hæc *benigna* quam maxime differt ab illa *maligna*, quæ *sudor Anglicanus* dicitur; sudor quidem, quia naturam per sudorem largum sibi prospexisse, obseruatum est; Anglicanus autem, quia in Anglia primo initium sumsit, speciem pestis exhibuit, qua ægri intra 24. horas ad mortem plurimum properarunt.
3. Differt ratione *gradus* & *temperamentorum*, in subiectis enim temperatioribus etiam febris est temperatior, & vice versa.

III. *SIGNA.*

1. Inuadit hæc febris *sine* vllo *frigore* aut horrore, nisi inflammatio interna, vel variolæ aut morbilli subsint.
2. Statim cum æstu, eoque continuo, & ad finem febris sine remissione continuante.
3. Calor autem satis est tolerabilis, & blandior, quam in febre *synocha*, stricte sic dicta.

4. Capi-

4. Capitis *dolores* in nonnullis ſunt pulſui reſpondentes & punctorii, in aliquibus autem grauatiui & obtuſi.
5. Qui ex hauſtu frigido in hanc febrem coniiciuntur, illi *ſenſum preſſionis* circa dextrum hypochondrium perſentiſcunt.
6. Facies eſt inflata & rubicunda.
7. Laſſitudo membrorum admodum notabilis.
8. Pulſus eſt magnus, celer, frequens.
9. Vrina tincta, cum rubore ſaturato, aurantiorum æmulo, roſeum deponens ſedimentum.
10. In diaria *ſimplice* primo ſtatim die *coctio* in vrina adparet. *Vid. Foreſti obſeruationes.*
11. Soluitur hæc febris ordinarie placido ſudore, rarius autem narium hæmorrhagia.
12. Breuiſſimæ eſt periodi, nam vt modo dictum, ſimplex finitur ſpatio 24. horarum, ſi vero quarto demum, vel ad ſummum quinto die ceſſat, ephemera plurium dierum vocatur.
13. Somnus vel nonnullus adeſt, vel ſi ægroti paullulum dormiant, dormire tamen ſibi non videntur.
14. Vomitus nonnumquam in ſubiectis voracibus oritur, præſertim ſi larga ingeſtio ciborum anteceſſit; & tunc natura rationale conſilium ad materiam crudam ex ventriculo eliminandam, ſuſcepit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit hæc febris iunioribus, adoleſcentibus, ſanguineo-cholericis, ſucculentis, ingluuiei deditis, monachis. *Vid. Foreſtus.*
2. Qui euacuationibus ſanguinis antea adſuefacti, e. g. menſium, hæmorrhoidum vel narium, iam vero illarum ſuppreſſionem experiuntur.
3. Qui diuturno corporis exercitio, abuſu vini, vigiliis inſoſolitis, mora ad ignem diuturniore, & grauiore iracundia, ſanguinem in orgaſmum concitarunt, vel poſt ſudores repentinum frigus admiſerunt.

V. *CAVS-*

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa materialis *antecedens* est plethora.
2. Caussa *proxima* & *immediata* est exagitatio & commotio plethoræ.
3. Caussæ *occasionales plethoræ* sunt:
   1) Emansio vel suppressio hæmorrhagiarum consuetarum.
   2) Lauta diæta & otium.
4. Caussæ *occasionales turgescentiæ* sanguinis, seu exagitationis plethoræ sunt.
   1) Vehemens corporis exæstuatio, ardor solis.
   2) Nimius potus vini vel aliorum spirituosorum.
   3) Incandescentia animi.
   4) Nimiæ vigiliæ.
   5) Præpostera regiminum sudoriferorum administratio.
   6) Incondita refrigeratio vel haustus frigidus, corpore calente.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris ephemera, præcipue *simplex*, sibi relicta, lenior est, & sola continentia quieta, cum potu affatim diluto, salutariter plerumque succedit.
2. Sponte sua, sine auxilio Medici, largiore sudore plurimum soluitur.
3. Si autem ineptis medicamentis tractatur, vel malo regimine turbatur, siue in lentam transire solet, siue in synocham stricte dictam, immo inflammatoriam febrem potest præcipitari.
4. Si nullus sudor superuenit, vel si post sudorem febris non desinit, sed tempus consuetum transgreditur, signum est, ephemeram in alium morbum declinare.
5. Corpus macilentum & siccum facile hecticam induit: signa vero instantis hecticæ sunt; duratio vltra diem naturalem, calor intensior post pastum, pulsus durus, paruus, & æqualis. *Vid. Forest.*
6. In subiectis valde plethoricis ephemera facile mutatur in synocham, & in cacochymicis synocha *putrida* est metuenda. *Conf. Forest.*

7. Vrina & ſudor ſi bene ſuccedunt, ſpes eſt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Generalis.*

1. Sanguis in orgaſmo conſtitutus eſt temperandus.
   1) In *cholericis* per nitroſa, temperantia, & diluentia, item per antimonialia fixa, & hæc quidem in parca doſi adhibita.
   2) In *ſanguineis* per acida, v. g. ſuccum citri, clyſſum antimonii.
   3) Cuius temperamento conuenit potus ſufficiens tepidus, & per acidum citri acidulatus.
   4) Item huic ſcopo inſeruiunt iulapia, emulſiones, ſerum lactis, ptiſanæ coctæ, quæ etiam ſtaſes ſanguinis inflammatorias præoccupant.
2. Succeſſus ſudoris, quem natura intendit, iuſto tempore, & placide, eſt promouendus; quod obtinetur
   1) per potiones ex aquis deſtillatis diapnoicis paratas, e. g. aqua ſcabioſæ, ſcordii, card. ben. flor. ſambuc. vlmar. galeg. plantag. cum abſorbente & momento antimonii diaphoret. permiſtas.
   2) Per aquæ calidæ potum, hodie vſitatum, theé vel coffeé.

B. *Specialis.*

1. In febre ephemera *ſimplice* auxilium Medici non facile requiritur: ſufficit enim plerumque tranquilla continentia; quod ſi vero fiat, tum
2. Interdiu vſurpentur pulueres nitroſo-temperantes, e. g. Rec. nitri depurati, ocul. cancri, acido citri ſaturat. ana drach. II. antimon. diaphoret. drach. I. M. doſ. ſcrup. I. ter per diem.
3. Verſus noctem vero, quo tempore plerumque ſudor ſubſequi ſolet, iungantur potiones diapnoicæ, iam modo deſcriptæ.
4. In ephemera *plurium dierum* eadem eſt methodus, per plures dies continuanda.
5. Sub exitu febris lenia laxantia adhibeantur, e. g. e rhabarb. fol. ſennæ & paſſulis, nam, primis viis hoc modo depuratis, adpetitus & vires reſtaurantur.

VIII.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. In febre ephemera a medicamentis *ſudoriferis* & coactis regiminibus, item etiam a calidis alexipharmacis abſtinendum: ſummas enim anxietates, immo ſudores colliquatiuos, producunt.

2. Hinc quando omnino alexipharmaca adhibenda cenſentur, ſint illa temperatiſſima.

3. Prius autem in vſum non trahantur, quam ſi excretio halituoſo-ſudorifera legitimo tempore non ſuccedat.

4. *Venæſectio* in ephemera, præcipue ſimplici, ſuperuacanea eſt.

5. Febris ephemera quando in lentam vel hecticam degenerat, hi morbi conſequentes genuinæ methodo facilius cedunt, quam ſi ex ſcirrhis vel vlceribus viſcerum propullularunt. Conuenit autem in tali caſu, lenia laxantia antifebrilibus interponere.

6. *Abſorbentia* marina orgaſmum ſanguinis temperant, materiam ex diſſoluta illius compage ſecedentem incraſſant, & per vias vrinarias educunt.

7. Diæta, omnibus febribus communis, probe eſt obſeruanda, præcipue continentia, quod ad corpus & animum attinet, quieta.

8. Abſtinendum eſt a nimia ingurgitatione *potus frigidi*, quia ſudorem perquam vtilem impedit, fluentem vero ſiſtit.

9. In obſtructione alui *clyſteres* in vſum trahantur, minime vero purgantia fortiora aluum commouentia.

10. Salia volatilia damnum inferunt, dum ſudores vel nimis excitant, vel plane impediunt, febribusque inflammatoriis anſam præbent.

TABVLA LVIII.
DE
FEBRE SYNOCHA
SEV
CONTINENTE κατ᾽ ἐξοχὴν DICTA.

I. D*EFINITIO*.

Febris ſynocha eſt ſpecies febrium *continentium ſanguineorum*, qua principium vitale plethoram immunere intendit, ſiue per ſinceram narium hæmorrhagiam, ſiue facta ſanguinis in ſerum reſolutione per ſudorem, motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra conſuetum gradum auctis. Deriuatur a συνέχω, contineo.

II. *DIFFERENTIA*.

1. Febris ſynocha eſt vel
   1) *Simplex*, quæ in noſtris regionibus ſatis raro occurrit; vel
   2) *Compoſita*, vbi continens cum febre continua complicatur; quæ a veteribus ſynochus *putrida* adpellatur, & multo frequentior eſt, quam ſimplex. *Vid. tabula de febribus compoſitis, & cautelæ.*
2. Febres *continentes* differunt a febribus *continuis*: Hæ enim ſuas habent *remiſſiones*, illæ autem continenter & in eodem tenore ad criſeos tempus pergunt.

III. *SIGNA*.

1. Conuenit quidem febris *ſynocha* cum *ephemera*, præcedente tabula tradita, in omnibus fere ſignis, præcipue etiam in hoc, vt ſine frigore inuadat, æſtus autem, ſitis, languor & reliqua ſymptomata in ſynocha grauius vrgent.
2. Occurrunt enim anxiæ oppletiones pectoris, ſuſpirioſæ anguſtiæ & quaſi ſuffocationes.
3. Item *dolores* capitis lancinantes, rubor faciei & oculorum, tinnitus aurium, vertigines, ſummæ inquietudines.
4. His omnibus *mentis* motiones intercurrunt.
5. *Vrina* eſt rubicunda, pellucida, & ante quartum diem mutatio-

tationem vix ſubit; ſub ipſa autem mutatione ſedimentum offert roſei coloris.

6. Alui ſiccitas eſt plerumque moleſta.

7. Coniunguntur tenſiones dorſi & artuum ſpasmodicæ, moleſtiſſimæ, tam in principio exacerbationum, quam in illarum mitigatione.

8. Septimo plerumque die terminum ſuum inuenit hæc febris; prodeuntibus in *iuniore* ætate hæmorrhagiis narium, vel in *ſeniore* præcipue ſudoribus largis.

IV. *SVBIECTA.*

1. Febris ſynocha eadem ſubiecta, quæ ephemera, nempe plethorica & ſucculenta, occupat.

2. Temperamentum ſanguineum, vel ſanguineo-cholericum.

3. Ætatem mediam adoleſcentem.

4. Præcipue perſonas, euacuationibus ſanguinis adſuetas.

5. Tempore plerumque vernali & æſtiuo.

V. *CAVSSÆ.*

Synocha febris conuenit etiam in eo, quod ad cauſſas attinet, cum febre ephemera, nempe

1. Cauſſa *antecedens* eſt plethora.

2. Cauſſa *proxima* immediata eſt orgaſmus ſanguinis abundantis,

3. Hunc *orgaſmum* inducunt cauſſæ occaſionales ſequentes:

1) Vehementes corporis exagitationes.

2) Abuſus potus ſpirituoſi, ad ebrietatem vsque ſumti.

3) Nimiæ vigiliæ.

4) Iracundia.

5) Sudationes nimiæ coactæ & medicamenta calida.

6) Immodica corporis refrigeratio, vel hauſtus frigidus, corpore calente, ſumtus.

4. *Plethoram* autem ipſam cumulare ſolent

1) Hæmorrhagiarum naturalium ſuppreſſio, e.g. menſium, hæmorrhoidum, hæmorrhagiæ narium, vel artificialium neglectio, e. g. venæ ſectiones, ſcarificationes,

2) Diæta superflua & vita otiosa.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris synocha *per se* adeo non est periculosa.
2. Quando enim hæmorrhagia critica vel sudor septimo die legitime contingit, optimæ successionis spes est.
3. Si vero excretio illa critica non succedit, & tamen congestiones adsunt, *iunior* quidem ætas phrenitide & convulsionibus facile corripitur; adultior autem sæpe sopores incurrit.
4. Sæpissime etiam increbescit plenitudo pectoris anxia, anhelosa, suffocans, cum succedente in *principio* peripneumonia, in *incremento* autem anginosa stagnatione & inflammatione.
5. Crisis hæmorrhagica quando in non nullis excedit, vires quidem notabiliter consumuntur.
6. Suppressa autem hæmorrhagia multo grauiora damna infert, nempe hecticas, cachecticas, hydropicas, valetudinarias viscerum obstipationes.
7. *Hæmorrhagiam criticam* antecedunt:
   1) Narium strictura aut pruritus.
   2) Dolor capitis intensior.
   3) Rubor faciei & oculorum.
   4) Horum quoque siccitas, aut expressio lacrimabunda.
   5) Aurium tinnitus, susurrus.
   6) Immo ipsius mentis perturbatio, quæ etiam euenire solet ante eruptionem sudoris critici, vbi simul
   7) Die *indicatorio* punctio & pruritus sub cute, imminutio vrinæ, inquieta iactatio, & abdominis inflatio præcurrunt.
8. Quarto die quando sanguis ex naribus stillare incipit, die septimo, nisi turbetur natura, hæmorrhagia certissime redibit.
9. Querelæ de summa anxietate præcordiorum omen præbent infaustum.
10. Non minus etiam nimia inquietudo, excretio macularum nigrarum vel fuscarum, inuoluntaria lacrimarum emissio,

ſio, nulla a ſomno refectio. Hæc enim *ſtatum complicatum* deſignant.

11. In ſanguinis conſtitutione *craſſa* facilis eſt tranſitus in febrem lentam, hecticam aut in tumores.

12. Si intra primum ſeptenarium non terminetur ſynochus, nubeculæ autem in vrina cocta adpareant, & ſemper adparuerint, circa ſecundum ſeptenarium febris ſolutio adhuc eſt ſperanda.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Cauſſa *continens* huius febris, nempe *plethora,* remoueatur per venæ ſectionem, ſub initium morbi inſtituendam, nempe ante, quam vrinæ coctio adparet.

2. Deinde *orgaſmus* ſanguinis & motuum vehementia moderetur, atque æqualis ſanguinis diſtributio atque reſolutio promoueatur per temperantia, præcipitantia, & nitroſa, item per potum ſufficientem, acido citri vel clyſſo antimonii acidulatum, item per iulapia, emulſiones, per diaphoretica fixa, cum aquis diapnoicis ſub febre ephemera commendatis, iungenda, per febrifugum *Kergeri* ex cryſtallis tartari & coralliis paratum, per regimen leniter diapnoicum v. g.

3. Horis ante meridiem exhibeatur puluis ſequens: Rec. matr. perlar. præparat. nitri depurat. ana vnc. ſemis, bezoardic. mineral. drach. II. M. doſ. ſcrup. I.

4. Horis vero poſt meridiem ſequens exhibeatur mixrura: aquæ ſcabioſ. card. bened. ſcorzoner. ſcord. ana vnc. II. ſucc. citr. vnc. ſemis M. doſ. cochlear. II. poſt quatuor horas repetenda. De vſu alexipharmacarum eſſentiarum ſub *cautelis* dictum eſt.

5. Diæta tranquillæ continentiæ, ſufficientis tepidi potus, & caloris moderati ſimul iniungatur.

6. Aluus, ſi obſtructa, per clyſteres modeſte aperiatur.

7. Sub declinatione morbi primæ viæ leniter euacuentur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quod in *ephemera* ratione *alexipharmacorum calidorum* monui-

monuimus, id hic omnino repetendum eſt, ad inflammationes viſcerum præcauendas.

2. Immo temperata etiam alexipharmaca in febre ſynocha, ſi venæ ſectio præceſſerit, reponantur.

3. Quando autem venæ ſectio non inſtituta eſt, tum ipſa alexipharmaca, temperata tamen, bis de die, nempe ingruente & media nocte, ſine regimine, adhiberi poſſunt, e. g. eſſent. alexipharmaca *Stahlii*, vel mixtura ſimplex gutt. XX - XXX. interpoſitis per reliquum tempus pulueribus nitroſo-temperantibus.

4. *Refrigerantia* & *adſtringentia vena non ſecta*, improuide adhibita, translationes ad fauces; & ſtaſes ſeroſo-mucidas relinquunt, cum febre lenta, alexipharmacis & reſoluentibus colliquanda.

5. *Tincturæ bezoardicæ officinales*, vtpote calidæ & opio inſuper inquinatæ, quouis modo in hac febre reiiciuntur.

6. *Venæ ſectio* ſi poſt vrinam *coctam* inſtituitur, vbi natura iam ad motus ſecretorios & excretorios materiam diſpoſuit, grauiores hæmorrhagias inducit, vel, ſi hæ emanent, ſequuntur deliria, aut ſymptomata ſoporoſa.

7. Exſtant enim exempla, in quibus poſt coctam vrinam venæ ſectio, & deinde refrigerantia adhibita fuerunt, quod die *critico* mortui ſint febricitantes.

8. Quem ad modum venæ ſectio in ſynocha *ſimplice* ſatis commoda, eoque commodior eſt, quo magis cruda, limpida minusque rutila obſeruatur vrina, ita nullius ex contrario vſus eſt in ſynocha *putrida*, vel in ſimplice ad ſtatum iam progreſſa: ſæpe enim poſt ea recidiuam adfert, vel odioſam poſtulat ſui repetitionem.

9. *Aluum* irritare non conuenit, bene vero modeſte eam lenire. Exeunte autem febre repurgatio primarum viarum per rhabarbarina, vt adpetitus & vires reſtaurentur, egregie conuenit.

10. *Salia volatilia* tumores cachecticos facile poſt ſe relinquunt.

11. *Opiata*

11. *Opiata,* pro capitis doloribus ſedandis adhibita, deliros furores, comata, paralyſes, inducunt.
12. *Anginæ* quando ſuperueniunt, ſuccurrendum eſt per gargariſmata, additis, pro maiore adſtrictione radic. torment. terra catechu, alumine crudo, cum venæſectione primum in brachio, deinde ſub lingua inſtituenda. Reliqua *vid. tabula de angina.*
13. *Vinum* in hac febre improbatur. *Regimen* licet coactum eſſe non debeat, perpetua tamen tranſpiratio promouenda, & aëris acceſſus præcludendus eſt.
14. Hæmorrhagia critica, ſi nimia videtur, caute tractetur: duæ enim circiter libræ medicæ ſine vitæ periculo, in hac excretione perferri poſſunt. *Vid. tab. de hæmorrhagia narium.*
15. Ceterum rariores eſſe, in noſtris climatibus, febres *ſimpliciter* continentes, in praxi bene notandum eſt. Nam propter ſpiſſitudinem ſanguinis abundantis noſtrates longe proniores ſunt ad rheumatico-inflammatorias ſtaſes, & hinc ad typos febrium magis *continuos.*
16. Hæc eſt ratio, cur febres *continentes* cum *continuis* ſæpiſſime apud nos complicentur, & ita ordinarium ſchema in *mixtum* aliquod transmutent; quæ res ſumma attentione indiget, quia multi motus ſibi contrarii in hac complicatione reperiuntur.
17. Et quia *vrinæ* ſub his febribus compoſitis fœtido ſedimento conſpicuæ ſunt, veteres vel ex hoc ſigno finxerunt ſibi putredinem, & hinc febres *putridas* illas vocarunt. Plura de his ſub febribus compoſitis dicemus.

TABVLA LIX.
DE
FEBRE CONTINVA SIMPLICE.

I. DEFINITIO.

 Febris

Febris continua simplex est species febrium acutarum, in qua principium vitale vitiosam humorum *qualitatem* corrigere, & præcipue orgasticas illas ac subtiles materias, quæ putredinem producere possent, eliminare intendit, idque motibus, qui vltra gradum quidem naturalem aucti continui sunt, a vehementia autem sua certis diei horis paullulum remittunt.

II. *DIFFERENTIA:*

1. Febris *continua simplex* differt a febre *continente simplice* sequentibus:
   1) Continens *sine*, continua autem *cum* horrore inuadit.
   1) Continens *nullas*, continua *aliquas* habet remissiones.
   3) Continens *quantitatis* imminutionem, continua *qualitatis* correctionem respicit.
   4) Ceterum *continua* cum *continente putrida* aliquam habet conuenientiam.
2. Differt ab *intermittentibus* & *chronicis:*
   1) *Remittit* quidem per aliquot horas a feruore & acerbitate sua, prorsus autem non *intermittit*, sed continuo cursu ita ad finem properat, vt in illis etiam horis, quibus ægri non adeo intense æstuant, & calor, & sitis & capitis dolores adsint.
   2) Præcipitem & acutam habet periodum, & vel septimo, vel decimo quarto die stadium suum decurrit.
3. Continua *simplex* differt a continua *composita,* quæ vel cum alia continua, vel cum continente, vel cum intermittente complicata est. *Conf. tabul. de febribus compositis ex acuta periodo.*

III. *SIGNA.*

1. Inuadit plurimum cum horrore, & hunc excipit æstus, isque ad finem vsque morbi continuus.
2. Quando autem impuritates primarum viarum conspirant, primis quidem diebus frigus *aliquoties* recurrit, & cum æstu ad normam intermittentis alternat, deinde autem ordinarium continuæ typum exhibet.

3. Con-

3. Coniungitur capitis dolor insignis, cum siti & oris siccitate.
4. Pulsus est celer & frequens.
5. Quemadmodum excretiones per diuresin & diaphoresin huic febri quasi essentiales sunt, ita per has etiam salutarem exitum & euentum quærere obseruatur.
6. Vrina enim, quæ primis diebus limpida & rubicunda est, quarto circiter die cocta adparet.
7. Non minus sudor ab illo tempore quemlibet paroxysmum, qui bene cedit, in declinatione sui sequitur.
8. Reliqua sub *differentia* diximus.

IV. *SVBIECTA.*
1. Homines floridæ & mediæ ætatis
2. Qui lauta diæta non tantum plethoram, sed & otio ac segnitie motus impediunt, quo minus debitæ excretiones materiarum noxiarum per transpirationem naturalem & vrinam succedere possint.

V. *CAVSSAE.*
1. Adcusamus quidem pro *caussa materiali* in hac febre vitium *qualitatis*, non alio autem sensu, quam vt plethoram illius matricem esse adseueremus.
2. Quemadmodum enim plethora in otiosis spissitudinem sanguinis contrahit, ita hæc debitum illius circulum retardat, & ordinarias secretiones atque excretiones impedit.
3. Hæ retentæ impuritates, quando commotionibus vehementibus vel animi vel corporis exagitantur, & in orgasticam ac halituosam quasi subtilitatem resoluuntur, ansam præbent nostræ, de qua loquimur, continuæ.
4. Caussa *efficiens* autem est ipsa natura, quæ per motus hosce febriles materiam illam subtilem & orgasticam ex humoribus separare, & per conuenientia excretoria loca eliminare intendit; ne putridam corruptionem, quam celeri cursu alias producit, subire possit.
5. Caussæ *occasionales* sunt

1) Immoderatæ corporis commotiones & exæstuationes.
2) Repentinæ sudorum prægressorum repressiones.
3) Abusus spirituosorum.
4) Iracundia.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quo magis plethora peccat, eo difficilius negotium succedit: hac enim ratione duplex labor naturæ obiicitur, & *continens simplex* facile mutatur in *compositam*, qua primario quidem correctio qualitatis, secundario autem imminutio quantitatis respicitur.
2. Vnde non raro euenit, vt die quarto vel septimo narium hæmorrhagia erumpat, vel, si hæc non succedat, motus hi hæmorrhagici deliria concitent.
3. Signa coctionis in vrina, & sudor in cuiusuis paroxysmi remissione placide succedens optimam spem promittunt. Quarto enim die quando adparent, febris septimo die ordinarie soluitur; sin secus, ad vndecimum vel decimum quartum diem.
4. Quando autem coctionis signa neque septimo die adparent, & hac ratione prima periodus nihil vtilitatis & levaminis attulit, tum natura laborem febrilem de nouo quidem adgredi solet, quoniam autem præcedentibus diebus & conflictionibus hosti nihil detrahere potuit, sub initium secundæ periodi animum facile abiicere solet. Vnde *nonus* dies periculosus esse in acutis deprehenditur.
5. Vomitus, sub initium morbi erumpens, non est reformidandus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Primis diebus, quibus natura materiam peccantem præparat, & ex nexu, quem cum massa sanguinea habet internum, liberat, resoluit, inuoluit & facultatem nocendi quodam modo infringit, Medicus, qui minister est naturæ, laborem hunc salutarem imitetur, & in eumdem finem remedia præparantia, nempe abstergentia, inuolventia, & temperantia propinet, e.g.

Rec. Ocul. cancr. citrat, Con-

Conchar. præparat.
Nitr. depurat. ana drachm. I.
Antim. diaphoret.
Arcan. duplicat. ana ſcrup. II.
M. d. in 12 partes, & harum quatuor per 24 horas, interpoſitis diluentibus, exhibeantur.

2. Correcta hac ratione materia, vti ab ipſa natura circa & poſt quartum circiter diem per diaphoreſin & diureſin ſolet expelli, ita Medicus hunc quoque ſcopum remediis ſuis reſpiciat, & placida diaphoretico-diuretica præſcribat, ita tamen, vt ſub ἀκμῇ paroxyſmorum pulueres modo præſcriptos, in remiſſionibus autem eſſentiam alexiph. temperatam, vel in ſenſibilibus decoctum aliquod diaphoret. aut potionem diapnoicam propinet. Materia enim licet *correcta* audiat, cum natura tamen in gratiam redire nequit, ſed eum in finem præparatur, vt commode & innoxie excerni poſſit.

3. Reliqua ſub *cautelis* dicentur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ordo, quem natura in his & aliis febribus obſeruat, manifeſto nos docet, quam nocentes, & naturæ methodo contrariæ ſint *heroicæ* illæ curationes, quæ ſub initium febrium *purgando, vomendo, ſudando* &c. inſtituuntur.

2. Hic enim Medicus internus therapiam ſuam cum excretionibus minime inchoat, ſed prioribus diebus efficaciore ſanguinis tranſitu per partes poroſas operam nauat, vt materia peccans ab intima illa cohæſione, quam cum maſſa ſanguinea habet, prius liberetur, abſtergatur & ad euacuationem apta reddatur. Deinde reliquis diebus hanc præparatam materiam per paroxyſmos paulatim eliminat.

3. Huic abſterſioni & ſegregationi egregie inſeruit reſtrictio humorum ad viſcera colatoria. Hæc enim vti exterioribus partibus ſtricturam & horripilationem, ita interioribus neceſſariam relaxationem & aperturam conciliat, vt, quidquid alieni in illis hæret, abſtergi poſſit.

4. Quando plethora insignis naturam adgrauat, & necessarias secretiones atque excretiones impedit, tum *venæ sectio*, primis morbi principiis instituta, non reiicitur; præcipue si consuetudo huius euacuationis, tempus opportunum & orgasmus sanguinis adsint. *Conf. tab. chirurg. de venæ sectione.*
5. Caueatur, ne *vomitus* vel *alui fluxus*, qui sub initium huius morbi sæpius contingunt, inepte supprimantur. Natura enim has primarum regionum impuritates eum in finem eliminat, ne successum abstersiuum & secretorium impediant. Conuenit itaque naturæ intentionem per digestiua & præparantia promouere.
6. Quando autem hi motus excretorii omnino *excedere* videntur, *cortex cascarillæ* vsui esse potest.
7. Quæ prioribus tabulis de *calidis alexipharmacis*, item de *regimine sudorifero coacto*, & de *opiatis* passim monuimus, illa & hic obseruanda commendamus.
8. Tranquilla corporis continentia quam maxime commendatur: promouet enim placidam transpirationem & vniuerso febris successui adfert vtilitatem.

TABVLA LX.
DE
FEBRIBVS SECVNDARIIS
VVLGO
SYMPTOMATICIS.

I. DEFINITIO.

Febres secundariæ sunt febrium species, ad indolem modo *continuarum*, modo *chronicarum* accedentes, quæ aliis corporis sonticis læsionibus eum in finem superueniunt, vt materialis noxa superetur, & imminens periculum auertatur.

II. DE-

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres *secundariæ* a *primariis* seu *idiopathicis* sequente ratione differunt:

1) *Primariæ* propriam suam habent indolem & caussas directas; præter ea tam ordine, quam grauitate, primæ sunt: *secundariæ* autem aliis morbis iunguntur, qui proprium suum *esse* habent & constituunt, & qui aliquando, præcipue sub initium sui, sine febre existere solent, e. g. *inflammatio* contenta esse potest motibus suis *particularibus* sine *vniuersali febrili* sanguinis commotione; item *vlcus pulmonum* sine febre hectica diu esse potest. Immo manent morbi primarii id, quod sunt, sub ipsa etiam febre, e.g. vlcus manet vlcus, quidquid agat febris concursans. Paucis: *secundariæ* caussas habent *indirectas*, & ordine re vera sunt *secundæ*, illi autem, quibus accedunt, morbi *sine febre* esse & res suas *sub febre* seorsim habere possunt & solent.

2) *Primariæ* ordinatis magis progressibus & successibus innituntur, ambitum vniuersum & typum longe constantius & exquisitius seruant, quam *secundariæ*; quæ quidem interdum etiam typicæ videntur, hunc autem ordinem mox amittunt, & in varios, inordinatos atque inæquales successus euagantur.

3) *Secundariæ* habent quidem respectum & efficaciam vtilitatis & quodam modo necessitatis, tam absolutam autem necessitatem non inferunt, neque tam exquisitam proportionem efficaciæ habent, quam *primariæ*. Materia enim peccans, propter quam hæ primariæ fiunt, *in humoribus adhuc simpliciter oberrat*. Hinc non superueniunt *noxæ* non *ortæ* sed *oriundæ*. Vnde materiam talem mobilem in ordinem facilius cogere, & per ordinatos typos superare possunt.

4) Morbi illi, quibus *secundariæ* febres accedunt, propriis interdum methodis & remediis infringuntur: ex con-

contrario illæ materiæ peccantes, quæ febres *primarias* poſcunt & fouent, alio motu ex corpore non poſſunt præſcribi, quam vere febrili.

5) Per *primarias* febres excernuntur quidem etiam noxiæ materiæ, ſed hæ ita comparatæ ſunt, vt per, & ex ſe, proprium ſchema, aut peculiarem morbum nondum forment. *Conf. num. 3.*

2. *Secundariæ* febres vulgo etiam *ſymptomaticæ*, ſed minus commode, vocantur, ob ſequentes rationes:

1) *Symptomatis* nomen in ſchola medica vulgo deſignat rem, quæ alteri cuidam accedit ex *neceſſitate phyſica*, qua v. g. læſiones *actionum* ſequuntur læſam *partem*: ſed febres *ſecundariæ* ex phyſica neceſſitate, aut eſſentiali & propria ratione primariorum morborum non obtingunt. Poteſt enim & ſæpiſſime ſolet e. g. inflammatio ſine ſucceſſu febris ſalua eſſentia ſua propriam ſuam ſphæram abſoluere.

2) Porro ſymptomata ſunt accidentia quæcumque, licet primario morbo nec neceſſario nec directo vinculo adnexa; febres autem *ſecundariæ* ab indole illorum adfectuum, quibus accedunt, non ſunt alienæ, ſed rationali nexu cum illis coniunctæ.

3) Denique per ſymptomata ſpecialiſſime ſubaudiunt talia accidentia, quæ malo primario noxam potius & damnum, quam auxilium & leuamen adferunt; febres autem ſecundariæ contrario modo ſe habent: ſunt enim conſectarium moralis vtilitatis & neceſſitatis.

4) Ceterum ſi differentia illa, quæ eſt inter ſymptomata *actiua* & *paſſiua*, a ſchola medica magis recepta eſſet, nulla difficultas *ſymptomaticæ* febris denominationem premeret. *Conf. different. tab. I.*

III. *SIGNA.*

1. Hæc cum ſignis reliquarum febrium generalibus, per omnia quidem conueniunt, hoc autem ſpeciale habent ſignum diagnoſticum, vt typum exquiſitum non forment,

ment, vel si omnino typice quasi inuadant, accuratum tamen & ordinatum typum non seruent.

2. Quemadmodum enim materiæ *qualitas* non est in potestate simplicis commotionis, ita & hæ accessoriæ febres materiam male dispositam qualibuscumque motibus suis ita non possunt disponere, vt obsequium præstet, & certa mensura atque typo ordinato circumscribatur.

IV. *SVBIECTA.*

De his non habemus, quod specialiter dicamus. Occupare enim possunt febres secundariæ omnes illos homines, qui primarios morbos, sub *caussis* indicatos, incurrunt.

V. *CAVSSÆ.*

Morbi primarii, qui febres secundarias adsciscere solent, sunt præcipue sequentes.

1. *Inflammationes*, præsertim partium internarum. His enim febres inflammatoriæ accedunt, quæ pro partis inflammatæ diuersitate nomina sortiuntur diuersa. Huc pertinent phrenitis, paraphrenitis, pleuritis, peripneumonia, hepatitis, & aliæ febres inflammatoriæ, inflammatis visceribus accedentes. Huc etiam referenda sunt grauia vulnera & contusiones.

2. *Vlcerationes* & *scirrhi*, e.g. in pulmonibus, renibus &c. Vnde febres lentæ & hecticæ proueniunt.

3. *Impetuosæ, copiosæ* & *restagnatoriæ humorum congestiones*, ad inflammationem aut vlcerationem tendentes. Huc pertinent rheumata arthritodea & veræ arthritides in plethoricis, iisque sanguineis aut cholerico-sanguineis.

4. *Caussa efficiens* febrium harum secundariarum est eadem, quæ primariarum: non enim dependent ab effectibus & læsionibus materialibus, quibus superueniunt, ex physico-mechanica necessitate, sed ab ipsa natura in salutarem finem suscipiuntur, non vt morbum foueant & augeant, sed potius eumdem auertant.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quando adfectus primarii constitutio nondum est inseparabilis, neque viarum habilitas fallit, febres secundariæ effectu & euentu saluberrimo efficaciam suam præstant.
2. Negandum autem non est, quod plus difficultatis & periculi inuoluant, quam quidem primariæ.
3. Quo magis secundariæ typum ordinatum & moderatum, quod autem rarum est, ostendunt, eo maior spes est felicis successus. Ex contrario quando typos quidem habere videntur, impetuose autem, præmature & inordinate agunt, sinister euentus est metuendus.
4. Licet febres secundariæ præcipue inflammatoriæ malorum morum ex eo vulgo arguantur, quod nihil constantis, fidi & æqualiter vegeti exhibeant, longe tamen minor culpa in febres has, quam in adfectus ipsos rebelles & intractabiles, quibus superueniunt, coniicienda est.
5. Multo minus ex dictis anomalicorum motuum circumstantiis hæ febres argui possunt *malignitatis*.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Tractatio harum febrium non quidem recedit a methodo generali febrium reliquarum, notandum autem est, quod morbi primarii, quibus superueniunt, simul sint respiciendi & legitime tractandi: remoto enim antecedente, facile hic remouetur consequens.
2. Ceterum quoniam tabulis sequentibus plurimas secundariarum febrium species specialiter tractatæ sunt, & specialis earum methodus indicata est, necessarium non iudicamus, hoc quidem loco fusius hac de re dicere.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Secundariæ febres ex vtrolibet censu, acutarum nempe & chronicarum contingunt, motusque hi febriles egregie respondent conditioni illarum læsionum, quibus corrigendis & restaurandis superueniunt.
2. Nam febres illæ secundariæ, quæ inflammationibus accedunt, sunt schematis acuti, & quidem iustissima neces-

sitatis

ſitatis ratione. Staſis enim inflammatoria, vti vix vmquam quartum diem præterit, quin corrumpi incipiat; ita neceſſe eſt, vt febris motibus acutis inſtruatur, quo breui tempore deſideratum effectum abſoluere poſſit.

3. Ex contrario in illis febribus, quæ vlcerationibus accedunt, lentum ſchema ſufficit: nihil enim hic aliud, quam præcautio & præoccupatio intenditur, videlicet ne loco feroſæ corruptionis largior ſanguinea admixtio & inflammatoriæ indolis acceſſio, quæ repentinam ſuppurationem aut ſphacelum adferat, introducatur.

4. In illis febribus, quæ arthritico-podagricis adfectibus iunguntur, eadem harmonia & rationalis proportio obſeruanda eſt, quem ad modum enim in his pathematibus ſpaſticæ tantum adſunt ſtricturæ, quæ ſanguinem ad certas corporis regiones ita reſtringunt, vt ſtaſis forte inflammatoria ſequi poſſit: ita motus febriles leuiores tantum a natura inſtituuntur, vt ſtaſium euentus occupetur.

5. Quando autem repulſio fit ad interiora, *motuum* magis quam *materiarum* ratio habenda eſt. Quando enim hi motus ſpaſtici, in viſcere quodam vitali adminiſtrati, ſanguinis portionem, vt vt exiguam, in ſtaſin inflammatoriam ibi deducunt, mox lentum febris ſchema in acutum commutatur.

6. Genius materiæ peccantis quoniam ἄκριτος eſt, & ſenſim procedentibus potius excretionibus, quam vnica eliminandi actione excuti poteſt, non conuenit, *criticas tentare commotiones:* Criſis enim non ſequitur, ſed triſtia conſectaria, nempe languores repentini, deſperabunda actiuitatis omiſſio. Quo vehementior etiam fuit impetus, eo certior erit funeſtus euentus.

7. Non minus in hiſce febribus nocent reliquæ *heroicæ* medicationes, videlicet *emetica, purgantia*, & quæ alia orgasmum ſanguinis excitare poſſunt.

TABVLA LXI.
DE FEBRIBVS INFLAMMATORIIS GENERATIM.

I. D*EFINITIO.*

Febres inflammatoriæ ſunt ſpecies febrium continuarum ſecundariarum, quibus principium vitale ſtaſin quamdam, quæ motui inflammatorio *particulari* cedere recuſat, per motum *vniuerſalem* febrilem reſoluere & diſcutere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febres inflammatoriæ accedunt
   1) modo inflammationibus *externis*; & hoc quidem rarius,
   2) modo inflammationibus *internis*, idque frequentius.
2. Pro diuerſitate locorum & partium, in quibus ſtaſis inflammatoria contingit, febres inflammatoriæ diuerſa ſortiuntur nomina, e.g.
   1) *Phrenitis* vocatur febris illa, quæ inflammatis meningibus accedit.
   2) *Paraphrenitis* diaphragmati inflammato ſuperuenit.
   3) *Pleuritis* ſtaſin in pleura,
   4) *Peripneumonia* in pulmonibus diſcutere intendit.
   5) *Hepatitis* hepatis,
   6) *Splenitis* ſplenis ſtaſi opponitur.
   7) *Nephritis* renibus inflammatis ſuccurrit.
   8) *Lipyria* vel aſſodes vocari ſolet febris illa, quæ ventriculo aut lieni inflammato ſuperuenit, & internis partibus ardorem, externis autem frigus adfert. Vnde periculoſior potius ſtatus quam melior fit, & intra paucos dies exitum ſuum nanciſcitur lethalem. *Conf. different. tab. de inflammatione.*
   9) *Typhodes* dicitur, quando inflammatio eryſipelacea vel hepa-

hepatis, vel ventriculi, vel vteri febrem prouocat, quæ anxiis, frigidis & inutilibus sudoribus coniuncta est. Deriuatur a τύφος, fumus, seu res inanis fumo similis.

10) Quando autem febres *cholericæ* & *causodeæ*, quæ etiam ad inflammatorias pertinent, eius modi sudores inutiles exhibent, *elodes* & *hydrodes* vocantur.

11) *Lyngodes* seu *singultuosa* vocatur illa febris inflammatoria, quæ inflammationi vel diaphragmatis vel ventriculi vel intestinorum superueniens, singultum habet complicatum, qui motus conuulsiuus funeste plurimum cedit. Deriuatur a λύγξ, singultus.

12) *Phricodes* seu *horrida* adpellatur febris, quando stasis inflammatoria ad suppurationem adpropinquans, insignibus horroribus coniuncta est. Deriuatur a φρίκη, horror.

III. *SIGNA.*

1. Hæc cum signis febrium continuarum conueniunt.
2. Nonnumquam autem parum frigoris præcedere obseruatur, & æstus, qui horripilationem excipit, mox ita increbescit, vt sub initium nescias, num ad continentium vel ad continuarum indolem eius modi febris inflammatoria referenda sit.
3. Quando membrum aliquod aëri leuiter tantum exponitur, horrore percelluntur ægri, simul ac autem illud obtegitur, æstum vehementem iterum persentiscunt.
4. Typum vel plane nullum, vel inconstantem hæ febres seruant, id quod ab inæquali successu & euentu ipsius inflammationis dependet. *Conf. tab. de febribus secundariis.*
5. Vrina rutila & crassa circa & post quartum diem dimittere solet sedimentum roseo-pallidum, quod de lympha quidem attenuata & intermixto principio sulphureo-seroso testatur, pro vero autem pure falso a nonnullis habetur.
6. In iunioribus interdum narium hæmorrhagiæ concur-

runt; vel si sanguinis versus caput congestio exitum hæmorrhagicum non nanciscitur, deliria sequuntur.

7. Quando febris superficiali inflammationi accedit, dolor pulsans & lancinans in loco adfecto sentitur, si vero profundior est inflammatio, sensus quidem molestus, sed obtusus est.

8. Ceterum quo grauior status est, eo plures angores & inquietudines tacite quasi conspirant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quæ subiecta inflammationibus obnoxia sint, legi potest *tabula de inflammationibus generatim.*

1. Quibus autem febres accedant, ex caussis subsequentibus elucescit.

V. *CAVSSAE.*

1. Quas caussas *tabula de inflammationibus* posuimus, illas hic repetendas commendamus.

2. Non minus illa consideranda suademus, quæ præcedente tabula de *febribus secundariis* sub *caussis* diximus.

3. Vnde liquet, quod febris inflammatoria intentionem salutarem habeat, & a natura *propter* inflammationem discutiendam instituatur.

4. Hinc directum effectum *materialem* hic excludimus, & non tantum *nænias antiquas* de accensione caloris in corde per exhalationes, quæ ex parte aliqua, fomitem putredinis continente, ad cor transmittantur, prætermittimus, sed & recentiorum mutatam denominationem, nempe particulas acres, ex membris inflammatis ad cor delatas, reiicimus.

5. Notum enim est, quod *externis* inflammationibus longe rarius febris accedat, quam *internis*, licet communio sanguinis cum corde eadem sit ex partibus externis quam internis.

6. Itaque *formalem* rationem & respectum hic agnoscimus. Videlicet quem ad modum negotium inflammationis in partibus externis commodius & felicius succedit, quia laxi-

laxioribus poris, maioribus vasis & vegetiore motu tonico instructæ sunt, ita febris concursus raro necessarius est. In partibus autem internis si pulmones excipiamus, contrario modo res se habet, hepar enim, intestina &c. paruis arteriis, adeoque debili impulsu instructa sunt.

7. Ergo concludimus, quod febris inflammatoria sit actio, quæ negotii inflammatorii discussorii, & apospasmatum suppurascentium elisorii maiorem adhuc intensionem inuoluat, & æque ac simplex motus inflammatorius a moralibus & finalibus respectibus, non autem a physico-mechanica necessitate dependeat.

8. Constantes illæ horripilationes, quæ in non nullis occurrunt, dependent a continua sanguinis ex superficie ad interiora restrictione. Vnde a leuissima etiam aëris accessione subinde exquisitiore sensu adficiuntur.

9. Caussæ *occasionales* tabula de inflammationibus exhibentur. Notandum autem est, quod *simplex spissitudo* sanguinis stases inflammatorias prouocare non soleat, sed immoderatæ hæmorrhagicæ congestiones & restrictiones humorum.

10. Huc in primis etiam pertinet repentina illa partium constrictio & sanguinis inclusio, quam immoderata refrigeratio corporis exæstuantis accelerat.

VI. *PROGNOSIS*.

1. Quem ad modum tam inflammationis, quam concursantis febris primarius scopus est resolutio & discussio staseos, ita, si hic obtinetur, vniuersum negotium salutariter succedit.

2. Quando autem resolutio & discussio staseos fieri non potest, status est conclamatus. Interni enim abscessus non possunt emundari, hinc vlcus ad minimum immedicabile cum febre hectica subnascitur.

3. Maxime funestæ indolis sunt primarii illi morbi inflammatorii, quibus febres superueniunt, & quo nobilius est viscus, quod inflammatione obsessum, eo periculosior

ſior ſtatus, & eo difficilius febris felicem ſortitur euentum.

4. Quo impetuoſius procedunt hæ febres, eo minus ſalutarem finem attingunt.

5, Dubii euentus eſt harum febrium ſtatus, quando materia peccans, putridæ corruptelæ iam proxima, ex partibus interioribus ad exteriores proiicitur, ibique abſceſſum, latiore ſenſu ſumtum, format. Hæ enim abſceſſiones talis nonnunquam ſunt indolis, vt neque in totum ex interioribus ad exteriora loca transferantur, neque felicem maturationem admittant.

6. Si vero neque ſimplex & ſalutaris ſtaſeos diſcuſſio, neque translatio in partem quamdam ignobilem obtinetur, pars nobilis, quæ adfecta eſt, corrumpitur, & decumbens a primario morbo interficitur. Vnde ſecundarius, qui febris eſt, ſalutem adferre nequit.

7. Difficilis autem ſucceſſus potior ratio in eo fundata eſt, quod inflammationes cum febribus exquiſite non quadrent, ſed indolem plane diuerſam habeant. Sunt enim particulares tantum commotiones: vnde manifeſtum eſt, quod vniuerſalis commotio, quæ febris eſt, locum & efficaciam *directe* hic minime tueri poſſit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Motus febriles, qui ſtaſeos inflammatoriæ diſcuſſionem reſpiciunt, prudente ratione ſubleuandi ſunt.

2. In hunc finem ante meridiem bis de eſſentia alexipharmaca *Stahlii*, poſt meridiem autem aliquot pulueres febriles exhibeantur.

3. Aluus aperta ſeruetur.

4. Externa, quando loci adfecti conditio concedit, non negligantur.

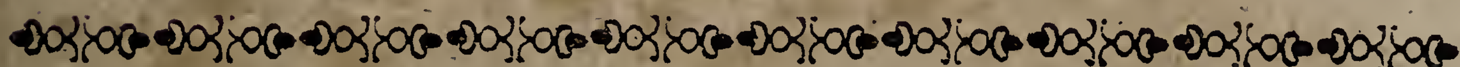
5. Præter ea ante meridiem potionibus acidulatis, poſt autem meridiem emulſionibus dilutis febricitans reficiatur.

6. Specialia ſpecialibus tabulis reſeruantur.

VIII. *CA-*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Ad ſolemnem illam quæſtionem, num *venæ ſectio* in morbis inflammatoriis & febribus, iisdem accedentibus, neceſſaria vel vtilis ſit, in diuerſis iam locis, reſponſionem dedimus, præcipue *tab. medic.* de *inflammationibus* in genere, & *tab. chirurg.* de *venæ ſectione.*
2. Quo inſignior eſt plethora, eo certius congeſtiones hæmorrhagicæ verſus caput inſtituuntur, & quando ſanguinis excretio non ſubſequitur, vehementes vaſorum oppletiones deliria producunt.
3. Euenit nonnumquam, vt ſtaſis inflammatoria circa ventriculum, vel in liene in corruptionem abeat, & putridis quidem per vomitum reiectionibus anſam præbeat, ſalutaris autem effectus, quem natura intendit, nullo modo obtineatur.

TABVLA LXII.

DE FEBRIBVS BILIOSIS, NEMPE FEBRE CHOLERICA ET CAVSO.

I. D*EFINITIO.*

Febres bilioſæ ſunt ſpecies febrium acutarum, continuarum, ſecundariarum, originem ducentes a commotione bilis, præcipue effuſoria, tempore quo cibi in ventriculo & inteſtinis fermenteſcentes reperiuntur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Cauſus* differt a febre *cholerica* duobus præcipue ſignis pathognomonicis.
   1) *Gradu:* cauſus enim multo acerbior & periculoſior eſt, quam febris cholerica.

2) *Excretionibus:* in cholerica febre excretiones biliosæ modo per vomitum, modo per diarrhœam, modo ἄνω & κάτω simul obueniunt, in causo autem materia illa noxia conclusa potius detinetur. Reliquæ differentiæ ex signis subsequentibus elucescent. Tacemus, quod *symptomata* in causo sint grauiora, quam in febre cholerica.

2. Antiqui ad febres biliosas etiam tertianam intermittentem & continuam referebant; illam quidem sine ratione, hanc autem non sine omni fundamento: nam bilis, circa primas vias collecta, pro materiali, licet accidentali, eius caussa habenda est.

3. Differt tamen biliosa nostra tertiana continua in eo, quod illa quotidie exacerbationes paroxysmorum, hæc autem post vnius diei interuallum, & statis magis horis, easdem habeat.

4. Ad differentiam magis nominalem quam realem pertinet, quod, si materia, in causo conclusa, ventriculo, duodeno, vel simæ hepatis parti inflammationem iam induxerit, febris *leypiria* a λείπομαι, & πῦρ, vel *assodes*, ab ἀσσάομαι, nauseo, & εἶδος forma vocetur.

5. Differt febris cholerica a *diarrhœa* cholera simplice, cholera humida dicta, vbi nulla febris adest, & biliosa tantum saburra excernitur; quamquam negari nequeat, quod, si negotium huius excretionis impeditius succedat, febris facile accedere possit. *Vid. tabul. de diarrhœa.*

III. *SIGNA.*

1. *Generalia.*

1) Anxietas notabilis, & plus minus distincta cardialgica pathemata, scilicet angustia & ardor circa præcordia.

2) Æstus quam maximus, præcipue oris interni & faucium cum siti intolerabili.

3) Vertiginosa capitis adflictio.

4) Agrypnia fere continua, aut sub leui somno anxiæ phantasiæ, motus artuum pauidi, & semiconuulsiui.

5) Ani-

5) Animi impatientia, taciturnitas, faſtidium, indignatio, mentis aberrationes, & ad deliria furioſa procliuitas.
6) Accedunt ſæpius prunellodes faucium, & linguæ ardores, ſiccitas etiam harum partium ad fiſſuras vsque increbeſcens.
7) Icterodes oculorum, vel totius cutis decolorationes non raro ſuperueniunt.
8) Quo magis hæ febres inſoleſcunt, eo frequentius horripilationes poſt leuiſſimam refrigerationem oriuntur, madores etiam roridi, anxii, & quaſi perpetui, ſub exigua autem membrorum denudatione ſtatim frigidi obſeruantur.

2. *Specialia*

1) Febris *cholericæ*, ſtricte dictæ:

a) Languor vniuerſi corporis, ardor & anguſtia circa præcordia, cum ſiti immodica.
b) Hæc pathemata præcedit, vel illa ſequitur vehemens, horrida refrigeratio corporis, quam excipit æſtus grauiſſimus, & eximius capitis dolor.
c) Pathemata hæc circa præcordia, niſi intra vnum vel alterum diem diſſoluantur, quod tamen poſt inſigne frigus raro contingit, tum notabiliter augeſcunt, & erumpunt denique in conatus & actus vomendi.
d) Euomunt materiam cauſticam, bilioſam, fauces adrodentem, excoriantem, raucedinem inducentem, dentes ſtupefacientem, & cum pauimento calcario aut nuda terra efferueſcentem.
e) Hæc excretio vehementes ſpasmos tam circa ventriculum, quam exquiſitos lancinatorios torminoſos dolores in abdomine habet coniunctos.
f) Vomitus hic niſi perquam mature ſuperueniat, & hanc materiam ſtatim eliminet, tum concurrit plerumque diarrhoea bilioſa, & teneſmodes irritatio, ad ani vsque eroſionem.

g) Cardialgica & ſyncoptica fit hæc febris, quando conatus, varie intenſi, parum aut ægre aliquid eliminant, magisque ad ſuperiora quam inferiora tendunt.

h) Perpetua inquietudo corporis, & virium debilitas.

i) Pulſus eſt celer & frequens, ſæpius autem paruus.

k) In externis partibus, præcipue in fronte ſudores frigidi proueniunt.

2) Febris *ardentis* ſeu *cauſi*.

a) Prælibauimus generalia, videlicet anxietatem, ardorem præcordiorum, horrorem inſignem, cum inſequente æſtu vehemente, & capitis doloribus.

b) Sitis in cauſo longe maior & inexplebilis eſt, hinc *clamoſa* dicta; cui ſi ægri largis, & inſuper frigidis, hauſtibus ſubuenire velint, cardialgico-lipothymica mala ſuperueniunt.

c) Aluus ſicca & fere adſtricta eſt, nulla quoque ad vomitum propenſio obſeruatur.

d) Vrina ſubruffa, interdum plane flammea, pauca, craſſa, poſt moram turbida, roſea cum ſedimento eiusdem coloris, & non ita raro cum flauedine mixta.

e) Adeſt interdum verus circa præcordia dolor, immo vrens ardor adeo exquiſite, vt ne attactum quidem huius regionis ægri perferre queant, & non numquam verſus dorſum, immo per totum corporis habitum extenditur.

f) Reſpiratio eſt ita difficilis & laborioſa, vt non numquam ore aperto fieri debeat, & halitus egrediens eſt ad modum calidus.

g) Aliquando anxius, vagus, inordinatus & frigidus ſudor prorumpit, nihil autem leuaminis adfert, ſed funeſti euentus indicium eſt.

h) Præualente morbi impetu, ſuccedunt cardialgiæ graues ſyncopticæ, deliria, conuulſiones.

IV. *SVBIECTA*.

1. Generatim ſunt homines calidioris genii, ante, ſub, vel

poſt

post ciborum adsumtionem ira commoti, quando mox ingerunt potum frigidum, fæculentum, cereuisiarium, spirituosum, cibos dulces ad modum & fermentescentes, mellita, fructus fugaces hortenses, vel etiam illo tempore repentinæ refrigerationi se exponunt.

2. Speciatim febris *cholerica* inuadit magis cholericos, & cholerico-sanguineos, diætæ acriori & calidæ deditos, vino abutentes, statim ante vel post cibum adsumtum irascendi occasionem nactos.

3. *Causus* autem sæpius adfligit cholerico-melancholicos, aut sanguineo-melancholicos, qui ad iram satis quidem procliues sunt, sed illam dissimulare solent, & præterea ad siccitatem alui inclinant.

4. Adulti præ iunioribus.

5. Feminæ magis quam viri.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa *antecedens remota* est bilis excrementitiæ copia.

2. Caussa *antecedens propior* est effusio bilis in intestinum duodenum copiosa & impetuosa; præcipue illo tempore, quo cibi & potus fermentescentes in ventriculo & intestinis præsto sunt.

3. Caussa *materialis proxima* est acrimonia penetrantissima, acido-corrosiua, ex eius modi copiosæ bilis cum cibis acescentibus fermentatione prognata, quæ, intestinum & ventriculum adrodendo, ac inflammando, humores lymphales circa hæc loca in tenacem spissitudinem coagulando, prouocat reliquorum humorum directionem & adfusionem ad loca periclitantia, vt materia illa rebellis & noxia resoluatur & per viscerum horum varias motitationes exprimatur.

4. Motus humorum & partium auctior, a natura tamquam caussa efficiente eum in finem instituitur, vt talis materia resoluatur & eliminetur.

5. A motu humorum auctiore dependet pulsus celer, frequens, & caloris incrementum.

6. A partium autem motu, excussionem respiciente, nascuntur

tur pressorii, palpitatorii, angustantes & spastici effectus, tum intus circa præcordia, ventriculum & intestina, tum extus circa peripheriam per consensum.

7. Caussa *procatarctica* est, quidquid *excussionem*, vel simplicem *adfusionem* bilis, in intestinum duodenum concitare potest.

1) *Excussionis* caussa præcipua est iracundia.

2) *Adfusionis* autem caussæ sunt edulia fermentescentia, potus eiusdem indolis, & reliqua in subiectis iam nominata; quibus autem *saccharum* iniuria adcensetur.

3) Huc etiam referri possunt venena, purgantia drastica, corrosiua, propinata; item

4) Decubitus humorum vitiosorum ad ventriculum.

5) Denique refrigeratio corpori calenti admissa, inprimis si pedes aquæ frigidæ immerguntur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febres biliosæ, maxime *causus*, periculo non carent, inprimis si iam per aliquot dies inualuerint. Hinc *Hippocrates libr. II. de morbis*, causum febrem *lethiferam* adpellat.

2. Nisi remedia, ad modum conuenientia, accedant, hæ febres difficulter bonum finem attingunt, & sic ad paucos illos adfectus possunt referri, in quibus autocratia naturæ arti aliquo modo cedere cogitur.

3. Perturbata naturæ deliberatio, hæsitatio & fluctuatio primaria caussa est, quod febres hæ sæpius tam periculose decurrant, dum motus non tempestiue suscipit, nec constanter prosequitur.

4. Optimæ terminationis sunt, si materia mature & copiose sursum eiiciatur. Quo magis autem ad inferiora tendit, eo manifestior & fortior concurrit motus febrilis.

5. Si vero materiæ biliosæ sub variis conatibus exigua tantum portio, & hæc ægre quidem excernitur, magisque ad superiora tendit, facile cardialgiæ syncopticæ, & singultus superueniunt.

6. Motus enim ancipites & titubantes, quando citra sufficientem

entem excretionem contingunt, tum materia, intus conclusa & agitata, internas inflammationes erysipelaceo-vlcerosas, vel sphacelosas superficiales, intestini duodeni, pancreatis, hepatis, mesenterii, diaphragmatis, pessimi & plerumque funesti euentus arcessit.

7. Et licet tandem versus dies criticos materia in *causo* euacuetur, non facile tamen pessimus *effectus*, qui ab illa inductus est, tollitur: Vnde iam *Hippocrates* obseruauit, quod in hac valde acuta febre funestum esse soleat, si quinto vel sexto die biliosa varii tetri coloris materia reiiciatur.

8. Vbi autem vomitus multæ bilis, modo non male coloratæ, sine diarrhœa, procedit, ibi minoris periculi adfectus censendus est.

9. Sic etiam aluus sicca, præcipue in *statu*, semper periculosior est, quam nimia illius solutio.

10. Hæ febres, in primis cholerica mitior, si per præcipitantia, stomachica, acida, leuiter mitigatæ fuerint, transeunt facile in lentas, cum maiore virium & adpetitus decremento, somno pauco, siti multa, adspectu inter audacem & meticulosum fluctuante; quæ tandem in hecticam transmigrant. In his enim circumstantiis *adrosio ventriculi*, intestini *duodeni* vel partis cuiusdam vicinæ facta est.

11. Hæc, quando pro phthisi reputata, traumaticis tractatur, fit immedicabilis apud sicciores, in tumidis autem subiectis sequuntur ascitici tumores, & œdemata inferne, superne vero tabes exoritur.

12. Quo magis delirium in biliosis hisce febribus adest, & continuat, eo periculosior est morbus.

13. Dolores & ardores, si repente cessant, æstuique frigus succedat, inualescente virium deiectione, angustiis, anxietatibus lipothymicis, sphaceli insecuti haud obscura indicia adsunt.

14. Febres ardentes summe sensibiles reddunt ægros, vt deinde

inde poſt leniſſimas mentis commotiones, præſertim circa annuum recurſum, recidiuæ facile obnoxii fiant.

15. Cholericam febrem excipit nonnumquam vel cœliaca paſſio, vel pro temporis ratione dyſenteria.

16. Horror externus, ſudor frigidus, cum vnguium liuore & ſingultu, veram inflammationem & mortem mox ſecuturam indicant.

17. Cholera in principiis morborum malignorum eueniens, funeſti non raro eſt euentus.

18. Vrina nigra, tenuis & pauca, vt & alui ſiccitas in *cauſo* ſigna ſunt lethifera.

19. Quo magis anguſtiæ circa præcordia vrgent in cauſo, eo periculoſior eſt ſtatus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Medela harum febrium in eo conſiſtit, vt cauſtica & corrodens materia ſiue *euacuetur*, ſiue *corrigatur*, & proxime illata *adroſio*, atque inde contractus *ardor*, *mitigetur* & *abſtergatur*.

2. Quas difficultates autem *materiæ euacuatio* inuoluat, ſub *cautelis* indicabitur. Et ſic *correctio* primarium momentum abſoluit.

3. Hinc, ad materiam acrem cauſticam obtundendam & corrigendam, omnis neruus intendatur. In hunc finem conducunt:

1) *Temperantia nitroſa*, e.g. nitrum depuratum, & quod penetrantius operatur, regeneratum, cryſtall. mont. præparat. lap. prunellæ.

2) *Acida:* ſuccus citri, ſirup. acetoſit. citri, berber. ceras. acid. cydon.

3) *Abſorbentia oſtracea*, e.g. conch. præparat. mater perlarum præparata, oc. cancri.

4) *Mucilaginoſa*, e.g. C.C. citrat. iuſcula pullorum tenuia, iulapia acidulata, ptiſana, ſirupus roſarum ſolutiuus.

5) *Diluentia*, e.g. dicta iuſcula; emulſiones dilutæ, ex ſemine card. Mariæ paratæ, & exiguis hauſtibus tepide adſumtæ.

4. Al-

4. Aluus si sicca & adstricta manet, modeste aperienda
   1) Vel per *clysteres* oleosos cum sale.
   2) Vel per lenissima *laxantia* rhabarbarina.
5. Motuum febrilium, inflammationis *discussionem* respicientium, ratio habeatur
   1) *Interne* per excretionem diapnoico-diureticam. Huic scopo inseruiunt
      a) Mixtura simplex bene præparata, essent. alexipharmaca *Stahlii*, cum pauca portione essentiæ millefolii mixta, & refractis, sed repetitis, dosibus propinata.
      b) Subiunctis vbique pulueribus nitroso-absorbentibus.
   2) *Externe* per spiritum vini camphoratum, regioni scrobiculi impositum.
6. Factæ *adrosionis restauratio* hic quidem naturæ potissimum incumbit, totum tamen negotium illi soli non est relinquendum, sed potius per clysteres ex lacte, vitello ouorum, seuo ceruino, ante omnia autem ex scordio paratos, succurrendum.
7. Vltimo loco, tonica, corallata & gemmata vsui sunt, item analeptica ex aquis odoratis, nec non mixtura tonico-neruina *Stahlii*, tinctura martis *Ludouici*.
8. His scopis, præcipue *correctioni*, si satis factum est, non opus erit *refrenatione* vomitus vel diarrhœæ, cui triuialis praxis tantopere inhiat, impetus enim sponte solet cessare.
9. Quod si vero, subacta materia, omnino necessarium videtur, impetuoso vomendi & purgandi conatui aliquid opponere, fieri hoc potest per lenientia, e. g. theriacam, puluerem cascarillæ gr. X. ad Xij. exhibitum, vel per illius essentiam ad gutt. XX. aut essent. millefolii cum essent. alexipharm. sociatam, propinandam.
10. Multo minus opus erit in *causo emetico-cathartica*, vt vulgo moris est, adhibere. Quæ damna inde proueniant, sub *cautelis* indicabimus. Ceterum prudentiæ Medici

relinquitur, num ſtatim ſub initium morbi, noxiam materiam per vomitum excernere, circumſtantiæ concedant.

11. Quando autem *draſtica* purgantia ab aliis iam fuerunt adhibita, tum *theriacalia*, nec non alia *opiata correcta* conducunt.

12. Ad motus nimios ſiſtendos nitrum omnibus aliis palmam præripit, dum neceſſariam excretionem promouet, excedentem vero mitigat. Conueniunt etiam ſpec. de hyacinth. corall. rubr. præparat. MP. de cynogl. theriac. cœleſtis, cortex caſcarillæ.

13. Denique, morbo ſuperato, commendetur moderatus ciborum vſus, ne ventriculus de nouo oneretur, &, ad reliquias impuritatis biliosæ abſtergendas, propinetur lene laxans, e. g. ex rhabarb. vel ſale Anglicano.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Hæ febres quum conſtantem typum non exhibeant (niſi quod circa meridiem in aliis exacerbationes oriantur, in aliis autem tertianarium quid referant, vt veteres per *hemitritæi* vocem monuerunt) cauendum maximopere eſt, ne medicationis ordo paroxyſmorum intentioni repugnet, neque calidiora circa horum initium offerantur.

2. *Calida* enim febres bilioſas mutant in inflammatorias; *adſtringentia, anodyna* & *cruda terrea*, in lentas, *frigida, mucida*, in intermittentes.

3. Hinc ab omni importuna humorum commotione abſtinendum, nempe

1) A *diaphoreticis* & regimine ſub initium: nam materia bilioſa longe lateque in ſanguinem diffunditur, & licet tenuis ſit, ſudori tamen non obedit. Hinc rheumatiſmos, & ictericas decolorationes ad minimum importat. Sufficit in declinatione vdor & regimen tantum diapnoicum, tranſpirationi non aduerſum, per potum tepidum conſeruandum, quod tanto magis locum habet, ſi criticus ſudor accedit.

2) A

3) A *venæ sectione*: licet enim per initia instituatur, vsum tamen nullum, nisi in vehementer plethoricis, iisque huic euacuationi adsuetis, exhibet. Secta autem vena extra has circumstantias, circa dies indicatorios & criticos, raptum humorum ad caput inducit, cum deliriis & faucium inflammatione.

4. Quod ad *euacuationem emeticam* & *catharticam* attinet, circumspectio summa requiritur, vt cum vtilitate, & quidem sub initium, adhibeatur: corruptio enim acida in horas augmenta sumit, & in statu vigente nulla excretio, nisi placidissima per *clysteres*, locum habet.

5. Si euacuatio illa suscipitur, simulatque bilis in intestinum duodenum effusa est, tum salutarem potest edere effectum.

6. Quando autem ægri artis subsidium sero quærunt, nemo peritus suadebit, materiam, mora temporis corruptam, & acrem causticam factam, ad euacuationem commouere.

7. Materia enim hæc caustica, in primis si deorsum per intestina tenuia turbetur, vias longe lateque adgreditur, & per longitudinem illorum iisdem sese illinit, & sic excretionem frustratur. Præter ea status pylori, ventriculi & intestini duodeni iam talis est, vt importunioribus stricturis, emetico-colico-catharticis illa excretio minime tentari possit, sine inflammationis & ardoris exacerbatione.

8. Antiqui Medici religioni sibi ducebant, leuissimum stimulum in cholericis commotionibus incipientibus adhibere, memores, materiam iam commotam, & motibus excitandis aptissimam, freno potius egere, quam stimulo.

9. Hæc consideratio tanto magis valet, si perpendimus, quod omnia vomitoria ventriculum lædendo, adrodendo, & subtili στήψει adficiendo, vomitoriam euacuationem proritent. Hinc circumspectione opus est, num ali-

quid vlterius tum addendum sit, quando acris materia caustica per se hoc viscus iam obsidet.

10. Non opus etiam est, methodum hanc ambiguam, difficilem & periculosam eligere, quia ars hic amplius quid potest, quam natura, nempe qualitatem materiæ pessimam inuertere, corrigere, eneruare citra partium exagitationem, immo partes ipsas consolari, demulcere, ardorem temperare, & acrimoniam abstergere.

11. Experientia profecto docebit, quod nitrosa cum absorbentibus iuncta, materiam obtundendo & disponendo, tantum emolumentum præstent, vt ita mitigatam, & motui idoneam redditam, natura deinde absque stimulo eamdem sponte eiiciat.

12. Inter ea tamen aluus debet solui: si enim obstructioni pertinaci mature non succurritur, vel per incondita medicamenta illa tractatur, facile corruptiones sphacelosæ in subiectis plethoricis oriuntur.

13. Scriptores medii æui & proximorum seculorum adseuerant, *choleram morbum sine febre* fieri, & tamen ægrum vnius vel alterius diei spatio interimere posse. Sed non obseruarunt, quod talis cholera horridis frigoribus ægros exagitet, cum angoribus grauissimis, vt æstui (a quo eminenter febrem solent nominare) non detur locus, & illa congestio ad interiora inter ea inflammationem inducat.

14. *Bilis flaua, vitellina, prasina, porracea, isatodes & æruginosa,* communem quidem habent malitiam, sed proprium eiusdem malitiæ gradum.

15. *Refrigerantia,* in inflammationibus vulgo commendata, corruptionem materiæ inflammatoriæ certissime post se relinquunt.

16. Absint etiam *externæ refrigerationes,* potus frigidus, item fæculentus, fermentescens, nauseosus, quæ omnia anxietates flatulentas, singultuosas, & motus spasticos inferunt. Sic etiam ab inquietudine, quæ familiaris harum febrium comes est, cauendum: nam facile lipothymiæ inde eueniunt.

17. *Ec-*

17. *Eccrisis icterica* circa dies *criticos* non impediatur, sed subiunctis lenissimis laxantibus soluatur.

18. In *cholerica* febre ratione temporis, vsus *nitri* indifferens est, in *causo* parcior & repetitus sit. Nam in tali statu alternatione continua, & iugi temperatione opus est, quia materia tenuius expansa, latius diffusa, & altius poris partium adfectarum immersa vno impetu non inuerti, nec ardor vno ictu auferri potest.

19. *Inflammatio*, a *causo* inducta, cum longe periculosior sit illa *simpliciore*, quæ a *tenui sanguine*, in vasis ventriculi, duodeni stagnante, originem ducit, tanto circumspectius tractanda, & ab imminente sphacelo mature præmunienda est.

20. *Transitus in hecticam* colliquantibus & discutientibus prohibetur, vitando vbique semina frigida, quorum viscosa & lenta textura nauseam & spasmos anxios augere solet.

21. *Adstringentium* antifebrilium & *opiatorum* vsum intempestiuum protheiformia sequuntur schemata & pericula.

22. In *cholera simpliciore*, iam diutius persistente, ad inflammationem præuertendam & discutiendam, nitrosis additur gr. semis *camphoræ* pro dosi; in febre *ardente* vero vsus illius internus suspectus est.

23. *Ad præcautionem* iracundis, & in iram præcipitibus suadetur, vt mox post commotionem sumant pulueris rhabarbari, quantum cultri cuspis capit. Illi autem, qui magis sanguinei sunt, drachmas ij. oc. cancr. per vices sumant, e.g. intra duas horas. Hac enim ratione non numquam aliquot sedes flaui coloris, & croco quasi imbutæ sequuntur.

24. *Crato crystallum montanam* pro biliosis malis atque diarrhœis infantum commendat, quod recentiores itidem faciunt. Sed obseruatores non fallit, quod concrementa hæc crystallina, quæ ex stanni præsertim fodinis erui solent, (Drusen) non tam simplicem absorbentem, quam re vera stypticum effectum, scopo nostro contrarium, exserant.

25. *Celsus de* cholera, graui quidem morbo, per artem ta-

men ſuperando, magnifica elocutus eſt, ſed ex panoplia ſui temporis vix tale inſtrumentum producere poterit, cuius beneficio hoc promiſſum in effectum deducere liceat.

26. *Hippocrates* etiam cum mulſo ſuo & oxymelite acrimoniam bilioſam non infringet: hæc enim per talia fermenteſcentia notabiliter potius augetur.

27. Non tacenda eſt *methodus ipſius naturæ*, per ingentem *ſitim* ſibi conſulturæ: nam liquida, in primis ſimplicia ad acido-acrium materiarum dilutionem & prolutionem eximie conducunt; ſed dolendum, quod nauſeoſa & vomibunda ventriculi ſubuerſio non diu ferat, nec altius dimittat copioſa (in quibus neruus) liquida, quare ſalutare hoc cœptum non ſemper ex voto ſuccedit.

28. *Bilem* pro *balſamo* ſanguinis habere, vel *alcalinam* ipſi indolem adſcribere, magnas turbas in praxi excitauit. Non ad ſpeculationes referenda, ſed practica eſt quæſtio, *num bilis ſit alcali vel acidum.* Si enim alcalicæ eſſet indolis, fruſtra ei abſorbentia & præcipitantia opponerentur. *Hippocrates* propius ferit ſcopum, & ὀξύτητα δριμεῖαν ſeu acidam acrimoniam accuſat, & hæc in infantibus ſatis conſpicua eſt, quando poſt iracundiam nutricis excrementa bilioſa tam acria & cauſtica excernunt, vt poſteriora excorient, & lintea, aquæ fortis inſtar, diſcerpant.

29. Quod ſubſtantia ciborum acida ſeu aceſcens, cum tenui bilioſa & ſulphurea concurrens, tantam acrimoniam producere poſſit, ipſa *œconomica praxis* docet, e. g. ad *acetum* magis acidum obtinendum, *aromata* adiiciuntur, item, vt *braſſica muriatica* tanto penetrantiorem adquirat acorem, *ſemina pinguia oleoſa* immiſcentur.

30. Sic etiam *mel*, multa oleoſa ſubſtantia prægnans, aptum eſt, ad valde acres aceſcentes fermentationes, & cum bile confermentationes ſubeundas, & hinc colicas & inflammatorias καυσώδεις inducendas.

31. Plus rationis vulgus habet, dicens: Dem Patienten iſt die

Galle

Galle in den Magen getreten, quam Medici quidam, qui cerebrinis obstaculis potentiam & actum talis redundantiæ negant.

32. Febres *biliosæ* nonnumquam cum febribus *petechizantibus*, & aliis acutis concurrunt. *Vid. tabula de febribus compositis.*

33. *Absorbentium* vsus rationi quidem & experientiæ respondet, illud autem obseruandum est, quod hæc remedia acrimoniam tantum temperent, sed tenacitatem augeant, nec nocumento, partibus iam illato, moderamen adferant. Vnde illis solis non fidendum, sed *nitrum* addendum est. Huic enim præcipua & certissima in hoc morbo efficacia adscribitur, quoniam materiam acrem incrassat & febrem inuertit.

34. *Corporis* & *animi inquietudines* summo studio fugiantur.

35. Præter febres malignas pestilentes, nulla ferme datur febris, in qua caussa morbifera tam corrosiuæ indolis, quam in causo exsistit.

36. Hæc autem intercedit differentia, quod materia peccans in malignis in massa sanguinea hæreat, adeoque facilius per excretiones periphericas remoueri possit, in causo autem statim ventriculum cum reliquis partibus vicinis, ad vitam maxime necessariis, adgrediatur, adrodat, & inflammet. Viscerum autem læsiones, a quacumque caussa inductæ, maiorem consideratioem inuoluunt, quam vitia humorum.

TABVLA LXIII.

DE

PHRENITIDE.

1. DEFINITIO.

Phrenitis est febris acuta, *secundaria*, discussioni staseos san-

ſanguinis in meningibus cerebri deſtinata, & actus rationalis perturbatione potiſſimum conſpicua. Deriuatur a φρὴν, mens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differt *phrenitis* a *paraphrenitide*, in hac enim *diaphragmatis* inflammatio reperitur, & delirium ex conſenſu paris octaui neruorum prouenit; in illa autem *meninges* inflammatæ ſunt, & mentis alienatio, a cerebro, proxime adfecto, inducitur.

2. Phrenitis *in ſe* eſt vel
   1) *Idiopathica*, vbi febris & inflammatio vno tempore & opere concurrunt, quæ ſpecies ad modum raro contingit; vel
   2) *ſymptomatica*, quæ in febribus acutis malignis ob incompletam ſanguinis verſus caput congeſtionem occurrit.

3. Phrenitis differt ab aliis deliriis malo hypochondriaco-hyſterico ſuperuenientibus. Licet enim deliria hypochondriaca in nonnullis tam vehementia ſint, vt ſchema acutum primis hebdomadibus exhibeant, cauſſa tamen non in meningibus, ſed in abdomine quærenda eſt. Præterea phrenitici per ſenſus externos ad res extraneas ita non ſunt attenti, vti quidem hypochondriaci, qui ad modum ſenſibiles obſeruantur. Conf. *tabul. de mania & deliriis.*

III. *SIGNA.*

1. Phrenitidis *imminentis*
   1) Vigiliæ immodicæ & quaſi continuæ.
   2) Somnus inquietus, & imaginibus repletus.
   3) Capitis, in primis occipitis & ceruicis, dolores acuti, perdurantes.
   4) Exiguum potus deſiderium.
   5) Reſpiratio magna & rara, ex profundo pectore depromta.
   6) Pulſus modo paruus, rarus, modo celer & frequens.

7) Vrinæ

7) Vrinæ ſuppreſſio.
8) Obliuio rerum ante factarum.

2. Phrenitidis *præſentis*

1) Venæ capitis turgent, & tempora quaſi ſaliunt.
2) Oculi rigent, ſcintillant, toruo & truculento obtutu.
3) Sermo delirus.
4) Violentia in circumſtantes, & laborioſum erumpendi conamen, non tam continuum, quam per paroxysmos recurrens.
5) Lingua arida, aſpera, citrina, nigra.
6) Externa frigent.
7) In iram adeſt pronitas.
8) Dentium ſtridor.
9) Vrina tenuis, alba, pellucida.
10) Manuum tremores, quibus aliquid colligere velle videntur, & reuera colligunt linteamina vel alia integumenta.
11) Reliqua ſynptomata cum febribus acutis habet communia.

IV. *SVBIECTA.*

1. *Idiopathicæ.*

1) Homines temperamenti cholerico-ſanguinei, & ſanguineo-cholerici, ad incandeſcentiam animi procliues.
2) Diætæ calidæ, vinoſæ & aromaticæ dediti.
3) Qui præter conſuetudinem inter diuturnos ſolis ardores verſantur.
4) Vel nimiis vigiliis & lucubrationibus obnoxii ſunt.
5) Quibus narium hæmorrhagia antea familiaris, emanſit.
6) Crebris cephalalgiis vexati.
7) Quibus caput violenta ratione, e.g. ictu, contuſione vulneratum eſt.
8) Qui venæ ſectiones, in confiniis capitis celebrari ſolitas, neglexerunt.
9) Viri ex hæmorrhoidum ad caput translatione.
10) Feminæ ex repentina menſium verſus caput repreſſione

2. *Symptomaticæ.*

Hæc inuadit homines, febre acuta laborantes, ob incompletam criticam ſanguinis verſus caput congeſtionem, quam peruerſæ medicationes non parum promouent. e. g.

1) Venæ ſectio inepta, vel ad minimum intempeſtiua.
2) Remedia & regimina calida.
3) Excretio ſudoris repreſſa.

V. *CAVSSÆ.*

Cauſſæ ex iis, quæ de *ſubiectis* diximus, facile ſunt colligendæ, nempe

1. Cauſſa *antecedens* eſt congeſtio ſanguinis verſus caput, exitum per nares quidem reſpiciens, ſed eumdem non inueniens.
2. Cauſſa *continens* & *proxima* eſt ſtaſis inflammatoria in meningibus.
3. Cauſſa *efficiens* eſt conamen naturæ per motus febriles ſtaſin hanc diſcutiendi, concurrentibus ſub hoc conamine ancipiti variis mentis perturbationibus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Phrenitis, ſiue idiopathica ſiue ſymptomatica, periculo ſemper eſt pleniſſima.
2. Niſi enim ante quartum diem ſtaſis diſcutiatur, *ſideratio* ſeu ſphacelus meningum facile ſuccedit & furentem iugulat.
3. Extremam perniciem denotant:
   1) Continua & furioſa dementia cum vigiliis.
   2) Vrina aquoſa.
   3) Deiectio albicans.
   4) Inuoluntaria alui & vrinæ excretio, vel perfecta ſuppresſio harum excretionum.
   5) Tranſitus in pathemata ſoporoſa, vel in adfectus ſyncopticos.
   6) Tremor, rigor, ſtridor dentium, conuulſiones, ſingultus.

7) Vox

7) Vox clangosa, lingua tremula & extremorum frigus.
8) Subitanea cessatio doloris, cum tranquillitate adparente coniuncta.

2. Spem autem salutaris exitus faciunt:
1) Sudores critice superuenientes.
2) Alui fluxus, præcipue morbo ad coctionem tendente.
3) Larga narium hæmorrhagia.
4) Parotides, seu tumores glandularum, post aures sitarum.
5) Hæmorrhoides. *Conf. Forest. obseruat. lib. X.*

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Methodus generalis.*
1) *Orgasmus* sanguinis est temperandus; quod faciunt:
a) Nitrosa, e.g. nitrum depurat. tabulatum.
b) Præcipitantia marina, acido saturata.
c) Diaphoretica fixa, e. g. antimon. diaphoret.
d) Cinnabarina.
e) *Acidula*, e. g. clyssus antimonii, spiritus vitrioli in potu, acetositas citri.
f) Sufficiens & dilutus potus, qui cum succo citri præcipue in sexu masculino, ad gratum acorem componitur. Thée, coffée, qui potus non adeo calide exhibendus est. Item loco ordinarii potus laudatur decoctum hordei passulatum, & acido succo citri gratius redditum.

2) *Stasis* in meningibus quantocyus est discutienda. In hunc finem laudantur:
a) *Interne.*
α) Alexipharmaca temperata, e. g. mixtura simplex, essent. alexiph. *Stahlii.*
β) Aquæ diapnoicæ cum præcipitantibus fixis.
γ) Emulsiones ex semine cardui Mariæ.
δ) Succus chærefolii.
b) *Externe.*
α) *Camphorata*, e.g. spiritus vini camphoratus, vertici, fronti, ceruicibus & temporibus adplicatus.

β) *Vnguentum alabastrinum* camphoratum, cum aceto forti ſimplici, vel roſaceo, paratum.

γ) *Epithemata* ex emulſionibus cum *nucleis perſicorum* paratis, camphoratis, linteolis imbutis, fronti adligata, quæ præſentius diſcutiunt. Item domeſticum illud remedium ex cumino, baccis iuniperi, ſale & pane,

δ) *Cucuphæ ex radicibus:* valerian. irid. Florentin. rhod. cyper. rotund. bryon. *herbis:* verben. maioran. meliſſ. betonic. rut. origan. *floribus:* chamomill. ſambuc. papauer. rhead. *ſeminibus:* carminat. *ligno* ſantal. citrin. cum *camphora.*

ε) *Bufo* vertici adplicatus.

3) *Adfluxus* humorum eſt reuellendus. Faciunt hoc

a) *Clyſteres* acres colocynthiaci.

b) *Frictiones* pedum.

c) *Veſicatoria* plantis pedum adplicata.

d) *Cataplasmata* rubefacientia ex allio, ruta, lupulo, rad. pyreth. pipere, ſinap. ſtercore columbino, fermento, ſemine naſturtii.

e) *Scarificatio narium, retro aures*, vſus *hirudinum, venæ ſectio* in brachio &c. *Vid. cautel. 2.*

2. *Methodus ſpecialis.*

1) Delirantibus ægris ſi clyſter quoquo modo non adeo incommode applicari poſſit; protinus id faciendum eſt, vt ſtrictura verſus caput ſoluatur, & ad inferiora reuocetur; ſin ſecus, per nitroſa & potum largiorem aluus expedienda eſt.

2) Deinde *venæ ſectio* vel inſtituatur, vel omittatur, ſecundum indicationes, ſub *cautelis* commendatas.

3) *Interne* propinentur

a) Alexipharmaca temperata. e. g. mixtura ſimplex leniter camphorata, vel eſſent. alexiph. *Stahlii*, & quidem circa tempus alicuius remiſſionis, wann ſich der Patient etwas erträglicher befindet.

b) Per reliquum tempus exhibeantur, pulueres ex abſor-

ſorbente aliquo, acido citri ſaturato, antimon. diaphoret. nitro depurato, & pauca portione cinnabaris, parati: interpoſitis ſubinde emulſionibus, ſuperius deſcriptis.

c) Vbique autem commendentur potus dilutus, ſufficiens, acidulus, & regimen placidiſſimum ad lenem transſpirationem.

4) *Externe*, in *incremento* morbi & verſus *ſtatum* adplicentur remedia modo commendata, e. g.

a) Spiritus vini camphoratus, circa tempora & frontem.

b) Frictiones, veſicatoria, cataplasmata rubefacientia in plantis pedum.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. *Venæ ſectio* in fronte, vel ſub lingua, tamquam præſidium alias vſitatum, licet prouide fiat, ambiguo tamen plane euentu inſtituitur: inuoluit enim hæc duo grauia facile incommoda:

1) Sectio *raninarum*, non ſatis late facta, auget præſentisſime, cum primis in ſtatu plethorico, humorum verſus caput congeſtionem.

2) Quando autem raninæ ſatis ſectæ ſunt, ſuccedit facile hæmorrhagia inſuperabilis.

2. In phrenitide *idiopathica*, vbi a cauſſis violentis externis, vel a commotione plethoræ, malum exortum eſt, facilius conceditur venæ ſectio, & quidem ſtatim ſub initium in brachio, & deinde circa ſtatum, vrgente adhuc neceſſitate, ſub lingua.

3. *Baglinius* obſeruauit, quod methodus reuulſoria feminis magis proficua fuerit, quam viris.

4. Ad phrenitidem præcauendam in febribus acutis quouis modo euitentur *opiata*; non minus autem in ipſa huius mali tractatione.

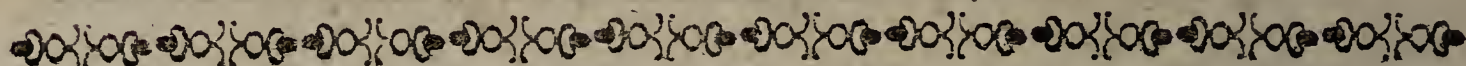
5. Sic etiam vſus *ſalium volatilium* proſcribendus eſt, licet vulgo ad diſcuſſionem commendetur.

6. Vbi *lingua* nimis turgida, rubicunda, aut albo muco ob-

ducta est, ibi *gargarisma adstringens*, si modo ita sui memores sint, vt non deglutiant, optime conuenit. Specialiter laudatur radix *pseudoacori*, in taleolos concisa, sub lingua detenta, manducata sed minime deglutita.

7. Vti refrigeratio transspirationem impedit, sic calidum regimen sanguinem exagitat & deliria auget.

8. De corruptionibus modo sphacelosis, modo suppuratoriis, post mortem phreniticorum in cerebro & illius meningibus detectis, legi meretur *Boneti* sepulcretum.

TABVLA LXIV.

DE PARAPHRENITIDE.

I. D*EFINITIO.*

Paraphrenitis est febris acuta, secundaria, discussioni staseos inflammatoriæ in diaphragmate destinata, concurrente ob consensum neruorum paris vagi, alienatione mentis. Deriuatur a παρὰ & φρὴν mens.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Paraphrenitis* differt a *phrenitide*, ratione loci adfecti, in hac enim *meninges* cerebri infestantur, in illa autem *diaphragma* stasi inflammatoria occupatur.

2. Differt etiam delirium, in paraphrenitide occurrens, a reliquis deliriis *hypochondriacis*, in quibus febris acuta inflammatoria non deprehenditur. Conf. quæ tabula præcedente hac de re dicta sunt.

3. Paraphrenitis *in se* est vel

 1) *idiopathica*, vbi febris & inflammatio vno tempore & opere concurrunt; vel

 2) *symptomatica*, quæ aliis morbis, præcipue autem febribus prægressis, succedit. *Conf. caussæ.*

III. *SIGNA.*

III. *SIGNA.*

1. Cum aliis febribus inflammatoriis *communia.* Hæc tabula generali de febribus *inflammatoriis*, & de *hepatitide* descripta sunt.

2. *Propria.*

1) Tumor præcordiorum.

2) Cardialgia ita exquisita, vt ne leuissimum quidem contactum perferre *circa præcordia* possint.

3. Mentis alienatio, sermonibus deliriosis se se manifestans, sed ad violentiam phreniticorum non accedens.

4. Respiratio interrupta suspiriosa.

5. Singultuosæ commotiones & interdum vomitus niger, ob consensum ventriculi.

6. Tussis sicca, & hypochondriorum palpitatio dolens.

7. Fauces exarescunt.

8. Lingua sæpe alba & scabra obseruatur.

IV. *SVBIECTA.*

Præter ea, quæ antecedente tabula diximus, hic adhuc notari meretur, quod paraphrenitis non raro illis subiectis accedat, quæ *morbo Hungarico* seu *castrensi* laborant.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa *materialis proxima* stasis sanguinis inflammatoria in diaphragmate quidem habetur. Sunt autem, qui simul vitium in capite quærunt, & ita adfectum cum *phrenitide* complicatum statuunt.

2. Caussa *efficiens* est laboriosum conamen principii vitalis, per motus febriles staseos discussionem obtinendi: sub quo labore ambiguo delirium ob consensum paris octaui neruorum accedit.

3. Caussæ occasionales & procatarcticæ sunt:

1) Metastasis materiæ febrilis ad diaphragma.

2) Euacuationum sanguinis naturalium, e. g. narium, hæmorrhoidum, mensium, suppressio &c.

3) Artificialium neglectio.

4) Potus, corpore calente, *frigidus*, præcipue fermentescens.

5) Morbi

5) Morbi anginodei repulſi, & infeliciter ad hanc partem adfectam translati.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Paraphrenitis tanti quidem, & tam præcipitis non eſt periculi, quanti phrenitis, ſufficit tamen non raro ad ægrum iugulandum.

2. *Euentus* huius morbi *triplex* eſt,

1) vel enim ſtaſis inflammatoria mature *diſcutitur*, & ſudores, die critico ſuperuenientes, ſalutarem adferunt effectum.

2) Vel ſtaſis ſenſim quidem reſoluitur, excretio autem materiæ reſolutæ legitime non ſuccedit, ſed per *metaſtaſin* traiicitur modo ad *aures*, vnde parotides & nonnumquam ſurditas proueniunt, modo ad *artus*, & tum mala arthritica vel eryſipelacea inducit.

3) Vel ſtaſis abit in *corruptionem*, & ſic intra ſeptem, vel, ad ſummum, quatuordecim dies, æger conſumitur.

3. Vrinæ albæ & perſpicuæ, vigiliæ continuæ, ſtatus conſtanter delirus, ſingultus, perennes extremorum refrigerationes ad ſtridorem dentium vsque, frequentes oſcitationes, vrinæ & fecum aluinarum inuoluntaria excretio, ardores interni grauiores, ſudores algidi, infauſta ſunt præſagia: teſtantur enim de gangræna in ſphacelum mox tranſitura.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Vbi ex errore, in diæta prægreſſo, materia peccans in primis viis hæret, ibi euacuatio *emetica* locum habet; quo vero caſu præmittantur digeſtiua, & quando vomitus ſponte non ſuccedit, tartarus emeticus exhibeatur.

2. Quibus autem ſubiectis paraphrenitis a motu ſanguinis eluctatorio exoritur, illis venæ ſectio ſtatim ab initio morbi conceditur, & vrgente neceſſitate, repetenda iudicatur.

3. Ante meridiem mixtura ſimplex vel eſſent. alexipharm. temperata, ad gutt. XX. aliquoties exhibeatur, interpoſitis

4. Poſt meridiem pulueres nitroſo-temperantes cum diaphoretico fixo & ſale digeſtiuo ſingulis binis horis propinentur.
5. *Externe* in ſubſidium ſimul trahantur:
   1) *Emplaſtrum* ſic dictum *miraculoſum*, largiter camphoratum, ſcrobiculo cordis & oppoſitæ in tergo regioni adplicandum.
   2) *Frictiones* & *ſinapismi* in pedibus.
   3) *Clyſteres* ſtimulantes, colocynthiaci, vel *ſuppoſitoria* acria.
   4) *Hirudinum* ad hæmorrhoidalia loca adplicatio in iis ſubiectis, quæ antea huic euacuationi expoſita fuerunt.
6. Transſpiratio placida vbique conſeruetur:
   1) Per regimen ſub vſu remediorum temperatiſſimum.
   2) Per potum ſufficientem tepidum, qui ſucco citri, vel clyſſo antimonii acidulus fieri debet, ne formulæ dilutiores flatulentiam excitent.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quæ tabulis de *phrenitide* & de *hepatitide* monuimus, ea etiam in *paraphrenitide* obſeruanda commendantur.
2. Præcipue hic euitetur potus *frigidus*, qui præſentanea incommoda, nempe ructus, ſingultum, anguſtiam præcordiorum maiorem, adfert.
3. *Electuarium de ouo*, pro ſcopo alexipharmaco ſpecialiter hic laudatur.
4. In adfectu paraphrenitico idipathico, ab iracundia corpori inducto, *emeticum* ſtatim ab initio exhibeatur.
5. *Hæmorrhagia narium*, quando tempeſtiue ſuperuenit, haud parum emolumenti adfert paraphrenitidi.
6. Camphorata cum maxima prudentia & modeſtia *interne* ſunt vſurpanda.

TABVLA LXV.
DE
PLEVRITIDE ET PERIPNEVMONIA.

I. D*EFINITIO.*

1. *Pleuritis* eſt febris acuta continua, inflammatoria, ſecundaria, qua principium agens motibus, vltra gradum naturalem auctis, humores copioſius verſus pectus dirigit, & per fortiorem & frequentiorem ſanguinis ,ad *pleuram* adpulſum, ſtaſin, in hac membrana factam, reſoluere & diſcutere intendit. Deriuatur a πλεῦρα latus, item membrana thoracis.
2. *Peripneumonia* eſt itidem febris acuta, continua, inflammatoria, ſecundaria,diſcuſſioni ſtaſeos ſanguinis in *pulmonibus* factæ,dicata. Deriuatur a περὶ circum, & πνεύμων pulmo: quo fundamento, ſub *differentia* indicatur.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Non confundendi ſunt hi duo morbi cum *pleuritide ſpuria*, quæ quod ad ſenſum punctionis attinet, aliquam quidem cum illis conuenientiam habere videtur, ſequentibus autem differt:
   1) Pleuritis *vera* inflammatorium adfectum cum anguſtante oppreſſione pectoris,reſpiratione difficili,mutato pulſu, modo febrili, modo duro, modo pleno, modo magno, conſtituit.
   2) *Veræ* pleuritis & peripneumonia circa aut paulo infra mamillam ſenſum ſuum dolentem exſerunt, *ſpuria* altius circa *clauiculam* incipit.
   3) Illæ puncturas habent æquales, pulſui reſpondentes, hæc inæquales, & pulſui minus σύγχρονας.
   4) Illarum puncturæ ſunt continuæ, huius interdum remittunt & intermittunt.
   5) Illæ tuſſim ſemper habent comitem, cum ſputo plurimum colorato, & reſpectiue cruento, hæc modo

cum,

3. Peripneumonia est duplex; una ad fines
Arteriæ Pulmonalis, altera in Bronchialibus hæret.
Signa Peripneumoniæ: Debilitas summa,
Pulsus exilis, mollis, omni modo inæqualis;
Respiratio parva, frequens difficilis, erecta
tussiculosa, calida; Rubor faciei, Oculorum,
oris, linguæ, labiorum insolitus, tandem suffo-
-cans, inexplicabili cum anxietate et delirio Mors.

cum, modo *ſine* tuſſi adfligit, nec aliqua notabili per ſputum excretione deprehenditur.

6) Ille febrem *acutam*, continuam, cum horrore inuadentem, & calore acri progredientem, inuoluunt, hæc vix febriculam aliquam, eamque inæqualem & *ἄτυπον* exhibet.

7) Illæ curſum ſuum ante ſeptimum diem non abſoluunt, hæc paucioribus diebus circumſcribitur.

8) Illæ iuniori magis ætati propriæ ſunt, hæc indifferenter ſe habet ad ætatem iuuenilem & virilem.

2. Vterque adfectus ratione *indolis* eſt vel *benignus*, vel *malignus*: reſpectu *loci* adfecti, modo *adſcendens*, modo *deſcendens*: porro eſt vel *ſimplex*, vel *compoſitus*; item vel *vagus* vel *periodicus*.

3. Differentiam *pleuritidis* a *peripneumonia* ſequentia docent:

1) Pleuritis longe rariſſime, peripneumonia autem frequentius occurrit. Sed huius rei in praxi quotidiana contrarium ſtatuitur.

2) In peripneumonia *ſputum cruentum*, quod circa finem ſecundi diei & ſequentibus obſeruatur, licet & hoc primarium ſit ſignum, falſo pleuritidi tribuitur: nam multæ difficultates credere nos vetant, quod ſputum tale cruentum in pleura gigni, pulmones perrumpere, & ſic per eosdem tranſire poſſit.

3) Dolor punctorius in peripneumonia magis ſe extendit per vniuerſum pectus, in pleuritide autem puncturæ in dextro magis latere paullo infra mamillam ſentiuntur. Inſuper pleuritis cum horrore tam notabili non incipit vti peripneumonia.

4) Inſignis autem vſus medicus ex hac differentia non emanat: licet enim in pleuræ inflammatione per *topica* maior ſpes ſit diſcuſſionis obtinendæ, quam in *peripneumonia*, in hac tamen topicorum adplicatio, vti prodeſſe, ſic etiam nocere non poteſt.

5) In ſucceſſu minus felici, nempe ſuppuratione ſtaſeos,

diagnosis hæc aliquem vsum præstare videtur: quando enim in pleura suppuratio contingit, tum euacuatio per *paracentesin* locum habet, in peripneumonia autem, per sputum tantum res peragitur, exceptis rarissimis illis exemplis, vbi *vomica*, in *superficie* pulmonum rupta, & in concauum thoracis effusa, eamdem per paracentesin euacuationem admittit.

4. Schola medica vulgo quidem statuit, quod peripneumonica inflammatio magis sit erysipelacea seu superficialis, atque hoc ipsa huius morbi denominatione exprimere intendit, ita, vt peripneumonia idem sit, ac pulmones circumambiens morbus; verum hæc distinctio refragatur experientiæ: scrutinio enim anatomico profunda stasis in meditullio pulmonum sæpius detecta fuit. Præter ea sputum cruentum a pulmonum *superficie* tam expedite ad exspuitionem peruenire non posset.

III. *SIGNA.*

1. *Vtrique adfectui communia.*

1) Vertiginosæ capitis perturbationes sæpius paullulum præcedunt.

2) Corripiuntur ægri horrore, qui magis magisque inualescit, & sæpe ad cardialgiam nauseabundam, immo ad vomitum ipsum excedit.

3) Succedit exæstuatio insignis cum notabili siti & capitis dolore.

4) Item angustia præcordiorum, & difficultas respirationis.

5) Præcipue persentiscunt ægri dolorem punctorium in thorace, iugiter continuantem, & quoties tussiunt valde sensibilem.

6) *Vrina* primis diebus rubicunda, saturata, post aliquot autem dies, mox vbi refrixit, turbatur, & deponit sedimentum copiosum, subroseum.

2. *Vni vel alteri adfectui magis propria.* Hoc sub *differentia* iam indicauimus.

IV. SVB-

The Hardness of ye Pulse is an infallible Sign of almost all Pleurisies; for this Hardness accompanies all Inflammations of ye membranous parts. —

To discover a secret pleurisy, make the Patient turn first on One Side then on the Other, make him draw in his breath, and Cough violently, then ask him if he feels any pain — & if he does ye Case is evident.

Baglivi —

Pleuritidis Signa, ex Aretaeo —

Ubi adsit inflammatio in Membrana Costas succingenti — Febris est cum tussi; & sputis Variegatis — Simul adest — Dolor Acutus usq ad Claviculas protendens, Febris acer, Decubitus in latus inflammatum facilis — in latus oppositum difficilis (*) Sequuntur Dyspnoea, Vigilia, Ciborum fastidium, Malarum rubor, tussis arida, sputa aegre exeuntia, Pituita, aut abunde Cruenta, aut biliosa, aut Subflava — et haec ordinem non servantia; — <u>Pessimum est si cruentum Sputum desit</u>

(*) Unde Dolor et decubitus difficilis in latus sanum proveniat vix dici queat, nisi Pulmonum ad Membranam Succingentem adhaesione, vel a Pure in Thorace contento, & Mediastinum mole sua prementem. Annon igitur adsit adhaesio pulmonum in principio Pleuritidis Cujuscunque? Ita Sentire videtur Aretaeus.

VI. The chief Prognostick in a Pleurisy is to be drawn from the Easiness or difficulty of Respiration — Not to spit at all is a bad Sign, especially if there is not at ye same time a great discharge by Urine —
A Pain in ye Ear followed by Suppuration is a good Sign —
It is a bad Sign in a Pleurisy not to see a Size upon the Blood — Baglivi.

IV. *SVBIECTA.*

1. pleuritis & peripneumonia non cuiuis promiscue *ætati* eueniunt, sed maxime *iuuenili.*
2. *Tempore* inprimis verno ineunte.
3. Personis habitus corporis sanguinei.
4. Præcipue narium hæmorrhagiis antea adsuetis, iam vero ab illis immunibus.
5. Sexui magis virili, quam feminino.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *antecedens* est largior sanguinis *abundantis* adpulsus versus pectus, per ætatis rationem exitum ibidem intendens.
2. Caussa magis *propinqua* est stagnatio sanguinis diuturnior, per contentionem pertinacem circa pectus sustentata. Vnde sensus pressionis, oppletionis, renisus, dependet.
3. Caussa *proxima & continens* est vera stasis, a tali diuturniore sanguinis stagnatione suborta, inflammationi occasionem præbens.
4. Caussa *finalis* est intentio agentis interni, per motus febriles transpressorios & abstersorios hanc stasin resolvere & discutere.
5. Caussæ *occasionales & procatarcticæ* sunt:
   1) Repentinæ sanguinis expansiones per motus corporis immoderatos, potus spirituosos, vltra modum adsumtos, & animi excandescentiam.
   2) Refrigeratio immodesta, corpori calenti admissa, quæ repressionem sanguinis ad interiora efficit.
   3) Euacuationum naturalium solitarum, præcipue autem hæmorrhagiæ narium, suppressio.
   4) Euacuationum artificialium adsuetarum neglectio.
   5) Violentæ pectoris concussiones, fortior nisus in oneribus gestandis.

VI *PROGNOSIS.*

1. Licet febres inflammatoriæ periculo non careant, pleuritis tamen & peripneumonia in *iunioribus* infra tricesi-

mum annum adhuc constitutis, adeo perniciosæ non sunt, quam quidem in annosis.

2. Quando legitima methodo hi duo morbi tractantur, sæpius septimo, vel ad summum vndecimo die per spontaneum largum sudorem feliciter soluuntur, ita, vt tempestiue naturalis pulsus, calor, adpetitus, somnus, & vires redeant.

3. Quando autem vltra septimum diem hæ febres *pertinaciter* continuant, id quod occurrere solet in annosioribus, tum ancipitis valde sunt euentus.

4. Vrina, si ante quartum diem turbatur, & post ea sedimentum cum liquore claro superstante exhibet, spes est felicis morbi per sudorem criticum solutionis.

5. Quando per tussim materia flauescens, non adeo viscida, neque spumosa, excernitur, & præcipue in peripneumonia sputus cruentus accedit, totius morbi felix successus sperandus est.

6. Vbi autem excretio plane nulla per sputum succedit, vrina etiam cruda obseruatur, ibi deterior euentus timendus est.

7. Sputum cruentum licet læsionem pulmonum qualemcumque designet, hæc tamen plus vtilitatis quam damni portendit.

8. Pleuritis adscendens versus partes superiores, ægrotantibus maius periculum minitatur & contra.

9. A peripneumonia phrenitis, malum, dicit *Hipp. sect. VII. aph. 12.*

10. Si in pleuritide dolor punctorius locum mutat, maiorem inflammationem, maiusque periculum indicat.

11. Bona respiratio est bonum signum, malum vero difficilis.

12. Staseos discussio & resolutio quando non obtinetur, tum sequitur corruptio, eaque vel sphacelosa, vel suppuratoria, vel vlcerosa, phthisis dicta.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Aluus* per totum morbi decursum ordinarie succedat, nullo autem modo irritetur.

2. Vbi

Sanatur Peripneumonia Vera, 1.° Resolutione benigna.
2.° Sputo cito copioso, flavo cum pauco sanguine mixto, dolorem sedante, respirationem, pulsum emendante, in album blandum cito mutato —
3.° Alvi fluxu bilioso levante, et similia fere, ac Sputa descript. ejiciente —
4.° Urina copiosa cum sedimento primo rubro, deinde albescente, ante 7.um diem emissa. Atque tum respiratio adest facilis, febris mitis, adeoque calor, humiditas et aequalis toto Corpore —. Boerhaave.

Hippocrate nous avertit que les Pleuritiques qui ne sont pas vuidez par les Crachats dans l'espace de quatorze Jours, deviennent Empyiques, & qu'ils se vuident quarante Jours après la Rupture de l'Abcès, ils guérissent, sinon ils tombent dans la Phthysie —. Etmuller.

5. Camphire is ye most effectual Remedy that can be applied for ye discussion of ye Morbid Matter in a Pleurisy, especially if it be Epidemick. Baglivi —

6. Pitcairn recommends a Liniment of Oil of Almonds Spirit of Sal. Amm. & Camphire —

VIII. 1. Sydenham bled once a day in a True Pleurisy 10 Oz at a time for 4 days —
In a Spurious Peripneumony, as he calls it, in wch there is a considerable degree of Inflam=mation, he bled & purg'd alternately, pro ratione Virium, & us'd pectorals —

If y^e Spitting which has been stopt returns, and y^e Matter is yellow bordering upon Red, Bleeding will do Mischief, because it will again stop the Spitting. Baglivi —

2. Vbi insignis *plethora*, angustia pectoris, & magna oppletio concurrunt, ibi statim sub initium venæ sectio ad vnc. VI. instituatur, &, si opus fuerit, sequente die repetatur; subiungendo sollicite regimen leniter diapnoicum. In casibus autem ordinariis venæ sectio non est necessaria.
3. Ante meridiem bis exhibeantur diaphoretica liquida, e.g. essent. alexipharm. *Stahlii*, vel mixtura simplex, ad gut. XXX. item *potiones* diapnoicæ.
4. Post meridiem & sub noctem bis vel ter propinentur *pulveres* antifebriles, ex nitro, antimonio diaphoretico, & absorbente marino, acido citri saturato, parati. Item conducunt emulsiones, præcipue ex semine card. Mariæ confectæ.
5. Quando hæc medicamina per aliquot dies exhibita sunt, dolores tamen adhuc vrgent, tum essentia *cascarillæ* salutariter potest interponi.
6. Regioni dolenti cum linteis quadruplicatis adplicetur spiritus vini camphoratus. In vsum etiam venire possunt emplastra, non continuo, sed per vices adplicanda, alias conglutinant poros & impediunt transpirationem.
7. Vbique regimen æquale & continentia tranquilla maxime circa diem criticum, conseruetur.
8. Conferatur tabula *de hepatitide*, vbi methodus fere eadem fusius explicata est.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Diffident auctores de *venæsectione* in his adfectibus instituenda: sunt qui illam ad modum necessariam censent: sunt qui eam prorsus reiiciunt, e.g. *Ettmüllerus* obseruat, stasin post venæ sectionem, in pleuritide adhibitam, certius suppurare: sunt qui consiliis suis fluctuant, & eamdem vel adhiberi vel omitti posse statuunt: sunt qui dissoluentia, & discutientia præmittenda esse, vrgent, & præcipue *salia volatilia* ad sudorem, & hinc staseos discussionem, commendant, & his si cedere recuset morbus, moderatam venæsectionem subiungendam esse autumant.

2. Ve-

2. Verum, vti per regimina & remedia calida, sanguinem expandentia, discussionem tentare, infelix conamen est, ob sanguinem in concitatione & inflammatione iam constitutum: ita venæsectionem non nisi in statu insigniter plethorico, & vbi grauissimæ angustiæ ac infarctus pectoris vrgent, instituendam esse censemus.

3. Contingit in summe plethoricis, horum malorum genere defunctis, scrutinio anatomico pulmonum alterum latus sanguine differtum, & adeo expletum detegere, vt etiam in aqua subsideat: quo itaque insignis plethoræ casu venæ sectio commendatur.

4. Methodus *Sydenhami*, quæ consistit in venæ sectione, eaque satis larga & repetita, adiunctis lenissimis expectorantibus, auctori alias experientissimo relinquenda est.

5. *Riuerii* exemplum de famulo, larga venæ sectione paucis horis a pleuritide liberato, dubium adhuc est, an non potius hepatis vel ventriculi inflammatio fuerit, vti fere ex circumstantiis historicis colligendum.

6. Post venæ sectionem, si in sanguine crusta alba non adparet, pro bono signo non habetur.

7. *Purgantia* ac *venæ sectio* circa dies criticos celebrata pessimi sunt euentus.

8. *Sideritis* seu *herba Iudaica*, pectori adposita, commendante *Borello*, soluere dicitur pleuritidem: quod proinde experimentis explorandum est.

9. Inter *specifica* etiam a quibusdam laudatur *papauer erraticum*; *Ettmüllerus* autem & alii nihil specifici illi concedunt, sed anodynum tantum communem & topicum effectum; quo vero respectu non commendatur.

10. *Dentibus apri* specifici quid tribuere, experientia non concedit.

11. *Semen cardui Mariæ* specifico effectu ita commendatum est, vt hinc grana illius Stech-Körner soleant adpellari, nec plane de nihilo: docet enim experientia, quod aliquot grana deglutita dolorem punctorium sæpe auferant, licet febris ante septimum diem cursum suum non absoluat.

12. Ex-

Bleeding is a Relief in great Pain, when it is recent, but when the Pain is moderate, when it continues long, it is useless, and Cupping with Scarification answers better. Allen —

Whatever time of ye Disease it be, whether ye 4th, 5th or 7th day, before or after bleeding, if a difficulty of breathing, and expectorating comes on, apply Blisters to ye Legs immedi-:ately, according to ye advice of Hippocrates, who says that tumours falling upon ye Legs, are a good Prognostick in Pulmonicks. — This Method promotes expectoration, lessens a difficulty of Breathing, & stops a flux or Diarrhoea, Bagl.

12. *Expectorantia* hic inutilia ſunt, niſi forſan ſputum cruentum circa quartum diem, non ſatis ſuccedens, potionem aliquam pectoralem efflagitet, quo caſu aqua hyſſopi præ aliis laudatur.

13. *Expectorantium* in pleuritide abuſus facile peripneumoniam inuitat.

14. *Nitrum* primis diebus vsque ad quartum intrepide poteſt propinari, ſequentibus autem diebus, ſi moderate & æqualiter morbus ſuccedat, parcius, & bis tantum per diem exhibendum eſt.

15. *Camphorata* externe aliquam lenitionem promouent, *oleoſa* autem & pinguia omittenda ſunt.

16. *Opiata* ad irritationes in pectore non poſſunt commendari: ſanguis enim hic ſpecialis eſt tenacitatis; id quod illius per venæ ſectionem emiſſio confirmat, vbi rubicundæ portioni innatat materia flauo-albeſcens, admodum tenax, ſie iſt ſo zähe wie Leder. Hæc ſanguinis conſtitutio requirit concuſſionem, reſolutionem, excretionem, quorum omnium contrarium opiata præſtant.

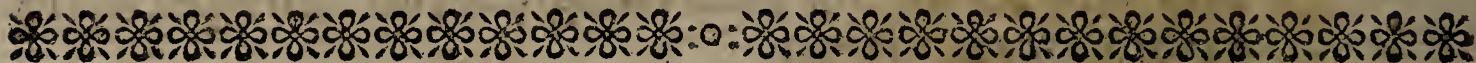
17. *Caſcarilla* pro diſcuſſione a pectore, in primis in peripneumonia, ſpecialiſſime laudatur: modo iuſto tempore & decente ſubordinatione exhibeatur; vti ſub *methodo* indicatum eſt. Non ſolum diſcutit, verum etiam lenit & ſedat, & quando hic cortex irritationes non mitigat, tunc opium certo nociturum eſt.

18. Radix *pimpinellæ albæ* egregii vſus eſt in adfectibus pectoris, præcipue autem in chronicis, reſoluit enim & diſcutit.

19. Conuenit etiam irritationem mitigare & diſcuſſionem promouere per *iulapia* diapnoico-analeptica, ex aquis card. bened. ſcordii, plantag. chærefol. ſcabioſ. modic. cinamom. & ſyrup. acetoſitat. citri.

20. Item per *emulſiones*, ex his aquis cum ſemine card. mariæ, aquileg. & amygdal. dulc. ad gratum ſaporem mediocriter ſaccharatas.

21. Conferantur cautelæ & obſeruationes, quæ *tabula de hepatitide* indicatæ ſunt.

TABVLA LXVI.

DE

HEPATITIDE.

I. D*EFINITIO.*

Hepatitis eſt febris acuta, continua, ſecundaria, inflammatoria, qua natura humores fortius & frequentius per hepar transpellit, ad ſtaſin ſanguinis, in hoc viſcere factam, diſſoluendam & abſtergendam.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Hepatitis a *reliquis inflammatoriis* febribus differt
   1) ratione viſceris inflammati,
   2) ratione periculi, quo reſpectu reliquas omnes ſuperat. *Vid. prognoſis.*
2. In ſpecie a *pleuritide* differt in eo, quod dolor infra diaphragma magis vrgeat, febremque aliquo modo leniorem, quam pleuritis, habeat coniunctam.
3. Hepatitis in ſe differt *gradu* inflammationis:
   1) Aliæ enim inflammationes magis ſunt ſuperficiales.
   2) Aliæ ſtaſin profundiorem inuoluunt.
   3) Quo modo hepatitis differat ab *infarctu* hepatis, patet ex *ſignis* collatis.

III. *SIGNA.*

1. Inuadit frequentiſſime cum *horrore* inſigni & diuturno.
2. Hunc excipit ſenſibilis, grauiſſimus *æſtus*, & quidem paroxyzans, (ſi nempe tranquille negotium ſuccedit) cum ſiti intenſiſſima.
3. Vbi autem impetuoſus magis morbus eſt, ibi nullos paroxyſmos, aut notabiles remiſſiones exhibet.

4. Per-

4. Perſentiſcunt ægri dolorem grauatiuum in latere *dextro* circa ſeptimam vel octauam coſtam.
5. Et hic impedit, quo minus ægri in dextrum latus decumbere poſſint.
6. Agrypnia, proſtratio virium, anguſtia præcordiorum, valde vrgent cum difficili reſpiratione.
7. Pulſus celer eſt & frequens.
8. Circa extrema facile refrigeſcunt, quoties ventilare corpus ſuſcipiunt, wenn ſie ſich nur ein wenig lüfften.
9. Quando bibunt, non raro eructant, vnde anxia anguſtia, non æque vero dolor, augetur.
10. Immo nauſea & vomitus bilioſi ſeſe exſerunt; ex quibus ſignis haud friuole concluditur, inflammationem occupare potiſſimum *ſimam* hepatis partem.
11. Vbi autem *gibboſam* magis regionem infeſtat, ibi motus ſpaſtici per conſenſum circa iugulum, ac ſi deorſum illud trahatur, ſeſe exſerunt.
12. *Tuſſis*, quando adeſt, exigua plerumque & ſicca deprehenditur.
13. Sunt hi ægroti vel perpetuo leui *madore*, facile frigeſcente, adfecti;
14. Vel, qnod peius eſt, iugi ſiccitate, æſtum & anxietatem augente, corripiuntur.
15. *Vrina* primis diebus rutila, & admodum craſſa eſt, quarto autem die ordinarie turbatur, & copioſum ſedimentum deponit, manente tamen ſuperſtante liquore ſatis adhuc craſſo, aurantii coloris.
16. Sedimentum hoc roſei quidem coloris, ſed ſubmucidæ & veluti purulentæ eſt conſiſtentiæ: vnde hoc phænomenon multis imponit, vt pro vero *pure* illud agnoſcant, & abſceſſum accuſent. Sed *verum pus* ſtatim poſt emiſſionem fundum petit, ſedimentum autem illud mucidum poſt refrigerationem demum vrinæ prouenit.
17. Diſſoluitur hoc ſedimentum mucoſum, ſi aquæ tepidæ vas vrinarium immergitur; quod phænomenon ſpecialiter de inflammatione teſtatur.

18. Peculiare adhuc signum est in hepatitide, quod decumbens subinde colorem mutet, ordinarie quidem palleat, sed sæpe etiam fuscum & flauescentem colorem non solum in toto corpore & facie, verum præsertim in oculis exhibeat.

19. Vbi staseos *suppuratio* contingit, ibi omnia symptomata eueniunt grauiora, nempe maior sentitur æstus, difficilior respiratio, maiores accedunt anxietates, in loco adfecto sensus doloris exacerbatur, & rigores circa extrema eueniunt frequentiores.

20. *Ruptio* autem *apostematis* dignoscitur ex dolore quidem & æstu remittente, succedente autem virium amissione, frequente lipothymia, febre hectica, & quando materia purulenta in concauum abdominis effusa est, huius intumescente crassitie.

IV. *SVBIECTA.*

1. Generatim sunt illa, quæ tabula, de inflammatione generatim indicauimus.
2. Speciatim autem, quæ caussis subsequentibus fiunt obnoxia.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa maxime *remota* est plethora.
2. Caussa magis *propinqua* nulla alia suppetit, quam congestio sanguinis ad hepar, vel ipsius visceris constrictio.
3. Caussa *proxima* est stasis in hepate collecta.
4. Caussa *finalis* est intentio naturæ, ad stasin discutiendam, in quem finem sanguinem, bene adhuc fluidum, specialiter & copiosius dirigit ad portionem illam, motu suo iam priuatam, vt per fortiorem adpulsum & transpressionem humorum stasis resoluatur & discutiatur.
5. Caussæ *occasionales* & *procatarctica* sunt:
   1) Præuiæ vehementes corporis motiones, cursibus, saltationibus, onerum cum maximo nisu tractationibus, facta.
   2) Violentæ contusiones, plagæ & casus ab alto.

3) Or-

3) Orgasmus sanguinis, vel per dictas, vel per alias caussas inductus, e. g. per spirituosa, excandescentiam animi.
4) Repentinæ externi habitus refrigerationes, sanguine ita calente.
5) Sic etiam potus frigidus, mox & intemperanter super-ingestus.
6) Medicationes adstrictoriæ, commotionibus febrilibus repente oppositæ.
7) Repentinæ repulsiones excretionum, aut moliminum excretoriorum suppressiones, e. g. scabiei, erysipelatis, hæmorrhagiarum, motuum hæmorrhoidalium, congestionum arthriticarum.
8) Topica frigida, item cucurbitulæ, regioni hepatis adplicatæ.

VI. *PROGNOSIS*.

1. Inflammatio hepatis omnium fere est periculosissima.
2. Et quo profundior est inflammatio, eo contumacior ad discussionem, & pronior, vel ad corruptionem repente lethalem, vel ad maturationem, quæ æque funesti euentus est, reperitur.
3. Ita etiam *concauæ* partis inflammatio ominis semper tristioris est, quam *gibbosæ*.
4. Nonnumquam hæc febris scirrhos hepatis solet relinquere.
5. Commotio humorum magna, insolens, vehemens, statim sub initium, numquam bonæ spei est; hac enim ratione sanguis in arctissimos meatus potius impellitur, quam stasis resoluitur.
6. Quo magis febres inflammatoriæ, citra externas caussas occasionales matutino tempore inuadunt, eo plus habent indolis continentis, maioris æstus & periculi.
7. Felix euentus variat: aliquando enim stasis *pedetentim* resoluitur & discutitur: aliquando & sæpius diebus criticis euacuatio contingit, eaque vel per hæmorrhagiam naris dextræ, vel per sudorem copiosum, spontaneum, vel per diarrhœam.

8. Quando autem hepatis inflammatio intra primum ſeptenarium diſcusſionem ſtaſeos non attingit, tum morbus inſoleſcit, dextrum hypochondrium inflatur, cum ſenſu ardoris, tenſionis, grauitatis, accedit ſingultus, & ſic fit, vt ægri ſeptimo vel nono, rarius vndecimo die moriantur.

9. *Suppuratio* ſtaſeos licet tam præcipitem funeſtum euentum non inferat, vti quidem corruptio ſphaceloſa, eſt tamen vndique periculo plenisſima: materiæ enim purulentæ euacuatio non poteſt fieri, & ſi omnino fieri poſſet, conſolidatio tamen eroſæ & excſæ portionis nullo modo obtineretur, ob viſcus hepatis laxum, poroſum & ſanguine imbutum.

10. Et ſic aes fere ſemper tranſit in hecticam.

11. Si *vrina* iuſta coctionis ſigna exhibet, ſedimentum nempe copioſum, non ad modum tenerum, coloris ſubroſei, & febricitans de reliquo mediocriter bene habet, ſpes eſt felicis euentus.

12. Quando autem clara & limpida manet, exitum portendit periculoſum & lethalem.

13. Turbida ſi redditur, nullum autem deponit ſedimentum, ſed parietes vitri alba lactea & ſubcœrulea cuticula obducit, non adeo boni eſt præſagii.

14. *Sudores* nimii aquoſi pari ratione nihil boni producunt, tolerabiliores autem ſunt, quam perpetua cutis ſiccitas.

15. Quando poſt hæmorrhagiam narium ægrotus non ſublevatur, ſed vires in horas deficiunt, vigiliæ etiam & phantaſiæ accedunt, tum nihil boni inde portenditur.

16. Singultus contumax, *ſtatui* morbi accedens, citra cauſſas externas excitatus, ſignum eſt lethale.

17. Refrigerationes extremorum faciles & frequentes, cum inſigni ardore interno, & intercurrentibus lipothymicis debilitatibus, infauſta ſunt indicia.

18. *Vomitus nigri*, inſtar *rob ſambuci*, vti in *acutis*, peſſimi ominis, ita in plerisque febribus inflammatoriis præſagium

ſunt

ſunt mortis inſtantis. Non minus deiectiones *alui*, eiusdem tetri coloris, bonæ non ſunt prognoſeos.

19. Falſo adeſſe iudicantur abſceſſus hepatis, quando pus per vrinam ſeceſſit: hoc enim indicat abſceſſum glandularum inteſtinalium ſeu meſaraicarum.

20. Si dolores ad modum vrgent, *febris* concurrit magna, *inquietudo* multa, dolores autem deinde *cito* prorſus euaneſcunt, pulſus & vires cadunt, febris tamen pergit, ibi corruptio vel ſphaceloſa, vel ſuppuratoria, eaque rupta, certe diiudicatur.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Diſcuſſio* ſtaſeos inflammatoriæ vniuerſum hic abſoluit negotium.

2. Hæc in poteſtate magis naturæ, quam Medici ſita eſt, poteſt autem aliquo modo promoueri per medicationem, eamque placidam potius, quam vehementem & impetuoſam. Commendantur in hunc finem leniter abſtergentia & humores fundentia.

1) *Abſorbentia marina*, acido citri, tartari, vel ſpiritu nitri ſaturata; quæ euidentem effectum diureticum exhibent, e. g. oculi cancri, conch. præparat. mater perlar. præparat.

2) Vniuerſa *oſſa capitis lucii piſcis*, aceto in præparatione imbuta. *Vid. cautel.*

3) *Diaphoretica* fixa, inter quæ antimonium diaphoreticum reliquis præfertur, ſub initium largiore, poſtea autem parciore doſi exhibendum.

4) *Radices* diuretico-diapnoicæ vtiliter etiam in his ſtaſibus exhibentur. Ex horum cenſu præcipue ſunt: rad. vincetox. pimpinell. alb. helen. petaſitid.

5) Ex *compoſitis* huc conducunt: mixtura ſimplex leniter camphorata, eſſent. alexipharm. *Stahlii*, eſſent. pimpin. alb. cum æquali portione eſſent. ſcordii mixta.

6) *Emulſiones* dilutæ, magis ad temperandum, quam ad alendum, ex pineis, amygdal. ſemin. card. mariæ, aqui-

aquileg. & in progreſſione morbi ſemin. papau. albi, paratæ, & abunde edulcoratæ; abſtinendo a *ſeminibus* ſic dictis *frigidis*.

7) *Potiones* diapnoicæ, vel iulapia, ex aquis ſcabioſæ, plantag. chærefol. geran. maior. ſcorzoner. cichor. bugloſſ. galeg. bellid. minor. cum ſyrupo acetoſitatis citri, vel clyſſo antimon. acidulatæ.

8) *Nitroſa*, quæ in his inflammationibus omnibus aliis palmam præripiunt.

9) *Externe* conducunt:

a) Spiritus vini camphoratus crocatus, regioni hepatis adplicatus.

b) Fotus calidi, ſicci ex farina ſecalina, fabarum, milii, furfure, radice irid. Florentin. ſigill. Salomon. bryon. herba hyſſopi, quæ etiam interne conducit, item emplaſtr. de ſpermate ceti camphorat.

c) *Venæ ſectiones* non, niſi in ſpecialibus circumſtantiis, conducunt. *Vid. Cautel.*

d) *Clyſteres* emollientes, ad reuulſionis ſcopum, & alui legitimum ſucceſſum.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. *Venæ ſectio* vel inſtituatur ſtatim ſub initium, vel omittatur, ſecundum indicationes ſub *cautelis* explicatas.

2. *Aluus* vbique ſeruetur aperta, non validis ſtimulantibus, in primis talibus, quæ altius in ſanguinem penetrant, ſed vel emollientibus clyſteribus, moderate tamen adhibitis, vel leniſſimis humectantibus, præcipue nitroſis, it. oleo amygdal. dulc. ſyrupo violarum.

3. Motus febriles, diſcuſſionem ſtaſeos reſpicientes, quantum fieri poteſt, ſubleuentur.

4. Hinc mane doſis refracta eſſent. alexipharm. *Stahlii*, vel mixtura ſimplex adhibeatur, & per reliquum diei tempus pulueres nitroſo-abſorbentes ſingulis tribus horis propinentur, e. g.

Recip. nitr. depurat.
tartar. vitriolat. ana drach. II.
ocul. cancr. acido citri ſaturat. ma-

maxill. lucii piſcis, acido quodam præparat.
ana ſcrup. IV.
Antimon. diaphoret. drachm. I.
M. f. pulu. doſ. ſcrup. I.

5. Ante meridiem *potiones* acidulatæ, verſus noctem autem *emulſiones* interponantur.
6. Sub his omnibus *externa* non negligantur, e.g. ſpiritus vini camphorat. crocat. regioni hepatis adplicandus.
7. Vbi dolores ad modum inſoleſcunt, ibi *anodynum* aliquod, ad illos mitigandos, non autem prorſus tollendos, pulveri commendato remiſceatur. Verum hoc non in ſtatu, ſed incremento tantum morbi locum habet.
8. Conueniens *diæta*, nempe ſufficiens humectatio, continentia tranquilla, calor moderatus, placidum regimen, ſollicite iniungatur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ *tabula de febribus inflammatoriis generatim* monuimus, illa hic quoque ſeruanda ſunt.
2. Difficilis eſt formatio conſilii de adminiſtratione *venæſectionis* in febribus inflammatoriis; de qua re fuſius *tabula chirurg. de venæſectione* egimus.
3. Hoc loco tantum adiicimus, quod venæ ſectio in hepatitide ſtatim ſub initium, præmiſſo clyſtere, concedatur,
   1) Vbi conſpicua plethoræ inſignis indicia adſunt.
   2) Tanto magis, ſi conſuetæ venæ ſectionis tempus incidit.
   3) Quando graues ſanguinis commotiones proxime præceſſerunt.
   4) Vel morbus cum vehementia, anxietate, ſummo ardore, interlancinationibus dextræ partis abdominis, & febrili inſultu magis, quam ortu, inuadit.
4. Largior autem eſſe debet ſi inſtituitur venæ ſectio, & inſuper, requirente neceſſitate, repetenda.
5. Siue ſecta ſit vena, ſiue prætermiſſa, vbique libera & æqualis diſtributio ſanguinis, & leniſſima tranſpiratio conſeruanda; quod tanto magis neceſſarium eſt, quia ſecundum ſolertem *Sydenhami* obſeruationem, & αὐτοψίαν

post venæ sectionem, sanguis summe lentescentis indolis apud eius modi patientes deprehenditur, quæ vero hac humorum distributione & attenuatione non potest in actum deduci.

6. Titulo magis, quam reali effectu, his commendantur pleraque, sanguinem coagulatum resoluentia: quæ enim efficaciter hoc præstare possent, partium sunt tenuiorum, & hinc orgasmum sanguinis longe præsentiorem inducunt, quam partem adfectam consolantur, e.g. *Camphora* vbi mox ad locum læsum pertingit, potentissime resoluit, sed intra corpus adsumta, mediocri licet quantitate, sanguinem vehementissime concitat, neque tamen directe ad rem ipsam multa contribuit: dimidium granum pro dosi, cum largiore portione nitri remixtum, conceditur.

7. *Sambucinorum* commendatio nota quidem est, sed interna parum efficient.

8. *Aquæ florum tiliæ, plantag. scord. scabiosæ* vulgo commendantur, sed re vera parum in illis erit præsidii.

9. *Chærefolium* ad discussiones internarum stasium laudatur, sed debilioris est efficaciæ, &, si omnino quid de illo sperare liceat, in substantit erit sumendum.

10. Idem etiam de *floribus bellidis minoris* sentiendum est.

11. *Gummi resinæ*, e.g. galbanum, sarcocolla, myrrha, satis quidem penetrant & resoluunt, vehementius autem, præcipue myrrha, sanguinem commouent, neque tamen loco adfecto satis faciunt. Vnde vix aliquem hic habent locum.

12. *Specifica* efficacia *maxillæ lucii piscis, dentis apri* &c. experientiæ non respondet; faciunt, quod possunt. Copiose si adhibentur, e.g. ad drachm. I. male habent decumbentes.

13. *Externe* sub initium commodius adhibetur spiritus vini camphoratus, post ea autem fotus siccos camphoratos substituere conuenii. Agunt autem hæc externa non tam penetrando, quam potius transspiratiooem aperiendo,

endo, & motum tonicum roborando, quibus auxiliis discussio stateos iuuatur.

14. Si in *gibbosa* hepatis parte inflammatio in *pus* abierit, istud per incisionem interdum salutariter eliminatur.

15. *Pinguia externa* tuto hic non adhibentur, quia suppurationem promouent: vnde & emplastica valde mucida locum non habent.

16. *Cmposita* famosiora internis inflammationibus parum conueniunt, e.g. theriaca, mithridatium, diascordium *Fracastorii*, *Syluii*, & aliæ tincturæ bezoardicæ, opio inquinatæ.

17. *Antimonii diaphoretici* efficaciam alii hic nimium extollunt, alii prorsus reiiciunt: media sententia vera est, quod in primis testantur sensibiliores.

18. *Sulphuris* vsus, si circa prima *initia*, vel in *declinatione* prudenter adhibetur, insignem efficaciam exhibet, in *statu* vero magis est ambiguus.

19. *Anodyna* ad modum prouide adhibenda sunt, magis in incremento, quam in statu, ne debitas excretiones impediant, vel plane sphacelum inuitent.

20. Quid præstet *hepar galli nigri*, a *Ioële* pro certissimo in hepatitide remedio commendatum, experientiæ relinquitur. Iubet, hoc viscus, adhuc calens, aliquot vnciis aceti rosacei conterere, & aliquo modo resolutum a fibris per colaturam separare, ac tepide exhibere.

21. Quæ tabulis de *infarctu* & *scirrho* hepatis ratione *refrigerantium*, interne & exterue adhibitorum, item *topicorum* calidorum, diximus, ea hic etiam obseruanda sunt.

TABVLA LXVII.
DE
SPLENITIDE.

I. DEFINITIO.

Splenitis est febris acuta continua, secundaria, inflammatoria,

 qua

qua principium agens, motibus, vltra gradum naturalem auctis, ſanguinem copioſius verſus lienem dirigit, & fortius ac frequentius per eumdem tranſpellit, ad ſtaſin, in hoc viſcere collectam, reſoluendam & diſcutiendam.

II. *DIFFERENTIA.*

1. *Splenitis* differt ab *infarctu lienis*, in quo ſanguis non plane ſubſiſtit, ſed tantum ſtagnat, & impeditius mouetur, nulla etiam febris acuta præſto eſt.
2. A *nephritica renis ſiniſtri* inflammatione dignoſcitur partim *atrocia doloris*, qui in nephritide acutior eſt, partim *loco adfecto*: in nephritide enim dolor verſus ſpinam dorſi, in ſplenitide autem magis antrorſum adfligere obſeruatur.
3. Splenitis *in ſe* differt *gradu* inflammationis: aliquando enim ſubſtantia, vulgo *parenchymatica* dicta, occupatur, & ſic ſatis profunda contingit inflammatio; aliquando autem *membranacea* & ſuperficialis tantum portio infeſtatur.

III. *SIGNA.*

1. Signa pleraque, ſub *hepatitide* tradita, huc poſſunt referri, nempe
2. Inuadit cum inſigni horrore.
3. Hunc ſequitur grauiſſimus æſtus, cum ſiti ad modum intenſa.
4. In hypochondrio *ſiniſtro* dolorem, grauitatem & tumorem perſentiſcunt.
5. Paroxyſmi typum fere quartanarium formant.
6. Vbi paullulum libero aëri ſe exponunt ægri, ſtatim circa extrema perfrigeſcunt.
7. Hæmorrhagia ſi contingit, ſanguis ſtillat ex nare ſiniſtra.
8. Signa vrinæ eadem ſunt ac hepatitidis.

IV. *SVBIECTA.*

Perſonæ ſtatus *plethorici*, temperamenti *ſanguinei*, habitus corporis laxioris, vti inflammationibus præ aliis obnoxiæ ſunt, ſic etiam eædem a ſplenitide potiſſimum infeſtantur.

V. *CAVSSÆ.*

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis* maxime *remota* est status plethoricus, cum spissitudine sanguinis plurimum coniunctus.
2. Caussa *magis propinqua* est congestio seu restrictio sanguinis versus lienem.
3. Caussa *proxima & continens* est stasis in hoc viscere exorta.
4. Caussa *finalis* est sollicita naturæ intentio, ope motus febrilis transpressorii & absterforii hanc stasin resoluere & discutere.
5. Caussæ *occasionales*, quæ plethoram, tamquam caussam antecedentem, inducunt, sunt præcipue
   1) Euacuationum sanguinis naturalium, e.g. mensium, hæmorrhoidum, suppressio.
   2) Consuetarum artificialium prætermissio.
6. Caussæ *procatarctica* huius staseos sunt:
   1) vehementes corporis & animi commotiones.
   2) Expansio seu orgasmus sanguinis.
   3) Repentinæ refrigerationes, corpore calente.
   4) Quo etiam spectat potus frigidus, post fortiorem motum, haustus.
   5) Peruersæ medicationes adstrictoriæ in febribus adhibitæ.
   6) Abusus topicorum frigidorum in lienis infarctu.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quæ tabula præcedente de *hepatitidis prognosi* diximus, illa etiam de splenitide plurimum valent.
2. Licet enim splenitis non ita extreme perniciosa sit, vti hepatitis, satis tamen sufficit, vt plurimos, qui ab illa vere corripiuntur, iuguler.
3. Id vnicum, quod de *vomituum nigrorum periculo* præcedente tabula dictum est, hic, secundum auctorum obseruationes, mitigandum esse videtur: dicunt enim, vomitus tales nigros, versus diem criticum contingentes, splenitidem soluere. Atque hoc adsertum exemplo quodam notabili iam habemus confirmatum.
4. Obseruatum etiam aliquoties fuit, quod hæmorrhoides salutariter huic malo superuenerint.

5.

5. Quando ſubſtantia viſceris parenchymatica *profundius* occupatur, tum inflammatio fit *apoſtematodes*; vbi autem *ſuperficialis* portio ſtaſi expoſita eſt, ibi inflammatio magis *eryſipelatodes* contingit.

6. Frequentiſſime autem inflammatio in ſplenitide degenerat in *ſcirrhum*.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

Methodus eadem hic eſt, quæ in hepatitide.

1. Aluus itaque ante omnia per clyſterem emollientem ſoluatur.

2. Venæ ſectio, ſi ſecundum obſeruationes, præcedente tabula ſub *cautelis* traditas, indicetur, primum in brachio, deinde, vrgente adhuc caſu, in vena *ſaluatella*, quæ eſt inter annularem & minimum digitum, inſtituatur.

3. Ad ſtaſeos diſcuſſionem naturæ ſuccurratur:
   1) Ante meridiem doſi aliqua eſſent. alexipharm. & potionibus diapnoicis, acidulatis.
   2) Poſt meridiem pulueribus nitroſo-abſorbentibus, præcedente tabula commendatis, & emulſionibus dilutis.
   3) Vbique ſufficiente humectatione, continentia tranquilla, & regimine diapnoico, continuo.

4. Dolores, quando in incremento morbi valde inſoleſcunt, paullulum mitigentur per M. P. de cynogloſſa cum puluere nitroſo-præcipitante ad gr. I. remiſcendum. *Vid. cautel. præcedentis tabulæ.*

5. Denique poſt felicem ſtaſeos diſſolutionem mixtura tonico-neruina *Stahlii* aliquoties per diem propinetur.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ præcedente tabula dicta ſunt, ea hic repetantur.

2. Hæmorrhoidum adſuetarum ſuppreſſio ſi hanc ægritudinem foueat, *hirudinum* ad hæmorrhoidalia loca adplicatio efficacior erit, quam ipſius venæ ſectionis inſtitutio.

3. Quoniam ſplenitis facile in *ſcirrhum* transmigrare obſeruatur, ex vſu omnino erit, methodum illam, tabula de infarctu & ſcirrho lienis commendatam, tempeſtiue adhibere.

4. Vſus

4. Vſus *vini* non niſi in declinatione conceditur.
5. Ante, quam materiam de inflamationibus internis obſignamus, monendum eſt, quod aliæ quidem illarum ſpecies adhuc reſtent, e.g. inflammatio *ventriculi, pancreatis, vteri* &c. eamdem autem methodum & tractationem expoſcant. Vnde neceſſarium non ducimus, plures tabulas ſpeciales hac de re ſubiungere.
6. Hoc vnicum de *ventriculi* inflammatione adiicimus, quod tanti periculi non ſit, quanti quidem ſunt ſtaſes inflammatoriæ in aliis viſceribus. Gaudet enim ventriculus *motu tonico periſtaltico*, eoque perpetuo, quo ſtaſeos diſcuſſio facilius promouetur.

TABVLA LXVIII.

DE

FEBRE CATARRHALI BENIGNA, SEV VETERVM QVOTIDIANA CONTINVA.

I. DEFINITIO.

Febris catarrhalis eſt febris acuta, continua, ſecundaria, qua principium vitale motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra gradum quidem naturalem auctis, ſatis tamen moderate procedentibus, lympham, ſiue qualitate ſiue motu læſam, corrigere intendit. Deriuatur hæc denominatio a κατὰ & ῥέω, fluo.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Licet febris catarrhalis *benigna* a *maligna*, quoad *ſpeciem* non differat, ſed tantum quoad *gradum* noxiæ materiæ & ſymptomatum, quia tamen maligna, paullo aliam methodum, eamque leniorem & magis circumſpectam expoſcit, inſuper etiam pure epidemicæ petechizantis conſtitutionis eſt, placuit, illam peculiari tabulæ reſeruare.

2. Sta-

2. Stasis illa *mucido-serosa*, cum partibus sanguinis tenuioribus mixta, cui febris catarrhalis superuenit, differt omnino a *stasi vrente, rodente, venerea; vlcerascente:* licet enim hæc easdem partes, nares, infundibulum, pharyngem, tonsillas, palatum, immo parotides, obsideat, nulla tamen febris illi accedere solet.

3. Differt etiam a *rheumaticis* illis congestionibus, & febrilibus motibus, quibus viam strauit heteroclita apostasis post febres acutas, vel intermittentes turbatas; sicut etiam ipsa talis febris a nostra catarrhali maxime diuersa est.

4. Neque febris *intermittens diuturna* in febrem catarrhalem transiisse existimanda est, si, quod satis frequenter contingit, grauedinem, coryzam, tussim, branchum generet.

III. *SIGNA.*

1. Inuadit hæc febris plerumque circa vesperam.
2. Tempore æquinoctii, præcipue autumnalis.
3. Præcurrunt, vel statim iunguntur, grauedo aut coryza.
4. Raucedo, molestia deglutitionis.
5. Immo intra collum erysipelacea quasi constitutio.
6. Prægrauatio pectoris.
7. *Tussis* satis quidem violenta, parum tamen excernens, & per totum morbum fere durans.
8. Vniuersi corporis *languor.*
9. Inuadit autem hæc febris cum *frigore* horrido, immo rigore, præcipue vero tensiuis doloribus in dorso.
10 Durat hoc frigus per dimidiam circiter horam, aliquando integram, raro diutius.
11. *Calor* succedit protinus satis quidem lenis, cum angustia tamen & anxietate circa præcordia coniunctus.
12. Quæ, circa præcordia, pathemata in paucissimis tantum subiectis nauseabunda aut vomibunda obseruantur.
13. Durat hic æstus pro gradu plethoræ per horas bene multas, ita vt primis paroxysmis vix altero mane notabiliter tepescat.
14. *Pulsus* est celer & frequens.

15. *Ad-*

15. *Adpetitus* & vires labefactæ, somnus imminutus.
16. Caput est magis debile, quam dolens.
17. Ad *diarrhœas* hæc febris valde inclinat, interdum accedunt *vomitus*.
18. *Sudores*, quouis tempore matutino æstum excipientes, febrem sensim mitiorem reddunt, ac catarrhales hos morbos infringunt; elapso tandem primo vel secundo septenario febris cum symptomatibus cedit.
19. *Vrina* præter colorem aurantium, febribus acutis familiarem, hoc peculiare habet, qnod pauca mora tenuissimam cutem, vitro subtiliter adhærescentem, ostendat, lacteoliuentis coloris cum sedimento roseo-pallido, Fleisch-färbig.

IV. *SVBIECTA.*

1. Euenit hæc febris præcipue temperamento *sanguineo-phlegmatico*.
2. Subiectis mucosis, spongiosis, & seri inquinamentis abundantibus.
3. Quæ multum & diu partes capitis & colli glandulosas frigori, præsertim humido autumnali, exponunt.
4. Quibus scabies vel alia vlcera repelluntur.
5. Quæ nimiis vigiliis indulgent.
6. Vel vino adusto abutuntur.
7. Item quæ coryzam & tussim negligunt, vel mala in iisdem arte, malisque remediis tractantur.

V. *CAVSSÆ.*

1. Caussa *antecedens* huius febris est *lentor* & tenacitas lymphæ.
2. Caussa *proxima* est catarrhus peculiaris conditionis, nempe salso-acris: simplex enim catarrhus, seu mucida stasis, satis liber manet a febre; quando autem portio *sanguinis subtilior*, quam, veteres præcipue, biliosam esse putant, huic stasi simplici immiscetur, tum inuoluit periculosam inflammatoriam in his locis indolem, vnde facile corruptio sphacelosa prouenire potest.

3. Ad hanc corruptionem auertendam febris accedit, tamquam caussa *formalis*, & salutare naturæ opus, quo lenta absterſione ſenſim iterum auferatur, quod ita coaceruatum hæret.
4. Caussæ *occaſionales* & *procatarctica* ſunt:
   1) refrigerationes corporis immodeſtæ.
   2) Tempeſtas humido-frigida, præſertim autumualis.
   3) Potus frigidus, calente corpore ſumtus.
   4) Materia acris, in coryza excerni ſolita, repulſa.
   5) Item ſcabiei vel cruſtæ lacteæ repreſſiones.
   6) Verbo: omnia ea, quæ naturalem & genuinam impediunt tranſpirationem.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris catatrhalis *ſimplex* & *benigna* ſalutariter plurimum decurrit, & quidem ſæpiſſime bono tantum regimine.
2. Accedente autem *malignitate*, vel præpoſtera medica tractatione periculo non vacat. *Vid. tab. de febre catarrhali maligna.*
3. Quo magis ab indole ſua leniore recedit, & cum vehementia tam frigoris quam æſtus inſultat, eo iuſtior eſt metus alicuius labis, citra viſcera hærentis.
4. Optimus ſucceſſus & euentus conſiſtit in ſtaſeos rheumaticæ, acris, cauſticæ, inflammationem cientis & corruptionem minantis, aſſidua reſolutione & diſſipatione.
5. *Hippocrates* iam obſeruauit, a fluxione eius modi materiæ acris, cauſticæ, in pharyngem præcipue, oriri raucedines, cynanchas, eryſipelata, peripneumonias, & quam diu materia in tali intemperie exſiſtat, perdurare talia pathemata, ſi vero ſpiſſeſcat & concoquatur, illa minui & febrem ſolui.
6. Niſi ergo mature, & placido ſucceſſu, materia hæc ſenſim abſtergatur & diſſipetur, vlceratio ſanioſo-ichoroſa ſuccedit, quæ promte in ſphaceloſam & funeſtam putredinem ruere ſolet; id quod ſatis confirmant vlcera illa externa, ex diuturno eryſipelate vel phlegmonibus non

non discutiendis oriunda, quæ, licet topica præsentióra admittant, pessimam tamen indolem exhibent.

7. Quo acrior igitur inflammatoria stasis subest, eo propior dicto euentui exsistit.

8. Quo magis autem febris *simplex* & *benigna* catarrhalis dici meretur, eo longior ab hoc euentu distat; magis autem in lentas & hecticas febres propendet, præcipue quando nimiis absorbentibus & refrigerantibus tractatur.

9. Indoles huius febris non est, vt *apostases* formet, seu materiam, semel resolutam extrinsecus in locum arctiorem cumulet, vti hoc in parotidibus & angina contingit.

10. Quando autem per intempestiuas artis commotiones aliquid extrinsecus protruditur, adparentes tales apostases, pro criticis excussionibus vulgo venditatæ, genio huic febri proprio non debent imputari.

11. Multo lenius adhuc decurrunt *febriculæ* illæ, catarrhalibus adfines, quæ hyeme tepida repentinis tumoribus, e. g. glandularum sub auribus, tonsillarum &c. superueniunt.

12. Quando autem per coacta regimina turbantur, vel materia infauste ad interiora repellitur, febres satis acres & inflammatoriæ periculosæ inde proueniunt; præsertim si perturbatio talis artificialis verno & autumnali tempore, quo sanguinis commotio familiarior nobis est, contingit.

13. Ceterum, quam *benigna* etiam sit hæc febris catarrhalis, est tamen contagiosa, vti & ipsi catarrhi tenuiores & coryza eiusdem indolis esse obseruantur.

14. Quo magis autem *contagiosa* reperitur, eo certius petechiæ complicantur. *Vid. tabul. de febre catarrhali maligna.*

15. *Diarrhœæ*, quando sub initium accedunt, minuunt impetum morbi; in statu quæ superueniunt, si moderatæ & indolentes exsistant, non adeo periculosæ sunt.

16. *Alui* autem *adstrictio* hic æque ac in petechialibus purpuratis nocentissima est, &, præcipue in statu, deliria, comata, conuulsiones, inducit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Vitium *lymphæ*, in muco & tenacitate conſiſtens, eſt corrigendum. Reſoluunt lentorem
   1) *Radices* catarrhales, alexipharmaco-diureticæ, præcipue rad. pimpin. alb. vincetox. ari, helenii, imperator. angelic.
   2) *Eſſentiæ* alexipharm. e.g. *Stahlii*, tinct. entimon. tartari.
   3) *Salia colliquantia* digeſtiua, e.g. arcan. duplicat. tartar. vitriolat. nitrum antimoniatum.
2. Motus *febriles* ſecretorii & excretorii eumdem finem reſpicientes, prudente ratione ſunt adiuuandi; cui ſcopo antifebrilia temperata, e.g. eſſent. alexipharm. *Stahlii*, mixtura ſimplex, puluis bezoardicus ex nitro, antimon. diaphoret. oculis cancri, acido citri ſaturatis, & ſale digeſtiuo, ſatis faciunt.
3. Tuſſis ſicca tuto eſt mitiganda; in quem finem conducunt
   1) antifebrilia, modo commendata.
   2) Liquiritia cocta, ſirup. violarum, de eryſimo *Lobelii.*
   3) Emulſio ex amygdal. vel ſemin. card. bened. mariæ, parata.
   4) Mucilago hordei, auenæ.
   5) Oleum amygdalarum.
   6) Trochiſci becchici.
4. Aluus ſemper aperta eſt ſeruanda
   1) per diætam liquidam ex prunis, paſſulis, pomis.
   2) Per potum ſufficientem, tepidum, ex infuſis thée, veronic. tuſſilag. teucr. ver.
   3) Per clyſteres emollientes cum ſtimulo ſalino.
   4) Per pilulas *Stahlianas* vel *Beccherianas*, mane exhibendas.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Mane propinetur eſſent. alexipharmac. *Stahlii* ad gutt. XXX. cum leniſſimo regimine.
2. Per diem autem vsque ad tempus paroxyſmi puluis quidam bezoardicus bis vel ter ad ſcrupul. I. exhibeatur. e.g.

Recip.

Recip. nitr. depurat.
tartar. vitriolat.
antimon. diaphoret.
ocul. cancr. acido citri ſaturat. ana drachm.
I. M

3. Durante paroxyſmo potiones tepidæ, & qualescumque congruæ humectationes porrigantur.

4. Quam primum æſtus remittit, & mador in decumbente obſeruatur, diſcuſſio diapnoica promoueatur,
1) vel per doſin eſſent. alexipharmac.
2) vel per potiones diapnoicas ex aquis ſcord. card. bened. flor. ſambuc. galeg. cum antimon. diaphoret. & aliquo abſorbente, paratas.

5. Ad *tuſſim* validam mitigandam exhibeatur verſus illud tempus, quo maxime adfligit, emulſio quædam ex ſemin. card. benedicti, mariæ, cum aquis diſcutientibus & pectoralibus, præcipue hyſſopi, parata.

6. In obſtipatione *alui* vel clyſteres, vel pilul. *Stahlianæ* audacter adhibeantur.

7. *Diarrhœæ* autem quando accedunt, tartarus vitriolatus ex puluere, ſupra deſcripto, remoueatur, & cryſtallus montana præparata ſubſtituatur.

8. Hæc methodus per quatuordecim dies continuetur, quia mitior hæc febris, nec breui adeo periodo finitur.

9. Quando *grauedo* huic febri iuncta eſt, externa quoque adhibere conuenit ad euacuationem per coryzam promovendam: vbi egregie conducit ſpiritus ſalis ammoniac. interdum naribus admotus. *Vid. tab. de coryza.*

10. Si alia adhuc accedant ſymptomata, e. g. angina, peripneumonia, aphthæ &c. methodus horum malorum ſpecialis ſimul in vſum trahatur.

11. In lentam febrem quando deflectit, eſſentia alexipharmaca ad reuocandos motus febriles ſufficientes, & materiam eliminandam aliquoties per diem, verſus noctem autem puluis digeſtiuus propinetur. *Vid. caut. 4.*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Febris catarrhalis, vti successum habet placidum, ita omnis medicatio huic indoli debet esse conueniens. Hinc optima est methodus illa, quæ excretiones diuretico-diaphoreticas *lenibus* successibus promouet.
2. Omnes autem *commotiones* inconsideratæ euitandæ sunt, maiores enim ad interiora repressiones, inflammationes acres, erysipelaceas, generant, & febrem in se benignam, periculosam reddunt.
3. *Regimen* semper sit tepidum, cauendo a *refrigeratione*, quando enim transspiratio & sudores supprimuntur, lentæ & hecticæ febres inde emergunt.
4. Quæ lentæ & hecticæ, si insequantur, ter per diem, sed sine regimine, propinetur essentia alexipharmaca ex rad. pimpin. alb. helen. ari, imperat. parata, quæ interposito versus noctem puluere abstergente, ad recuperandam breui integritatem, egregie conducit.
5. *Expectorantium* abusum in catarrho pectorali excipiunt sæpe dispositiones phthisicæ, vlcerosæ.
6. Idem de *refrigerantibus* est sentiendum.
7. Alexipharmaca, si, impetu senescente, *copiose* propinantur, febrem reuocant: vnde sufficiunt diaphoretica fixa, cum abstergentibus sociata, vsus denique vini modicus, & laxatio per mercurium dulcem. *Confer. num 22.*
8. In catarrho *chronico*, non adeo æstuoso, sufficit *laxatio* per pilulas *Beccheri*, cum mercurio dulci & extracto panchymag. *Crollii* sociatas, coniunctis discutientibus, præcipue essent. succin. lignorum.
9. Et sic *succinata* & *ligna antiuenerea* in catarrhis quidem simplicibus conueniunt, minime autem in febribus, catarrhis superuenientibus.
10. A calidis *diaphoreticis* valde sibi temperandum est, ne quidquam hic cum impetu agitetur, conf. num. 1. & 2. sed vnice assiduis & moderatis transpirationibus insistatur, aut tenuior substantia acris tardius exhalando dissipetur.
11. Hæc cautela tanto magis notanda est, quia sudorifera sub

præ-

præcextu illo ſpecioſo, *venenatæ* nempe *malignitatis de corde propellendæ,* paſſim commendantur.

12. Huc etiam pertinet peruerſa illa & rationi contraria methodus, quæ materiam ex interioribus ad exteriora propellere docet: nam materia, ex infarctu aliquo ſemel reſoluta, ita mutatur, vt ineptior ſit ad nouum talem infarctum in exterioribus, e.g. in parotidibus, formandum.

13. Quod ſi tamen glanduloſi tales tumores poſt has febres turbatas vel neglectas remaneant, eſſent. pimpin. albæ, cum interpoſita leni laxatione, eximie ſe gerit.

14. Aquæ diapnoicæ quando adhibentur, remouenda eſt aqua *fumariæ.*

15. *Pulueres nitroſi* non tantum ante & verſus paroxyſmum, ſed etiam in feruidiore illius æſtu locum habent, & longe poſt ſe relinquunt pulueres Pannonic. Marchion. &c. in infantibus etiam egregium edunt effectum.

16. *Nitrum* incraſſat materiam catarrhalem ſubtilem, & in rheumaticis receſſionibus, quando perite adhibetur, tantæ eſt efficaciæ, vt illo etiam ſolo grauiora ab illis inducta damna reſtingui poſſint.

17. Ad æſtus mitigationem *nitrum* etiam in potu exhiberi poteſt: hac enim ratione ipſum potum corrigit, & non adeo inſigniter, ſed lenius & tolerabilius ægrum adficit.

18. *Adſtrictio alui* catarrhum & febrem auget, & ſic per totum morbi decurſum apertam illam ſeruare maxime neceſſarium eſt: irritare autem eamdem tanto minus convenit, quanto acrior eſt catarrhus.

19. In minus vero acribus fluxionibus & febribus, in primis vbi adfluxus grauedinoſus ſeu becchicus incommoda notabiliter adfert, ibi egregie conducit, materiam præparatam leni laxatione ſubducere.

20. *Salia volatilia* hic euitanda, in ſenſibilibus & teneris prorſus abominanda ſunt, quia materiam catarrhalem acrem vehementius commouent, & inflammationes facile inferunt.

21. *Emul-*

21. *Emulſio* ex ſemine *cardui mariæ* hic, quando *tuſſis* nimium adfligit, præ ceteris conuenit, quæ non modo egregie temperat, ſed & inflammationes metuendas præcauet, & ipſas iam præſentes admodum mitigat.

22. Eſſentia alexipharmaca *Stahlii* ſeroſo-mucidam materiam non ſolum incidit & attenuat, ſed & diapnoicam exſerit efficaciam, & ſic, prudenter adhibita, medicationi huius febris commodiſſime ſatis facit.

23. Poſt febris decurſum non indulgeat conualeſcens ſecuritati, ſed aëri cum circumſpcctione adſueſcat, & per octo adhuc dies eſſentia alexipharmaca vtatur: hac enim ratione, experientia teſte, vires eo citius reſtaurantur.

24. Denique notandum adhuc eſt, quod ſanæ rationi repugnet, febrem catarrhalem ibi arguere velle, vbi neque tuſſis, neque grauedo, neque raucedo, neque peripneumonia, neque eryſipelaceum quidquam ſe ſe manifeſtat.

TABVLA LXIX.

DE FEBRE LENTA.

I. DEFINITIO.

Febris lenta eſt auctior motus ſanguinis, quo principium vitale infarctum quemdam, vel ſtaſin circa viſcus aliquod vitale hærentem, diſcutere, & imminentem huic viſceri læſionem auertere & præcauere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

Febris *lenta* differt a febre *hectica*

1. Ratione *originis*, nam

1) Febres *lentæ* degenerant ex febribus *diariis*, ſynochis, aut quotidianis continuis, mala methodo tractatis; item

item ex febribus intermittentibus, sed valde æstuosis, duplicatis, per adstringentia suppressis.

2) Febris autem *hectica*, excipit vomicas, empyemata & inflammationes viscerum apostematodes.

2. Ratione *caussæ continentis.*

1) In *lenta* febre nondum præsto est vera visceris læsio; sed constitutio tantum ad illam proxime inferendam.

2) In febre autem *hectica* semper adest vel scirrhus contumax, vel apostema, vel vlcus siue simplex, siue fistulosum.

3. Ratione *finis.*

1) In febre lenta natura per motus febriles labem visceris imminentem & metuendam auertere, & præcauere adlaborat: in hectica autem principium vitale læsionem iam inductam corrigere, quamuis plurimum frustra, intendit.

4. Ratione *symptomatum.*

1) In *lenta* omnia symptomata sunt mitiora, in *hectica* febre acerbiora.

2) Lenta numquam tanta vehementia occurrit, vt languentem lecto diu adfixum detineat, sed in dies mitior succedere solet: in hectica autem contrarium obseruatur.

3) Lenta (excepta illa, quæ adstringentibus successit) prona est ad largissimas sudationes: hectica autem, nisi fere consummata sit, aut sub ineptis artificiis erret, arido tantum & mordaci calore manifesta est.

4) Lenta tenuia tantum habet excrementa, pauco muco conspicua: hectica autem consummata diarrhœis, exitum accelerantibus, se se manifestat.

5. Ratione *prognoseos* & *exitus.*

1) *Lenta* adhibitis congruis remediis paulatim, *hectica* vero ad modum difficulter aut plane non curari potest,

2) Lenta in aliud schema facile transit, nempe vel in febrem illam, ex qua originem petiit, vel in hecticam ipsam, hectica autem nullum agnoscit μετασχηματισμόν.

3) Lenta redit vel ſponte ſua ad tranquillitatem, & ſæpius, ſalutariter exit: hectica autem vix vmquam.

III. *SIGNA.*

1. Calor præternaturalis, non ad modum quidem ſenſibilis, ægro tamen ſatis moleſtus.
2. Siticuloſa oris ſiccitas.
3. Adpetitus & virium amiſſio; ſi autem aliquid adpetunt, ſunt magis alimenta frigida, quam calida.
4. Color pallidus cum genarum rubore, aut pallido circuitu concluſo.
5. Corporis extenuatio.
6. Sudor largior, in primis ſub ſomno.
7. Somnus eſt turbulentus.
8. Capitis vertiginoſa adflictio.
9. Vrina copioſa, poſt emiſſionem rutila, craſſa, turbida, ſedimentum accipit roſeum, liquore claro ſuperſtante.
10. Aluus eſt inordinata, modo liquida, modo ſicca.
11. Pulſus eſt celer, ſed debilis.

IV. *SVBIECTA.*

1. Homines calidioris genii & plethorici, qui in ephemera, vel ſynocha, per calidiora tractantur.
2. Qui febre aliqua continua aut compoſita, vel intermittente valde æſtuoſa, laborarunt, & vel per impatientiam, vel per incondita remedia diaphoreſin ſuppreſſerunt.
3. Qui grauioribus hæmorrhagiis exhauſti ſunt.
4. Hæmorrhoidum anomaliis laborantes.
5. Qui adſuetas ſanguinis ventilationes prætermiſere.
6. Quibus vlcera vel ſcabies retropulſa.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa *materialis*, *continens* & *proxima* eſt infarctus alicuius viſceris vitalis, vel ſtaſis circa illud collecta.
2. Cauſſa *efficiens* huius febris eſt principium vitale, quod per motum talem auctiorem materiam impactam reſoluere, & hac ratione imminentem læſionem præoccupare intendit.

3. Cauſ-

3. Caussas *antecedentes* & *occasionales* sub *differentia* & *subiectis* iam indicauimus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Febris lenta, ex intermittente legitima, seu composita, recens nata, si in intermittentem, cum primis simplicem, iterum transit, minus periculosa est.

2. Febris lenta vti lentam pro fundamento habet materiam, quæ præcipitem noxam haud infert, dum ad euacuationem iam aliquo modo præparata est, ita natura typum acutum iu lentum transmutat, & Medico indicat, quod eadem lenta via incedere debeat. Quando autem in salutaribus suis excretionibus impeditur, tum vel priorem typum acutum repræsentat, vel si materia viscera quædam teneriora iam adfecit, in hecticam delabitur.

3. Quæ lenta in lento typo diu continuat, vel in statum transit acutum, periculosior reperitur.

4. Transitus autem in hecticam maxime anceps est, quando scilicet adpetitus redire videtur, reliqua tamen symptomata persistunt, præcipue autem, si tussis sicca & respiratio laboriosa vrgeat, vel in vnum aut alterum latus fiat decubitus, & sensibilis grauitas in hypochondrio dextro persentiscatur.

5. Quo magis calor aridus, corporis extenuatio cum siccitate & virium decremento increbescunt, eo propior ad hecticam est gradus.

6. Oriuntur non numquam ex suppressa diaphoresi phlegmonodeæ quædam translationes ad partes externas.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. *Methodus generalis.*

1) Stagnatio seu stasis circa viscus aliquod vitale collecta, est discutienda. Faciunt hoc

a) Vegetabilia resoluentia, nempe.

α) *Radices* helen. pimpinell. alb. vincetox. & reliquæ alexipharmacæ temperatæ

β) *Herbæ* bellid. min. heder. terrestr. chærefol. vrtic.

veronic. ſcord. tempore maxime verno in ſubſtantia aut ſucco propinatæ.

b) Salina colliquantia, e.g. tartar. vitriolat. arcan. duplicat. nitr. antimoniat. ſolut. conch.

2) Saburra viſcida, a febre intermittente relicta, eſt incidenda; quod præſtant

a) Penetrantiora amara, nempe extract. centaur. min. card. bened. abſinth. fumar.

b) Gummi-reſinæ, e.g. gummi ammoniac. hederæ, galbanum &c.

c) Tonus primarum viarum & viſcerum eſt reſtituendus. Laudantur in hunc finem

α) Martialia leniora, e. g. tinct. martis aperitiua *Ludouici.*

β) Stomachica carminatiua: rad. ari, zedoar. galang. cichor. caryophyllat. herb. abſinth. centaur. min. card. bened. tanacet. quæ etiam adpetentiam cibi reſuſcitant.

γ) Vires ſunt reficiendæ per analeptica ex emulſiuis, vino extraneo medice ſumto, pane ſaccharino amygdalato, vulgo Macronen, fructibus conditis, cibis eupeptis.

δ) Sudores colliquatiui modeſte ſunt refrenandi; quod gemmata, legitime vſurpata, præſtant, e.g. ſpecies de hyacinth. corallata cum nitro, item MP. de cynogl.

ε) Aluus ſemper aperta eſt ſeruanda, partim per infuſa leniter laxantia, partim per pilulas *Stahlianas* vel *Beccherianas.*

2. *Methodus ſpecialis.*

Hæc variat ſecundum cauſſas, quibus febris lenta originem debet.

1. Quando ex acuta quadam periodo febris lenta exorta eſt, tum ad viſceris infarctum diſcutiendum ſequentia adhibeantur:

1) Ante meridiem eſſent. alexipharm. *Stahlii* aliquoties ad gutt. 25-30. ſed ſine regimine propinetur.

2)

2) Post meridiem puluis absorbens salino-digestiuus bis exhibeatur; cui alternis diebus, pro æstus moderatione nitrum admisceatur, e.g.

Recip. tart. vitriolat.
antimon. diaphoret.
oc. cancr. acid. citr. saturat. ana. vnc. semis. M. dos. scrup. i.

Vel: Recip. arcan. duplic.
nitr. depurat. ana. drach. III.
antimon. diaphoret.
solut. conch. ana drach. ij. M.

3) His interponantur subinde lenissima laxantia, e.g. pilulæ *Beccheri* vel *Stahlii*.

2. Si febris lenta ex intermittente quadam subnata sit, felicius curari non potest, quam per intermittentis reuocationem, cui scopo inseruiunt

1) Pilulæ *Beccheri* vel *Stahlii*.

2) Spiritus salis armoniaci, si *Ettmüllero* fides habenda est.

3) Sequens formula, quæ etiam in lenta ex acuta quadam degenerata, vsui esse potest.

Recip. Rad. vincetox.
enul.
pimp. alb. ana drach. ij.
Herb. fumar.
capill. vener.
cuscut.
summit. cent. min. ana manip. semis.
flor. schœnanth.
stœchad. Arab. ana pug. iij.
cort. aurant. vnc. semis.
fol. sennæ vnc. j.
fibr. helleb. nigr.
rhabarb. orient. ana drach. ij.
Incis. contus. fiant species pro nodulo cum vino adfuso extrahendæ.

3. Deinde reuocata febris intermittens tractatur, vti suo loco indicatum est.

4. Vbi autem lenta grauioribus hæmorrhagiis succeſſit, ibi methodus analeptica & humectans requiritur, e.g.

1) Decocta gelatinoſa C.C. cum rad. cichor. ſcorzon. veronic. ſcord.

2) Veterum quinque radices aperientes cnm ſero lactis coctæ.

3) Externe balnea, ex aqua dulci parata, & pro tolerantia ægrorum gradatim vſurpata.

5. Tonum roborantia non numquam interponantur, e.g. tinct. martis aperitiua *Ludouici*, quæ etiam languentem adpetitum reuocat.

6. Sudoribus colliquatiuis moderate opponantur abſorbentia, corallata & gemmata, e.g.

Recip. matr. perlar. drach. j
nitr. depurat. drach. ſemis.
ſpec. de hyacinth. gran. XV.
M. P. de cynogl. gran iij.
M. d. in 5. part. æqv.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

Venæ ſectio in febre lenta nullius fere vſus eſt; in hyſtericarum tamen lenta, cum menſium vitiis complicata, item ſi in plethoricis lenta ephemeræ ſucceſſerit, prudenter inſtituta, leuamen adferre ſolet.

2. Nec *emetica* proſunt; excepto illo caſu, vbi lenta in robuſtis bilioſam anxiam cardialgiam producit.

3. Vitandæ quoque ſunt *ſudationes* & *purgationes*, quibus lenta facile in febrem continuam, præcipue viſcerum inflammatoriam, præcipitatur.

4. *Sudores* autem *ſpontanei* non ſtatim ſupprimendi, alias debilitas augetur, ſed declinante morbo, lenioribus remediis, ſub methodo ſpeciali commendatis, moderandi ſunt.

5. *Calidorum*, *antihecticorum*, *traumaticorum* & *adſtringentium* abuſus tranſitum huius febris in hecticam promouet, a *refrigerantibus* autem tumores œdematoſi ſubnaſcuntur.

6. *Salia volatilia* non minoris ſunt periculi.

7. Fe-

7. Febres lentæ, ex febribus ephemeris pullulantes, sæpius quam vulgo creditur, occurrunt; licet ab auctoribus pro dignitate non obseruentur.
8. Lentæ lentam exposcunt medelam: hinc medicamentis per 14. circiter dies continuandum est.
9. Concurrente alui fluxu, minime ille supprimendus est, sed conducunt in hoc casu absorbentia vel simplicia vel cum acidis & nitro maritata, item ess. pimp. alb. gentian. rubr. ari. Quando autem excedere videtur, abhiberi possuut corall. rubr. præparat. cort. cascarill.
10. Si febris lenta *hæmorrhagiis suppressis* originem debet, earum reuocatio respiciatur; quando autem a prægressis *nimiis hæmorrhagiis* orta est, temperantia & lenia diaphoretica exhibeantur.

TABVLA LXX.
DE
FEBRE HECTICA.

I. D*EFINITIO.*

Febris hectica est auctior motus sanguinis, perpetuæ abstersioni labis alicuius vlcerosæ, in viscere quodam vitali, a natura destinatus. Deriuatur ab ἕξις, habitus.

II. *DIFFERENTIA.*

Hectica differt

1. Ratione graduum:
   1) *Mitior gradus* vix sensibilem exhibet molestiam, & solo titulo *debilioris constitutionis* subinde tegitur. Germani dicunt: kränckliche, hinfällige Personen, welche nichts vertragen können. Et quoniam sub hac constitutione per decem & plures annos hectici viuere possunt, non immerito a quibusdam *hectica chronica*, vocatur.
   2) *Elatior gradus* omnia quidem signa, quæ inferius indicata

cata sunt, in tali vigore exhibet, vt manifesto ægri intelligantur, maximam tamen partem extra lectum viuere possint. Germani exprimunt: Der Patient gehet herum, will sich nicht gerne ergeben, sondern hält sich mit aller Macht in der Höhe. Hoc gradu eminent pallor faciei, flaccida, immo tabida extenuatio, adpetitus & digestionis vitia, ac excretionum detrimenta. In tali statu per aliquot adhuc annos æger subsistere potest, & hæc hectica *κατ' ἐξοχὴν habitualis* nomine venit.

3) *Vltimus gradus* magnam exacerbationem symptomatum inuoluit, in lectum tabidos coniicit, & febriles commotiones cum siti, siccitate oris, agrypnia, anorexia, debilitate & consumtione corporis, ac summo languore, ita auget, vt diu in hoc statu durare non possint.

4) Obseruandum autem est, quod hic ordo non in omnibus indiuiduis nobis obueniat. Natura enim, pro diuersa læsionis conditione, modo lente & gradatim, modo cum festinatione noxæ materiali se opponit.

2. Ratione *visceris læsi*; quæ quidem diagnosis difficilis est, nisi sensus & morbi prægressi aliquid designent: ita

1) *Pulmonum* exulceratio dignoscitur, si prædicta morbi acidis, motu corporis, succedente languore, coniunctis liuidis oculis, volaticis ardoribus, cum rubore genarum, item quando tussis augetur post profundam aëris inspirationem. *Conf. tab. de phthisi.*

2) *Hepatis vitium* indicatur per tussim siccam, colorem faciei liuidum, hypochondrii dextri tensionem.

3) *Lienis* vlcerosa corruptio diiudicatur ex anxietatibus hypochondriacis.

4) *Renum* læsio dignoscitur ex prægressa nephritide, item ex magna quantitate tenacissimi ex vrina muci, anguillarum muco tenacitate sua vix cedentis.

5) *Par-*

5) *Partium genitalium* læsiones dignoscuntur ex prægressis pathematibus venereis, exulcerationibus, gonorrhœa maligna, quæ debitæ methodo cedere recusarunt, sed potius debilitatem cum tabe corporis reliquerunt.

3. *Hectica febris* quo modo differat *a lenta*, præcedente tabula fusius indicauimus.

III. *SIGNA.*

1. Diuturnitas *typi.*
2. *Calor* perpetuus aridus, qui præsertim post pastum in manibus præualescit.
3. *Pulsus* debilis, & paruus, frequens & celer.
4. *Vrina* crassa, aurantii coloris, sedimenti rosei, cum cuticula nitida, pingui & odore graueolente.
5. *Adpetitus* languidus ad frigida propensior.
6. *Sitis* licet, haud adeo magna, tamen pene continua cum *oris* siccitate & *saliua* spumida, aut plane glutinosa.
7. *Somnus* vel nullus vel inconstans: delassans magis quam reficiens.
8. *Extenuatio* corporis in dies increscens.
9. *Virium* facilis consumtio.
10. *Animi* fastidium & languor.
11. In hectica abdominali obseruatur *sensus* alicuius ponderis in alterutro hypochondrio.
12. *Sensibilitas* specialis & exacerbatio circa tempestatum mutationes, præsertim vero anni conuersiones æquinoctiales & solstitiales.
13. *Caput* vertiginosum, & quasi temulentum, quando eleuare sese volunt ægri.
14. *Sudores* in malo prouectiore succedunt colliquatiui, cum virium summa amissione.
15. *Diarrhœæ* tandem sub *facie Hippocratica* hanc scenam claudunt, cui aliquando defluuium capillorum & hæmorrhoides modo copiosæ modo cæcæ iunguntur.
16. *Tussis* semper & perpetuo ad hecticam non pertinet, sed potius effectus est caussæ alicuius, cum hectica coniunctæ.

IV. *SVBIECTA.*

Hecticæ potiſſimum obnoxii ſunt homines:

1. Sicciores, teneri, diætæ calidæ, vinoſæ, aromaticæ, animi pathematibus addicti.
2. Qui nimiis curis, vigiliis, venere, abuſu ſpiritus vini, inedia diuturna, fortioribus purgantibus, vires conſumſerunt.
3. In primis vero, qui euacuationes ſanguinis conſuetas vel intermiſerunt, vel inconditis medicationibus ſuppreſſerunt.
4. Vel qui hæmorrhagiis nimiis exhauſti ſunt, in quibus deinde viſcera juſto arctius conſtringuntur.
5. Maxime vero qui in febribus, ſiue intermittentibus, ſiue acutis præpoſtere ſunt tractati.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis proxima* hecticæ eſt læſio viſceris alicuius vitalis, ſiue ſit vlcus, ſiue apoſtema, ſiue contumax ſcirrhus. *Conf. differentia.*
2. Cauſſa *efficiens* eſt principium agens, quod per motus febriles labem illam vlceroſam perpetuo abſtergere, & hac ratione præcipitem viſceris corruptionem, a corrumpente illa materia exſpectandam, auertere intendit.
3. Cauſſas *antecedentes* & *occaſionales* in deſcriptione ſubiectorum iam indicauimus.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Veram & confirmatam hecticam curare velle, fruſtraneum eſt: læſio enim viſceris vlceroſa, cui abſtergendæ febris hectica perpetuo opponitur, in integrum reſtitui non poteſt, quod contra vanas pollicitationes probe obſeruandum.
2. Methodo autem prouida ſymptomata mitigare, præualeſcentem exulcerationem ac tabem temperare, & fatalem exitum quodam modo differre, vniuerſum eſt, quod a Medico hic poteſt deſiderari. Hecticæ enim febres, vlcerationum internarum comites, quam diu tranquille pro-

procedunt, possunt quidem occupare repentinas & prævalidas exacerbationes & grassationes, præcipue inflammatorias, vlceri tamen, *qua tali*, nihil detrahunt, & licet ipsi non noceant, certissime etiam nihil commodi adferunt.

3. Illa in primis hectica, quæ dysenteriæ & aliis acutis supervenit, mali ominis censenda est; non minus etiam illa, quæ hæmorrhagias sequitur.

4. In iunioribus febris hæc citius depascit, quam in adultis. Hinc anni periculosiores sunt a decimo octauo ad tricesimum quintum. Qui post ea hectici fiunt, chronice plerumque hoc morbo laborant. *Conf. Hippocrat. aphorism. IX. sect. V.*

5. Temporum mutationes hecticis sunt periculosæ, e. g. solstitia, æquinoctia, in primis autumnale; item anni *climacterici.*

6. Hinc hectici, qui circa æquinoctium vernale ab hoc morbo in lectum coniiciuntur, circa æquinoctium autumnale sæpius intereunt; & qui solstitiali tempore in hecticam incidunt, altero solstitio fere moriuntur.

7. Hectici si, consumtis iam viribus, sanguinem hæmorhoidalem deiiciant, conclamatum est; quando autem hæc hæmorrhagiæ species sub initium hecticæ contingit, tum stases, nuper factæ, per eamdem dissoluuntur.

8. Vltima huius morbi tragœdia exit in motus tonici debilitates, partium tam internarum, quam externarum.

1) *Internæ* debilitates tonicæ manifestant se per diarrhœam non solum spontaneam, sed etiam cum magno conatu obtingere solitam. *Conf. Hippocrat. aphorism. XII. sect. V.*

2) *Externæ* autem relaxationes produnt se per magnam lassitudinem, defluuium capillorum, spontaneum sudorem, qui, poris externi ambitus laxatis, passiue quasi elabitur, & quidem lymphatico-glutinosus.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. Sordes mucosæ tenaces in primis viis collectæ, per salia media, e. g. tartar. vitriolat. arcan. duplicat sunt incidendæ, & aluus per rhabarb. mann. pallul. mercur. dulc. clysteres leniter est soluenda.

2. Acrimonia materiæ vlcerosæ est obtundenda, diluenda, temperanda & abstergenda; cui scopo inseruiunt:

1) *Absorbentia* marina, cum acido citri saturata; conchæ, mater perlarum, oculi cancri, immo etiam corallia, &, sano vsu, osteocolla

2) *Ex radicibus* præcipue pimpinell. alb. vincetox. cichor. taraxic. helen. moderate abstergunt & discutiunt.

3) Decocta gelatinosa & alia diluentia, e. g. decoctum C. C. cum radice cichorii, & floribus bellid. cremor hordei, auenæ, ptisanæ cum herba bellidis, serum lactis cum bellide vel radice cichorii.

3. Nimia humorum per vlcerata loca commotio est auertenda; quod per venæ sectiones æquinoctiales, scarificationes in adsuetis, extra tempus exacerbationis in pedibus institutas, obtinetur.

4. Tonus post aliquam orthostadiam est roborandus, in quem finem laudantur:

1) *Mixtura* tonico-neruina *Sthalii*, ex sale quodam volatili & tinctura alcalica parata, e. g. spiritus C. C. & tinct. antimonii ana remixt

2) *Corallia* cum antimonio diaphoretico, vel bezoardico minerali.

3) *Traumatica* lenia, & quidem in vitio *hepatis*, hedera terrestris, in hectica lienis, virga aurea, hypericon, pyrola, sanicula.

5. *Symptomata* sunt mitiganda.

1) *Diarrhœas* & *sudores* moderantur absorbentia, coralliata, species de hyacintho & gemmata.

2) *Tussim* refrenat massa pilular. de cynoglossa, pectoralem specifice sedat extractum tabaci, legitime præparatum.

3) *Aestum* febrilem temperant emulsiones amygdalatæ, saccha-

chara-

charatæ, ſuccus citri, clyſſu antimonii, decoctum auenaceum pro potu ſumendum, & denique nitrum, cum circumſpectione vſurpatum, *vid. cautelæ.*

4) *Tabi* ſuccurrunt diæta nutriens ex potu emulſiuo, cibis gelatinoſis, gelatina C. C. lacticiniis, ptiſanis cum tragacanth.

B. *Methodus ſpecialis.*

1. Tempore *exacerbationis.*

1) Mane exhibeatur moderata doſis eſſent. alexipharmacæ, de eſſentia pimpinellæ & ſcordii plurimum continentis.

2) Poſt meridiem aliquoties propinetur puluis quidam abſtergens, præcipitans & diureticus, e. g.

Recip. tartar. vitriolat.
conch. acido citri vel tartari ſaturat. ana drachm. II.
M. doſ. ſcrup. I.

3) Vel loco pulueris detur potio aliqua temperans, e. g.

Recip. aquæ plantaginis,
ſcabioſæ,
ceraſorum nigrorum ana vnc. I.
cinnamomi ſine vino drach. II.
ocul cancr. præparat.
antimon. diaphoret. ana drach. ſemis.
M. f. potio, cum ſaccharo perlato edulcoranda, & ſingulis ternis horis ad cochlear I. propinanda.

4) Sub horum vſu aluus expedita ſeruetur, potus ſufficiens, temperatus & paruis hauſtibus ſumendus, iniungatur, corpusque, vbi fieri poteſt, modeſte moueatur, a ſolis autem calore æger defendatur.

2. Tempore *remiſſionis.*

1) Venæ ſectio in pede circa æquinoctia inſtituatur, nec vmquam facile prætermittatur.

2) In iunioribus loco venæ ſectionis temperantia ſubſtituantur, e. g. puluis quidam ex nitro, tartaro vitrio-

triolato, matre perlarum, coralliis rubris, vel potio temperans, superius descripta.

3) Ad robur viscerum bis per diem subinde propinetur tinctura tonico-neruina *Sthalii*: vel potio aliqua eiusdem efficaciæ, e. g.

Recip. aq. rosarum,
cichorii, ana vnc. II.
extract. cascarillæ scrup. II.
corall. præparat.
antimon. diaphoret. ana drach. semis.
syrup. bellid. vnc. semis.
M. dos. ad cochlear. I. mane & vesperi propinanda

4) His in spem consolidandi interponatur mixtura balsamica, ex essent. succini & scordii ana remixta.

5) In diæta a crudis, calidis, aromaticis abstineatur. Conducunt autem emulsiones, iuscula pullorum, potus tenuis, &, vbi vires adhuc constant, præ primis in hectica habituali, locum habere potest cura lactis.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Cum febris hecticæ scopus versetur circa perpetuam lenem abstersoriam discussionem, deinde etiam circa euacuationem moderatam apospasmatum talium vlcerosorum, quam maxime hinc cauendum est ab omnibus *æstuosis* & *balsamicis calidis*, sanguinem turgefacientibus.
2. Hinc nec ad lenitiuam laxationem adhibere conuenit *acria resinosa*, præcipue *aloën*, vtpote sanguinem insigniter commouentem.
3. Idem sentiendum est de *balsamicis acrioribus*, quæ in spem *consolidationis* vulgo exhibentur.
4. Absorbentium *terreorum* nimius vsus nocet, nedum inepte præparatorum, e. g. C. C. philosophice præparat. lactis lunæ.
5. Magno ægrorum damno offeruntur absorbendi scopo *bolaria*, vti & *martialia*, quæ manifesta sua adstrictione abster-

Dr. Lobb. in a Hectic & Phthysis orders, Balsam.
Copaivi. 15 or 20 Drops night & Morning
Mixtures wth. Sal. Absinth. Sal Prunel. Tart
Vitriolat. dosi refracta, Rad. Torment. Antim.
Diaphoret. Coccin. Millepedes &c. Pectoral
Pilles in ye following form— viz.

℞. Rad. Zedoar. Flor. Chamam. ā ʒj
Balsam. Tolut. ā ℈ij ad ʒj.
Lact. Sulphur. Coccin. Croc. Castor. dosi
subtripla; Balsam. Peru. gtt. XX. ad XL
Pic. liquid. q. s. F. Pil. Mediocres. quarum
cap. IV. semel vel bis in die

absterſionem impediunt, infarctum obſtipant, & anxietates augent.

6. Idem detrimentum inferunt alia *adſtringentia* & vegetabilia *traumatica*, quæ vulgo propinari ſolent in confuſione hecticæ abdominalis cum pectorali ſeu phthiſi, licet & huic, præcipue antiquæ, certe noceant.

7. Similis efficaciæ ſunt *ſalia volatilia*, copioſe & intempeſtiue propinata, quorum moderatus & ſubordinatus vſus alias non reiicitur.

8. Famoſum eſt *antihecticum Poterii*, ſed nullius boni effectus: eſt enim calx adſtrinctoria, ex qua vix draſtica corroſiua quidquam ſoluunt; nedum vt in corpore humano operæ pretium faciat.

9. Eiusdem furfuris eſt *tinctura antiphthiſica Grammanni*, de qua ſub *cautelis tabulæ de phthiſi* plura diximus.

10. *Expectorantia* ſaburram humorum ad pectus inclinant, & hoc ipſo ſtaſibus & corruptioni incrementum adferunt. *Vid. tabul. de phthiſi.*

11. *Abſorbentia* marina per *acidum* tartari vel citri ſaturata, maiorem habent efficaciam abſterſiuo-diureticam, & præcipitant ſimul acriores partes in maſſa ſanguinea, quæ alias calorem augent.

12. *Nitrum* vlcerationi quidem internæ non prodeſt, ſobrius tamen & peritus illius vſus, cum abſorbentibus coniunctus, aut illis ſubordinatus, neceſſarius fere eſt ad æſtum febrilem mitigandum.

13. Aequalis humorum diſtributio, non autem diaphoreſis indicatur. Hinc *antimonium diaphoreticum* in hoc adfectu nihil prærogativæ habet, nec reliqua ex antimonio parata. Optandum alias, vt *Syluiana* antimonii diaphoretici commendatio ad vlcerationes internas experientiæ ſatis faceret.

14. *Sudores* nimios & *diarrœhas*, conclamati & funeſti mali ſigna, adſtringentibus & iteratis anodynis adgredi, nihil aliud eſt, quam mortem accelerare; *moderari* autem haſce excretiones, circumſpectæ artis eſt. Cauendum

autem

autem, ne largior sudor, quo febris lenta ordinarie soluitur, cum hectico confundatur.

15. *Aër* humidus hecticis magis amicus est, quam siccus. Hinc veteres *nauigationem* commendabant.

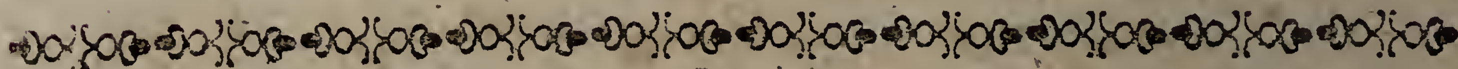
16. Sic etiam omnes humectationes illis conueniunt quaevis autem animi pathemata insigniter nocent.

17. *Locorum mutatio*, ad modestam corporis succussationem obtinendam, non est spernenda, & *equitatio* a *Sydenhamo* laudata, tantum sane valebit, quantum *nauigatio veterum in Ægyptum*.

18. A medicatione *continua* abstinendum est, maxime si euphoria aliqua succedat. Simul ac autem noua exacerbatio recursum minatur, medicatio mature repetenda est, cum primis si periodus solstitialis aut aequinoctialis exsistat, quo tempore etiam diaeta corporis & animi esse debet temperatissima, ne motus gliscentes prouocentur.

19. Quo magis vero hectica ad ἀκμὴν peruenit, eo magis ab omni medicatione abstinendum, & exitus sub analepsi gelatinosa expectandus est.

20 Cum his cautelis conferri merentur illae, quae *tabula de phthisi* indicatae sunt.

TABVLA LXXI.

DE

FEBRIBVS MALIGNIS

ET

EPIDEMICIS IN GENERE.

I. DEFINITIO.

1. *Febres malignae* sunt febres acutae & contagiosae, in quibus principium vitale subtilissimam quamdam materiam, quae corpori nostro repentinam perniciem minatur, motibus febrilibus, indoli materialis noxae satis accommoda-

modatis, eliminare atque hac ratione præceps periculum auertere intendit.

2. *Febres epidemicæ* sunt itidem febres acutæ, plus vel minus malignæ & contagiosæ, in quibus natura agilissimam materiam, quæ tamquam caussa communis plures eodem tempore homines infestat, motibus febrilibus ex corpore proscribere, & hoc modo corruptionem putridam præcauere adlaborat. Deriuatur ab ἐπὶ & δῆμος, populus.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Exigua quidem est differentia, quæ inter *malignas* & *epidemicas* intercedit, negandum autem non est, quod interdum epidemicæ, e.g. variolæ, morbilli, occurrant, in quibus malignitatem notabilem non possimus accusare, & malignæ non semper sint epidemicæ, id est, populariter grassantes.
2. Differunt malignæ malignitatis *gradu*, cuius respectu in *peste* summus est. Vnde febres pestilentes *permalignæ* dicuntur. Hunc excipit febris petechialis, castrensis, seu Hungarica. Mitioris gradus suut febres catarrhales malignæ petechizantes, purpura, variolæ, morbilli, dysenteria.
3. Præter ea tempora & tempestates malignitatis adferunt notabilem differentiam. Notum enim est, quod hæ febres hoc anno maiorem, altero autem minorem edant stragem.
4. Porro malignæ febres sunt vel *simplices* vel *complicatæ:* modo enim cum peripneumonia, pleuritide, modo cum febribus intermittentibus &c. sunt coniunctæ.
5. Ceterum vt de malignitate rectius, quam vulgo fit, sentiamus, notandum est, quod febres malignæ adpellantur illæ, quæ ex propria sua indole & constanter malignæ sunt. Vnde ab aliis febribus, quæ per accidens tantum mali & periculosi moris obseruantur, bene distinguendæ sunt.

III. *SIGNA.*

1. Inſolita & repentina virium debilitatio ſine cauſſa manifeſta.
2. Animi abiectio cum tacitis vel vagis anxietatibus & præmaturo mortis præſagio.
3. Sub initium morbi non raro lipothymiæ accedunt; nonnumquam etiam in incremento.
4. Adſunt commotiones febriles, ſi aliunde perturbationes excluduntur, ſatis moderatæ. Vnde neque vehementem calorem, neque pulſus inſignem exagitationem offerunt, cuius potius frequentiam & celeritatem cum paruitate illius compenſant.
5. Vacillatio mentis obliuioſa, vel vera deliria, cum agrypnia fere continua.
6. Inſidioſa ſymptomatum diſſimulatio.
7. Secretionum & excretionum internarum ſuſpenſio & retentio notabilis. Vnde alui ſtricturæ & vrinæ exigua mutatio.
8. Breui temporis ambitu pleræq; abſoluuntur, & breue hoc tempus in longe breuiores *opportunitates* incluſum eſt.
9. Intra hoſce dies fomes febrilis vel ex toto corpore, vel ad minimum ex partibus nobilibus ad peripheriam expellitur.
10. Pleræque enim ſunt exanthematicæ, hoc eſt, inſignes quaſdam eiectiones ad peripheriam corporis proferunt
11. Propius accedunt ad indolem continentium quam continuarum. Vnde criſin ſtricte dictam non exhibent.
12. Quo minus negotium ad vota ſuccedit, eo facilius motus conuulſiui ſuperueniunt.
13. Ceterum epidemicæ ſunt vere contagioſæ, & plures homines vno fere modo & iisdem plane ſymptomatibus infeſtant.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quamuis malignæ & epidemicæ nulli facile homini parcant, præ aliis tamen occupant plethoricos, ſanguineos, timidos & ſpeculabundos.

2. Pur-

2. Purpura alba *puerperis* in hisce regionibus familiarior, quam aliis, obseruatur.

3. Variolæ & morbilli infantibus magis eueniunt. Plura videantur tabulis specialibus.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis* est materia longe tenuissima, mole paucissima, agilitate potentissima. Vnde inuisibilis halitus forma de corpore in corpus transferri, atque præsentissimos & latissime grassantes pessimos effectus indole sua fermentescente putrida producere potest.

2. Caussa *efficiens* est principium vitale, quod repentinum hoc periculum per motus quidem qualescumque febriles auertere adlaborat; quoniam autem per materiæ pessimam indolem, inops quasi tempestiui consilii, in terrorem coniicitur, animum & vires facile abiicit, & multis motuum trepidationibus atque anomaliis sese opponit. Vnde negotium non raro infauste succedit.

3. Caussas *occasionales externas* exhibent tabulæ specialiores.

4. Ceterum quod ad exanthemata attinet, nullum fundamentum habet adsertio illa, quod ex *corporali* & *mechanica necessitate* cuti impingantur, quia particulæ talem habeant figuram, quæ solius cutis poris quadret. Docet enim non raro tristis experienria, quod hæc materia, quæ multo labore ad cutim deducta fuerat, paucis momentis ad interiora recurrat. Hinc rationi magis consentaneum est, quod ipsa natura noxiam hanc materiam a nobilioribus partibus ad ignobiles, minus necessarias, robustiores & euacuationi aptiores exprimat. Vt paucis dicamus: veterum locutiones de propulsione materiarum noxiarum ad partes ignobiles, plus habent veritatis, quam recentiorum figuræ pororum exquisitæ, ad captandas specificas materias in hac & non in alia parte efformatæ.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quoniam caussa materialis, quæ in malignis est, efficaciam habet, vt corruptionem putridam repente induce-

re poſſit, ſanæ rationi reſpondet, vt periodus febrium malignarum breuis ſit, & materia, quæ præceps periculum minatur, ſatis mature eliminetur. Hinc febres hæ omnes periodum formant acutam, & nonnullæ peracutam, ita vt prior ſeptem dierum ambitum, poſterior autem dimidium tantum ſeptenarium pro termino fatali agnoſcat, intra quem vel ad mortem, vel ad ſalutem declinant. Licet enim catarrhales malignæ & variolæ ad finem ſecundi vsque ſeptenarii ſæpe ſe extendant, fit tamen hoc ob mitiorem in his malignitatis gradum. Reliquarum autem contagioſarum acutarum ἀκμὴ, ſeu vigor primum ſeptenarium non tranſcedit, & ſi hoc tempore potior ad minimum cauſſa non ſuperatur, ſumme ambigue & periculoſe cedunt.

2. Si intra primum ſeptenarium conueniens *eccriſis* ſatis libere facta eſt, ſpem facit felicis exitus. Quando autem languide & non ſat largiter hæc ſucceſſit, valde anceps luſus.

3. Effectus corrumpens quando euitari plane non poteſt per pleniſſimam materiæ euacuationem, ſub halitus forma obtinendam, tolerabilius eſt, corruptionem talem ad ignobiles partes externas ante deuolui, quam effectum ſuum noxium humoribus, vel ipſis adeo partibus nobilibus, & ad conſeruationem vitæ directe pertinentibus, induxerit.

4. Vnde non tantum variolæ & morbilli, tranquille in ſuperficie effloreſcentes, & efficaciam ſuam vlceroſam ibidem exſerentes, ſaluberrime decedunt, ſed & ipſa peſtis, quæ carbunculos, vel ad minimum bubones, circa exteriores partes producit, ſpem ſalutis multo maiorem oſtendit, quam ſi nihil harum rerum contingat, & ſolæ anxietates cum capitis grauiſſimis perturbationibus adſint.

5. Quam quam enim & illi paſſim ſuccumbant, qui carbunculos habent & bubones, fit tamen hoc vel ex eo, quod hæc exanthemata tardius eruperint, & ita totam materiæ labem non complectantur, vel quod corruptio illorum putrida velociſſime facta ſit, ſeque in humores late diffuderit.

6. Quæ

6. Quæ male cedunt malignæ, illæ inflammationes internas subtilissimas, acerrimas & corruptiones sphacelosas præcipites moliuntur; id quod de peste præcipue notum est. Ante enim, quam cadauera refrigescunt, ita se exserit putrescendi energia; vt mox turgescant, liuescant, nigrescant, & deinde in tabum diffluant.

7. Ad calamitosum euentum non exiguum pondus adferunt:

1) Abundantia sanguinis commoti, præcipue, si dyscrasia concurrit.

2) Læsio visceris cuiusdam, quæ vix vmquam spem relinquit.

3) Adsuetudo motuum peculiarium translatoriorum, v. g. hæmorrhagiarum, vomitionum, diarrhœarum, dolorum capitis rheumaticorum, pectoris infarctuum, faucium & aurium adfectuum.

4) Indoles morbi fallax, quæ efficit, vt contagium mox non possit obseruari, neque maturo consilio superari.

8. Salutaris effectus non alia via sperandus est, quam sensim progrediente *secessione* noxiæ materiæ a reliqua humorum massa. Hæc contingit, dum sub motu progressiuo & adpulsu ad talia loca, quæ eius modi materiis aditum præbent, dilabitur, secedit & tandem penitus excedit.

9. Nullum autem in toto corpore diuerticulum, ad hanc secessionem admittendam, aptius est, quam *superficies.* Post hanc capacitas quidem *intestinorum* præ aliis idonea esset, periculo autem non vacat, si talis materia ad interiora viscera & intestina ducitur.

10. Petechiæ simpliciores propria sua indole *sero* efflorescunt. Quæ vero mature, copiose & saturate adparent, illæ deterioris, vel plane pestilentis sunt indolis.

11. Carbunculi pestilentes, qui nimis cito & numero plures erumpunt, illi expertorum Practicorum testimonio sunt infames.

12. Animi trepidatio, sub initium accedens, boni non est præsagii.

13. Quo maior est virium lapsus, & symptomatum dissimulatio, eo grauius periculum est metuendum.

14. *Diarrhœæ* moderate succedentes, non sunt noxiæ, & licet morbum non soluant, longe tamen tolerabiliores sunt, quam alui adstrictiones.

15. *Narium hæmorrhagiis*; extra dies iudiciarios & criticos contingentibus, parum fidei habendum est. Quando deliria & aphthas adferunt, præsagii sunt pessimi, melioris autem, quando deliria prægressa minuunt, vel soluunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Quem ad modum malignæ per se, extra specialia ab indiuiduis impedimenta moderatis, ordinatis & prouidis motibus progrediuntur, ita Medicus hunc eius genium ita ante oculos habeat, vt non tantum euitet methodum contrariam, præcipitem, turbulentam & exagitantem, sed & caueat, ne a symptomatibus illis, quæ per indiuiduorum malos mores inducuntur, in illum errorem prolabatur, vt in his consulere velit, posthabito morbi primarii respectu.

2. Hinc primis diebus nulla remedia, præter pulueres absorbentes, cum antimonio diaphoretico & nitro propinentur, continentia tranquilla & tepida, quanta vmquam obtineri potest, respiciatur & iniungatur, omnes autem commotiones calidæ, expulsoriæ, & ex contrario refrigerationes euitentur.

3. Quando morbus ad ἀκμὴν peruenit, temperatissima alexipharmaca paucis & repetitis dosibus coniungantur, regimen autem sudoriferum excludatur. In non nullis, præcipue variolis, hæc alexipharmaca non sunt necessaria, immo ne quidem vtilia.

4. Analeptica temperata interponantur. *Conf. cautelæ.*

5. Ceterum, quia extra & ante periodum conuersio in melius non est speranda, Medicus *exspectationem* non quidem otiosam, neque tamen etiam intempestiuis negotiis occupatam sibi habeat commendatam; & energiam naturæ sub grauissimis etiam turbis firmissime credat.

6. Hæc

6. Hæc methodus ſimpliciſſima quid poſſit in morbis tam arduis & periculoſis, experientia docebit.

7. *Vomitus* promotionem placidiſſimam abſolute quidem non reprobamus, pro vniuerſali autem methodo illam non habemus. Per hanc enim craſſam euacuationem nequaquam poteſt exantlari materia maligna halituoſa, ſed illa tantum, quæ forte in ventriculi cauitate a fermentatiua efficacia in bilioſo acidam acredinem conuerſa eſt. Hinc vbi indicia huius in hoc vel illo indiuiduo adſunt, ibi modeſta vomitio non contemnitur. Hæc autem de peſte præcipue valent, in aliis enim malignis ipſi vomitoriorum patroni, *præter Apinum*, vomitum non facile commendant.

8. Quando febris periodum ſuam cum euphoria abſoluit, caute ſe gerat patiens circa adpetitum & aërem frigidum. Hinc ſenſim aëri adſueſcat & eſſentiam alexipharmacam continuet.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Si vmquam alibi, certe in malignis conuenit animum diligenter aduertere ad duo hæc phænomena: videlicet primum, quid in hiſce febribus fiat *ſine artificiis*, & deinde quid effatu digni obtineatur in iis, qui *remedia* adhibent. Hac enim ratione vana atque friuola fiducia, quam in traditiones variorum remediorum vulgo collocant, in talem moderationem reducitur, vt methodum, quam Deus naturæ humanæ iniunxit, pro optima ſapientia & maximo arcano habeamus, inanes autem perſuaſiones, quas de ſumma & indubia medicamentorum poteſtate imbibimus, hic deſeramus.

2. Et quem ad modum *motus* febriles in hiſce febribus a natura ita inſtruuntur, vt *materiæ indoli* quam maxime quadrent, ita cardo totius negotii in eo vertitur, vt methodum hanc naturalem ſequamur, eamdem promoueamus & iuuemus; illa autem commenta opinionum, quaſi arte commodior methodus, quam naturalis eſt, inſtrui poſſit, exterminemus.

3. Hinc

3. Hinc materia peccans ad *peripheriam* corporis, non autem ad alium locum, eſt dirigenda. Atque hoc fieri debet per directiones adſiduas quidem & nullo modo interruptas, attamen moderatas; breui quidem ambitu, ſed non præcipiti impetu.

4. Sub hac opera opportunitates temporum ſeu momenta periodica exquiſita, quæ *critica* dicuntur, ſunt obſeruanda. Hæc ſi obſeruantur & natura non turbatur, materia peccans per excretiones periphericas, ſiue *ſimpliciter diapnoicas*, ſiue *exanthematicas* eliminantur, & optima ſpes eſt ſalutis.

5. Rationi conſonum eſt, materiam hanc peccantem per nullam aliam viam comodius & felicius poſſe excerni, quam per *tranſpirationem*, Hac enim ratione *latius* diſſipatur, & *vis vnita*, quæ alias fortior eſt, infringitur.

6. Hinc tam contra rationem, quam experientiam inpingunt illi, qui materiam hanc halituoſam craſſis commouendi & euacuandi methodis adgrediuntur. Mon minus abſurdum eſt, materiam in humores late expanſam & diſſeminatam, per *particularem* quamdam euacuationem cum periculo in vnum locum, e.g. in ventriculum & inteſtina colligere, & ibidem eliminare velle.

7. Eſt autem fallacia *non cauſſæ vt cauſſæ*, quando materiæ peſtilenti primariam ſedem in primis viis ex eo adſignant, quod ſuperficies interna ventriculi & inteſtinorum *nigra* conſpecta ſit in corporibus, peſte peremtis. Dubitandum enim eſt, num hæc conſtitutio ſit vniuerſalis: præter ea fieri poteſt, vt miaſma vel per ſaliuam infectam & deglutitam in ventriculum incidat, vel ex maſſa ſanguinea ad primas vias potius, quam ordine inuerſo recedat.

8. Et licet verum eſſet, quod venenum contagioſum *primum aditum* per *ventriculum* inueniret, non ferret tamen materiæ illius conditio, per craſſam methodum illam eliminare. Diu enim in cauitate non fluctuaret, ſed texturam altius penetraret, quam vt crudo vomitu poſſet exant-

anclari. Tacemus maxima illa detrimenta, quæ per vehementiam vomitus motibus vitalibus, qui in malignis solent esse moderati, inferuntur. Et cur non potius *alexipharmaca*? hac enim, si quid vmquam ad venenum edomandum valent, hic certe valerent, vbi materiam pestilentem proxime attingere possent.

9. Hæe omnia, quem ad modum dubitare nos iubent, an materia contagiosa ventriculum sæpe obsideat, & vsum vomitoriorum, quem vulgo rationalem habent, exposcat: ita *effatum Hippocratis*: *exsolutæ aluo, febris soluitur*, veritati simpliciter non respondere, nemo nescit Practicorum.

10. Reiecta methodo crassa euacuatoria emetica & cathartica, de *methodo correctoria* notamus, quod & hæc hoc loco minimam spem faciat: materiam enim malignam vti natura mouendo & excernendo vnice superare intendit, ita cauere sibi debet Medicus a vanis artificiis & corrigendi tentaminibus.

11. Itaque methodus restat *diaphoretica*, quæ ad salutarem progressum, decursum & exitum febrium malignarum contagiosarum præcipuum est momentum.

12. Notandum autem est, quod hic non minus excludantur fortes humorum commotiones per medicamenta calida & regimen coactum. Incondita enim illa persuasio, quod in violentis sudationibus & feruidis remediis vnicum veneni expellendi præsidium sit, maximam quouis tempore edidit stragem. Et quando sub prætextu exanthematum expellendorum sub initium admittuntur, sana deinde consilia atque remedia raro habent locum. Vnde in suscipienda exanthematum promotione quam maxime caueatur, ne quid intempestiue & præmature per inconsultam exstimulationem tentetur. Et sane quantum damni intemperatæ commotiones adferant in *febre purpurata miliari*, hic loci addiscere possumus.

13. Quem ad modum autem *festinatio* præmatura euitanda & violenta methodus excludenda est; ita ex contrario

cunctatio negligens non debet admitti, multo minus tempeſtiuus ſucceſſus turbari.

14. Totum negotium ita vult adminiſtrari, vt *media via*, quæ vnice ſalutaris eſt, teneatur. Eſt autem hæc tranſpiratio liberrima, paullulum aucta, moderata madefactione conſpicua, quantum vmquam fieri poteſt placidiſſima per longum tempus modeſte & iugiter continuanda. Hanc promouet ſufficiens potus tepide ſumtus, pulueres febriles, ſub methodo indicati, & temperatiſſima alexipharmaca, exiguis doſibus ſumta, & poſt aliquot horarum interuallum repetita.

15. Non exigua autem eſt difficultas, quæ ex parte *ægrorum* tranquillæ continentiæ & ſalutari febris ſucceſſui ſæpius obiicitur, quando vel ſponte ſine phantaſiæ & voluntatis conſciæ concurſu peruerſe ſe gerunt, vel per immorigeram voluntatem varias anomalias inducunt, e.g. quando ſanguinei motibus voluntariis, cholerici impetuoſis, & ſic vtroque modo *moderamen* motuum vitalium transgrediuntur. Item quando priores anxia, poſteriores importuna impatientia diuturnas & continuas tranſpirationes reſpuunt, medicamina negligunt, potum frigidum extorquent, vel aliis modis immorigeros ſe gerunt.

16. *Alexipharmacorum* vera æſtimatio bene diſtinguenda eſt a fallaci illorum prædicatione. Vti enim ſpecifica rara ſunt, ita reliqua, quorum effectus eſt remotior, ambiguus & fallax, expoſcunt methodum circumſpectam, non autem nudam empiriam.

17. Sic verbi gratia audaciſſima quidem eſt adſertio illa, quod *totus ceruus ſit alexipharmacus*, cui vero venenorum generi vmquam vere quid ſubtraxerit, non conſtat.

18. Hoc tanto magis valet de *vnicornu*: quem ad modum enim id, quod *verum* dicitur, in pharmacopoliis non reperitur, licet in formulis ſemper præſcribi ſoleat, ita abſonum eſt, *marino*, nedum *foſſili* eamdem efficaciam tribuere, quam vulgo *vero* adſcribunt.

19. *The-*

19. *Theriaca*, *mithridatium*, *philonium* & alia confusa magis, quam composita remedia, plus sane damni, quam auxilii adferunt. Hinc ad iusta Dei iudicia referendum videtur, quod falsæ de his remediis traditiones vniuerso fere terrarum orbi imposuerint.

20. Quod *venæ sectiones* in febribus malignis *curatorias* nullo modo probemus, *tabula chirurgica de venæ sectione* cum sufficientibus rationibus indicauimus. Hinc quando insignem plethoram in ægro quodam obseruamus, instituí illa debet in principio principii.

21 *Opiatorum* abusus stupores, deliria, angustias & anxietates inducit, deinde sudationes frigidæ sequuntur, & has mors excipere solet.

22. Quem ad modum repentinæ & impetuosæ *diarrhœæ* in peste & variolis periculum minantur, & neque per adstringentia; neque per fortes diaphoreticas commotiones, huic malo iuste consulitur, ita adseueramus, quod *puluis corticis cascarillæ* omnibus aliis præferri mereatur. Conducit etiam præcipue in *peripneumoniæ concursu*, non minus in circumstantiis illis, quæ *sedantia* exposcunt. Quum enim *narcotica* semper adferant stupidos, temulentos, turbulentos, caput grauantes & deliros effectus, hic cortex sine hisce damnis efficit, quidquid bonæ spei par est, & sedatio, quam adfert, e salubri qualitate proficiscitur. Quando autem anodynum effectum ille non exserit, alia soporifera effectum certe calamitosum introducent.

23. Rationi consentaneum est, quod in plerisque malignis, præcipue directe exanthematicis, *aluus* plerumque *adstricta* sit, maxime tempore illo, quo exanthemata excluduntur. Quando enim partes interiores constrictæ sunt, tum humores ad exteriora loca vberius secedunt, ad interiores autem partes non fit largior aditus. Vnde etiam vrina multum non mutatur. Inter ea multa subiecta eius modi constipationem alui non experiuntur, & hæc sunt illa, quibus motus febriles ordinate atque tranquille succedunt.

24. *Sitis* in aliis quidem febribus ſemper fere eſt inſignis, in malignis autem, vti ſub *ſignis* indicauimus, non raro ſatis moderata obſeruatur. Neque hoc ſine ratione: in his enim peccantes materiæ craſſa copia non ſecernuntur, & febrilis commotio, quæ calorem & ſitim parit, tanta hic non eſt, vt ingentem diaphoreſin promoueat, & hinc humoris defectus multum reſarciri debeat.

25. *Diuretica* circumſpecte in vſum vocanda ſunt, ne intempeſtiua ſtimulatione, materia peccans, dum per intimiores corporis partes ad vias vrinarias ducitur, ab ignobilibus ad nobiles reuocetur. Hoc reſpectu in febribus malignis manifeſte exanthematicis locum non concedimus directis diureticis. Ipſa enim natura paullulum conſtringit colatoria interna, vt noxia materia ad peripheriam educatur.

26. Excipimus autem *nitrum*, quia hoc efficacia magis inuertente, quam diuretica euacuante præditum eſt. Egregie enim temperat, dum non ſolum tenues, acres humores moderate inſpiſſat, & efficaciam putridæ fermentationis potenter infringit, ſed & ſenſum roſionis, ardoris, immo veræ vſtionis mitigat, & ipſas inflammationes minuit & temperat. Propinandum autem eſt a granis 4. ad 6. vel ad ſummum 8. miſcendo illud cum abſorbente quodam & antimoniato fixo, & tum omnis generis feroces exacerbationes ſincerius & nihilo êtiam ſegnius quam *opium* placabit.

27. *Antimonium diaphoreticum* ita præparatum eſſe debet, vt ab omni effectu vomitorio - cathartico alieniſſimum ſit, & tum in eius modi ſenſibilibus morbis & ſubiectis efficaciam exſerit blandiſſime diaphoreticam, atque *bezoardico minerali*, quod vulgo multis encomiis extollitur, prærogatiuam non concedit.

28. *Abſorbentium* vſus in malignis quibuscumque vix vmquam negligendus eſt: non tantum enim illa remedia occupant cauſſas antecedentes, bilioſo-fermentatiuo-acidas, acres, ſed & effectus a commotione humorum febrili

ſub-

ſubnaſcentes. Effectum ſuum præcipitantem ita exſerunt, vt cum acidis particulis ſimul agiles ſulphureas irretiant.

29. Et quoniam præcipue in peſte animaduerſum eſt, quod ægri ſaburram biliosam, ex acidorum cum bile concurſu intenſe viridem, per vomitum reiecerint, vel poſt mortem in ventriculo habuerint, ſpes non eſt vana, abſorbentia in eiusmodi caſibus operæ pretium eſſe factura, & eo ipſo litem illam, quæ de vomitus neceſſitate vel vtilitate mouetur, facile compoſitura. Certe enim prudens illorum adminiſtratio, non ſolum ambiguitatem circa vomitus promotionem expedire, ſed & vera emolumenta atque ſalutares effectus adferre poteſt.

30. Præferimus autem *conchas*, ſine igne præparatas, & *matrem perlarum* ipſis *cancrorum oculis*. Minore enim cum impetu ſolutionem & abſorptionem vti peragunt, ita & hunc effectum ſuum in corpore humano tranquillius abſoluere obſeruantur. Tacemus cancrorum oculos, ſæpiſſime adulteratos, indolem habere terreorum reliquorum craſſorum, quæ tamquam noxia hic excludimus. Atque inter hoc eſt præcipue *cornu cerui* tam vſtum, quam philoſophicum.

31. *Acida* non coniungenda, ſed *opportune ſubiicienda* ſunt *abſorbentibus*: hæc enim primas vias magis reſpiciunt & humores præcipitant. Vnde prudenter diſcerenenda eſt adparens illa repugnantia, per abſorbentia acores obtundere velle, & tamen acida in vſum trahere. Morbi enim fermentatiui, bilioſo-ſulphurei acores alterius plane indolis ſunt, quam ſinceri, vel craſſiore oleoſa compoſitione exuberantes. Et hæc ratio eſt, quod acidis mineralibus in eadem formula abſorbentia non debeant ſociari. Liquamen autem ex ſaturatione ſucci citri cum abſorbente quodam, ſepoſito craſſa ſedimento, locum quidem habet, ſed magis in aliis acutis, quam in malignis. Exſerit enim efficaciam maiorem, quam im-

imperitus crediderit, præcipue quando pectoris oppletio vel tussis coniuncta est.

32. Ex acidis autem primum locum adsignamus *acido citri*, alterum *spiritui sulphuris per campanam*, tertium *spiritui vitrioli* & *clysso antimonii sulphurato*; modo obseruetur, quod acida mineralia parca dosi sint adhibenda.

33. Acida compescunt acriores putrescentes fermentationes & æstuosas febriles exagitationes. Vnde *Thonerus* non exiguam in patria existimationem adeptus est, quod iulapia, insolito tum temporis more, fecerit acidula & iucunda.

34. De *aceto* speciatim notandum est, quod efficacia illa, quam *simplex* habet, non referenda sit ad *destillatum*: hoc enim nimis est penetrans & subtile, atque raucedinem ciet notabilem. Quadrat autem acetum simplex melius *vehiculo* alexipharmacorum, quam aliis formulis.

35. *Analeptica* non debent continere *acria aromata*, sed temperata, & gratus sapor, qui per saccharum aut sirupos iis conciliatur, non est reformidandus, neque etiam acidorum vsus pro scopo corrigendi coniunctus, si solas *variolas* excipias: In his enim & ratio & experientia acidorum vsum dissuadet.

36. *Aquæ destillatæ*: scabiosæ, scordii, galegæ, cardui benedicti, plantaginis, diapnoën placidissimam & benignissimam promouent. Atque cum his iulapia acidula commode possunt componi, sed sine admixtione *absorbentium*, præcipue si acida *mineralia* adiecta sint.

37. *Sulphur crudum* licet certissime expellat, in malignis tamen non commendatur, quia commotionem exæstuantem concitat.

TAB. LXXII.

TABVLA LXXII.
DE
FEBRE CATARRHALI MALIGNA PETECHIZANTE.

I. D*EFINITIO.*

Febris catarrhalis *maligna* eſt febris acuta ſecundaria, qua natura motibus ſecretoriis & excretoriis, vltra conſuetum tenorem auctis, materiam catarrhalem, in lympha ſpiſſiori hærentem, valdeque acrem & agilem, vndecumque prognatam, eliminare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Quod febris catarrhalis & petechizans, item quotidiana veterum continua phlegmatica, dulcis & ſalſa, *ſpecie* non differant, ſed tantum *gradu*, tabula de *febre catarrhali benigna* iam indicatum eſt.
2. In quantum autem *petechizans epidemice* graſſatur, & ab indole benigna febris catarrhalis *ſimplicis* recedit, atque ad varias excurrit anomalias, in tantum peculiari indiget tractatione.
3. Quo modo hæc febris catarrhalis maligna *petechizans* a febre *petechiali, Hungarica* & *caſtrenſi* differat, collatio huius & ſequentium tabularum docet.
4. *Maculæ*, quæ hac febre effloreſcere ſolent, non ſunt confundendæ cum maculis *ſcorbuticis.*
5. Differt tandem a *morbillis*, *purpura miliari* & *purpura vrticata.* *Vid. tabulæ* harum febrium *ſpeciales.*

III. *SIGNA.*

1. Quæ ſigna præcedente tabula de febre catarrhali *benigna* indicauimus, illa plurimum etiam valent de *maligna.*
2. *Malignitatis* autem magis *propria* indicia ſunt:
   1) Angor animi inſignis.
   2) Repentina virium exſolutio.
   3) Agrypnia fere continua,

4) &

4) & abstinentia a cibis, ad vndecim & plures dies continuans.
5) Lipothymiæ intercurrentes.
6) Deliria.
7) Præter ea inhac catarrhali *maligna* dolores valde sensibiles & tendentes circa dorsum & artus occurrunt,
8) quibus sæpe succedunt maculæ illæ, seu *petechiæ*, a quo symptomate febris ordinarie vocari solet petechialis, ab Italico *pedechio*, pediculus, pulex.
9) Quæ petechiæ interuentu medicamentorum calidorum facile augentur.
10) *Angina* & *aphthæ* huic febri præ omnibus aliis facile superueniunt, maxime vbi aluus est clausa.
11) Non pauci quoque ægrotantium *diarrhœis* adfliguntur, ad quas hæc febris ad modum prona est, & sæpius hisce *quasi critice* sese soluere solet.
12) *Purpura alba* cum hac febre sæpius complicatur, præcipue si methodo inconueniente tractata fuerit.
13) Sistit plerumque indolem *continentis*, & sine inuasione cum frigore & horrore plurimum accedit; ab accidentali autem caussa in quibusdam cum frigore sese manifestat.
14) Est quidem ordinarie sine *typo*, & statas exacerbationes, quas aliæ continuæ exhibent, non agitat, sed non sine *periodo*, nec sine *indicatoriis* & *criticis alterationibus*, licet ad criticas *excussiones* ineptior obseruetur.
15) Nonnumquam autem indolem habet *continuæ* & tum quidem non solum cum horrore inuadit, sed &
   a) Aestus eodem tenore continuat per totam noctem.
   b) Sequenti autem die, in primis circa meridiem, aliquantulum remittit.
   c) Circa vesperam denuo adoritur, cum symptomatibus ordinariis.
   d) Primis diebus remittente paroxysmo nullus conspicitur sudor, sed tantum lenis vdor,
   e) Continuat hoc modo vsque ad finem septenarii, vbi sudores lenes post exacerbationem obseruantur.

f) In

f) In aliis quarto ſtatim die augetur transſpiratio.
g) In aliis ſeptimo die catarrhus imminuitur, vel plane tollitur.
h) In non nullis eodem tempore paroxyſmus augetur, & poſt ea petechiæ efflorеſcunt.
i) In aliis aliud ſchema induit.

16) *Contagioſa* eſt, more febrium malignarum.
17) Tandem hoc adhuc peculiare habet, vt cum aliis morbis facile complicetur, vel pro anni mutationibus illorum ſchema exhibeat, e. g.

a) Menſe *februario*, *martio*, *aprili*, ſub pleuritidis & febris tertianæ ſchemate adparet.
b) *Maio* & *iunio* anxietatibus cardialgicis, & hypochondriacis innoteſcit, & cum febribus cholerico-cauſodeis facile complicatur, vbi ſimul in quibusdam circa initium morbi *enormes hæmorrhagiæ* eueniunt.
c) *Iulio* & *auguſto* dyſenteriæ ſchema ludit.
d) Reliquis menſibus multa tuſſi adfligit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quia contagioſa eſt hæc febris, inuadit, vbi graſſatur, omnis generis ſubiecta.
2. Ea tamen intercedit differentia, vt teneri, delicati, otioſi, timidi, multo magis ab illa corripiantur, quam robuſti, laborioſi, & tempeſtatibus quibuscumque inſalubribus adſueti.
3. Præcipue etiam illos inuadit, qui ad catarrhos alias proclives ſunt, & excretiones naturales, in primis ſudores ſpontaneos, neglexerunt.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſas febris catarrhalis ſummatim præcedente tab. LXVII. indicauimus; quæ autem cauſſæ catarrhalem *malignam* producunt ſequentia docebunt.
2. Cauſſa *materialis* eſt catarrhus acris cauſticus, ſeu miaſma maxime ſubtile, fermenteſcens, & putridum quid inferens.
3. Cauſſa *efficiens* eſt laborioſum naturæ conamen, per mo-

 tus

tus febriles noxiam illam materiam ex corpore proſcribere, & hac ratione corruptionem imminentem præoccupare.

4. Cauſſæ *occaſionales*, quæ hanc febrem prouocare ſolent, ſunt potiſſimum ſequentes:
 1) *Aër* fermenteſcentibus & putridis exhalationibus repletus.
 2) *Contagium* per alios hac febre correptos; quo caſu timor & auerſatio multum contribuunt.
 3) Fructus fugaces, hortenſes vel alii cibi fermenteſcentes.
 4) Refrigeratio corporis exæſtuantis.
 5. Frequens animi excandeſcentia, eaque ſupprimenda.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Quæ præcedente tabula de *febre catarrhali benigna* ratione *prognoſeos* diximus, illa etiam de hac febre, licet maligna, plurimum valent.
2. Præter ea notandum, quod maculæ quidem non abſolute ſint de *eſſentia* huius febris, & rectius hinc *petechizans*, quam *petechialis* adpelletur, inter ea tamen eidem præ aliis proprium eſt, maculas tales proferre.
3. Et licet hæ maculæ pro pure critica excretione, quæ determinatis diebus, immo horis adligata eſt, non habendæ ſint, pro *abſolute* tamen *ſymptomatica* excuſſione non poſſunt declarari, ſed potius pro *eccriſi* vtili, ita vt hæ maculæ, ſibi relictæ, nec præcipitanter concitatæ, morbum quodam modo ſubleuent.
4. Quæ maculæ ante *ſeptimum* diem erumpunt, illæ tam ſalutaris exitus non reperiuntur, quam quæ circa eumdem effloreſcunt.
5. Quæ *poſt* primum ſeptenarium proueniunt, illæ magis ſalutaris adhuc euentus ſunt, quam quæ *circa* eumdem ſe ſe manifeſtant.
6. Quæ nimis copioſe erumpunt, illæ plerumque cum periculo retrocedunt.
7. Quo magis rubicundæ ſunt maculæ, coloris roſei, & poſt tres vel quatuor dies ſenſim iterum euaneſcunt, ac ægrum

grum aliquo modo ſubleuant, eo melioris ſpei cenſendæ ſunt; quo magis autem ad colorem ſaturatiorem nigricantem, & liueſcentem accedunt, eo deterioris ſunt præſagii.

8. Quando poſt eruptionem macularum euphoria non ſequitur, *purpura miliaris* ſæpiſſime adhuc exſpectanda eſt.

9. *Delirium* ante primum ſeptenarium minoris eſt periculi, quam illud, quod poſt eumdem occurrit.

10. *Sudores* iuſto citius erumpentes, placidum morbi decurſum turbant, & facile in nimios, ſummeque debilitantes, degenerant.

11. *Diarrhœa*, licet reliquis febribus exanthematicis, e.g. variolis, infelicem retroceſſionem, & hinc non raro mortem admaturare ſoleant; in *petechizantibus* tamen hoc obſeruare non contingit: quamquam enim morbum non ſoluant, nec vllum inſigne emolumentum hiſce febribus adferre videantur, nullum tamen notabile damnum inferunt, & longe minoris periculi obſeruantur, quam alui *adſtrictiones*.

12. *Hippocratis* effatum: *ſoluta aluo febres ſoluuntur*; cum grano ſalis hic accipiendum eſt, & non niſi certis circumſtantiis quadrat. Quamquam enim diarrhœæ *ſpontaneæ*, huic febri ſuperuenientes, nihil adeo metuendi portendant, artificiales tamen laxationes minime ſunt ſubſtituendæ.

13. *Hæmorrhagia narium* extra iudiciaria tempora, cum incremento delirii eueniens, maiora mala prænuntiat, aluo præcipue ſicciore: deliria enim & aphthæ facile ſuccedunt; quando autem diuturnis deliriis hæc vel alia hæmorrhagia ſuperuenit, tolerabilior obſeruatur. Inter ea obſeruamus, quod hæ narium hæmorrhagiæ alio quidem tempore benignioris, alio autem peioris ſint prognoſeos.

14. *Aphthæ*, quando huic febri accedunt, ad funeſtum exitum plerumque inclinant: paucis enim horis ita inualeſcunt, vt per œſophagum ad ventriculum diffundantur;

cuius signum est borborygmus post potum, es kolcket bis in den Magen.

15. *Lipothymiæ* frequentius adfligentes, ad modum sunt periculosæ.

16. *Hippocratis* prognosin de fluxione acri caustica præced. tab. LXVIII. iam adlegauimus; quæ proinde hoc loco repetenda est.

17. *Inflammatio*, quæ huius indolis fluxiones sequitur, quo minus *sanguineæ* admixtionis inuoluit, eo minus etiam ad acrem effectum vlcerosum properat, sed potius discussione iterum resoluitur.

18. *Vlceratio* autem, quando obtingit, multis modis est deterior, quam simplex *suppuratio*; immo ita maligna deprehenditur, vt facile in putridam sphacelosam corruptionem abeat.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

A. *Methodus generalis.*

1. *Correctio* materiæ malignæ, contagiosæ, pro viribus tentanda est, & sic commotio humorum intestina, & ab illa pullulans acrimonia vlcerosa mitigatur. Ad hanc correctionem eligenda sunt talia alexipharmaca, quæ sine multa commotione *tantum corrigunt*, siue ad excretionem disponunt. Valet hic præ aliis essentia *scordii* cum essentia *radicum alexipharmacarum* mixta: facit quod potest, non autem quod necessitas sæpe postulat: *specifica* adhuc desiderantur.

2. Lentæ & sensim progredientes lenes *euacuationes* diuretico diapnoicæ magis quam sudoriferæ, promoueantur. Obtinetur hoc felicius

1) per *absorbentia*, abstersiuo-diuretica virtute prædita, nempe *acido* saturata, it. per acida, v. g. succ. citr. sirup. acetos. citr. tinct. rosar. decoct. C.C. & scorzon. citrat.

2) Per *diaphoretica fixa*, e.g. antimon. diaphoreticum, bezoard. mineral.

3) Efficacissime per maritationem cum *nitro*.

4) Per

4) Per *diluentia*.
5) Per potiones diapnoicas, in ſanguineis leuiter acidulas.
3. *Virium* & *ſymptomatum* vrgentium habenda eſt ratio:
1) *Vires* reſtaurant *emulſiones* ex aqua roſarum, cinnamon. & ſemin. card. bened.
2) *Cephalalgiæ* & agrypniæ occurritur per camphorata, externe adplicanda.
3) *Diarrhœa* excedens tuto tractatur per nitrum & cryſtall. montan. præparat.

B. *Methodus ſpecialis.*
1. Mane exhibeatur eſſent. alexipharm. cum multa eſſentia ſcordii remixta; ad gtt. 25. 30.
2. Per diem autem puluis bezoard. propinetur, e.g.
Recip. nitr. depurat.
antimon. diaphoret.
ocul. cancr. acido citri. ſaturat. ana drachm. I. M.
doſ. ſcrup. I.
3. Item potiones ex aquis diapnoicis cum præcipitantibus & antimonio diaphoretico paratæ. e.g.
Recip. aqu. flor. acac.
galeg.
ceraſor. nigr.
ſcord.
ſcabioſ.
plantag.
cinnamom. ſine vino ana vnc. I.
antimon. diaphoret. ſcrup. II.
ocul. cancr. drachm. ſemis
ſacchar. perlat. q. ſ. ad gratiam, doſ.
cochl. I. poſt 2. 3. horas repetenda.
4. His ſubinde interponi poſſunt *iulepi*, aut potiones *acidulæ*, e.g. clyſſus antimon. vel ſuccus citri, potui inſtillandus.
5. *Emulſiones* ex ſemine aquilegiæ, card. Mariæ, citri, valent præcipue, ſi maculæ & purpura conſpiciantur.
6. Concurrente *diarrhœa*, eadem quidem manet methodus, pulueres autem nitroſi eo frequentius repetantur, & cry-

cryſtallus montana adiiciatur, obſeruato adhuc magis regimine diapnoico.

7. In *adſtrictione* autem *alui* ſufficiens humectatio, vſus pulverum nitratorum & clyſteres, moderate adhibiti, conveniunt.

8. In *doloribus capitis* ſub initium ſpiritus vini camphoratus, deinde autem Vnguent. alabaſtrinum camphoratum adhibeatur.

9. Simul ac ægri male deglutire ſentiuntur, *gargariſmata* ſubadſtringentia, interne & externe diſcutientia, ac leniſſime laxantia tempeſtiue adhibenda ſunt, ne aphthæ præualeſcant. Idem de *aginodeis* malis cenſendum eſt.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quo magis hæc febris epidemica eſt, & petechizat, adeoque ad veterum quotidianam continuam, a phlegmate *ſalſo* exortam, accedit, eo circumſpectiore & leniore methodo adgredienda, ac periodus illius ſeptenaria obſeruanda eſt.

2. Hinc magis adhuc, quam in febre catarrhali *benigna*, cavendum, ne vlla vehemente commotione euacuatoria morbus *primarius*, nempe ſtagnatio materiæ acris, exagitetur; quod in progreſſu morbi *ſecundarii*, ſcilicet febris, tanto magis euitandum: nimis enim mature & copioſe maculæ prodeunt, ac facile recedunt.

3. Procul itaque abſint aluum ſtimulantia, alexipharmaca calida, anticatarrhalia lignoſa, ſuccinata, ſalia volatilia vrinoſa.

4. Secus ſi fiat, maior ad interiora regeſtio, inflammationes internæ eryſipelaceæ, anxietates, & virium amiſſio producuntur.

5. Hinc *Baglivius* a ſimplicibus exagitationibus intempeſtiuis per alexipharmaco-ſudorifera in malignis epidemicis mortem adnunciauit.

6. Specialiter monendum eſt, quod euacuatio ſanguinis per *venæ ſectionem* in hac febre ſumme noxia ſit: nam circa dies criticos congeſtiones humorum verſus caput plu-

plurimum contingunt, & aphthas ac deliria excitant, cum euentu funesto; nisi continuum regimen diapnoicum, statim post venæ sectionem iniunctum, hunc infelicem successum aliquo modo infringat. Hinc etiam Medicus post venæ sectionem demum in auxilium vocatus, regimen diapnoicum sibi commendatum habeat.

7. Non tantum doctrina de *specificis fermentis* & *fermentationibus* difficilis est, & nulla spes adfulget perspiciendi tandem rationem, cur talia fermenta certas quidem animalium species violentissime inuadant, aliis autem minime noceant, ita vt canes de talibus recenter mortuis sine damna edere possint.

8. Vnde & huius febris noxium fermentum ad certam corruptionis classem laboriose referre, superuacaneum est; videtur tamen aliquid *scorbutici* fouere.

9. In *specificum* autem huius febris *corrigens* inquirere, maioris esset vtilitatis.

10. Dantur quidem *alexiteria*, quæ certæ speciei contagia tollunt, e.g. *scorzonera* delet venenum, per morsum serpentum communicatum; sed specificum corrigens contagii, in hac febre præsentis, adhuc incognitum est.

11. *Apinus*, in libr. de febribus, multis quidem laudibus *essentiam extracti cascarillæ*, præmisso vomitorio exhibitam, extollit, & *Stahlius* bonum inde effectum, sed sine vomitorio præmisso, itidem obseruauit, *specifica* autem experientia nondum confirmata est, quia febris ordinarium suum tempus solet seruare.

12. Sic nec *elixirium polychrestum* vniuersale specificum habendum est, nam febris statum suum tempus ad 7. 9. 11. dies continuat: attamen continuato eius vsu symptomata multo mitiora obseruantur. Præter ea abusus, non vero moderatus vsus summe debiles reddit ægros, vt diu vires colligere non possint, immo facile in febres lentas incidant.

13. De reliquo, licet contagium huius febris propria sua indole

dole satis segne & lene obseruetur, ita vt post 3. 4. septimanas demum corripiatur aliquis ex illa familia, in qua ante tantum temporis alter decubuit, variat tamen secundum maius & minus, pro anni, temporis, & reliquarum circumstantiarum diuersitate; imo obseruata sunt non pauca exempla, quæ non decubuerunt hac febre, & tamen maculas experta sunt.

14. Quando autem plures simul, aut breui temporis interuallo ab illa corripiuntur, iusta suspicio subest, quod formido, moeror & insolita fatigatio in alterius ægroti seruitio, sint accusanda. Huc etiam spectat, quando sani cibum suum capiunt in illo conclaui, quo æger decumbit.

15. Dubitat omni iure *Schelhammerus*, *num terrea* præcipuam suam efficaciam in corpore exserant per *acidi* absorptionem: non enim tam *acidum* absorbent, quam particulas *tenuiores sulphureas*, quæ fermentatiuas & putridas corruptiones inferunt, coagulant, & sic illarum agilitatem infringunt.

16. Hinc euenit, vt *absorbentia* ostracodermata sudorem promoueant, quia scilicet acrimoniam talem salino-sulphuream, orgasmum sanguinis inducentem, & hac ratione ventilationem sudatoriam impedientem, feliciter corrigunt, & per diuresin euacuant.

17. Eumdem commodum effectum exhibet *nitrum*: incrassat enim tenues catarrhos, & ad motum exscreatorium & diureticum promouet: vnde etiam in repulso rheumate grauia mala, ab his agilibus particulis exspectanda, præoccupat. *Conf. tabul.* LXVII.

18. Quando *petechiæ* erumpunt, *emulsiones* temperantes tutius, quam alexipharmaca fortiora propinantur.

19. Quando *diarrhœæ* accedunt, caueat sibi æger, ne sub aluo deponenda frigori se exponat: vnde opus est, vt patina, huic negotio accommodata, ægro decumbenti supponatur.

20. In *tussi catarrhali*, quæ sæpius cum hoc morbo coniuncta est,

eſt,interponantur *infuſa:* hæc enim & materiæ excretionem, & diapnoën adiuuant.

21. *Vigiliæ* nimiæ non per *narcotica*, ſed ſufficientem potum, pulueres nitroſos,cinnabarinos,emulſiones & potiones analepticas oppugnandæ ſunt.

22. Hæc etiam remedia in deliriis, vel lipothymiis optima ſunt, coniunctis paruis, ſed repetitis doſibus bezoardicorum.

23. *Potus* vbique *tepidus* exhibeatur, cibus ægroto recuſanti non obtrudatur,& mens,quantum fieri poteſt,tranquilla commendetur.

24. Finito morbo eſſentia alexipharmaca aliquam diu continuetur,quo reſiduum materiæ noxiæ prorſus eliminetur;præcipue quando excretiones in ipſius morbi periodo non adeo largas fuiſſe animaduertimus.

TABVLA LXXIII.

DE FEBRE PETECHIALI.

I. D*EFINITIO.*

Febris petechialis eſt ſpecies febrium malignarum ſatis acuta,in qua principium vitale miaſma malignum ex maſſa ſanguinea ſeparare, ad peripheriam corporis in forma macularum, pulicum morſibus ſimilium, protudere, & penitus denique expellere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Differt febris *petechialis* a *catarrhali maligna petechizante* ratione *gradus*: quo reſpectu illa hanc longe ſuperat. Præter ea in catarrhali *maligna* catarrhus ſemper adeſt, petechiæ autem non ſemper proueniunt. Vnde petechizans tantum adpellatur; in petechiali autem ſtricte

dicta catarrhus non reperitur, maculæ vero non tantum perpetuo adſunt, ſed & maturius erumpunt: immo dantur caſus, vbi petechiæ ante adparent, quam æger decumbit.

2. A *purpura rubra* in eo quidem differunt petechiæ, vt nullam in cute eminentiam oſtendant, fieri autem non raro ſolet, vt hæc exanthemata ſint coniuncta, & alia aliis interſperſa, ac tum quidem a ſe inuicem difficulter diſtinguuntur.

3. A febre *Hungarica* ſeu *caſtrenſi* etiam diſtinguere ſolent hanc petechialem, & hanc differentiam, vtut exiguam, ſigna huius & ſequentis *tabulæ* oſtendent.

4. Quod a *peſte* differat *gradu malignitatis* & diſpari *exanthematum* ratione, omnibus fere notum eſt.

5. Denique ipſa petechialis pro locorum, annorum, & temporum diuerſitate diuerſos gradus malignitatis & periculi exhibere obſeruatur.

III. *SIGNA.*

1. Hæc conueniunt cum ſignis febrium malignarum.
2. Inuadit autem plerumque circa veſperam cum leni horrore.
3. Æſtus, qui ſequitur, comites habet dolores capitis inſignes, virium amiſſionem, anxietates præcordiorum, animi ſummam inquietudinem & abiectionem, ad lipothymias ſæpius excedentem.
4. In aliis motus conuulſiui occurrunt.
5. Deliria ſunt fere ordinaria.
6. Non raro conqueruntur ægri de faucium ardore, cui niſi arte occurratur, morbi aphthodei vel anginodei ſuccedunt.
7. Petechiæ, vti ſub *differentia* diximus, maturius erumpunt, quam in *catarrhali maligna.*

IV. *SVBIECTA & CAVSSÆ.*

Hæc conueniunt cum iis, quæ tabula de febribus malignis generatim diximus.

V. PRO-

V. *PROGNOSIS.*

1. Febris petechialis ſæpius ita maligna & contagioſa eſt, vt brevi tempore inſignem ſtragem edat.
2. Quo magis ſymptomata diſſimulat & inſidioſe procedit, eo grauius periculum minatur.
3. Speciatim mortem minantur abiectio animi præter manifeſtam rationem, inquietudo continua in lecto, anginæ vel aphtharum concurſus, lipothymiæ grauiores, deliria non interrupta, reſpiratio laborioſa, ſingultus, ſubſultus tendinum & motus conuulſiui, præcipue, quando hæc ſymptomata in ſtatu vel declinatione accedunt.
4. Quo maturius & copioſius petechiæ erumpunt, eo maior malignitas ſubeſt.
5. Petechiæ, quæ inconſtantes ſunt, ita vt modo adpareant, modo evaneſcant, nil boni portendunt.
6. Quæ ſunt coloris roſei & floridi, illæ meliores cenſentur, quam quarum color eſt obſcure rubicundus, liuidus vel plane niger.
7. Adfectus ſoporoſi cum frigore extremarum partium, lethalia ſunt ſigna.

VI. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA CVM CAVTELIS.*

1. Quamquam febris petechialis malignior ſit febre catarrhali maligna, eadem tamen methodo incedendum eſt.
2. Hinc ante meridiem bis exhibeatur eſſentia alexipharmaca temperata, poſt meridiem autem pulueres febriles, ſuo loco deſcripti, propinentur.
3. *Analeptica*, eaque temperata, interponantur, & tranquillitas tam animi quam corporis quouis modo reſpiciatur.
4. Omnes autem *commotiones* per remedia calida & regimina coacta excludantur.
5. *Venæ ſectio*, ſi omnino neceſſaria videtur, in principio principii inſtituatur.

TABVLA LXXIV.
DE
FEBRE HVNGARICA SEV CASTRENSI.

I. D*EFINITIO.*

Febris *Hungarica* ſeu *caſtrenſis* eſt febris acuta maligna, ſæpius epidemica, qua principium vitale motibus vltra gradum naturalem auctis, miaſma quoddam malignum ex corpore proſcribere intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Febris *caſtrenſis* ſeu *Hungarica* licet cum *catarrhali maligna* & *petechiali* tantam habeat conuenientiam, vt pro vna eademque febre a non nullis reputentur, differunt tamen *gradu ſymptomatum:* in *Hungarica* enim ſeu *caſtrenſi* omnia ſunt grauiora.
2. Speciatim differt a *catarrhali maligna* ratione *catarrhi*, qui in febre *Hungarica* ordinarie non reperitur.
3. Differt a *peſte miaſmatis gradu*, quo huic multum cedit.
4. Sunt, qui inter *Hungaricam* & *caſtrenſem* differentiam adhuc ſtatuunt, hæc autem non niſi in accidentalibus tantum circumſtantiis locum habet.

III. *SIGNA.*

1. Corripit ſubiecta cum horripilatione & dolore capitis.
2. Æſtus ac ſitis, præcipue in plethoricis, eſt fere intolerabilis, & ardor circa ſcrobiculum cordis eximius.
3. Lingua continuo eſt ſicca & ſæpius tumida.
4. Angina ad modum eſt familiaris.
5. Circa quartum aut ſeptimum diem grauia deliria accedunt.
6. Vaſa capitis ſanguinea valde turgent, & oculi ſunt fulgidi.
7. Circa veſperam paroxyſmus exacerbatur.
8. Aluus numquam fere rite ſuccedit: vel enim nimis ſtricta eſt, vel diarrhoeæ adſunt.
9. Pro ſubiectorum, temporum annuorum, regiminis & diætæ diuerſitate conſpirant vomitus, dyſenteriæ, petechiæ, parotides, paralyſes, hemiplexiæ.

10. Na-

10. Narium hæmorrhagiæ non raro etiam concurrunt.
11. Adeſt agrypnia fere continua & abſtinentia a cibis per multos dies.
12. Pulſus ordinarie eſt fortior quam in aliis malignis.
13. Ceterum hæc febris plurimum menſibus Iunio, Iulio, Auguſto, rarius aliis temporibus exoritur.

IV. *SVBIECTA.*

1. Contagioſa hæc febris omnis quidem generis ſubiecta, vbi graſſatur, inuadit, præ aliis autem plethoricis eſt infenſa.
2. Speciatim corripit milites, qui in caſtris aëri impuro expoſiti ſunt, aquas ſtagnantes bibunt & alia diætæ vitia admittere coguntur, præcipue, quando hæc omnia cum priore vitæ genere non conueniunt.

V. *CAVSSAE.*

1. Cauſſa *materialis* eſt miaſma valde ſubtile, maxime agile & fermenteſcens, cum corpore communicatum
2. Cauſſa *efficiens* eſt ipſa natura, quæ motibus ſuis ſalutaribus corpus a miaſmate illo maligno liberare intendit.
3. Cauſſæ *occaſionales* potiores ſunt:
   1) Aër fermenteſcentibus putridis halitibus refertus.
   2) Contagium per alios inductum.
   3) Parua diæta, ſpeciatim fructus immaturi, potus aquarum putridarum, refrigerationes corporis exæſtuantis.
   4) Animi pathemata, præcipue ſuppreſſa.

VI *PROGNOSIS.*

1. Hæc febris multis reſpectibus eſt periculoſa.
2. Dolores enim capitis & deliria quo magis vrgent, eo maiorem metum phrenitidis incutiunt.
3. Non minus ardores illi interni, qui circa ſcrobiculum cordis pertinaciter adfligunt, inflammationem diaphragmatis vel ventriculi arguunt.
4. Petechiæ huic febri ſuperuenientes ſiniſtrum omen præbent.
5. Valet & hoc de illis deliriis, quæ extra tempus paroxyſmorum adueniunt.

6. Metaſtaſes humorum ad fauces periculo pleniſſimæ, ſed longe mitioris prognoſeos ſunt parotides.
7. Aluus laxa tolerabilior eſt adſtricta.
8. Hæmorrhagiæ narium extra dies criticos ancipitis ſunt prognoſeos: quæ vero diebus criticis completæ & moderatæ contingunt, illæ morbum ſubleuant.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Commendamus quidem hic eamdem methodum, quam *tabula de febre catarrhali maligna* indicauimus.
2. Quoniam autem curatio huius febris ob indiuiduales circumſtantias tum demum Medicis ſolet commendari, quando grauia ſymptomata iam habet conſtipata, mature de circumſpecta illorum tractatione cogitandum eſt, v.g.
3. Deliria tractentur remediis temperantibus nitroſis, abſorbentibus citratis, emulſiuis, potu ſufficiente & blando regimine diapnoico: externe adplicentur camphorata, vel vnguentum alabaſtrinum largiter camphoratum.
4. Anginodea & aphthodea ſymptomata quo modo tractanda ſint, *tabula medica de angina,* & *tab. chirurgica de iniectionibus* videatur.
5. Diarrhœæ, ſiue ſimplices, ſiue dyſentericæ, tractentur abſorbentibus, nitroſis, cortice caſcarillæ, & pilulis *Stahlianis.*

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. Quæ cautelæ tabula generali *de febribus malignis & epidemicis* ratione *venæ ſectionis, vomitoriorum, purgantium, ſudoriferorum* & aliorum vehementer operantium remediorum traditæ ſunt, illæ in febre caſtrenſi tanto magis conſiderari merentur, quoniam *methodus heroica* cum indole expeditionum bellicarum egregie conuenit, & in caſtris quam maxime recepta eſt.
2. *Venæ ſectio* quando in principio inſtituenda iudicatur, non tantum largior eſſe debet, ſed & neceſſum eſt, vt regimen diapnoicum mox ſubiungatur, & quouis modo conſeruetur, ne commotiones hæmorrhagicæ exoriantur.

Hunc

3. Hunc in finem commendamus de essentia alexipharmaca temperata pulueri febrili guttas XXV. instillare, hancque dosin post trium horarum interuallum repetere.
4. *Opiata*, *adstringentia* & multum *incrassantia* nullo modo hic habent locum.
5. Superato morbo conualescentes, in primis iuniores, ad modum sunt voraces: hinc moderamen in diæta sollicite est inculcandum.
6. Et quoniam aër liberior facile *recidiuam* adfert, consultum est, per aliquod tempus domi se continere & essentia alexipharmaca vti.

TABVLA LXXV.

DE

FEBRE PVRPVREA SEV MILIARI, PVRPVRA VRTICATA ET FEBRE SCARLATINA.

I. D*EFINITIO.*

1. *Febris purpurea* seu *miliaris* est febris acuta, continua, exanthematica, vbi principium vitale miasma aliquod subtile fermentescens ad peripheriam corporis extrudere intendit: motibus secretoriis & excretoriis, vltra consuetum ordinem auctis.
2. *Purpura vrticata* est species febris benignioris & mitioris, in qua natura per eosdem motus auctiores materiam quamdam acrem, papulas siue eminentias, læsionibus post vrticarum ictum similes, formantem, expellere nititur.
3. *Febris scarlatina* est species febrium acutarum, continuarum, exanthematicarum, in qua natura materiam quamdam acrem causticam, corpori infensam, in peripheriam, maculas latas rubras formantem, expellit.

II. DIE-

II. *DIFFERENTIA.*

Hæ diuerſæ ſpecies ſub vno genere omnes conueniunt, & miaſma quoddam acre,ſubtile,fermenteſcens fouent, ratione tamen efflorescentiæ cutaneæ aliquo modo diſtinctæ ſunt. Et ſic differt

1. *Purpura*; germ. der Frieſel.
   1) a *purpura vrticata*, germ. die Neſſel- oder Wiebel-Sucht, nam in illa exanthemata magnitudine granum milii vix ſuperant: in hac autem ſunt maiora & altiora, ſie ſehen natürlich aus, als wenn man einen mit Brenn-Neſſeln gepeitſchet hätte.
   2) A *febre ſcarlatina*, germ. das Scharlach-Fieber; in qua exanthemata ſunt ad modum lata & inſigniter rubentia, in purpura vero paruæ ſunt eminentiæ.
   3) A *petechiis*, quæ profunde in cute hærent, purpura vero cutim ſuperat.
   4) A *maculis ſcorbuticis*, quæ & colore & magnitudine diſpares ſunt.
   5) A *morbillis*, in quibus exanthemata ſunt elatiora, quam in purpura.
2. Purpura ipſa eſt vel *alba* vel *rubra*.
3. Purpura *alba* ordinarie eſt maligna,& febribus petechizantibus facile complicatur, in quibusdam etiam locis puerperis accidere proximis abhinc annis obſeruata eſt. *Vid. ſubiecta.*
4. Purpura autem *rubra* multo benignior ordinarie obſeruatur, ad quam proinde definitio, modo tradita, in totum non poteſt adplicari.
5. Purpura alba & rubra differunt fere vt variolæ & morbilli.
   1) Vti enim variolæ malignius ordinarie ſe gerunt, quam morbilli, ita etiam purpura *alba* malignior eſt *rubra*.
   2) Quem ad modum autem aliquando variolæ benigniores, morbilli autem maligniores obſeruantur, ſic etiam purpura *alba* interdum benignior, & ſine grauiore febre, *rubra* autem malignior, & cum febre acuta coniuncta adparet.

3) Sicut

3) Sicut variolæ puſtulas habent albas, & morbilli protuberantes tantum hirſutas efflorefcentias, ita etiam purpura *alba* veras habet puſtulas, & purpura *rubra* hirſutos ſolum nodulos; id quod ex *ſignis* magis elucefcet.

III. *SIGNA.*

1. *Purpuræ albæ.*

1) Inuadit plerumque cum horripilatione & anguſtia ac anxietate præcordiorum.

2) Frigus & æſtus volatilis alternant,

3) Ante eruptionem exanthematum ægri de prurit intercutaneo conqueruntur, vel prorſus grauiora pathemata anxietatis incurrunt; inter ea omni ſollicitudine a frigore ſe præmuniunt.

4) Circa quartum ordinarie diem exanthema hoc erumpit, primum in collo & pectore, poſt ea in reliquo corpore, nonnumquam etiam ſerius, die ſcilicet ſeptimo, immo vndecimo & decimo quarto, hæc eruptio contingit.

5) Sub qua eruptione primum *rubedo* quædam per ſuperficiem corporis adparet.

6) Poſt ea in medio cuiusuis rubicundæ maculæ *puſtulæ albæ* exſurgunt, & quidem tam copioſæ, vt vna fere alteram attingat.

7) Ordinarie cum febre *acuta*, rarius ſine illa.

8) Diaphanæ ſunt hæ puſtulæ, & aquam tenuem continent.

9) Quando per quatuor circiter dies ſubſtiterunt, exſiccantur, ſquamarum inſtar decidunt, & febris ſoluitur.

10) In humidioribus autem, & abſente febre, puſtulæ hunc humorem exſtillant.

2. *Purpuræ rubræ.*

1) Inuadit eadem fere ratione, vti *alba*, nempe horripilationibus & æſtu volatili illis intercurſante.

2) Cum tenſione & preſſione in dorſo.

3) Item cum anguſtia præcordiorum & tuſſi.

4) Circa diem quartum, septimum, vel adhuc serius erumpunt exanthemata, seminis *milii* & cutis anserinæ instar, sub prurigine & punctione intercutanea.

5) Febris, quæ accedit, ordinarie mitior est: in aliis tertianæ, in aliis quotidianæ, in nonnullis vero acutæ schema exhibet.

6) Hæ febres ad largiores sudores inclinant, fœtore graui sese manifestantes.

7) Sub febrium paroxysmis ingentes anxietates & artuum spasmi sese exserunt.

8) Nonnullos sine febre occupat, ita vt ægri negotiis suis vacare possint, & nil, nisi pruritum sub cute, persentiscant.

9) Quando autem paullulum incalescunt, ardore & sensu punctorio corripiuntur, cum successu fere largissimi sudoris.

10) Nonnulli grauitatem & perturbationem capitis sentiunt, ac somnolenti & tædiosi obseruantur; immo nonnumquam lipothymiis corripiuntur, præsertim quando exanthemata nondum legitime effloruerunt.

11) Vbi per aliquot dies exanthemata substiterunt, decidunt, & æger plenariam recuperat euphoriam.

12) In aliquibus autem, præcipue debilioribus, valetudinariis, & calido regimine viuentibus, continuat fere per annos, & licet paullulum remittat, leuissima tamen occasione recrudescit.

3. *Purpura vrticata.*

1) Inuadit sæpius cum subtili sensu refrigerii in superficie corporis.

2) Subsequitur moderatus calor.

3) Hunc comitatur sitis, non tamen adeo intensa.

4) Iungitur etiam aliqua capitis perturbatio aut lenior eiusdem dolor.

5) Tandem cum multo pruritu & superficiali tensione & rigore hinc inde exanthemata tam in facie quam reliquo corpore erumpunt.

6) Hæc

6) Hæc exanthemata cutim ſuperant, & cito in notabile augmentum adcreſcunt, ac papulas quasdam eminentes, paullo latiores, coloris ex pallido roſei, vrticarum læſiones referentis, offerunt.
7) Nonnumquam cum tuberculis ſemi-eryſipelaceis, & aſperitate ſerpiginoſa effloreſcit, & aliquo modo eryſipelatis indolem imitatur.
8) Febris, ſi adeſt, mitioris indolis eſſe ſolet.
9) Non tamen conſtanter permanent exanthemata, ſed diurnis in primis horis euaneſcunt, quibus etiam motus febriles remittunt.
10) Circa veſperam vero, vbi febris reuertitur, denuo prodeunt, & eo tempore etiam pruritus moleſtus & ardens inſigniter adfligit.
11) Totus morbus intra triduum aut quatriduum finem ſuum adſequitur, & ſi a febre immunis eſt, adhuc citius exitum ſortitur.
12) Cum temperata diaphoreſi exit, & poſt ceſſationem exiliſſimæ ſquamulæ ab adfecta parte ſecedunt.

4. *Febris ſcarlatinæ.*
1) Incipit & hæc purpuræ ſpecies cum leni horripilatione, quam temperatus ſubſequitur æſtus, plerumque ſiti moderata, faucium ardore & virium deiectione ſtipatus.
2) Adeſt etiam oppletio pectoris, reſpirationem difficilem reddens, cum tuſſicula ſicca.
3) Accedit capitis grauitas vertiginoſa aut dolor magis acutus.
4) Die quarto tota facies intumeſcit, & erumpunt maculæ intenſius rubicundæ, primo paruæ, mox vero latiores redduntur & coaleſcunt, ac totam faciem ſumma rubedine tingunt.
5) Circa hoc tempus in quibusdam, præcipue plethoricis, ſuperueniunt hæmorrhagiæ narium.
6) Poſt ea hæ maculæ latæ etiam in pectore & dorſo, tandem in artubus prodeunt, & totam ſuperficiem tegunt.

7) Postquam duos aut tres dies ita substitere, rubor ille insignis perit, facies detumescit, & squamulæ decidunt.
8) Febris satis tranquille excurrit, & cum moderata diaphoresi salutarem euentum obtinet.
9) Aluus ordinarie toto hoc tempore est clausa, vti etiam in reliquis speciebus, quæ tamen sub finem morbi sponte aperitur.
10) De reliquo hæc febris sereno & æstiuo tempore vsitatius adfligit.

IV. *SVBIECTA.*

1. Omnes hæ purpuræ species prioribus temporibus ita non innotuerunt, vti nunc ab aliquot hinc annis in Saxonia sese manifestant; in qua regione purpura, in primis *alba* epidemice grassari obseruata est.
2. Purpura, præsertim *alba*, ab anno 1652. in quibusdam dictæ regionis locis commune symptoma puerperarum deprehenditur.
3. Vbi febres petechizantes grassantur, ibi non raro *alba* cum petechiis proueniunt.
4. Sicuti etiam cum variolis nonnumquam conspirare & symptomata ibi grauiora excitare solet.
5. Præter ea hæc mala & præcipue purpura rubra, chronica, benigna, inuadere obseruantur ætatem iuniorem præ adulta.
6. Homines plethoricos, spongiosos, de temperamento sanguineo & phlegmatico multum participantes.
7. Otio deditos & diæta lauta vtentes, & ad iram pronos.
8. Laboriosi autem vix vmquam his exanthematibus adfecti inueniuntur, & sic cum scorbuto eadem fere fata subeunt, qui etiam otiosos frequentius occupat.
9. Feminæ hystericæ & delicatulæ præcipue obnoxiæ sunt purpuræ *rubræ*, & ante, quam erumpit, schemata suffocationis vterinæ lipothymicæ ludit, non autem transitoria, quæ in suffocationibus hystericis vulgaribus deprehendimus; sed ad eruptionem vsque exanthematum continuantia.

10. Ma-

10. Maxime omnium illis otiosis & delicatulis euenit, qui salvis rebus & tranquillis, tegumentis copiosis ab aëre se præmuniunt, & hac ratione humores semper ad peripheriam corporis inuitant.

11. Febris *scarlatina* nonnumquam virgines emansione mensium laborantes, post varia molimina ad eorum excretionem tendentia, inuadere solet.

V. *CAVSSAE.*

1. Caussa *materialis* horum exanthematum est materia subtilis fermentescens, plus vel minus maligna, & hac tenus in quibusdam locis epidemica, corruptionem sui generis specificam in corpore generans.

2. Caussa *efficiens* est principium vitale, quod motibus, præter gradum naturalem auctis, miasma illud noxium, & effectum ab illo inductum, nempe materiam vere iam corruptam, secernere & per corporis peripheriam excernere intendit.

3. Caussæ huius mali *occasionales* & *procatarctica* sunt:
   1) Aër fermentescentibus particulis grauidus.
   2) Contagium per alia corpora, eodem modo correpta.
   3) Sudores non tantum repulsi & impediti, verum etiam
   4) Per medicamenta exæstuantia & regimina calida, præsertim in morbis petechizantibus & puerperiis coacti.
   5) Peruersa rheumatismi & febrium catarrhalium curatio per methodum nimis refrigerantem.
   6) Diæta crassa & dyspepta, præcipue in minus adsuetis & otiosis.
   7) Euacuationes sanguinis *naturales* suppressæ, e. g. mensium, lochiorum hæmorrhoidum.
   8) Vel *artificiales* neglectæ.
   9) Repentinæ & immoderatæ sanguinis commotiones & exæstuationes, quibus ex ipsa humorum massa subtilis hæc & reliquæ mixtionis integritati inimica materia generatur.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Purpura *alba* per se numquam periculo caret, in primis si

constitutio est epidemica, & tunc sæpius plures iugulat.

2. Interdum tamen aliquo modo benigna obseruatur, præsertim quando tum temporis nullæ febres malignæ grassantur.

3. Ita, quæ sine *febre* contingit, minus quidem periculosa, maioribus tamen anxietatibus & motibus spasticis stipata est, quam *rubra*.

4. Quando purpura *alba* nimis languide erumpit, ita vt post discessum priorum noua exanthemata succedant, semper peioris est indolis.

5. Recessio purpuræ *albæ* sæpius est lethalis, vel tamen grauiora symptomata, aphthas, mentis alienationes, vel summas anxietates inducit.

6. Purpura *alba* repulsa quando iterum expellitur, & tamen symptomata, a recessione illa inducta, non mitigantur, omnino fidei est suspectæ.

7. Quæ cum petechiis simul, præcipue mature, nempe tertio vel quarto die erumpit, est periculosa; melioris autem notæ, quæ petechiis demum innascitur.

8. Purpura *alba*, lochiorum suppressionem excipiens, semper peior est quam reliqua.

9. Purpura *alba* subiecta plethorica aut cacochymica corripiens, semper grauius adfligit, & maiori periculo exponit ægrotantes.

10. Diarrhœa symptomatica, quando vehemens est, recussionem exanthematum facile post se trahit, & hinc merito suspecta est.

11. Purpura *rubra* plurimum benigna est, & raro grauia coniuncta habet symptomata aut mala consectaria.

12. Si vero constitutio est epidemica, sæpius eumdem malignitatis gradum ac purpura *alba* obtinet, immo hanc interdum adhuc superat.

13. Spongiosi longe facilius ferunt purpuram, quam qui strictioris sunt habitus.

14. Purpura *rubra*, quando, regimine placido neglecto, recedit, tam præsentaneum quidem periculum, vti *alba*, non ad-

adfert, sequuntur tamen anxietates cum motibus spasticis & grauatione defatigatoria in omnibus corporis partibus.

15. Nonnulli inflammationes faucium, aphthas, & dolores anginodeos ex hac recessione incurrunt.

16. Alii tussi sicca vehemente, alii ardore vrinæ, alii arthriticis malis, hemicrania & pleuritide spuria corripiuntur.

17. Quæ vero symptomata, erumpente iterum purpura, fere prorsus euanescunt.

18. Purpura *vrticata* & febris *scarlatina*, quando sibi relinquuntur, nihil mali portendunt, & sponte interdum iterum cessant.

19. Si autem imprudenter tractantur, in primis per regimen nimis calidum, aut per alia sanguinem commouentia, mala plerumque consectaria habere solent.

20. Hæmorrhagia narium sufficiens, in febre *scarlatina* sub eruptione exanthematum contingens, morbum insigniter imminuit.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. Si vmquam alibi, certe in *purpura* methodus debet esse temperatissima.

2. Hinc essentias alexipharmacas, vtut temperatas, durante morbo hic excludimus, & solos pulueres febriles cum potionibus diapnoicis & emulsionibus adhibere commendamus.

3. Immo in purpura simpliciore, non maligna, sed chronica, ne antimoniata quidem fixa adhibenda esse censemus, quoniam in sensibilibus plus commotionis excitant, quam imperitus forte crediderit. *Conf. præfat. Illustr. Stahlii.*

4. Quando diarrhoeæ accedunt, puluis corticis cascarillæ ad grana decem pulueri febrili miscendus est.

5. Sudores spontanei, qui durante morbo non exigua incommoda adferunt, neque supprimendi, neque promouendi, sed prudente ratione moderandi vel tolerandi sunt.

6. In

6. In declinatione morbi essentiæ alexipharmacæ temperatæ cum lenissimis laxantibus locum habent.
7. De purpura *vrticata* & febre *scarlatina* non habemus, quod speciatim dicamus.

VIII. *CAVTELAE ET OBSERVATIONES PRACTICAE.*

1. Quæ tabula de febre catarrhali maligna de continentia tranquilla, placido regimine, & euitandis calidis medicationibus diximus, illa hoc loco quam maxime etiam sunt obseruanda.
2. Sigillatim irritatio *alui* hic tam periculosa est, quam in variolis & morbillis: hinc lenissima adeo clysmata non satis tuto adplicantur.
3. Nec etiam, vti sub *methodo* iam diximus, locus concedendus est *alexipharmacis* calidis *diaphoreticis*, & aliis massam humorum commouentibus, siquidem sub hoc labore feruido plures generantur impuritates, & materia acris vna cum febre augetur.
4. Et licet plethora commota his malis ordinarie ansam præbeat, *venæ sectio* tamen instituenda non est, ne exanthematum recessio ad interiora sequatur.
5. Quando exanthematum recessionis metus subest, potus aquæ calidæ, e.g. thée commendatur, extra hunc autem timorem pro potu ordinario cereuisia dilutior, bene tamen defæcata, vsui esse potest.
6. *Regimen* coactum licet noxium sit, caueant tamen sibi decumbentes, ne exiguum etiam aëris accessum refrigeratorium admittant: hinc necessarium erit, per illos dies, quibus purpura durat, lectum non sternere.
7. Morbis faucium superuenientibus essentia *pimpinellæ albæ* per aliquot guttulas, sine vehiculo instillata, egregie se gerit: ardorem quidem, sed etiam salutarem effectum hæ guttulæ, in ore detentæ & deglutitæ, inferunt.
8. *Scarificatio* repetita, &, rebus adhuc tranquillis, ad præcautionem instituta, vsum habet in illis, qui sæpius a purpura infestantur.
9. Vbi autem suppressæ sanguinis euacuationes subsunt, ibi illarum

illarum reſtitutio animo inſideat, ad quam obtinendam præcipue pilulæ *Stahlii* vel *Beccheri* egregie ſe gerunt, ſubiuncta pro rerum circumſtantiis venæ ſectione.

10. Rebus tranquillis tranſpirationem naturalem per vitæ genus placide laborioſum promouere, multo efficacius erit ad ſanitatem tuendam, quam ſollicita aëris per tegumenta excluſio; quæ potius hæc exanthemata ad peripheriam corporis inuitat. Tempore autem illo, quo efflorefcunt hæc exanthemata, neceſſarium eſt, pectus ad vmbilicum vſque a ſenſu frigoris defendere.

11. De purpura *alba* adhuc indicandum eſt, quod ad modum inſidioſe nonnunquam ſe gerat, & variis ſuis ſchematibus multis mōdis Medicum decipiat. Aegri de nullis doloribus conqueruntur, bene ingerunt, dormiunt, ſudant, & tamen orthoſtadii eſſe non poſſunt. Erumpente tandem purpura animam efflant, e. g. Studioſus quidam hoc malo corripiebatur, qui primis diebus nihil niſi laſſitudinem accuſabat, interim neque de cibo & potu ſibi aliquid detrahebat, neque vigiliis multis vexabatur. Die nono purpura alba conſpiciebatur; vndecimo autem die neſcio quo caſu factum eſt, vt ſumma auiditate duplam cibi portionem deuoraſſet. Qua ingeſta poſtulauit, vt ſibi ſtratum adferrent, ſe iam eſſe moriturum, cui etiam parato membra ſua repoſuit, & ſtatim ex hac vita diſceſſit.

TABVLA LXXVI.
DE
VARIOLIS ET MORBILLIS.

I. D*EFINITIO.*

Variolæ & morbilli ſunt febrium acutarum, exanthematicarum ſpecies, epidemice plerumque graſſantes, vbi natura motibus ſecretoriis, & excretoriis, vltra gradum

naturalem auctis, materiam fermentescentem vlcerosam, ad peripheriam corporis propellere, & hac ratione eamdem eliminare intendit.

II. *DIFFERENTIA.*

1. Variolæ ac morbilli quotannis fere pro diuersa aëris constitutione epidemica variant, atq; hoc respectu sunt vel
   1) *Regulares* & *benigniores*, quæ stata & definita tempora seruant; vel
   2) *Irregulares* & *maligniores*, (secundum *Sydenhamum*) quæ ab hac norma deflectunt.
2. Vulgus variolas distinguit in *veras* & *nothas*; per *nothas* autem intelligit illas, quæ minus copiose prorumpunt, & vesiculam pellucidam, humore refertam, formant, sine accessu febris exquisitæ: german. Wind- und Wasser-Pocken, wilde Blattern.
3. Variolæ ratione numeri sunt:
   1) Vel *paucæ* ac *distinctæ*.
   2) Vel *copiosæ confluentes*.
4. *Variolæ* differunt a *morbillis* suppuratione.
5. *Morbilli* differunt a *petechiis*.
   1) *Latitudine*, qua petechias superant.
   2) *Eleuatione*, quæ in morbillis magis conspicua & notabilis est.
   3) *Inflammatione*, quæ in morbillis ad genium inflammationis erysipelaceæ proxime accedit.
   4) *Morbilli* etiam differunt a *purpura miliari*: in qua, in primis alba, sunt pustulæ exiguæ pellucidæ, ex maculis rubris ortæ: in rubra autem paruæ eminentiæ duræ, seminis milii instar.
   5) A *maculis scorbuticis*: quæ sunt latæ, coloris obscure rubicundi, plurimum absque febre.
6. Tandem *morbilli* sunt, vel
   1) *Sporadici*, qui paucos adfligunt & benigniores obseruantur; vel
   2) *Epidemici*, qui multos ex caussa communi corripiunt, & maligniores sunt.

III. *SI-*

III. Signa.

Febrem hanc imminentem indicant lassitudo Corporis, Virium languor, Somnus inquietus Ciborum fastidium, cum conatu Vomendi, Capitis dolor, pavor in Somno, alvus clausa, Stimulus ad tussim, et horripilatio intercurrens. Haec per plures saepe dies jam praesto sunt, et postea succedit Aestus per totum corpus, cum pulsuum celeritate, Siti; augetur Capitis, Lumborum et Spinae dorsi Dolor: Infantes potissimum saepe ex improviso, epilepsia, et rigor et tremor Artuum invadit. Aetate Junioribus delirium familiare — Intra tertium et quartum diem conspiciuntur in facie et Collo Vestigia Macularum rubrarum, postea pectus, brachia ac demum etiam abdomen, dorsum cum femoribus pedibusq occupantes. Durat haec eruptio ad duos usq dies successive, ac interea decrescit febris cum symptomatibus, ut pulsus cum calore sexto die fere sit naturalis. Elapso autem quinto incipit fieri suppuratio — quae ubi in Vigore constituta, ob ingentem dolorem et ardorem cutisq tensionem accenditur Nova Symptomatica febris, cum Siti Vigilia et praecordiorum anxietate — Quae symptomata ubi pustulae confluentes & delirio et Convulsionibus accedentibus nono vel 11.° die necant. Si vero benigniores, Pathemata remittant, et fit exsiccatio donec 11.° et ultra decidant, & aeger ad Sanitatem redeat. Hoffmannus.

III. *SIGNA.*

A. *Imminentium.*

1) Inuadunt *variolæ* ſine horrore & frigore notabili, more febrium continentium, in adultioribus autem non raro frigus, vel ad minimum leuis horripilatio accedit.

2) Oſcitationes & pandiculationes concurrunt.

3) Adpetitus eſt diminutus.

4) *Morbilli* autem cum horrore plerumque incipiunt.

5) Cooritur, vel ſuccedit, *æſtus,* qui eſt præter naturam, plurimum tamen ſatis tolorabilis, cum *capitis* gravatiua & vertiginoſa perturbatione.

6) Concurrit apud plurimos tuſſis & pectoris notabilis oppletio.

7) Accedit tenſio dorſi cum ſenſu leuiter eompunctorio.

8) Multis eueniunt tormina abdominis leniora, aliquando fluxus alui, & non raro vomitus, præcipue infantibus, item hæmorrhagiæ narium largæ, circa & ſnb ipſam eruptionem; non minus conuulſiones, quæ variolarum eruptionem proxime præcedere ſolent. Hinc *Bagliuius* motus conuulſiuos, qui febribus puerorum, variolas nondum expertorum, ſuperueniunt, pro certiſſimo indicio habet, quod hæc exanthemata mox eruptura ſint.

9) Speciatim in morbillis præcedit ſeroſa excretio per nares & oculos, frequens ſternutatio, tuſſis ſicca, & verſus quartum diem palpebrarum tumida eleuatio.

B. *Præſentium.*

1) Eruptio variolarum contingit inter tertium & quartum diem, & durat vsque ad ſeptimum, tam in illis, qui paucas, quam qui copioſas accipiunt.

2) Placide ſuccedit hoc eruptionis negotium, ſine ſenſibilibus febris ſymptomatibus & ſine ſudore, intra limites liberæ tantum tranſpirationis. Nonnulli ſub eruptione leui ſaliuatione corripiuntur.

3) Conueniunt inter ſe variolæ & morbilli, dum ſtigma-

tum rubicundorum schemate visui occurrunt, sed altero die mox elucescit, cui generi hæ efflorescentiæ accensendæ sint.

4) *Variolæ* enim pustulas formant, ad mediocris pisi dissecti quantitatem accedentes.

5) A septimo ad vndecimum diem suppurascunt, sub ambiente circulo rubente, & inflammatione turgido cutis, præcipue in facie & manibus.

6) Circa vndecimum diem rupturam & puris effusionem subeunt.

7) Circa diem autem decimum quartum exsiccantur & delabuntur.

8) *Morbilli* autem cutis planitiem eminentia tantum lenticulari excedunt, sub macularum rubicundarum forma.

9) Deinde aliam mutationem non subeunt, sed aliquot dierum decursu ruborem sui minuunt, & sensim subsidendo cum aliquo pruritu euanescunt, relictis squamulis furfuraceis sensim decidentibus.

10) Aluus ordinarie est adstricta.

IV. *SVBIECTA.*

1. Quantum historiæ relationes docent, grassantur hæc mala frequentius inter gentes *Nigritarum* & *Cafrorum*, atque tam adultos quam iuniores inuadunt. Hinc iusta subest suspicio, quod variolæ & morbilli apud istos populos morbi sint endemii, plus semel vnum indiuiduum per vitam infestantes.

2. Ex hac mundi plaga secundum omnem veri similitudinem per nauigationem ad *Europæos* hi morbi transportati sunt: ita vt tantum non omnes illorum semel, dum viuunt, ab illis corripiantur.

3. Dantur etiam exempla, sed admodum rariora, quæ bis vel ter ab his infestantur.

4. Sæpissime eueniunt infantili ætati, & plerumque tempore verno, interdum etiam autumnali, grassantur.

5. Post infantes puerilis ætas maxime illis exposita est.

6. Hinc

III. Signa.

Optime distingui possunt in benignas, malignas, et quae sunt inter has mediae naturae

a) Benignae his cognoscuntur indiciis: si non adeo copiosae sunt numero; si debito tempore et ordine prorumpunt, suppurantur &c; si non nimis profundae, si bono pure refertae, sufficienter elevatae, et circulum habent rubicundum; si facta eruptione febris remittit &c. Hae omni vacant periculo, imo sponte curantur.

b) Malignum in Variolis subesse Virus inde concludendum: si vel nimis cito, vel nimis tarde prodeunt; si manent depressae et suppurationem renuunt, si plurimae livescentis et quaedam nigri coloris; vel limbum nigrum habent, si pulsus celer etiam post eruptionem sufficientem, cum inquietudine persistit; si aegri animo facile linquuntur; si pustulae sunt sanguinolentae, vel diarrhaea cruenta, aut mictus cruentus supervenit: Lethifera haec sunt indicia, et ex viginti vix unus evadit, qui ejusmodi Symptomatibus afficitur.

Ejusdem Variolae sunt indolis quando petechiae sese miscent, vel etiam pustulae parvae miliares asperae — Maligna est indoles quoque dum post exsiccationem febris manet lenta, et in externis partib. tumores oriuntur et ulcera — Virulentae ejusmodi Variolae sunt plerumque Epidemicae —

Tertium genus est Variolarum, quas nos mediae Naturae dicimus — Tales sunt quae confertim in Facie &c apparent, et Confluentes sunt, item quae

quæ interiora, nares, fauces, interdum etiam Œsophagum occupant, ut ægri non bene deglutire possunt. Anceps etiam facit Judicium, quum in Suppuratione acris denuo oritur febris, cum æstu, calore, et ardore manuum, si caput nimium intumescit, et largus Salivæ fluxus est; si urinæ pervo tenues, copiosæ meiguntur, et Corpus largis Sudoribus diffluit.
Neque minus ubi novis semper exsiccatis jam subnascuntur papulæ minores, et Suppuratio atque exsiccatio nimis protrahitur &c.—

Insuspectis quoque signis est, quando statim inter initia et ante eruptionem, acuti et pertinaces dolores in Spina, brachiis, pedibus, lumbis nec non coxendicis affligunt; si cito nimis 1mo illico, vel Secundo die, Variolarum Vestigia in Cute comparent, tanto magis quum exanthemata aspera, acicularum capita æquantia, interspersa; si Stationem non Servant, mox dispareant, mox redeunt; Si facies non intumescit die tertio vel quarto, vel mox detumescit iterum; si in juvenibus ante eruptionem grave delirium, nec non difficilis deglutitio; Si in Suppuratione Sopor, et post hunc alienatio mentis, et incongruus Sermo; Si etiam nimium Salivæ Stillicidium.— Alvi autem fluxus, licet copiosus, non adeo pertimescendus. Eundem enim per totius morbi decursum Si nullo periculo Successisse Vidi.—

Hoffman.

6. Hinc reliquæ ætates hos morbos rarius incurrunt, quia plerique homines eosdem vel infantili, vel puerili ætate perpeſſi ſunt.
7. D reliquo ad modum probabile eſt, quod tempore *Hippocratis* & *Galeni Europa* noſtra a variolis & morbillis libera adhuc fuerit, alias de ſonticis hiſce malis conſpicua monumenta more ſuo nobis reliquiſſent. Papularum, teneræ ætati familiarium, *Hippocrates* quidem mentionem facit, ſed in tranſitu ſolum, & ita ad notabiles hos adfectus denominatio hæc non poteſt adplicari.

V. *CAVSSÆ.*

1. Cauſſa vera & genuina horum malorum eſt incognita.
2. Generatim quidem miaſma ſubtile fermenteſcens poteſt accuſari, ſiue ex macrocoſmo ſuſceptum, ſiue per contagium communicatum.
3. Quale autem ſpecificum ſit fermentum, quod morbos hoſce tam notabiles, & ab omnibus aliis morbis per aliquot plane peculiares circumſtantias diſtinctos producat, non poteſt determinari.
4. Vulgaris ætiologia ortum horum ducit a *venenatis qualitatibus ſanguinis menſtrui*, ſed hæc iactata cauſſa multis difficultatibus laborat, præcipue quando conſideratur, quod ſecundum veri ſimilitudinem apud *Europæos* non ſemper cogniti fuerint.
5. Alii ad cauſſas ſubtiliores confugiunt, & hæc exanthemata pro ſymbolo impuritatis ſpiritualis declarant; ſed quo infirmo iudicio, ex circumſtantiis, modo indicatis, colligendum eſt.

VI. *PROGNOSIS.*

1. Variolæ & morbilli, quando per ſe conſiderantur, plerumque ſalutariter exeunt, malus autem ſucceſſus a cauſſis accidentalibus plurimum dependet.
2. Larga horum exanthematum eruptio tam placide ſuccedere obſeruatur, quam pauca, & hæc non numquam æque funeſtum euentum adfert, quam illa, concurrentibus videlicet vtrimque cauſſis accidentalibus.

3. Traditio illa popularis non prorſus contemnenda, quod; quibuscumque in pedum ſoleis nullæ puſtulæ adparent, illi expoſiti ſint periculo ſecunda, immo tertia vice has experiundi.

4. Ex hiſtoria practica conſtat, hos adfectus a grauidis in foetum propagatos fuiſſe.

5. Exanthemata hæc, quando intempeſtiue & impetuoſe extruduntur, vel inæqualiter eﬄoreſcunt, ordinarie ſolent recedere, & funeſtum exitum ſortiri.

6. Vel, vbi omnino non recedunt, magnum tamen diſcrimen in ſuppuratorio illa inflammatione ſubeunt, quo œconomia vitalis facile turbatur.

7. Quando nobiliores corporis partes occupant, ſcilicet oculos, aures, nares, fauces, his ſæpius periculum minantur.

8. Variolæ generatim cum morbillis collatæ, quouis reſpectu ſunt periculoſiores, id eſt: benignæ variolæ longe deteriores ſunt, quam benigni morbilli, & malignæ variolæ maius diſcrimen adferunt quam maligni morbilli.

9. Nonnumquam tamen morbilli malignius graſſantur, & variolæ illo quidem tempore benignius ſe gerunt.

10. Variolæ, licet iam maturatæ, ruptæ, euacuatæ, immo deſiccatæ ſint, tantum tamen periculi adhuc fouent, vt ægri aërem frigidum negligentius admittentes, repente ſæpius vitæ iacturam incurrant; quod a morbillis non timendum, qui etiam, quando ſemel eﬄoruerunt, tam facile recedere non ſolent.

11. Tam certum etiam non eſt periculum mortis, ſi in morbillis receſſio vel diarrhœa contingit.

12. Diarrhœa autem, præſertim torminoſa, ſiue a medicamentis, ſiue a refrigerio extremorum concitata, cum receſſione horum exanthematum obueniens, plerumque quidem eſt lethalis, hoc autem periculum, a diarrhœis metuendum, grauius tempore alio, alio mitius eſſe obſeruatur.

13. Diarrhœa illa quaſi purulenta, quæ circa maturationis tempus ſæpius contingit, non deterreat Medicum, ſi tantum moderate procedat. *Vid. caut. num. 8.*

VI. Prognosis

Qui Variolis moriuntur Criticis ut plurimum diebus 9°. 11°. 14° decidunt, & quidem maxime Convulsionibus, quas exquisitissimus ardor, dolor ac Tensio in Brachiis manibus et facie, excitat. Quidam Catharr[illegible] extinguuntur Suffocativo — In nonnullis, imprimis si malignitas adsit, quando in Situ erecto, vel extra lectum sunt, Animi obrepit deliquium, & convulsiones supervenientes, mors excipit — Vidi etiam Variolis jam exsiccatis, Juvenes, quosdam subito insultu Apoplectico esse exstinctos — postea — quam in ipso morbo capitis gravitate, Vigilia, et per intervalla Mentis emotione laborassent — Hoffman.

Affectu Comatoso nullum deterius esse prosagium recte pronunciat Mortonus. Friend. de purg. p. 24

12. Diarrhaea, ab universis Scriptoribus, inter Signa Variolarum maxime funesta ponitur — Quanquam vero is ego non sim, qui, utcunque Catharticis alias non adversus, in ipso morbi Curriculo ea in usum trahi consulerem: haec ipsa salus evincit Histor. (viz Hist. 7. Ventris fluorem, etiam citra aegroti exitium, in Variolis posse aliquando consistere — Morbus tamen alvo fluentiore, plerumque fit diuturnior. Friend. p. 59

22. Hanc febrem etiam secundariam nuncupat Dr. Friend, contra Sydenhami Sententiam qui febrem secundariam solummodo dicit eamque post 11.m Morbi diem, dum Exsiccantur pustulæ, accidit. Hanc regulam secutus Sydenham, nunquā purgationem instituit, in Confluentibus Variolis, ante 13.m Morbi diem, Friend vero in omni morbi tempore post eruptionem purgantia dedit, modo Symptomata id indicarunt. Sic in histor. 1ma. Febris 2da deprehensa est accedere, die Morbi 7o & purgatus fuit æger die 9o—

25. Nam illud sane vix unquam fallax Sydenhami præsagium, ægrotis Scil. hoc. Morbi tempore (circa diem nonum) protinus moriendum esse, nisi Spulationi, aut deficientis aut intercepta Vicem subeat partium harum, (scil Manu. ped. vel Faciei) insignis tumor. Friend. de Purgant. p. 6.

14. Variolarum ſenſim facta eleuatio, ſi debito tempore non ſuccedit, areolæ circa puſtulas palleſcunt, aut nigreſcunt, ipſæ etiam puſtulæ ſeſſiles, & in medio depreſſæ conſpiciuutur, aut mature ſubſident & dehiſcunt, ac loco puris ſtigma ſanguineo-nigricans exhibent, infauſta & plerumque funeſta ſunt præſagia.

15. Quo magis autem variolæ ad rotunditatem adſurgunt, eo melioris notæ ſuut cenſendæ.

16. *Petechiæ* aut *exanthemata miliaria*, quando in variolarum interſtitiis occurrunt, inſignem malignitatem indicant, ſæpiſſime ſunt funeſti euentus, in primis ſi nigricantem colorem oſtendunt.

17. *Variolæ nothæ*, id eſt, quæ feſtinato ſucceſſu attolluntur, germ. Spitz-Pocken; item illæ grandes variolæ, quæ limpido humore cito turgent, & eumdem intra paucos dies, ruptis veſiculis, effundunt, germ. Wind- und Waſſer-Pocken, longe benignius, quam veræ variolæ, ſe gerunt.

18. Variolæ *confluentes* ſemper maius, quam diſtinctæ, periculum minantur, præſertim ſi regimen calidum præceſſerit.

19. Si in principio tertii diei iam erumpunt, ad irregulares & confluentes inclinant, atque ita peioris ſunt indolis.

20. Hæc exanthemata ſemper tolerabilius & tutius infantibus cedunt, quam adultis.

21. Qui minus ſucculenti ſunt, illi felicius ea ſuperant, quam valde tales.

22. Tempore ſuppurrationis noua plerumque febris inflammatoria ſuccedit, & hæc grauius ſæpe, quam quæ circa eruptionem fuit, periculum adfert: vnde ægri in declinatione morbi, vbi prima febris iam ſuperata videbatur, cum hac noua febre pereunt.

23. Plures moriuntur ob variolarum copiam, quam ob earumdem inopiam; id quod contra vulgarem methodum expellendi probe notandum.

24. Symptomata grauiora, e.g. conuulſiones epilepticæ, quæ in principio, & ante eruptionem obueniunt, tantum periculi

riculi non minantur, quam quæ post efflorescentiam se manifestant.

25. Turgefactio inflammatoria faciei & manuum, tempore suppurationis exspectanda, si vel non succedit, vel iusto maturius subsidet, graue periculum minatur: licet enim variolæ non recedant, sequitur tamen iactatio corporis, delirium, suppressio vrinæ, mors.

26. Quando sanguis, per venæ sectionem emissus, crusta alba & crassa in superficie obductus est, (id quod in omnibus inflammatoriis morbis obseruatur) prædicit *Baglivius* variolas copiosas & valde periculosas.

27. Inuasio variolarum cum *horrore* deterioris quoque est ominis: & quo sensibilior est horror, eo maior inflammatio visceris alicuius metuenda est.

28. Nimii *sudores* non sunt optimæ notæ. Hac enim ratione humores, qui variolarum repletioni & maturationi destinati sunt, nimium effunduntur. Vnde exanthemata facile subsident & recedunt.

29. *Alui* adstrictio, modo cetera paria sint, nihil damni infert; proturbatio autem illius, temere suscepta, longe plus monstri alit. *Conf. num.* 12.

30. Ex numero pauciorum, qui contra hos morbos medicamenta adhibent, plures moriuntur, quam ex numero plurium, qui nullis medicamentis vtuntur, sed & soli naturæ hoc negotium committunt.

31. Variolas nonnumquam excipiunt *apostases* seu *metastases*, præcipue ad pulmones, vnde tussis post morbum superatum facile remanet.

32. Post exanthemata hæc, recte perfuncta, homines sentiuntur vegetiores, & fere omnes Europæi per totam deinde vitam ab illis, præcipue morbillis, satis securi sunt.

VII. *METHODVS MEDENDI ET REMEDIA.*

1. In variolis & morbillis, placide, leniter & ordinate procedentibus, præstat ab omni medicatione abstinere, & consultorem magis, quam actorem agere nimis officiosum.

2. Quando autem omnino medicatio aliqua efflagitatur ab iis,

VII. Methodus medendi.

Instituenda Medicatio, ut, 1. Materia acris contemperetur et coquatur, simulque effrones in Nervosarum partium Systemate primis diebus Motus ad moderamen traducantur — 2. Ut Eruptio secundetur, et languentes circa Eruptionis tempus motus erigantur, quo omnis ad Corporis habitum pellatur Materia; accedens autem in Suppuratione secundaria febris moderata servetur, et graviora arceantur pathemata — 3. Ut Exsiccationis tempore humorum Massa repurgetur —

iis, qui salutare hoc consilium non capiunt, methodus sequens, præoccupandis malis symptomatibus destinata eligatur.

3. Iustum eruptionis tempus circumspecte obseruetur, nec vmquam aliquid intempestiue, vel medicamentis, vel regimine calidiore, promoueatur.

4. Tutissimus hic vbique, & præcipue etiam sub initium morbi, deprehenditur vsus *absorbentium* marinorum, cum antimoniato fixo coniunctorum: quo nomine laudantur oculi cancri, mater perlarum, conchæ præparatæ, cornu cerui, siue vstum, siue assum, antimonium diaphoreticum, bezoard. minerale, de quibus pulueribus grana XV. pro adultis, pro iunioribus pauciora, exhibeantur, & post trium vel quatuor horarun interuallum semper repetantur.

5. Vel loco pulueris *potiones*, ex aquis diapnoicis & dictis absorbentibus paratæ, propinentur.

6. Vbi *æstus* insignis, & sanguinis *orgasmus*, eruptionem impediens, concurrit, ibi nitrum quoque & blanda acida, præcipue in adultioribus, locum habent, e.g. succus citri, clyssus antimonii, tinctura flor. bellidis.

7. Tempus *eruptionis* quando accedit, iniungantur continentia quieta, & regimen leniter diapnoicum; de medicamantis autem siue emulsio, siue potio quædam lenissime diaphoretica propinetur, e. g.

Recip. Semin. card. Mariæ
aquileg. ana vnc. II.
aquæ sambuci,
flor. tiliæ,
scordii,
plantag. ana vnc. II.
Fiat s. a. emulsio addantur
conch. cum acido citri solut.
matr. perlar. ana drach. II.
antimon. diaphoret. drachm. I.
Edulcoretur cum sacchari ad gratum sapo-

 rem,

rem, & poſt tres ſemper horas cochlear I. propinetur.

8. Sub ipſa *maturatione* cum pulueribus abſorbentibus,&, vrgente æſtu, ſubinde nitratis, continuandum, interpoſita aliquando emulſione.

9. Quando variolæ ad *maturationem* peruenerunt,ſpontanea exſiccatio exſpectetur,vitando vbique artificialia ſubſidia, niſi forſan oleum ouorum, leniter camphoratum adhibendum fuerit. *Vid. cautel.*

10. Morbo feliciter *ſuperato* primæ viæ leniter expurgentur; in quem finem laudatur extract. panchymagog. *Crollii*, cum aliquot granis mercurii dulcis commixtum.

11. Denique conualeſcens *ſenſim* aëri adſueſcat, & quotidie eſſent. alexipharmac. aliquoties vſurpet. Sufficiant hæc de methodo fere ſuperflua dixiſſe, magis autem neceſſaria eſt medicatio, vbi mala accidentia & ſymptomata ſuperueniunt, e.g.

1) Quando *conuulſiones* epilepticæ concurrunt, ſequens puluis offeratur:

Recip. Matr. perlar. ſcrup. II.
antimon. diaphoret. ſcrup. I.
cinnab. natiuæ præparat.
lumbricor. terreſtr. ana ſcrup. ſemis.
M. doſ. gran. V-X-XV-XX. bis per diem.

2) In *receſſione* variolarum eſſentia alexipharmaca *Stahlii* refractis, ſed repetitis, doſibus exhibeatur, ſub regimine conueniente.

3) Quæ eſſentia etiam locum habet, quando turgefactio illa inflammatoria, ad ſuppurationem neceſſaria, emanet,vel iterum euaneſcit.

4) In *diarrhœa*,præcipue torminoſa,ſed nondum adeo invaleſcente, nihil tutius & efficacius eſt, quam *nitrum* paucis granis,repetito,exiguo vehiculo,& coniuncto quodam abſorbente, exhibitum.

5) *Oculorum* pericula nulla re certius præoccupantur,quam per lintea ſpiritu vini camphorat.crocat.largiter imbuta,

Ab his, viz Opiatis, quantum quidem Observatione percepi, nec Tumorem Faciei deprimi, nec Sputa ipsa intercipi unquam Vid~~ebis~~ testatur Freind. de Purg. p: 35. Pergit. Hoc praesertim morbi tempore, (Eruptione scil. perfecta) mira praestant, cum nulla Medicina, non modo ad quietem inducend, sed ad ipsos etiam humores leniter foras alliciendos, pusq maturandum, sit Valentior — plus valere credit etiam, quam caetera omnia quotquot sunt Cardiaca. Inter Opiata non ultimas tenet celebris illa a Fracastorio confecta Medicina. p. 36 — In Hist. 4.a die 8.o Syrup. de Mecon. ad ℥ ij partitis Vicibus dedit —

—

5. Hæc medendi ratio Cardiacis vehementioribus instituta, quam plerique Scriptores nimium deprædicant, Mortonusque ut Specificum habet, vix cum judicio adhibetur, nisi in hoc prope Unico, (tempore Suppurationis, scil. ubi pustular. non bene procedit Eruptio) Variolarum tempore, ubi scil. eæ aut non satis proruperint, aut etiam retro cesserint — Hoc auxilii Genus, fit Valentius, cum Opiatis commixtum. Freind. de purg. p. 3 —

6. Arabes, qui de hoc morbo primi præcepta tradiderant, Venam inciderunt etiam post egressas Variolas, ubi humores redundaverint — Methymneus addit si vel adsit Inflammatio vel plenitudo — etiam proruptis Variolis, sanguinem fidenter esse mittendum. Conveniat V. S. juxta Epiphanium Ferdinandum. 1. Cum apparent Variolæ, neque cessat febris, 2.do cum apparuerint per unum diem, deinde delitescunt, 3.o Quando sunt alia gravia Symptomata, ut Angina, Phrenitis, Dysenteria, Lethargus &c. Freind

buta, per auram fere resiccata, & oculis imposita; cavendo a luce fulgida, ploratu, frictione.

6) Conglutinatio *palpebrarum* reseratur per modestum vsum olei ouorum, leniter camphorati.

7) *Dolor* & *ardor faucium* nimius mitigatur essent. alexipharmac. *Stahlii*, vel essent. pimpinellæ albæ, paucis guttis sine vehiculo adsumta. *Vid. cautel.*

8) Reliqua sub cautelis quærantur.

VIII. *CAVTELÆ ET OBSERVATIONES PRACTICÆ.*

1. *Autocratia* naturæ in nullo facile morbo tam conspicua est, quam quidem in variolis & morbillis: plurimi enim sine medicatione conualescunt. Hinc *Sydenhamus*, qui ad modum prudenter de variolis scripsit, nulla medicamenta contra easdem commendauit.

2. Vulgata praxis, cum alias *qualitati* humorum *corrigendæ* plurimum inhiet, in variolis, vbi correctio locum haberet, inuerso ordine procedit, & expulsoriam euacuationem commendat.

3. Sed sponte currenti calcar adiicere, proxima via est ad lapsum: hinc quouis modo cauendum, ne sub specioso prætextu, malignitatis & veneni de corde expellendi, quidquam stimuli adhibeatur.

4. Exsulent vbique medicamenta, sanguinem commouentia: exsulet itidem regimen sudoriferum coactum, sub ipso etiam tempore eruptionis institutum. Sufficit æqualis, temperata, & quieta corporis continentia; vitando vbique refrigerationem.

5. *Emulsiones* ex seminibus aquilegiæ, napi, nasturt. card. Mariæ, expulsioni promouendæ vulgo destinatæ, non quidem reiiciuntur, *raro* tamen, horum vel aliorum remediorum vsus *necessarius* est.

6. *Venæ sectio* in variolis & morbillis ne in adultis quidem, nisi insignis plethora concurrat, commendatur.

7. *Strictura alui*, in primis vbi nulla pathemata in abdomine sentiuntur, & reliqua bene succedunt, potius toleretur, quam acriore stimulo soluatur. Hanc enim alui occlu-

ſionem natura excitat, quo materia illa peccans eo magis, ad peripheriam transferatur: vnde exanthemata etiam copioſius efflorefcunt.

8. *Diarrhœam* ſpontaneam per adſtringentia, vti vulgo moris eſt, cohibere, vix citra eximiam periclitationem ſuccedit: adſtringentia enim efficaciam ſuam non ſolum in primis viis, ſed vlterius in partibus corporis interioribus exſerunt. Speciatim tum ſibi caueat Medicus a tali adſtrictione, quando medio ſuppurationis tempore deiectiones aliquot purulentæ ſuperueniunt; niſi enim cito & ſæpe ſe inuicem ſequantur, aut inſigni conatu aliquid effatu dignum educant, extra periculum ſunt.

9. Methodus *Gundelsheimeri*, quæ alternis diebus lene *emetico-catharticum* ex tartaro emetico & manna Calabrina, aut caſſia exhibet, rationi quidem repugnare non videtur, quia laxans ſordes bilioſo-mucidas ex primis viis ſubducit, & emetici motus, humores verſus ſuperficiem propellendo, variolarum receſſiones impediunt, ſed circumſpectione indiget, & diſcretione ſubiectorum. Hinc altera magis placida methodus, nempe correctoria huic euacuatoriæ præfertur.

10. Vti methodus *euacuatoria* notabile damnum inductura eſſet, ſi nuda vomitoria, vel nuda laxantia propinarentur, ſic etiam in methodo *correctoria* nimiæ doſes abſorbentium, in primis ineptiorum, tamquam noxiæ reiiciuntur.

11. Vitetur vſus *balſamicorum*, præcipue myrrhatorum, acidorum, aquæ fumariæ deſtillatæ, vt & ſpecificorum domeſticorum, quæ plebs adhibere ſolet, e.g. vinum rubrum, decoctum lentium, excrementa ouina & alia expellentia fortiora cum hypocauſto feruido.

12. *Hæmorrhagia narium* larga, verſus aut ſub ipſam eruptionem contingens, innumeris exemplis nihil damni adfert; modo artificialia abſint incitamenta, cohibitiones autem peſſimum præbent euentum.

13. *Faciem* a variolis defendere, irritum plerumque eſt conamen.

14. Ne-

Sydenham. V. S^{tam} impedat, si aut faeces parum in tumu-
-erit, aut accesserit Phrenitis —
Intuitor. 2da dos 4°. cum adesset Sopor, febris ingens,
Spirandi molestia &c. Venam secavit Freind.
Die. 6° Cucurbitula admovit — atq iterum die. 11°.
Histor. 4ta Sub ipso Eruptionis tempore Cucurbitulis
juxta Colum adhibitis, Sang. ad ℥IX eductus fuit —

9. Pulsu adeo et Spiritu ad hunc modum constitutis (
(prius notavit q^{d}. Aberat omnino Spirandi molestia,
Pulsus, etiam extremâ gliscente sive febris sive
delirij Vehementia, nunquam intercidit, sed uti
pleno impetu ferebatur ita post evacuantia
cujuscunq generis adhibita, et ictu Valentior
deprehensus est, et intervallis etiam distinctior)
nunquam fere me fefellerunt purgantia, etsi
cætera mala gravius sævirent. Mallem tamen
pulsu potius aliquantulum imminuto id Auxilij
Generis tentare, quam si nullus accesserit in
Spirandi labor — Utcunq autem horum altero Sig-
-norum vel utroq repugnante anceps omnino
Remedium, aut fortasse aliquando nullum probeat
purgatio; utroq vero favente, cæteris licet periculum
minantibus, rem hac maxime Viâ geri posse multi-
-plici experimento dedicimus — Itaq ad hanc
potissimum regulam dirigi debet medentis judicium
Freind de purgant.
Histor. 1ma

(Secundariam adeptâ)
Ubi ad febrem debellandam ipsa per se satis
Valeat Natura, interdum etiam ubi, febre utcunq
depulsâ, nihil ea prorsus Valitura sit, purgantibus
si non abstinendum, saltem parcius utendum est —
Nimirum Medicinâ hac uti, more in malis ve-
hementibus, supervacuum — Friend. de Purg. p.
131
Purgatio haec (scil. in Feb. secundaria) quantum
ego observatione dedici, felicius, opportuniusq
(contra ac nonnulli sentiunt) in adultos, quam
impuberes exercetur — pag. 115
Demiq hanc quasi perpetuam purgandi regulam
in Acutis febribus ponit (Hippocrates) quando
scil. Urina ad Crassitiem devenerit: et sane id,
ubi optimum in Variolis Signum est, ita et
hoc Morbi tempore purgationem commode institui
posse significat. Friend. p. 125

14. Negandum autem non eſt, quod veſicæ, aqua calida repletæ, & collo atque pectori adplicatæ, non ſolum exanthematum eruptionem in hisce locis adiuuent, ſed præcaueant etiam, ne facies nimium adficiatur.

15. Ad *foueas* in facie præoccupandas mulieres varia ſæpe tentant, ſed cauendum, ne ſub præmaturis talibus artificiis receſſio variolarum contingat: ruptis autem papulis *oleum ouorum* leniſſime camphoratum placidam conſolidationem iuuat, & minime periculum minatur. Sulphuris autem vſus eſt periculoſus.

16. *Faucium* vitiis ſuccurrit eſſent. pimpin. albæ, ſi guttæ aliquot bis vel ter per diem ſine vehiculo deglutiantur; quæ ipſa eſſentia reliquas etiam circa caput ſtagnationes præoccupat. *Conf. tab. de ſcorb. caut.* vbi effectus huius eſſentiæ laudatur.

17. Quando puſtulæ fauces iam obſident, *gargariſmata* ex decocto auenaceo, adiecta modica nitri portione, etiam conueniunt.

18. Quando *narium* exulcerationes internæ concurrunt, ſuccurritur illis per oleum ouorum, eſſent. ſuccin. myrrh. & ol. terebinth.

19. Fabula eſt, quod *ex mercurio vitæ*, per ſimplicem cum nitro colliquationem proueniat medicamentum, quod, præter alias dotes, ſpecifice etiam variolis ſuperandis ſufficiat.

20. Eiusdem fidei eſt *lotura* illa per *phlegma vitrioli* ex corona C. C. philoſophice præparat. aut ex floribus aquilegiæ.

21. Nemo etiam prudens effectum illum exſpectet, quem aliqui iuſculis *lentium*, cicerum, immo gran. ficuum in morbillis tribuunt.

22. Euenit nonnumquam, vt variolæ lento progreſſu erumpant, & priores ad maturationem iam accedant, quando poſteriores demum efflorescunt; quo caſu ægri facile ſecuri redduntur, & ſuperata potiore variolarum quantitate, paucas reliquias negligunt, & hinc frequenter conuulſiones experiuntur, immo ad mortem pro-

 perant.

perant. Clandeſtinam hic malignitatem accuſare, eſt quidem moris, ſed non rationis.

23. Oppletio ſeu infarctus pectoris, tamquam commune variolarum ſymptoma, præcauetur per moderatum in hac regione calorem, alias tuſſis facile remanet.

24. In nimia *tuſſi* conducunt abſorbentia citrata, cum aqua veronic. chærefol. flor. ſambuc. mixta.

25. Remedia *præcauentia*, vti in aliis contagioſis ſumme incerta ſunt, ita multo magis in variolis & morbillis.

26. In *adultis* tamen, tam ad prophylaxin, quam melioris etiam totius morbi decurſum, in primo principio lenes expurgationes primarum viarum, & in plethoricis venæ ſectiones conducunt. Fortior vero alui euacuatio citiorem horum exanthematum inuaſionem produxiſſe obſeruata eſt.

27. Qui *vitio* quodam *pectoris* laborant, illis confert radix pimpinellæ albæ, ſubiuncto dextro vſu corticis caſcarillæ.

28. Sic etiam *vermes*, rebus adhuc ſaluis, remouendi ſunt, turbas enim in variolis facile ſolent concitare.

29. Hæc autem *præcauendi* cura in *teneriore* ætate diſſuadetur, quia infantes felicius ordinarie hos morbos ſuperant, quam adulti: hinc præſtat iuuentutem hiſce communibus fatis commendare, quam per totam vitam timori eamdem exponere.

30. Non minus diſſuadetur alterum illud extremum, vbi infantes, quando exanthemata hæc *benignius* graſſari obſeruantur, in domus infectas transportant, vel transplantant.

31. De *transplantatione* videatur *Vateri* tractatus vom Blatter-Pelzen. Hæc operatio, quoniam nuper in noua Anglia male ſucceſſit, per publicum *Regis Britanniæ* edictum prohibita eſt, ſed poſt modum renouata.

32. Quando variolæ copioſæ, loco iuſtæ ſuppurationis, in *vlcuſcula*, eaque profunda, abeunt, eſſentia alexipharmaca cum pulueribus abſorbentibus & antimoniatis fixis, coniuncto regimine diapnoico, adhibenda. Externe quid in hoc caſu faciendum vel omittendum ſit, circumſtantiarum rationes prudentem Medicum docebunt.

TAB.

De Vesicatoriis in Variolis applicandis nullam facit Mentionem Auctor noster. Friendius vero noster, tam solâ in Variolis curandis medicus eo Auxilij Genere multum usus est — Vesicatoria adhibuit 1. in initio Morbi; tempore Eruptionis nempe, ubi aderat delirium, Pustularum depressio, et Pallescentiâ, ut in in Hist. 1.ma ubi Vesicatoria Die sexto Morbi applicuit Brachiis —

2. Circa diem 9m. ubi nec Tumor Faciei manuum, vel pedum, nec Sputatio levamen afferunt, et febris ardet. ut in Hist. 1ma ubi Vesicatorium Capiti impositum — 3. Ubi Sopor ingens, delirium Subsultus Tendinum &c ut in Hist. 2.a die 5. Morbi circa diem 8um. iisdem fere urgentibus Symptomatibus. Die Nono — ubi notet Auctor. "Neq ea sane via "unquam, hoc difficili praesertim morbi tempore, "sine ratione admota — Haec ab Italis primus, uti reor, ad Variolas curandas transtulit Magernus p. 30 — Vid. Histor. 3. & 4. Die 7.o ut in Hist. 6a — ubi pulsus celer & grandis, Urina uberior & Pallidior, Sputatio perparca; Vix ullus Faciei tumor; pustulae subalbidae, vel pellucidae, vel Verrucis similes, Inguies maxima — 4. In initio Morbi ubi aderat Diarrhaea, sicut in Hist. 7a — 5. Die 10. ut in Hist. 8.a ubi pustulae siccescere coeperunt — Febris et inquies aderat —

Dr. Bate Vesicatoria adhibuit. 14.o die. vid. Histor 2dam in Appendice ad Friend.

